

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

**Borsa İstanbul’da İşlem Gören Hisse Senetlerinin Edinilmiş
Mallara Katılma Rejiminin Sona Ermesi ve Tasfiyesinde
Değerlendirilmesi**

Yüksek Lisans Tezi

Feyza Nur Yıldız

Eylül 2024

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

**Borsa İstanbul'da İşlem Gören Hisse Senetlerinin Edinilmiş
Mallara Katılma Rejiminin Sona Ermesi ve Tasfiyesinde
Değerlendirilmesi**

Yüksek Lisans Tezi

Feyza Nur Yıldız

Danışman

Prof. Dr. Ümit Gezder

Eylül 2024

TEZ JÜRİSİ ONAYI

Feyza Nur Yıldız tarafından hazırlanan “Borsa İstanbul’da İşlem Gören Hisse Senetlerinin Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sona Ermesi ve Tasfiyesinde Değerlendirilmesi” başlıklı bu Yüksek Lisans Tezi, Özel Hukuk Anabilim Dalı’nda hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

Tez Danışmanı:

Prof. Dr. Ümit Gezder

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Üyeler:

Prof. Dr. Hacı Kara

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet Deniz Yener

Marmara Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: / / 20....

BEYANLAR

Yazım ve Kaynak Gösterme Kılavuzu Beyanı

Danışmanlığımda yazılan bu tezin İSNAD yazım ve kaynak gösterme kılavuzunda belirtilen kurallara uygun olarak yapılandırıldığı ve bu kılavuzun kaynak gösterme standartlarının bu tezde tutarlı olarak uygulandığı tarafımdan incelenerek teyit edilmiştir.

İmza

Prof. Dr. Ümit Gezder

Etik İlkelere Sadakat Beyanı

Hazırladığım bu tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

İmza

Feyza Nur Yıldız

ÖZET

Borsa İstanbul’da İşlem Gören Hisse Senetlerinin Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sona Ermesi ve Tasfiyesinde Değerlendirilmesi

Yıldız, Feyza Nur

Yüksek Lisans Tezi, Özel Hukuk Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Ümit Gezder

Haziran 2024

Toplumumuzun yapı taşlarından olan evlilik, nikah ile başlayıp ölüm ya da mahkeme kararıyla sona ermektedir. Evlilik birliği süresince ve evlilik birliği sona erdiğinde eşler arasında mali ilişkiler ortaya çıkmaktadır. Eşler arasındaki mali ilişkilerin düzenlenmesi mal rejimi terimi ile ifade edilmektedir. 17 Şubat 1926 tarihli ve 743 sayılı mülga Türk Kanunu Medenisi 170. madde uyarınca eşler arasında yasal mal rejimi olarak “mal ayrılığı rejimi” kabul edilmektedir. Türk Kanuni Medenisi 31.12.2001 tarihinde yürürlükten kalkmıştır. 01.01.2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nda ise aile hukukuna ilişkin köklü değişiklikler yapılmış ve yasal mal rejimi olarak “edinilmiş mallara katılma rejimi” kabul edilmiştir. Edinilmiş mallara katılma rejimi; rejim süresince, eşlerden her birinin kanun veya sözleşmede belirlenen şekilde edindikleri malvarlıkları üzerinde mal rejiminin sona ermesiyle birlikte diğer eşe belirli bir oranda alacak hakkını sağlayan mal rejimidir. Yapılan bu değişiklik ile kanun koyucu tarafından, evde sorumluluklar üstlenerek evlilik birliğine katkı sağlayan eşin mal rejimi sona erdikten sonra hakkının korunması amaçlanmıştır.

Bu tez çalışmasında öncelikle mal rejiminin tarihçesi, mal rejimi ve edinilmiş mallara katılma rejimi kavramları hakkında bilgi verilmiştir. Edinilmiş mallara katılma rejiminde iki tür mal grubu yer almaktadır. Bunlar edinilmiş mallar ve kişisel mallardır. Çalışmamızda bu mal gruplarının neler olduğu ayrıntılarıyla açıklanmıştır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde edinilmiş mallara katılma rejimini sona erdiren sebepler incelenmiş ve edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiye sürecinin aşamaları ve ne şekilde yürütüleceği ayrıntılarıyla ele alınmıştır.

Çalışmamızın son bölümünde Borsa İstanbul'da işlem gören hisse senetlerinin hukuki niteliği değerlendirilmiş ve Edinilmiş mallara Katılma Rejimi doğrultusunda Borsa İstanbul'da İşlem Gören Hisse Senetlerinin Tasfiyesi hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmamızda öğretilerde yer alan karşıt görüşlere ve ilgili Yargıtay kararlarına yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mal Rejimi, Edinilmiş Mal, Kişisel Mal, Tasfiye, Hisse Senetleri

ABSTRACT

The Evaluation of the Stock Certificates Traded in Borsa Istanbul in the Termination and Liquidation of the Regime of Participation in Acquired Property

Yıldız, Feyza Nur

Master Thesis, Department of Private Law

Supervisor: Prof. Dr. Ümit Gezder

June 2024

Marriage, which is one of the building blocks of our society, starts with the official marriage and ends with death or court decision. Financial relations arise between the spouses during the marriage union and when the marriage union ends. The regulation of financial relations between spouses is expressed by the term of property regime. Pursuant to Article 170 of the abrogated Turkish Civil Code dated 17 February 1926 and numbered 743, 'separation of property regime' is accepted as the legal property regime between spouses. The Turkish Civil Code was abrogated on 31.12.2001. In the Turkish Civil Code No. 4721, which entered into force on 01.01.2002, radical changes were made regarding family law and the 'regime of participation in acquired property' was accepted as the legal property regime. The regime of participation in acquired property is a property regime that provides the other spouse with the right to receive a certain proportion of the assets acquired by each of the spouses during the regime, as determined by law or contract, upon the termination of the property regime. With this amendment, the legislator aims to protect the rights of the spouse who contributed to the marriage union by assuming responsibilities at home after the termination of the property regime.

In this thesis, firstly, information is given about the concepts of property regime and the regime of participation in acquired property. There are two types of property

groups in the regime of participation in acquired property. These are acquired property and personal property. In our study, these property groups are explained in detail.

In the second part of our study, the reasons that terminate the regime of participation in acquired property are examined and the stages of the liquidation process of the regime of participation in acquired property and how it will be carried out are discussed in detail.

In the last part of our study, the legal nature of the stock certificates traded in Borsa Istanbul is evaluated and information is given about the liquidation of the stock certificates traded in Borsa Istanbul in accordance with the Regime of Participation in Acquired Property. The opposing opinions in the doctrine and the relevant decisions of the Court of Cassation are included in our study.

Keywords: Property Regime, Acquired Property, Personal Property, Liquidation, Stock Certificates

TEŞEKKÜR

Öncelikle tez hazırlama sürecimde, danışmanlığımı üstlenen, bana yol gösteren, değerli vaktini, yardımı ve desteğini esirgemeyen, engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım değerli hocam Prof. Dr. Ümit Gezder'e, çalışmamda beni destekleyen, her daim yanımda olan sevgili arkadaşlarım Merve, Kübra, Yasemin ve Büşra'ya, bu süreçte benimle olan kardeşlerim Zehra ve Mehmet'e ve en çok da tüm eğitim hayatım boyunca benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen her zaman yanımda olan sevgili anneme ve babam Av. Temurhan Yıldız'a çok teşekkür ederim.

Feyza Nur Yıldız

2024

KISALTMALAR

b.	:bent
B.	: Baskı
Bağ-Kur	:Bağımsız Çalışanlar Kurumu
bkz.	: Bakınız
BİST	: Borsa İstanbul
Böl.	: Bölüm
c.	: Cümle
C.	: Cilt
E.T.	: Erişim Tarihi
eİK	: Eski İş Kanunu
E.	: Esas
HAAO	: Halka Açık Anonim Ortaklık
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
K.	: Karar
Dp.	: Dipnot
HD.	: Hukuk Dairesi
m.	: Madde
No.	: Numara
OYAK	: Ordu Yardımlaşma Kurumu
S.	: Sayı
SPK	: Sermaye Piyasası Kanunu
SSK	: Sosyal Sigortalar Kurumu
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TKM	: 743 sayılı mülga Türk Kanunu
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
Y.	: Yargıtay

İÇİNDEKİLER

ÖZET	v
ABSTRACT	vii
TEŞEKKÜR.....	ix
KISALTMALAR.....	x
İÇİNDEKİLER.....	xi
1. GENEL OLARAK EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİ	1
1.1. Mal Rejimi Kavramı	1
1.1.1. Genel Olarak	1
1.1.2. Mal Rejiminin Tarihsel Gelişimi.....	1
1.1.3. Edinilmiş Mallara Katılma Rejimine İlişkin Eleştiri ve Öneriler.....	15
1.1.4. Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi Kavramı	18
1.1.5. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Şahsi Hak Tanınması İlkesi	19
2. EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİNDEKİ MALLAR.....	21
2.1. Genel Olarak	21
2.2. Edinilmiş Mallar	21
2.2.1. Bir Eşin “Çalışmasının Karşılığı Olan Edimler” (TMK m. 219/2-1. Bent)..	22
2.2.2. Sosyal Güvenlik veya Sosyal Yardım Kurum ve Kuruluşlarının veya Personeler Yardım Amacı İle Kurulan Sandık Ve Benzerlerinin Yaptığı Ödemeler (TMK. m. 219/2-2. Bent)	26
2.2.3. Çalışma Gücünün Kaybı Nedeni ile Tazminatlar	31
2.2.4. Kişisel Malların Gelirleri	32
2.2.5. Edinilmiş Malların Yerine Geçen (İkame) Değerler	35
2.3. Kişisel Mallar	38
2.3.1. Genel Olarak	38
2.3.2. Kanuna Göre Kişisel Mallar.....	40
2.3.2.1. Eşlerden Birinin Yalnız Kişisel Kullanımına Yarayan Eşya.....	40
2.3.2.2. Mal Rejiminin Başlangıcında Eşlerden Birine Ait Bulunan veya Bir Eşin Sonradan Miras Yoluyla Ya Da Herhangi Bir Şekilde Karşılıksız Kazanma Yolu ile Elde Ettiği Malvarlığı Değerleri.....	42
2.3.2.2.1. Mal Rejiminin Başlangıcında Eşlerden Birine Ait Bulunan Malvarlığı Değerleri	42
2.3.2.2.2. Eşlerin Miras Yoluyla Edindikleri Malvarlığı Değerleri	45

2.3.2.2.3. Eşlerin Karşılıksız Kazanma Yoluyla Elde Ettiği Malvarlığı Değeri	46
2.3.2.3. Manevi Tazminat Alacakları.....	49
2.3.2.4. Kişisel Malların Yerine Geçen Değerler (İkame İlkesi).....	49
2.3.2.5. Sosyal Güvenlik veya Sosyal Yardım Kurum ve Kuruluşlarının Çalışma Gücü Kaybı Nedeniyle Ödenen Toptan Ödeme veya Tazminatların Hak Sahibinin Kalan Yaşam Süresini Karşılacak Olan Miktarları.....	50
2.3.3. Sözleşmeye Göre Kişisel Mallar	52
2.3.3.1. Bir Meslek İcrası Ya Da İşletme Faaliyeti İçin Gerekli Olan ve Edinilmiş Mallara Dahil Olması Gereken Malvarlığı Değerleri	52
2.3.3.2. Kişisel Malların Gelirleri	54
3. EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİNİN SONA ERMESİ.....	54
3.1. Genel Olarak.....	54
3.2. Eşlerden Birinin Ölümü.....	55
3.2.1.1. Genel Olarak.....	55
3.2.1.2. Boşanma Davası Olan Eşin Ölümü.....	58
3.2.1.3. Eşlerin Aynı Anda Ölümü	58
3.2.1.4. Ölüm Karinesi.....	59
3.2.2. Eşlerden Birinin Gaipliğine Karar Verilmesi.....	60
3.2.3. Evlenmenin Butlanına (İptaline) Karar Verilmesi.....	61
3.2.4. Boşanma Kararı Verilmesi	62
3.2.5. Eşlerin Başka Bir Mal Rejimini Kabul Etmesi.....	66
3.2.5.1. Genel Olarak.....	66
3.2.5.2. Eşlerin Yapacakları Sözleşme ile Başka Bir Mal Rejimini Kabul Etmeleri	66
3.2.5.3. OLAĞANÜSTÜ MAL REJİMİNE GEÇİLMESİNE KARAR VERİLMESİ	67
4. EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİNİN TASFİYESİ	69
4.1. Genel Olarak.....	69
4.2. Tasfiyenin Aşamaları	74
4.2.1. Eşlerin Birbirlerinde Olan Mallarının Geri Alınması ve Borçlar	75
4.2.2. Değer Artış Payı Alacağı.....	77
4.2.2.1. Genel Olarak.....	77
4.2.2.2. Şartları.....	79

4.2.2.2.1. Resmi Evliliğin Varlığı	79
4.2.2.2.2. Katkının Diğer Eşin Malvarlığına Yönelik Olması	79
4.2.2.2.3. Katkının Diğer Eşe Ait Malın Edinilmesi, İyileştirilmesi veya Korunmasına Yönelik Olması	82
4.2.2.2.4. Bağışlama Kastı Olmaması	84
4.2.2.2.5. Katkıda Bulunan Eşin Hiç ya da Uygun Bir Karşılık Almaması	85
4.2.2.3. Değer Artış Payının Hesaplanması	85
4.2.2.4. Değer Artış Payının Alacağı Hesabının Artık Değere Katılma Alacağı Hesabına Etkisi	89
4.2.2.4.1. Eşin “Kişisel Malından” Diğer Eşin “Kişisel Malına” Katkı Yapılması	90
4.2.2.4.2. Eşin “Kişisel Malından” Diğer Eşin “Edinilmiş Malına” Katkı Yapılması	90
4.2.2.4.3. Eşin “Edinilmiş Malından” Diğer Eşin “Edinilmiş Malına” Katkı Yapılması	91
4.2.2.4.4. Eşin “Edinilmiş Malından” Diğer Eşin “Kişisel Malına” Katkı Yapılması	91
4.2.3. Eklenecek Değerler	92
4.2.3.1. Genel Olarak	92
4.2.3.2. Mal Rejiminin Sona Ermesinden Önceki Bir Yıl İçinde Diğer Eşin Rızası Olmadan, Olağan Hediyeler Dışında Yaptığı Karşılıksız Kazandırmalar	94
4.2.3.3. Bir Eşin Mal Rejiminin Devamı Süresince Diğer Eşin Katılma Alacağını Azaltmak Kastıyla Yaptığı Devirler	96
4.2.4. Denkleştirme Alacağı	97
4.2.4.1. Genel Olarak	97
4.2.4.2. Klasik (Olağan) Denkleştirme Alacağı	98
4.2.4.3. Borçların Mal Gruplarına Özgülenmesi	100
4.2.4.4. Değişken (Olağanüstü) Denkleştirme Alacağı	101
4.2.5. Artık Değere Katılma Alacağı	101
4.2.5.1. Genel Olarak	101
4.2.5.2. Artık Değere Katılma Alacağına Özgü Koşullar	102
4.2.5.3. Artık Değerin Hesabı	103
4.2.5.3.1. Genel Olarak	103
4.2.5.3.2. Malların Değerlendirme Anı ve Ölçütü	104

4.2.5.4. Artık Değere Katılma Oranı.....	108
4.2.5.4.1. Kanuna Göre (TMK m. 236).....	108
4.2.5.4.2. Artık Değere Katılma Oranının Sözleşmeyle Belirlenmesi.....	112
4.2.6. Artık Değere Katılma Alacağı ve Değer Artış Payının Ödenmesi ve Zamanaşımı.....	114
4.2.6.1. Mal Rejiminin Tasfiyesinden Kaynaklı Alacağın İfası	114
4.2.6.2. Borçluya Vade Tanınması.....	116
4.2.6.3. Faiz.....	117
4.2.6.4. Zamanaşımı.....	117
5. BİST’DE İŞLEM GÖREN HİSSE SENETLERİNİN EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİNİN SONA ERMESİ VE TASFİYESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	119
5.1. Borsanın Tanımı ve Tarihçesi	119
5.2. Borsa İstanbul ve İşleyişi	121
5.3. Şirket Kavramı	122
5.4. Anonim Şirket	123
5.4.1. Genel Olarak.....	123
5.4.2. Halka Açık Anonim Şirketler (HAAO)	126
5.4.3. Hisse Senedi (Pay Senedi)	128
5.5. Edinilmiş Mal Olarak Hisse Senedi	131
5.6. Kişisel Mal Olarak Hisse Senedi	135
5.7. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde BİST’de İşlem Gören Hisse Senetlerinin Tasfiyesi	137
5.7.1. Değer Artış Payı Olarak Bist’de İşlem Gören Hisse Senetleri	137
5.7.2. Artık Değere Katılma Alacağı Olarak Bist’de İşlem Gören Hisse Senetleri	138
SONUÇ	142
KAYNAKÇA.....	146

1. GENEL OLARAK EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİ

1.1. Mal Rejimi Kavramı

1.1.1. Genel Olarak

Mal rejimi kavramı, eşlerin gerek evlilik öncesi gerek evlilik süreci içerisinde eşlerin sahip oldukları mallar üzerlerindeki haklarını ve borçlarına ilişkin düzenlemeyi ifade etmektedir¹. Eşler arasındaki mali ilişkilerin düzenlenmesi mal rejimi terimi ile ifade edilmektedir². Tanımdan da açıkça anlaşılabacağı üzerine evliliğin eşlerin malları üzerinde çok büyük bir etkisi bulunmaktadır³.

Evliliğin ve aile kurumunun zaman içindeki değişikliğine bağlı olarak aile hukukunda da değişiklikler olmuştur. Mal rejimi kavramının daha iyi açıklanabilmesi için günümüzde mal rejimine ilişkin düzenlemelere geçmeden önce seküler hukuk öncesinde mal rejimi kavramı ve uygulamalara değinilecek ve mal rejimi kavramın farklı dinlere ve adetlere dayalı toplumlarda nasıl gelişerek günümüzdeki şeklini aldığı üzerinde durulacaktır.

1.1.2. Mal Rejiminin Tarihsel Gelişimi

Pozitif hukukun temelini oluşturan Roma Hukuku'nda eşler arasında bir dönem mal ayrılığı rejimin, başka bir dönem de mal birliği rejiminin uygulandığı bilinmektedir⁴. Klasik Hukuk dönemi'nde; her eşin kendi mal varlığı üzerinde kendi mülkiyetini kurması, o malvarlığı üzerindeki yönetimin diğer eş ile paylaşılmadığı ve mutlak yararlanma hakkının sadece o eşte olduğu esasına dayanan mal ayrılığı rejimi uygulanmıştır⁵.

¹ Ahmet M. Kılıçoğlu, *Aile Hukuku* (Ankara: Turhan Kitapevi, 2022), 223.

² Turgut Akıntürk- Derya Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku* (İstanbul: Beta Basım, 2022), 2/ 144.

³ Gizem Ersen Perçin, *Milletlerarası Özel Hukuk Bakımından Mal Rejimleri* (İstanbul: T.C. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014), 6.

⁴ Haluk Emiroğlu, "Roma Klasik Hukuk Dönemi'nde Mal Rejimi", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 50, (Ağustos 2001), 175.

⁵ Emiroğlu, "Mal Rejimi", 175.

Klasik Hukuk Dönemi'ndeki mal rejimini anlaşılır kılmak için *manus* kurmak, *conventio in manum* işlem ve *dos* kurumundan bahsetmek gerekmektedir. *Manus* kurma kavramı en basit ifadeyle kadın eşin; erkek eşin veya duruma göre erkek eşinin aile babasının hakimiyeti altına girmesini ifade etmektedir. İşte bu egemenlik altında sadece kadınlar için yapılabilen hukuki işlemlere de *conventio in manum*⁶ denilmektedir. *Conventio in manum* işleminin evlenme işlemiyle beraber veya sonrasında yapılması da mümkündür.⁷

Roma Dönemi'nde “manuslu” evlenen kadınlar olduğu gibi “manussuz” evlenen kadınlara da rastlanılmaktadır. Bunula birlikte söylemek gerekir ki, kadının evlenmeden önce *manus* altına girdiği de görülmektedir. Zira Roma'da evlilik kurumunun oluşabilmesi için taraf iradesi yeterli olduğu kabul edilmektedir⁸. Ancak kadın eşin, erkek eşin ailesine katılabilmesi “*conventio in manum*” işleminin kurulmasına bağlı kılınmaktadır. *Conventio in manum* işleminin uygulanma sonuçları kadının evlilik öncesinde *sui iuris*⁹ veya *alieni iuris*¹⁰ olması bakımından farklılık arz etmektedir¹¹.

Sui iuris olan kadının *manuslu* evlenmesi halinde öncelikle statüsü *alieni iuris*'e dönüşmektedir. Öncesinde *sui iuris* olan kadın ayrı bir malvarlığı değeri olsa da, *alieni iuris* gereği olarak yeni statüsünde kadın hak ehliyetine sahip olamamaktadır. Eş söyleyişle ne hak ne de borca haiz kalmaktadır. Malvarlığı eşe geçen, önceki *sui iuris* kadının, evlilik sonrası ayrı bir malvarlığından bahsedilemeyeceğinden, mal rejimi ayrılığının da uygulanamayacağı kabul edilmektedir. Buna karşın *manuslu* evliliği sona eren önceki *sui iuris* olan kadının, evlilik birliği ile mülkiyeti kocaya tanınan *dos*¹² konusu eşya hakkında hak ve talep iddiasını ileri sürebilmektedir.¹³

⁶ Emiroğlu, “Mal Rejimi”, 176.

⁷ Sevgi Kayak, “Roma Hukukunda Aile Kurumu”, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8/2 (2018), 261.

⁸ Kayak, “Roma Hukukunda Aile Kurumu”, 257.

⁹ “Hakimiyet altında bulunmayan.”

¹⁰ “Hakimiyet altında bulunan.”

¹¹ Ersen Perçin, *Mal Rejimleri*, 10.

¹² Bkz. Mehmet Kudret Ayiter, *Klasik Roma Hukukunda Dos'un Tesisi* (Ankara, 1. Basım, 1958), 6.; “*Dos; Evlenecek kadının ya da onun hesabına bir başkasının, evlilik birliğinin giderlerini karşılamak amacıyla erkek eşe verdiği veya vermeyi taahhüt ettiği malların ortak ismidir*”.

¹³ Kayak, “Roma Hukukunda Aile Kurumu”, 261.

Evlenmeden önce zaten alieni iuris olan kadının manus'u kabul edip evlenmesi halinde ise statü aynı kalmaktadır. Bu statünün getirisi olarak öncesinde de hak ehliyeti ve ayrı malvarlığı değeri olamamasının doğal sonucu, mal ayrılığı rejiminin de uygulanması mümkün olmamasıdır. Kocanın mülkiyetine hak kazandığı dos konusu eşya ise, evliliğin sona ermesi halinde dos'u veren yani kadının aile babası veya veren 3. kişi ise o kişinin talep edebileceği bir hak olarak kalmaktadır¹⁴.

Klasik dönemin sonlarına doğru manus'un hukuki sonuçları toplum düzeni ile örtüşmediğinden Conventio in manum işleminin daha az uygulanması sonucu doğmuştur. Klasik dönemde bile kadın sadece kan bağına dayalı hakları ileri sürebiliyor iken, Iustinianus Dönemi'nde kan bağıının tek hısımlık olarak kabul edilmesi kaçınılmaz bir değişim olmuştur. Buna bağlı olarak birlik malları kavramı doğmuştur¹⁵. Birlik malları ise eşlerin evlenmeden önceki ve evlilik devam ederken beraber kazanılan malları kapsamaktaydı. Belirtmek gerekir ki her iki eşin kişisel malları, bu kapsamın dışında bırakılmıştır. İşte Iustinianus Dönemi'nde, evlilik birliğinin sona ermesi halinde bu birlik mallarının mülkiyeti ayrılrsa da, malların yönetimi ve yararlanması konularında ayrılan eşler birlik kalmak suretiyle mal birliği rejimi uygulamaktadır¹⁶. Türk Hukuku'ndaki mal rejimindeki düzenlemeler bakımından nispeten Iustinianus Dönemi ile benzerlik kurabilirsiniz. Ancak normatif düzenlemelerin altında yatan psikolojik olgular göz ardı edilmeyerek, evliliği yönetememiş ikili bir yapıya mal yönetimi bırakılmaması Türk Hukuku'nda uygulanabilir bir rejim oluşmuştur.

Musevilikte mal rejimi olarak “mal ayrılığı” kabul edilmiştir¹⁷. Tevrat'ta nafaka, çeyiz ve evlilik hediyesine ilişkin açıklayıcı hükümler bulunmamaktadır¹⁸. Musevilik inancında evlilik ve boşanmadaki mali durum konusunda önemli olan ketuba olarak ifade edilen belgedir. Ketuba, evlilik kurulduğu sırada erkek eşin, kadın eşe imzalayarak verdiği ve içerik

¹⁴ **Emiroğlu**, “Mal Rejimi”, 181.

¹⁵ **Emiroğlu**, “Mal Rejimi”, 177.

¹⁶ **Ersen Perçin**, *Mal Rejimleri*, 7.

¹⁷ **Ersen Perçin**, *Mal Rejimleri*, 7.

¹⁸ **Elif Genca**. *Eski Mezopotamya'da Hukuk Hareketleri ve Düzenlemeler* (İstanbul: T.C. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009), 92.

bakımından kadının mali haklarını koruyan ve aynı zamanda evlilik belgesi olarak da adlandırılan hukuki bir belgedir¹⁹.

Aileye bakmakla yükümlü görülen koca, kadının malvarlığından doğan gelirlerin de sahibi kabul edilmektedir. Buna karşın kadın, kocasının eve bakma yükümlülüğü olmadığı kanaatinde olursa, malvarlığı değerlerinin gelirini kocasına verme mecburiyetinde kalmamaktadır. İşte bu iradenin ketuba’da geçmesi önem arz etmekteydi²⁰.

Kutsal kitaplarında boşanma halinde nafaka kurumuna ilişkin bir düzenlemeye rastlanılmamaktadır. Buna karşın nafaka veya mal rejimine ilişkin ketuba’da düzenleme yapılamayacağına ilişkin aksine bir kural da bulunmamaktadır. Bu doğrultuda ketuba’da boşanma halinde nafaka yükümlülüğünün yazılması halinde kadının nafakaya hak kazandığı kabul edilmektedir²¹. Ketuba’nın içermesi halinde kocanın ölümü halinde kadının mirastan pay almasını da mümkündür. Bütün bunların yanı sıra kocanın evlilik akdi kurulurken kadın “moher” adı verilen hediye vermesi zorunluluğu vardır²². Tüm bu olgulardan çıkan sonuç, Musevilikteki mülkiyeti ilişkin düzenleme bulunmaması ama ketuba’ya verilen önem, eşlerin boşandıktan sonra mal ayrılığı rejiminin uygulandığını göstermektedir.

Hristiyanlıkta da mal rejimi olarak “mal ayrılığı” kabul edilmiştir²³. Evlilik süresince koca yalnızca kendisinin değil, karısının mal varlığı üzerinde de hakimiyet hakkına sahiptir²⁴. Kilise hukuku boşanmayı oldukça güç hallerin oluşması şartına bağlı kılmıştır. Çünkü bu dine göre evlilik, İsa ve kilise birleşimini ifade etmesi gibi türden sembolik anlatımlar hasebiyle kutsal görülmektedir²⁵. Çeşitli mezheplerde bu kutsallığın bozulması nispeten kolaylaştırılmıştır. Öyle ki boşanmanın yasak olduğu Katolik mezhebinde ise en katı şekilde

¹⁹ **Neamat Ullah**, *Yahudi Hukukunda Boşanma ve Aguna Problemi* (İstanbul: T.C. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 11.

²⁰ **Ullah**, *Yahudi Hukukunda Boşanma ve Aguna Problemi*, 11.

²¹ **Ullah**, *Yahudi Hukukunda Boşanma ve Aguna Problemi*, 11.

²² **Genca**, *Hukuk Hareketleri ve Düzenlemeler*, 92.

²³ **Ersen Perçin**, *Mal Rejimleri*, 8.

²⁴ **Ersen Perçin**, *Mal Rejimleri*, 8.

²⁵ **Fatma Betül Zehra Tanrıku**, *Katolik Mezhebinde Evlilik ve Boşanma* (Bursa: T.C. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022), 43.

karşı geldiği bilinmektedir²⁶. Tüm sertlik karşısında İncil’de boşanmaya sebep olarak zina ve Hristiyan olmayan eşin boşanma da ısrarcı olması gösterilmiştir²⁷. Mal rejiminin tasfiyesi ölüm dışında bir boşanma işleminin varlığına muhtaç iken, bu hususun İncil’de düzenlenmesinin yapılmadığını söylemek gerekir. Teamülle oluşan sonuca göre zina sebebi dışındaki boşanma sebeplerinde kadın getirdiği çeyizi götürme hakkına sahip olmaktadır²⁸. Buna karşın boşanma sebebi zina ise bu hakta kadına bırakılmamıştır²⁹.

İslam Hukuku’nda mal rejimi konusunda nasıl bir düzenleme olduğunun anlaşılır olması için sünnet ve Kur’an-ı Kerim’e göre kadının mülkiyet hakkının nasıl tanımlandığına bakılması gerekmektedir.

Kur’anı Kerim kadın ve erkeği ayırmayarak üstünlüğü imana göre belirlemiş ve kadın-erkeğe eşit derecede, mülkiyet kazanım ve kullanım hak ve fiil ehliyetini vermiştir³⁰. Bu hususta kadının bekar ya da evli olmasının bir farkı bulunmamaktadır³¹. Kadının mülkiyet hakkının ve mirastan pay alma hakkına sahip olduğunu özellikle “*Erkeklerle, kazandıklarından bir pay, kadınlara da kazandıklarından bir pay vardır. Allah’tan bol nimet isteyin. Doğrusu Allah her şeyi bilir*” ayetinden çıkarılmaktadır³². Hadis açısından bakıldığında ise bir maldan sadaka vermek için o malın sahibi olunması esastır. Kadının zekât vermek, kefarete ödemek, kurban kesmek ile mükellef olmasından, kadına mülkiyet hakkı tanındığı sonucu çıkmaktadır. Eşler arasındaki miras bırakmaya ilişkin açıkça düzenleme ise en-Nisa suresinin 4/11. ayetinde görülmektedir³³.

²⁶ Tanrıkulu, *Katolik Mezhebinde Evlilik ve Boşanma*, 44.

²⁷ Bkz. *Kitab-ı Mukaddes*, Matta. 19:3-10 (Erişim 24.08.2024)

²⁸ Ersen Perçin, *Mal Rejimleri*, 8.

²⁹ Ersen Perçin, *Mal Rejimleri*, 8.

³⁰ Bkz. *Kur’an Yolu* (Erişim 24.08.2024), el- Hucurat 49/13; “Ey insanlar! Doğrusu biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık. Ve birbirinizle tanışmanız için sizi kavimlere ve kabilelere ayırdık. Muhakkak ki Allah yanında en değerli olanınız, O’ndan en çok korkanınızdır.”

³¹ Mamadou Kone, *İslam Hukukunda Kadının Mülkiyet Hakkı ve Malı Üzerinde Tasarruf Ehliyeti* (Bursa: T.C. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016), 16.

³² El-Nisa 4/32.

³³ Bkz. El-Nisa 4/11-12 (Erişim 24.08.2024)

İslam Hukukunda kadının da kocanın da, diğerinin evlilikten önce mevcudunda olan veya ileride mülkiyetini kazanacağı malları üzerinde mülkiyet ya da yararlanma hakkı bulunmamaktadır³⁴ . Ancak Kur'an-I Kerim'de yüklenen sorumluluk gereği kocanın çalışarak eve getirdiği, kişisel sayılacak kazanç ve mal üzerinde kadının nafaka bağlamında talep hakkı mevcuttur³⁵.Kocanın çocukları üzerindeki nafaka sorumluluğu boşanmada dahi kendi üzerinde kalmaya devam eder³⁶. Buna karşın kadının kişisel malı üzerinde kocaya aynı şekilde talep hakkı tanınmadığı görülmüştür. Öz deyişle İslam hukuku kocanın kişisel malını kadına yasak kılmamış ancak kadına ise kendi malını kocasına bağışlama serbestliği sağlamıştır.

Diğer dinlerin aksine boşanma sonrası kadının mali gücünün nasıl korunacağı temel olarak düzenlenmiştir. Kur'an- Kerim'de salt kadın eşe özgülenen, mülkiyet şeklinde duran bir mehir talep etme hakkı tanınmıştır³⁷. Mehir kadına tanınan sosyal ve ekonomik bir güvence sağlayan; içeriğini para, eşya, mal veya menfaatin oluşturabildiği bir bedeldir. Söz konusu bedelin en geç boşanma halinde verilmesi gerekir. Mehir kadının annesine babasına değil, bizzat kendisine verilmesi gerekmektedir³⁸. Tüm bu hususlar dikkate alındığında İslam Hukuk'undaki mal rejimi uygulamasında mal ayrılığının uygulandığını söylemek mümkündür.

16. yy.'da Rönesans ve Reform hareketleriyle dünyamızda köklü değişiklikler başlamış ve 1789 tarihli Fransız İhtilali ile sonuçlanan düşünsel akımlar, toplumda din kurallarının etkisini azaltarak seküler hukukun temellerini atmıştır. Bu değişim mal rejimine ilişkin düzenlemelerin din kurallarının etkisinden çıkarak, seküler hukukun temelleri çerçevesinde değerlendirilmesine neden olmuştur³⁹.

³⁴ **Osman Berki**, “Mal Rejimleri ve Bunlardan Doğan Kanun İhtilafları”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1/1 (Mart 1943), 148.

³⁵ **Bkz. et-Talak 65/7**; “İmkânı geniş olan, nafakayı imkanlarına göre versin; rızkı daralmış bulunan da Allah'ın kendisine verdiği kadarından nafaka ödesin.”

³⁶ **Sümeyye Sevinç**, “Nisâ 4/34. Ayetine Göre Sorumluluklar” *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 23/1(Mart 2023), **210**.

³⁷ **Kone**, *İslam Hukukunda Kadının Mülkiyet Hakkı ve Malı Üzerinde Tasarruf Ehliyeti*, 17.

³⁸ **Kone**, *İslam Hukukunda Kadının Mülkiyet Hakkı ve Malı Üzerinde Tasarruf Ehliyeti*, 17.

³⁹ **Ersen Perçin**, *Mal Rejimleri*, 9.

II Dünya Savaşının sona ermesi ile birlikte kadın-erkek eşitliği gündeme gelmiş ve devletlerin bu eşitliğe aykırı hukuksal düzenlemelerinde değişiklik yapılmasına sebebiyet vermiştir⁴⁰. Bu değişikliklerin başında; mal rejimine ilişkin düzenlemeler gelmiştir. Bu döneme kadar birçok hukuk sisteminde yasal mal rejimi olarak kabul edilen “mal ayrılığı” rejimi kabul edilmiştir. Mal ayrılığı rejiminde; her eş kendisine ait malvarlığı değerleri üzerinde mülkiyet, yönetim ve tasarruf yetkisine sahiptir. Karı ve kocanın malvarlığı değerleri birbirinden ayrı olup, evlilik birliğinin sahip olduğu bir malvarlığı bulunmamaktadır. Bu sebeple evliliğin sona ermesi halinde eşlerden her biri yalnızca sahip olduğu malvarlıklarını alıp, diğer eşin malvarlığı üzerinde evlilik birliğinden doğan aynı ya da şahsi bir hakkı yoktur⁴¹. Söзде kadın ve erkek eşitliğinin bir yansıması olan bu rejim fiili olarak eşitsizliğin temelini oluşturmaktadır. Evlilik birliği içerisinde erkek ve kadın sorumluluklar üstlenmiştir. Toplumun büyük bir bölümünde bu sorumluluk, erkek eşin çalışarak para kazanması, kadın eşin ise aile birliğine destek olmak amacıyla evin ve çocukların bakımını üstlenmesidir. Aile birliğine kadın ve erkek eşit derecede katkı sağlamakta ancak ev kadınlarının evin bakımından ve çocukların gelişiminden sorumlu olmaları nedeniyle kendilerine ait hiçbir gelir bulunmamaktadır. Mal ayrılığı rejiminde evlilik birliğinin sona ermesi halinde kadının aile birliğine eşit derecede katkısı göz ardı edilerek, evlilik birliği içerisinde edinilmiş ve mülkiyeti erkek eşe ait malvarlıkları üzerinde katkı payı hariç hiçbir alacağı bulunmamaktadır. Bu eşitsizlik hukukçuları mal rejimine ilişkin farklı çözümler bulmaya yönlendirmiştir. Bu hususta farklı hukuk sistemlerinde mal rejimine ilişkin uygulamalara kısaca bakılmak gerekirse;

a) Fransa Hukuku’nda Mal Rejimi

Kıta Avrupası Hukukunda yasal mal rejimine ilişkin farklılıklar görülmektedir. Fransa ise mal ortaklığı rejimi bakımından başı çeken ülkelerden olduğunu söylemek gerekir.13 Temmuz 1965 tarihli ve 1 Şubat 1966’da uygulanmaya başlayan “Mal Rejimleri Reformu Kanunu” ile Fransa’da tam anlamıyla mal ortaklığı rejimi uygulanmaya başlanmıştır. Bu düzenleme kazançta ve sonradan kazanılan mallarda da ortaklık esasına dayanmaktadır. Bununla birlikte eşin evlilik öncesinde sahibi olduğu malvarlığı üzerinde mülkiyet hakkı devam etmektedir. Bu rejim temeli;

⁴⁰ **Hanım Halilova**, “Dünya Tarihinde Kadın- Erkek Eşitliği”. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi 8/38 (Temmuz 1997), 546., **Ersen Perçin**, Mal Rejimleri, 9.

⁴¹ **Zafer Zeytin**, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 41.

evlilik sonrasında eşin ister mesleki faaliyetinden doğan kazancı olsun ister ise kişisel malından elde ettiği semere olsun tek başına bile elde etmiş olsa bu kazancın ortaklığa ait olduğuna dayanmaktadır. Ortaklığın istisnası ise, evlilik sürecinde eşlerden birine kalan mirasın ya da bağışlama yoluyla elde ettiği malvarlığı değerinin kişisel mal olarak kalmasıdır. Bu şekilde kazanılan kişisel mal ortaklığa ait sayılmamaktadır. Malvarlığı değerlerinin yönetimine gelmek gerekirse, Fransa'nın Hukuk Sistemi ortaklık mallarının yönetimini her iki eşe de vermektedir. Burada önemli olan husus, yetki bir eş tarafından kullanılıyor olsa da diğer eşin onayına tabi olduğudur. Eşlerin kişisel mal üzerindeki yönetim ise zaten sahibi olan eş üzerinde bırakılmıştır. Fransa Hukuk sisteminde eşler isterlerse evlilik birliği kurulmadan önce noter de onaylatmak şartıyla mal ayrılığı, kazanç ortaklığı veya genel mal ortaklığı türlerinden birini seçerek sözleşmeli mal rejimi oluşturabilirler. Yine sadece bu üç türden birini seçmek suretiyle eşler evlilik birliği kurulduktan sonra da hâkim onayı ile yeni bir rejim seçebilirler. Rejim sona ermesi halinde ise mahkemeler zayıf tarafı korumaya yönelik paylaşımı benimsemişlerdir. Bir aynı hak devri suretiyle eşlerden birine ait olan taşınmazın değerinin üzerine geçirilmesine hükmedilmektedir.⁴²

b) Alman Hukuku'nda Mal Rejimi

Almanya'da 18.06.1957 tarihinde yürürlüğe giren “Eşit Haklar Kanunu” ile Alman Medeni Kanunlarında yapılan değişiklikle yasal mal rejimi olarak “kazanç ortaklığı” kabul edilmiştir⁴³. Alman mal rejimine göre evlilik öncesi veya sonrasındaki edinme fark edilmeksizin her bir eş sahibi olduğu malvarlıkları üzerinde yegâne mülkiyet ve tasarruf hakkına sahiptir. Ancak malvarlığının tasarrufu konusunda iki istisna düzenlenmiştir⁴⁴. Bunlar; diğer eşin rızası olması şartıyla malik eş, ev eşyası ile mal varlığının bütünü hakkında tasarrufta bulunabilir⁴⁵.

Alman Hukukunda yasal mal rejimi olan kazanç ortaklığı, evlilik süresince edinilen mallardaki fazlalıkların denkleştirme koşuluna bağlı bir rejimdir. Bu rejimde evlilik

⁴² Ersen Perçin, *Mal Rejimleri*, 9.

⁴³ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 224.

⁴⁴ Ersen Perçin, *Mal Rejimleri*, 26.

⁴⁵ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 224.

sırasında eşlerin mallarında meydana gelen kazançlarda bir ortaklık değil, kazançların karşılıklı olarak denkleştirilmesi ve bunun sonucu olarak da ortaya çıkan fazlalığın paylaşımı esastır⁴⁶. Alman Medeni Kanunu'na göre evlilik öncesindeki kişisel malın evlilik birliği içindeki değer artışı da tasfiyeye dahil edilmektedir⁴⁷. Kazanç ortaklığında, eşlerin evlilik birliğine getirdiği malların, evlilik sürecince uğradığı artışlar nihai mal varlığına dahildir⁴⁸. Bir başka ifade ile mal rejimin tasfiyesi halinde; eşlerin evlilik öncesindeki malvarlıkları, rejim sonunda sahip oldukları malvarlığından çıkartılması suretiyle gerçekleştirilir. İşte bu çıkartılma sonucu kalan malvarlığı değeri her bir eşin evlilik içinde elde ettiği kazancıdır. Hesaplamanın bu aşamasında da kazançlar birbirinden çıkartılır. Bu çıkarmadan kalan miktarın yarısı üzerinde daha az kazanca sahip eş lehine bir alacak hakkı tahsis edilerek denkleştirme yapılır⁴⁹. Görüldüğü üzere tasfiye sonucunda aynı devir hakkı değil alacak hakkı talebi söz konusudur. İstisnai olarak alacaklının özel olarak talep etmesi ve borçlunun menfaatine aykırı düşmemesi şartıyla hakkaniyete uygun şekilde taşınmazın alacaklıya devrine de hükmedilebilmektedir⁵⁰.

Alman Hukukunda ölümle mal rejiminin sona ermesi halinde ise kural olarak sağ kalan eşin miras payının attırılır⁵¹. Bu durumda denkleştirme miras hükümlerine göre yapılmakta ve sağ kalan eşin normal miras hissesi ¼ oranında arttırılarak denkleştirme yapılmaktadır⁵². Alman kanun koyucu ölen eşin ölüme bağlı tasarrufla sağ kalan eşe net bir malvarlığı bırakmaması halinde saklı payını da koruyucu bir düzenleme getirmiştir. Buna göre öncelikle sağ kalan eş attırılmış miras payını reddetmelidir. Özdeyişle sağ kalan eş artık miras payını alamayacak, ancak yasal miras payını yani saklı payını alabilecektir. Bundan sonra ise aynı evlilik birliğinin

⁴⁶ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 224.

⁴⁷ Heinz Hausheer, "Türk-İsviçre Hukuk Topluluğunda Özellikle Aile Hukuku Alanına İlişkin Müşterek Çalışmalara Yönelik Görüş ve Öneriler". çev. Bilge Öztan. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 76/1 (2008), 211.

⁴⁸ Hausheer, "Müşterek Çalışmalara Yönelik Görüş ve Öneriler", 212.

⁴⁹ Ersen Perçin, *Mal Rejimleri*, 26.

⁵⁰ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 225.

⁵¹ Ersen Perçin, *Mal Rejimleri*, 27.

⁵² Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 225.

boşanma ile son bulmasında uygulanan yöntem ile mal rejiminin tasfiyesi sağlanması mümkün kılınmıştır⁵³.

c) İngiliz Hukuku'nda Mal Rejimi

İngiliz Hukuku'nda klasik anlamda bir “mal ayrılığı rejimi” uygulanmaktadır. Ancak doğrudan düzenleyen bir ana yasal metin bulunmamaktadır⁵⁴. Malların eşler arasında paylaşılması hususunda hâkime geniş bir takdir yetkisi tanınmıştır. Hâkim takdir yetkisini kullanırken Evlilik Davaları Kanunu'nun 25. maddesi 2. Fıkrasını esas alınmaktadır. Hâkimin mal rejimine ilişkin yaklaşımını eşlerden her birinin finansal katkıları, evlilik süresi ve gelecekteki ihtiyaçları gözetilerek belirlenir. Ölümle sona eren evlilik birliğinde ölen eşin taşınır kişisel mallarının tamamı sağ kalan eşe geçmektedir⁵⁵. Geride kalacak malvarlığı değerleri ise ölen eşin diğer mirasçıları ile sağ kalan eş arasında miras taksimine konu edilir. Kıta Avrupası Hukuku'ndan ayrılan en önemli özellikte, evlilik birliğinin sone ermesinden sonra da diğer eşe belli şartlarda mirasçı sıfatı verilmesidir. Şöyle ki, evlilik boşanma ile son bulmuş veya feshedilmiş ve buradaki tarihlerin üzerinden henüz 12 ay geçmemiş iken eşlerden biri ölmüş olduğunu düşünelim. Bununla birlikte eş Evlilik Davaları Kanunu uyarınca herhangi bir talepte bulunulmamış ya da talep olsa da henüz kararı verilmemişse, mahkeme sağ kalan eş hakkında miras hukuku hükümlerini de uygulamakta serbesttir⁵⁶.

İngiliz Hukuk'unda sözleşmesel mal rejimine ilişkin düzenleme bulunmamaktadır. Özdeyişle eşlerin bu konu hakkında sözleşme yapma yasağı mevcuttur. Buna karşın son zamanlardaki yargı kararlarında işbu sözleşmeye geçerli saymak ve nasıl sayılacağına ilişkin kararlar verilerek önü açık bırakılmıştır. Hakim'in geniş takdir yetkisi ve Evlilik Davaları Kanunu'nun 25. Maddesinin geniş yorumlanması

⁵³ Ersen Perçin, *Mal Rejimleri*, 27.

⁵⁴ Ersen Perçin, *Mal Rejimleri*, 12.

⁵⁵ 1925 tarihli **Malların İdaresi Kanunu**, Madde 46/a., İngilizce tam metin için bkz. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/15-16/23> (Erişim 25.08.2024)

⁵⁶ 1975 tarihli **Miras Kanunu**, Madde 14. İngilizce tam metin için bkz. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1975/63> (Erişim 25.08.2024)

sonucunda hakimlerin mevcut mal rejimi sözleşmesi üzerinde değişiklik yapma hakkı da bulunmaktadır⁵⁷.

d) İsviçre Hukuku'nda Mal Rejimleri

Türk Medeni Kanunu hükümlerinin de iktibas edildiği 1 Ocak 1988 tarihinde yürürlüğe konulan İsviçre Medeni Kanun'u ile eşler arasında yasal mal rejimi olarak “edinilmiş mallara katılma rejimi” kabul edilmiştir. Mal ayrılığı rejimi ve mal ortaklığı rejimi ise seçimlik mal rejimleri olarak kabul edilmiştir⁵⁸.İsviçre hukuku yasal mal rejimin temelinde kazanç ortaklığı içeren bir mal ayrılığı yatmaktadır. Ancak iki rejim arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır. Alman hukukunda yasal mal rejimi olarak kabul edilen kazanç ortaklığı sisteminde kişisel malların değerlerindeki artış da tasfiyede dikkate alınırken, İsviçre Hukuku'nda bu artışlar tasfiyede dikkate alınmaz⁵⁹.

Alman Hukukundan farklı olarak, evliliğin ölümle sona ermesi halinde miras payının arttırılması yapılmamaktadır. İsviçre Medeni Kanun'u uyarınca eşlerden birinin ölümü halinde eş öncelikle mal rejimin tasfiyesinden sonrasında ise miras payının tasfiyesinden payını almaktadır⁶⁰.Sağ kalan eşin şahsi bir hak olan artık değere katılma alacağı hakkı bulunmaktadır. İlk olarak artık değere katılma alacağı hesaplanmalı sonrasında terekede kalan mallar miras payı oranında paylaştırılmalıdır⁶¹. İsviçre Medeni Kanun'u sağ kalan eşe terekede bulunan konut ve ev eşyası üzerinde mirasın paylaşımında öncelik hakkı tanımıştır⁶². Bir başka ifade ile evliliğin ölüm ile sona ermesi halinde sağ kalan eşin eski yaşantısına devam edebilmesi için, sağ kalan eş miras payına mahsuben aile konutunda ya da ev

⁵⁷ **Radmacher v. Granatino** EWCA Civ. 649- 2009, 2. F.L.R. 1181, İngiliz Temyiz Mahkemesi söz konusu karar tam metin için bkz. <https://www.studocu.com/en-gb/document/aberystwyth-university/family-and-child-law/radmacher-v-granatino-2009-2-flr-1181/80456268> (Erişim 25.08.2024)

⁵⁸ **Kılıçoğlu**, *Aile Hukuku*, 226.

⁵⁹ **Hausheer**, “Müşterek Çalışmalara Yönelik Görüş ve Öneriler”, 212.

⁶⁰ **Ersen Perçin**, *Mal Rejimleri*, 27.

⁶¹ **Ümit Gezder**, “Mirasın Paylaşılmasında Aile Konutunun ve Ev Eşyasının Sağ Kalan Eşe Özgülenmesi (MK. M. 652)” *Journal of Istanbul University Law Faculty* 65/2 (Temmuz 2011), 237.

⁶² **Gezder**, “Aile Konutunun ve Ev Eşyasının Sağ Kalan Eşe Özgülenmesi”, 237.

eşyalarında mülkiyet hakkı, oturma hakkı veya intifa hakkı talep edebilme hakkına sahiptir⁶³. Hukukumuzda da TMK m. 652 ile benzer bir düzenleme yapılmıştır.

Yine İsviçre’de eşlere mal ayrılığı ya da mal ortaklığı rejimlerinden bir tanesini sözleşmesel olarak seçme haklarına sahiptir. Mal ortaklığından bahsediliyorsa, aksi ispat edilene kadar eşlerin bütün mal varlıklarının ortalık malı olduğu sonucu çıkmaktadır. Kişisel mal olduğu iddiası varsa, iddia eden eşin ispatı aranmaktadır. Mal ayrılığı rejimi ise, sona erdiğinde hiçbir tasfiye işlemine gerek duyulmaksızın, her eşin kendi kişisel malını salt kendisinin malik ve kullanma hakkına sahip olduğu rejimdir.⁶⁴

İsviçre Medeni Kanunu’nu mal rejimini oldukça kapsamlı olarak düzenlemiştir. Eşin kişisel malı ile edinilmiş malın birbirinde değer artışını sebebiyet verecek etkileşimi dahi kurala bağlamıştır. Buna göre kişisel mal keskinleştirmiş ve kişisel maldaki olumlu ve olumsuz değişimlerin kişisel mala ait kalacağı ve diğer eşin etkilenmeyeceği kabul etmiştir.

e) Türk Hukuku’nda Mal Rejimi

24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Barış Antlaşmasıyla hukuk sistemindeki modernleşme yükümlülüğünü üzerine alan Türkiye Cumhuriyeti, çağdaş ve yenilikçi kanunlaşma hareketlerinden bir olan İsviçre Medeni Kanunu’nu Fransızca metninden Türkçe ’ye çevirerek büyük ölçüde kabul etmiştir⁶⁵.

17 Şubat 1926 tarihli ve 743 sayılı mülga Türk Kanunu Medenisi⁶⁶ ile kaynak İsviçre Medeni Kanunu’ndan ayrılarak, 170. madde uyarınca eşler arasında yasal mal rejimi olarak “mal ayrılığı rejimi” kabul edilmiştir⁶⁷.

⁶³ **Gezder**, “Aile Konutunun ve Ev Eşyasının Sağ Kalan Eşe Özgülenmesi”, 237.

⁶⁴ **Ersen Perçin**, *Mal Rejimleri*, 28.

⁶⁵ **Zeytin**, *Katılma Rejimi*, 31.

⁶⁶ **Türk Kanunu Medenisi** (TKM), *Resmî Gazete* 339 (17 Şubat 1926), Kanun No. 743.

⁶⁷ **Yusuf Uluç**, *Mal Rejimleri ve Tasfiyesi* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2014), 290.

Mal rejimleri kanun koyucu tarafından sınırlı sayıda sayılmıştır⁶⁸.Mal rejimleri; yasal mal rejimleri ve seçimlik mal rejimleri olmak üzere ikili bir ayrıma tabi tutulmuştur. Mal rejimlerinin bir kısmı kanundan doğan yasal, bir kısmı ise sözleşmeden doğan seçimlik mal rejimi mahiyetinde olduğu kabul edilmiştir⁶⁹.

Eşler evlilik öncesinde ya da evlilik süreci içerisinde kanun koyucu tarafından belirlenmiş mal rejimlerini seçme hakkına sahiplerdir. Eşlerin bu mal rejimleri dışında başka bir mal rejimini seçmeleri mümkün değildir⁷⁰. Eşlerin aralarında mal rejimi sözleşmesi yapmaması yahut evlenme başvurusu sırasında yazılı bir bildirimde bulunmadıkları hallerde mali ilişkilerin düzenlenmesinde yasal mal rejimine ilişkin hükümler uygulanmaktadır⁷¹.Bir başka ifade ile seçimlik mal rejimlerinden birinin seçilmemesi halinde kanun koyucu tarafından eşlerin iradeleri tamamlanarak “yasal mal rejimi” olarak adlandırılan rejimin seçilmiş olduğu kabul edilmektedir⁷².

Mülga Türk Kanunu Medenisi yaklaşık 76 yıl boyunca yürürlükte kalmıştır. Bu süre zarfında dünyada yaşanan gelişmeler ve çağdaşlaşma sonucunda kanun zaman içerisinde toplumsal gerçeklikten uzaklaşmış ve aile hukukuna ilişkin yeni düzenlemeler ihtiyacı doğmuştur. Mülga Türk Kanunu Medenisi’nde yasal mal rejimi olarak kabul edilen “mal ayrılığı rejimi” her ne kadar kadın-erkek eşitliğine aykırı olarak görülme de, toplumda kadınların mağdur olmasına sebebiyet vermiştir. Toplumumuzun büyük bir kısmında kadın eş evlilik birliğine çocukların ve evin bakımıyla ilgilenerek katkı sağlamakta, erkek eşte evin maddi ihtiyaçlarını sağlamaktadır. Evlilik birliği içerisinde her ne kadar eşler eşit derecede görev üstlense de, evlilik birliği içerisinde kazanılan malvarlıkları büyük ölçüde erkek eşin

⁶⁸ **Abdulkerim Yıldırım**, *Türk Aile Hukuku* (Ankara: Monopol Yayınları, 2020), 99.

⁶⁹ **Akıntürk – Ateş**, *Aile Hukuku*, 2/144.

⁷⁰ **Diler Tamer**, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi Kimi Koruyor?”, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 18/2 (2021),637.

⁷¹ **Kılıçoğlu**, *Aile Hukuku*, 223.

⁷² **Şebnem Nebioğlu Önder**, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Aile Konutunun Sağ Kalan Eşe Özgülenmesi”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 24/1 (2021),173., **Tahir Büyüktandır**, “Türk Medeni Kanunu’nda Eşler Arasındaki Yasal Mal Rejimi”, *Ankara Barosu Dergisi* 1 (2002), 107.

mülkiyetinde olması sebebiyle, ölüm haricinde mal rejiminin sona ermesi halinde kadın bu malvarlıkları üstünde hiçbir alacak hakkına sahip olamamaktaydı. Bir başka ifade ile her ne kadar mal ayrılığı rejimi herkesin kendi malı üzerinde hak ve tasarruf sahibi olmasıyla eşitçe bir düzen gibi gelse de, Türk toplumunda kadınların ev işlerine yönlendirilmesi ve çalışma hayatından uzaklaştırılması boşanma sonrası durumu adaletsizliğe dönüştürmüştür. Boşanma sonrası nafaka veya ölüm sonrası miras payının yetersi kalması, eşler arasında kazancın paylaşılması gerekliliğini ortaya koyarak mevcut düzenlemeyi doğurmuştur.

Yaşanan bu mağduriyet kanun koyucuyu mal rejimine ilişkin farklı çözüm yolları bulmaya itmiştir. Bunun sonucunda Türk Kanuni Medenisi 31.12.2001 tarihinde yürürlükten kalkmış ve 01.01.2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda⁷³ ise aile hukukuna ilişkin köklü değişiklikler yapılmıştır⁷⁴. Türk Medeni Kanunu'nda dört tür mal rejimi düzenlenmiştir. Bunlar; edinilmiş mallara katılma rejimi, mal ayrılığı rejimi, paylaşımlı mal ayrılığı rejimi ve mal ortaklığı rejimidir⁷⁵. İsviçre Medeni Kanun'u göz önüne alınarak TMK m. 202 uyarınca yasal mal rejimi olarak ise “edinilmiş mallara katılma rejimi” kabul edilmiştir. Bunun yanında mal ayrılığı, paylaşımlı mal ayrılığı ve mal ortaklığı seçimlik mal rejimleridir⁷⁶. Türk Kanuni Medenisinin yürürlükte olduğu dönemde evlenmiş eşler arasında 31.12.2001 tarihine kadar yasal mal rejimi olarak mal ayrılığı rejimi kabul edilmiştir⁷⁷. Eşler yeni kanunun yürürlüğe girdiği tarihten başlayarak bir yıl içinde başka bir mal rejimi seçmedikleri takdirde 01.01.2002'den sonra geçerli olan mal rejimi, edinilmiş mallara katılma rejimidir⁷⁸.

Mülga Türk Kanunu Medenisi ve TMK da düzenlenmiş mal rejimleri arasında bazı benzerlikler ve farklar bulunmaktadır. Her iki rejimde de sözleşme ile seçimlik mal

⁷³**Türk Medeni Kanunu** (TMK), *Resmi Gazete* 24607 (8 Aralık 2001), Kanun No. 4721.

⁷⁴**Esra Bahar Kaya**, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminden Doğan Mal Gruplarında Konjonktürel ve Endüstriyel Değer Artışı”, *Türk Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 5/1 (2023), 188.

⁷⁵**Mehmet Erdem – Aslı Makaracı**, *Aile Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 261.

⁷⁶**Mustafa Alper Gümüş vd.**, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku* (İstanbul: Filiz Kitapevi, 2021), 3. Cilt/ 209.

⁷⁷**Tamer**, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi Kimi Koruyor?”, 637.

⁷⁸**Yıldırım**, *Türk Aile Hukuku*, 100.

rejimlerinden biri seçilebilmektedir. Mülga Türk Kanunu Medenisi'ne göre mal rejimine ilişkin sözleşmenin evlenmeden önce noterde düzenleme şeklinde yapılması zorunluluğu oluşturur. Evlendikten sonra ise ikametgahlarının bulunduğu Sulh Hukuk Mahkemesi'nde onayı ve sonrasında noter siciline tescil ile ilan gerekmektedir. Yine mevcut düzenlemeden farklı olarak, taraflar bu şekilde mal ortaklığı rejimini seçmiş olsa bile kanun koyucu, 3. Kişi veya diğer eşi koruyucu olarak belli şartların varlığı halinde hâkimden mal ayrılığını talep edebilmesine cevaz vermiştir.

Mülga Türk Kanunu Medenisi seçimlik mal rejimleri yalnızca mal birliği ve mal ortaklığıydı. Buna karşın TMK m. 218 ve devamında seçenekler edinilmiş mallara katılma, paylaşımlı mal ayrılığı, mal ayrılığı ve mal ortaklığı rejimleri şeklinde çoğaltılmıştır. Yeni düzenlemenin eskiye göre sözleşme serbestesi ilkesine daha çok hizmet ettiğini söylemek mümkündür. Buna rağmen doktrinde seçenekleri yeterli görmeyen, rejimsiz bırakılamadığı için irade özgürlüğünü kısıtladığını düşününler de bulunmaktadır⁷⁹.

1.1.3. Edinilmiş Mallara Katılma Rejimine İlişkin Eleştiri ve Öneriler

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ile mal rejimine ilişkin yapılan düzenlemeler her ne kadar kadın-erkek arasındaki fiili eşitsizliğin ortadan kaldırmaya çalışsa da bazı noktalarda yeterli olamamış ve kazanılan hakkı yeterince koruyamamıştır.

Bu doğrultuda 4722 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un⁸⁰ 10. maddesi ile 01.01.2002 tarihinden önce gerçekleştirilen evlilikler bakımından bu tarihe kadar mal ayrılığı bu tarihten sonra devam eden evliliklerde edinilmiş mallara katılma rejimi uygulanacağı kabul edilmiştir. İstisnasını ise eşlerin 01.01.2002 tarihinden itibaren bir yıl süresince yapacakları bir mal rejimi sözleşmesi ile yeni mal rejiminin evliliklerinin başından itibaren uygulanmasını kararlaştırabilmeleri olmuştur.

⁷⁹ Ünal Akın, "Edinilmiş Mallara Katılma Rejimine Eleştirel Bir Bakış". *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 23/4 (Ekim 2019), 122.

⁸⁰ **Türk Medeni Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun**, *Resmî Gazete* 246007 (08.12.2001), Kanun No. 4722.

Ancak ilgili yılda bu yasal düzenlemenin pek uygulanmadığı görülmüştür. Şu an bile başka bir rejim seçebilme bilincinin bulunmadığı Türk toplumunda mevcuttaki edinilmiş mallara katılma rejiminin, unutturma suretiyle iradeyi sakatladığı görüşü de bulunmaktadır⁸¹. Yeni rejime bir geçiş süreci olarak, 01.01.2002 tarihinden önce açılmış boşanma ve evliliğin iptali davalarında önceki mal ayrılığı rejimi uygulanmaya devam etmiştir. Sivil Toplum Kuruluşları ve Kadın hakları savunucuları kadınların mağdur olmamaları amacıyla Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin 2002 tarihinden önceki evliliklerde de evlilik tarihinden itibaren geçerli olmasını savunmuşlardır. Her ne kadar bu durumun mağduriyete sebep olduğu tarafımızca inanılsa da bu görüşe katılmak mümkün değildir. Taraf iradelerine bakılmaksızın bir yasa kuralını geçmişe etkili kılmak “kanunların geçmişe etkili olamayacağı” evrensel niteliğine aykırı olacaktır⁸². Bu sebeple bu görüşe katılmak mümkün değildir. Ancak kişisel görüşümüze göre toplumumuzda kadınların mağdur olmamaları adına edinilmiş mallara katılma rejiminin evlilik tarihinden itibaren geçerli olabilmesi 1 yıllık geçiş süresi dışında da sözleşme serbestliği ilkesi gereği eşlerin serbest iradesine bırakılmalıdır.

Benzer şekilde çalışmamızın devamında ayrıntılarıyla açıklanacağı üzere ölüm nedeniyle mal rejiminin sona ermesi halinde sağ kalan eşin hem artık değere katılma alacağı hem de miras payı alacağı bulunmaktadır. Kişisel görüşümüze göre sağ kalan eşin hem tasfiye payı hem de miras payı almasının diğer mirasçılar açısından adaletsiz olduğu düşünülmektedir. Sağ kalan eş hem artık değere katılma alacağını alacak hem de mirasçılığı sebebiyle miras payını alacaktır. Bu durum tamamıyla mirasçı çocuğun aleyhine bir düzenlemedir. Yasal mal rejimi ile her ne kadar evlilik birliğinde eşler arasında eşitlik sağlansa da, mal rejiminin ölüm sebebiyle sona ermesi halinde diğer yasal mirasçılar mağdur edilmiştir. Özellikle Türk toplumunda çocuklara verilen önem dikkate alındığında çocuk sahibi birçok bekar insanın yeniden evlilikten kaçındığı görülmektedir. Bu bakımından Alman Medeni Kanun’u düzenlemesindeki gibi miras payının attırılması suretiyle çözüm bulunması gerektiği kanaatindeyiz.

⁸¹ Akın, “Eleştirel Bir Bakış”, 129.

⁸² Zeytin, *Katılma Rejimi*, 424.

Yasal mal rejiminin uygulanmasına ilişkin bir diğer eleştirimiz; boşanma sebebiyle mal rejiminin sona ermesi halinde tasfiyenin ve boşanma davasının tek bir davada görülmeyip, boşanma davasının bekletici mesele yapılmasıdır. Boşanmada yasal mal rejiminin sona erme tarihi, boşanma kararının verildiği ya da kesinleştiği tarih değil dava tarihidir. Buna karşın edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesi boşanma davasının açıldığı anda değil, kararının kesinleştiği andan itibaren mümkün olabilmektedir⁸³. Boşanma davasında eşlerden biri lehine yoksulluk nafakası kararı verilebilecektir. Buna karşılık katılma alacağı davası sonucunda eşin hak kazanacağı katılma alacağı yoksulluk nafakasını etkileyebilecektir. Bu durum yoksulluk nafakası ödemesi hükmedilen eşin mağdur olmasına sebebiyet verecektir.

Edinilmiş Mallara Katılma Rejimine ilişkin son eleştirimiz ise TMK m. 236/2 uyarınca zina ve hayata kasıt olarak belirtilen hallerde hâkime verilen katılma alacağının azaltılması yahut kaldırılması yetkisini yetkisidir. Her ne kadar TMK m. 236/2 hükmü TMK m. 2’de yer alan dürüstlük kuralının bir yansıması olup, zina ve hayata kast nedeniyle boşanmaya sebep olan eş medeni hukuk yaptırımıyla kanun koyucu tarafından cezalandırmışsa da, bu hüküm edinilmiş mallara katılma rejiminin ruhuna ve mantığına aykırıdır⁸⁴. Edinilmiş mallara katılma rejiminin temel amacı evlilik birliği sona erdiğinde, eşlerin edinilmiş mallara emek ya da katkısının var olduğu ilkesi benimsenerek bu hakların korunmasıdır. Yasal mal rejiminin esasını eşlerin emekleri ile oluşturdukları edinilmiş mallar ve bu malların paylaşımı oluşturmaktadır. Eşlerin kusurlu olup olmamasının bu mal paylaşımıyla bir ilgisi bulunmamaktadır⁸⁵.

Yeni düzenlemenin getirdiği bir başka sonuçta evliliği sorunlu giden eşlerin kanunun arkasından dolanmak suretiyle muvazaalı devirler yapma çalışmaları olmuştur. Bu şekilde mal kaçırılması ve kazanç payının eşten saklanmaya çalışılması, yeni rejimi hedefinden uzak bir düzenleme kılımıştır. Zira hayatın olağan akışı içinde diğer eşin bu durumları fark etmesi güçtür. Kanunumuzun ihtiyaca yönelik kapsamlı düzenlemeler yapması gerekmektedir.

⁸³ **Kılıçoğlu**, *Katki-Katılma Alacağı*, 102.

⁸⁴ **Şükran Şıpka**, *Türk Hukukunda Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2011), 271.

⁸⁵ **Zeytin**, *Katılma Rejimi*, 328.

Çalışmamızın devamında ayrıntılarıyla açıklanacağı üzere manevi tazminat alacağı kişinin kişilik hakkına doğan zararın tazmini olduğundan kişisel mal olarak tanımlanmaktadır. Ancak doktrinde evliliğin duygusal bağından çıkarım yapılarak bunun taraflar için edinilmiş mal olarak kabul edilmesi gerektiğini savunanlar vardır⁸⁶.

Çalışmamamızın devamında yalnızca yasal mal rejimi olarak kabul edilmiş edinilmiş mallara katılma rejimi kavramı, edinilmiş ve kişisel mallar, yasal mal rejiminin tasfiyesi ve bu kapsamda Borsa İstanbul'da İşlem Gören Hisse Senetlerinin değerlendirilmesi üzerinde durulacaktır.

1.1.4. Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi Kavramı

Edinilmiş mallara katılma rejimi; rejim süresince, eşlerden her birinin kanun veya sözleşmede belirlenen şekilde edindikleri malvarlığı değerleri üzerinde mal rejiminin sona ermesiyle birlikte diğer eşe belirli bir oranda alacak hakkını sağlayan mal rejimidir⁸⁷. Kanun koyucu rejim süresince herhangi bir işte çalışmamış ancak evlilik birliğine ev işleri ve çocukların bakımı gibi görevler üstlenerek katkıda bulunan eşin hakkını korumayı amaçlamıştır⁸⁸.

TMK m. 218 uyarınca; edinilmiş mallara katılma rejimi edinilmiş mallar ile eşlerden her birinin kişisel mallarını kapsar. Her eşin edinilmiş ve kişisel olmak üzere iki tür mal grubu bulunmaktadır⁸⁹. TMK m. 219/1. fıkrasında edinilmiş mal; “*eşin bu mal rejiminin devamı sürecinde karşılığını vererek elde ettiği malvarlığı değerleridir*” olarak tanımlanmıştır. Bu hüküm doğrultusunda edinilmiş mallar; rejim süresince eşlerden birinin karşılığı verilerek elde edilen mal varlığı değerleridir. Edinilmiş mallara katılma rejimi ise, eşlerin rejim süresince karşılığını vererek edindiği bu varlığı değerleri üzerini serbestçe tasarrufta

⁸⁶ Akın, “Eleştirel Bir Bakış”, 129.

⁸⁷ Erdem – Makaracı, *Aile Hukuku*, 271.

⁸⁸ Tamer, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi Kimi Koruyor?”, 637.

⁸⁹ Berfin Kıran, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Katılma Alacağı”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 21/44 (Eylül 2022), 852.

bulunabildiği, yönettiği, faydalandığı ve rejimin sona ermesi halinde de bir eşin diğer eşe ait ortak değerlerin yarısı üzerinde hak sahibi olduğu mal rejimidir⁹⁰.

TMK m. 236 uyarınca bir eş diğer eşin edinilmiş malları üzerinden hesaplanan artık değerinin yarısı üzerinde hak sahibidir. Bir başka ifade ile eşlerden birinin rejimin başlangıç tarihinden itibaren karşılığını vererek edinilmiş olduğu malları üzerinde, mal rejiminin sona ermesi halinde diğer eşin, edinilen malların yarısı üzerinde hak sahibi olmasıdır⁹¹. Bu alacak hakkına “katılma alacağı” denmektedir⁹². Her ne kadar eşlerin edinilmiş malların yarısı üzerinde hak sahibi olsalar da, TMK m. 237 uyarınca artık değere katılma alacağında mal rejimi sözleşmesi ile başka bir oran kararlaştırılabilir.

Yasal mal rejim süresince kural olarak eşlerin mal varlıkları birbirinden bağımsızdır ve eşler arasında mal ayrılığı esasları geçerlidir⁹³. Ancak mal rejimi sona erdiğinde eşler birbirlerinden artık değere katılma alacağı talep edebileceklerdir⁹⁴. Bir başka ifade ile edinilmiş mallara katılma rejiminden kaynaklanana artık değere katılma alacağı yalnızca mal rejiminin sona ermesiyle tasfiye sürecinde dikkate alınır⁹⁵.

1.1.5. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Şahsi Hak Tanınması İlkesi

Edinilmiş mallara katılma rejiminden kaynaklanana artık değere katılma alacağı kanundan doğan bir alacak hakkıdır. Katılma alacağı para alacağı niteliğinde şahsi nitelikte bir hak olup, aynı bir hak değildir. Alacak hakkının şahsiliği gereği, tasfiye sonucunda katılma alacaklısının borçludan aynı bir talepte bulunması ya da tasfiyeye konu edinilmiş mal

⁹⁰ **Uluç**, *Mal Rejimleri*, 290.

⁹¹ **Metin Pehlivan**, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sona Erme Sebepleri ve Sona Erme Anının Önemi”, *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 6/2 (Eylül 2017), 69- başpınar 1999/48

⁹² **Gökhan Şahan**, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Denkleştirme (TMK. Md. 230)”, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13/1 (Mayıs 2018), 73.

⁹³ **Mehmet Beşir Acabey**, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Mal Grupları İspat Kuralları ve Eşlerin Paylı Mülkiyet Altındaki Mallara İlişkin Düzenlemeler”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9/Özel Sayı (Temmuz 2007), 492.

⁹⁴ **Gökçen Topuz**, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Eşlerden Birinin Üçüncü Kişilere Borcundan Dolayı Malvarlığının Haczi”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 19/1 (Haziran 2011), 97.

⁹⁵ **Kıran**, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Katılma Alacağı”, 853.

üzerinde mülkiyet talep etmesinin mümkün değildir⁹⁶. Bir başka ifade ile edinilmiş mallara katılma rejiminde eşler arasında “malların paylaşılması” söz konusu değildir. Tasfiyede hesaba katılan malların mülkiyeti hangi eşe ait ise, tasfiye sonucunda da mülkiyet yine o eşe ait olacaktır, kanun koyucu tarafından diğer eşe sadece alacak hakkı tanınıp mülkiyet hakkı tanınmamıştır⁹⁷. Yargıtay 8. HD. 10.10.2013 tarihli kararına göre; “07.10.1953 tarih ve 1953/8 Esas 1953/7 Karar sayılı Yargıtay İçtihatları Birleştirme Kararı uyarınca eşler arasındaki mal rejiminin tasfiyesi sonucunda oluşan hak şahsi bir hak niteliğindeki para alacağı olup ayın başka bir değişle mülkiyet hakkı istenilmeyeceğinden tapu iptali ve tescil isteğinin reddine ilişkin hüküm sonuç itibariyle doğrudur. Kural olarak, edinilmiş mal niteliğindeki taşınmazlar üzerinde sağ kalan eşin artık değerın 1/2'si oranında katılma alacağı mevcut ise de, yukarıda açıklandığı üzere bu hak şahsi bir alacak hakkı niteliğindedir”⁹⁸. Bu durumun iki istisnası bulunmaktadır. Bunlardan ilki TMK m. 240 uyarınca mal rejiminin ölüm ile sona ermesi halinde sağ kalan eşe aile konutu ve ev eşyalarına ilişkin sınırlı bir ayni hak tanınmasıdır. İkicisi ise kanun koyucu tarafından TMK m. 239/1 uyarınca artık değer borçlusu eşe kolaylık sağlanması amacıyla borcun para ile ödenmesi yerine ayın ile ödenmesi kabul edilmiştir⁹⁹. Çalışmamızın ileri ki bölümlerinde ayrıntılarıyla açıklanacak olan bu hüküm ile borcun para ya da ayın olarak ödenmesi alacaklıya değil borçlu eşe verilen bir haktır.

Çalışmamızın devamında edinilmiş mallara katılma rejiminde, edinilmiş mallar ve kişisel malların neler olduğu, edinilmiş mallara katılma rejiminin sona ermesi ve tasfiyesi ayrıntılarıyla ele alınacaktır.

⁹⁶ Seda Emine Şahin, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Katılma Alacağı* (Ankara: Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022), 32.

⁹⁷ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 328.

⁹⁸ Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, E. 2013/2279, K. 2013/14711 (10.10.2013)., Bkz. Yargıtay 8. HD. E. 2012/3401, K. 2012/10430 (13.11.2012) <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T. 01.03.2024)

⁹⁹ Muzaffer Şeker, *Bilimsel Çalışmalar ve Güncel Yargıtay Kararlarıyla Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Bağlantılı Konular* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2022), 54.

2. EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİNDEKİ MALLAR

2.1. Genel Olarak

Daha önce de açıklandığı üzere TMK m. 218 uyarınca edinilmiş mallara katılma rejiminde iki tür mal grubu yer almaktadır. Bunlar; edinilmiş mallar ve kişisel mallardır¹⁰⁰. Çalışmamızın devamında bu mal grupları ayrıntılarıyla ele alınacaktır.

2.2. Edinilmiş Mallar

TMK m. 219 uyarınca edinilmiş mal; her eşin yasal mal rejimi süresince karşılığını vererek elde ettiği mal varlığı değerleridir. Kanun hükmünün devamında bu mallara nelerin girmekte olduğu beş bent halinde belirtilmektedir¹⁰¹. Bunlar; eşlerin çalışması karşılığı olan edimler, sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının veya personele yardım amacı ile kurulan sandık ve benzerinin yaptığı ödemeler, çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatlar, kişisel malların gelirleri ve edinilmiş malların yerine geçen değerlerdir.

Kanun hükmünden açıkça anlaşılacağı üzere bir malın ya da malvarlığı değerinin edinilmiş mal sayılabilmesi için iki şartı taşıması gerekir. Bu şartlar; söz konusu malvarlığının mal süresince edinilmiş olması ve TMK m. 219'da yer alan mal gruplarından biri olmasıdır¹⁰². Ancak istisnai olarak kanunda sayılmamış olsa da kişisel mal kabul edilmeyen mal varlığı değerleri edinilmiş mal olarak kabul edilebilmektedir¹⁰³. Edinilmiş mal karinesi gereği, kişisel mal olduğu ispatlanamayan her türlü malvarlığı edinilmiş mal kabul edilmektedir. Edinilmiş mallara getirilebilecek bir diğer istisna ise TMK m. 221 uyarınca kanun gereği edinilmiş mal olarak kabul edilen bazı mal varlığı değerlerinin eşler tarafından yapılan mal rejimi sözleşmesi ile kişisel mal olarak kabul edilebilmesidir¹⁰⁴.

¹⁰⁰ Uluç, *Mal Rejimleri*, 294.

¹⁰¹ Akıntürk – Ateş, *Aile Hukuku*, 2/155.

¹⁰² Akıntürk – Ateş, *Aile Hukuku*, 2/157.

¹⁰³ Şeker, *Katılma Rejimi*, 43.

¹⁰⁴ Şeker, *Katılma Rejimi*, 44.

Eşlerden birinin çalışmasının karşılığı edindiği malvarlığı değerlerinin edinilmiş mal olarak kabul edilebilmesi için tasfiye sırasında var olması gerekmektedir¹⁰⁵.Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde değerlendirilecek olan malvarlığı değerleri, eşlerin rejimin sona erme anındaki mülkiyet durumuna göre değerlendirilecek olup, mal rejimi sona erdiğinde eşin mülkiyetinde bulunmayan malvarlığı değerleri edinilmiş mal kabul edilmeyecektir. Bu durumun tek istisnası mal rejiminin sona erdiği hallerde eşlerden birinin mülkiyetinde bulunmadığı halde bazı malvarlığı değerlerinin TMK m. 229 uyarınca edinilmiş mallara eklenecek olmasıdır¹⁰⁶.

Çalışmamızın devamında kanun hükmünde edinilmiş mal kabul edilen her bir edinilmiş mal grubu ayrıntılarıyla değerlendirilecektir.

2.2.1. Bir Eşin “Çalışmasının Karşılığı Olan Edimler” (TMK m. 219/2-1. Bent)

Edinilmiş mallara katılma rejimi süresi boyunca eşlerden her birinin çalışma karşılığı edinilmiş olduğu malların edinilmiş mal kabul edileceği TMK m. 219/1’de düzenlenmiştir. Bundan maksat çalışma karşılığı elde edilen mal, para, hak vs. gibi her türlü iktisaptır¹⁰⁷.Bir eşin fikri ürünleri de maddi olarak değerlendirilebiliyorsa edinilmiş mal kabul edilmektedir¹⁰⁸.

Kanun hükmü dikkate alındığında edinilmiş mallara katılma rejiminde öne çıkan unsur çalışma ve emektir¹⁰⁹.Kanun koyucu tarafından vurgulanmak istenen edinilmiş mallara katılma rejiminin emek ve çalışma karşılığı elde edilen malvarlıklarından oluşan bir rejim olmasıdır¹¹⁰.Bu rejim her iki eşin de bir malvarlığı değeri edinirken buna çalışma ve emek ürünü olarak sahip oldukları esastan hareket ederek, bir eşin emeğiyle edindiği malvarlığı

¹⁰⁵ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 96.

¹⁰⁶ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 96.

¹⁰⁷ Ahmet M. Kılıçoğlu, *Katkı-Katılma Alacağı* (Ankara: Turhan Kitapevi, 2021), 104.

¹⁰⁸ Bilge Öztan, *Aile Hukuku* (Ankara: Turhan Kitapevi, 2015), 441.

¹⁰⁹ Akıntürk – Ateş, *Aile Hukuku*, 2/157.

¹¹⁰ Hilal Demirel Hazan, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesi* (İstanbul: T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 24.

değerinde, diğer eşin de belli bir ölçüde katkısı bulunduğunu kabul etmektedir¹¹¹. Buna karşılık elde edilen malvarlığını değeri emek ve çalışma karşılığı edinilmemişse edinilmiş malvarlığı kapsamında değerlendirilemez¹¹².

Eşlerden her birinin rejim süresince hizmet sözleşmesi ile çalışması karşılığı elde edilen iktisaplar, serbest meslek sahibi olarak çalışması karşılığında kazandığı mal varlığı değerleri ya da işletme faaliyeti sonucunda kazandığı gelirler bu bent kapsamında değerlendirilir¹¹³. Edinilmiş malvarlığı değerleri meslek faaliyetleri sonucunda kazanılan değerler olabileceği gibi meslek dışı faaliyetler neticesinde kazanılan kazançlarda olabilir¹¹⁴.

Çalışma karşılığında edinilen mal varlığı değerleri düzenli ya da düzensiz olmasına bakılmaksızın, çalışmanın karşılığının aylık, günlük, saatlik olarak verilmesi ya da çalışma karşılığı verilen maaş, ücret, gündelik, yevmiye, prim, ticari gelir, ödül gibi isimlendirme biçimlerine bağlı olmaksızın edinilmiş maldır¹¹⁵. Aynı şekilde bir malın edinilmiş mal kabul edilmesi için iş gücünü kimin sağladığının, çalışma, emek sonucunda edinilen değerlerin kimden sağlandığının bir önemi bulunmamaktadır. Rejim süreci boyunca bir eşin diğer eşe ait işyerinde çalışarak gelir sağladığı hallerde, bir başka ifade ile eşlerden birinin diğer eşe ücret karşılığı çalışıp, yardım ettiği hallerde elde ettiği gelir de edinilmiş mal olarak kabul edilmektedir¹¹⁶.

Edinilmiş mallara katılma rejimi süresinde eşinin hizmet sözleşmesi karşılığı aldığı ücret, kamu görevi yapan memurun aldığı maaş, iş sözleşmeleri nedeniyle elde edilen gelirler,

¹¹¹ **Akıntürk – Ateş**, *Aile Hukuku*, 2/157., **Bkz. Yargıtay 2. HD.** E. 2006/17694, K. 2007/5110 (28.03.2007) (E.T. 01.03.2024).

¹¹² **Fatih Karamercan**, *Katkı-Değer Artış Payı & Katılma Alacağı Davaları* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024), 55.

¹¹³ **Nermin Sakarya**, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Katılma Alacağı* (Bursa: T.C. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021), 44.

¹¹⁴ **Suat Sarı**, *Evlilik Birliğinde Yasal Mal Rejimi Olarak Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi* (İstanbul: Beşir Kitapevi, 2007), 144.

¹¹⁵ **Sevda Gök**, *Yargıtay Kararları Işığında Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Edinilmiş Mal ve Kişisel Mal* (Konya: Karatay Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020), 41.

¹¹⁶ **Uluç**, *Mal Rejimleri*, 307.

şirketteki pay nedeniyle edinilen kâr payı¹¹⁷, memurun aldığı ikramiye, kıdem tazminatı, yıllık izin ücreti¹¹⁸, fazla mesai ücreti¹¹⁹ edinilmiş mal olarak kabul edilmektedir¹²⁰. Ancak kıdem tazminatında eşin çalışmasında rejim süresi içerisinde olan kısmı dikkate alınmalıdır. Bir başka ifade ile edinilmiş mallara katılma rejimini süresince ne kadarlık bir çalışma yapıldığı, bu süreç içerisinde kıdem tazminatının ne kadarına hak kazanıldığı değerlendirilmelidir¹²¹. Yargıtay 8. HD. 19.4.2016 tarihli kararı uyarınca; “ 743 Sayılı TKM'nun 170. maddesi uyarınca, mal ayrılığı rejiminin geçerli olduğu döneme dair çalışmanın karşılığı olarak elde edilen gelir ve dolayısıyla hak edilen kıdem tazminatı kişisel mal (TKM 189), 4721 Sayılı TMK'nun yürürlüğe girdiği 1.1.2002 tarihinden sonraki çalışma karşılığında elde edilen gelir ve hak edilen kıdem tazminatı ise edinilmiş mal grubuna girer (TMK 219/1). Eşin çalışma süresinin hem mal ayrılığı hem de edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu dönemlere yayılması durumunda ise, her bir döneme isabet eden çalışma süresi ve gelir durumu esas alınarak oranlama yapılmak suretiyle, kıdem tazminatının kişisel ve edinilmiş olan miktarları belirlenir”¹²².

İhbar tazminatı, işçiye iş arama izni verilmemesi nedeniyle hak kazanacağı iş arama izni ücreti ve işe iade davası sonucunda işçinin davayı kazanması ancak işverenin işe başlatmaması nedeniyle ödeyeceği işe başlatmama tazminatı ise çalışma karşılığı bir edim olarak kabul edilmediğinden edinilmiş mal olarak kabul edilmemektedir¹²³.

Bunlar dışında avukatın aldığı vekalet ücreti, temizlik işine giden eşin aldığı ücret, marangozun, demircinin, pimapencinin, bakkalın, camcının ve benzerlerinin elde ettiği ücretler, telif ücreti, alınan prim, zirai kazanç parası, alınan bahşiş parası, alınan transfer

¹¹⁷ **Bkz. Yargıtay 8. HD.** E. 2015/16775, K. 2017/6143 (25.04.2017) <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T. 01.03.2024)

¹¹⁸ **Sakarya, Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Katılma Alacağı**, 44.

¹¹⁹ **Sakarya, Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Katılma Alacağı**, 44.

¹²⁰ **Uluç, Mal Rejimleri**, 306.

¹²¹ **Sevilay Ekici, Türk Medeni Kanunu ve Yargıtay Kararlarına Göre Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi.** Antalya: Akdeniz Üniversitesi (Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023), 17.

¹²² **Yargıtay 8. HD.** E. 2015/1569, K. 2016/7206 (19 Nisan 2016). <https://kazanci.com.tr/gunluk/8hd-2015-1569.htm> (E.T. 01.03.2024)

¹²³ **Şevket Güney, “İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Açısından Yapılan Ödemelerin Yasal Mal Rejiminin Tasfiyesindeki Durumu”, Bursa Barosu Dergisi** 41/96 (Mart 2016), 145.

ücreti, bir buluş için patent ya da lisans sözleşmesi yapılması sonucunda edinilen malvarlığı değerleri, ölünceye kadar bakma akdi karşılığı edinilen malvarlığı değerleri¹²⁴, bilgi yarışmaları ve ödüllü yarışmalarda edinilen malvarlığı değerleri, futbolcunun edindiği para, her türlü yarışmalarda kazanılan malvarlığı değerleri, tarla ve bahçede çalışan eşin aldığı ücret, eşlerden birinin yaptığı el işlerini pazarda çarşıda satarak kazandığı para, eşlerden birinin pasta, börek vs. yaparak satışından elde ettiği para edinilmiş mallar kapsamındadır.¹²⁵

Profesyonel sanatçılar tarafından rejim süresince yapılan ve satışa sunulmuş eserlerden elde edilen gelirlerde edinilmiş maldır. 01.01.2002 tarihinde önce yapılmış sanat eserleri ve 01.01.2002 tarihinden sonra yapılmış ancak satışa sunulmamış sanat eserleri ise sanatçının kişisel malıdır¹²⁶. Buna karşılık amatör sanatçıların eserleri kişisel mal olarak kabul edilmektedir¹²⁷.

Açıklanan bu durumların yanı sıra kimi zaman şahsi bir malın değeri eşlerden birinin olağan yönetimi dışında, malın sahibinin çabası olmadan dış bir etkenle artış göstermesi halinde, mal sahibinin emeği ve çabası olmadığı için bu değer artışı edinilmiş mal olarak kabul edilmemektedir. Bu değer artışına konjonktürel değer artışı denmektedir¹²⁸. Buna karşılık eşlerden birine ait şahsi malın profesyonel yönetimi nedeniyle oluşan değer artışı, emek ve çalışmanın bir sonucu olduğundan edinilmiş mal olarak kabul edilmektedir¹²⁹.

Edinilmiş mallara katılma rejiminde bir malın edinilmiş mal olarak kabul edilmesi için, edinilen malın eşlerden birinin adına kayıtlı olması zorunlu olmayabilir. Bir başka ifade ile eşlerden biri edinilmiş mallar kapsamında olan bir malvarlığı değerini üçüncü bir kişi üzerine kaydettirmiş olabilir. Yargıtay kararlarına göre bir edinilmiş malvarlığı değerlerinin

¹²⁴ **Yargıtay 8. HD.**, E. 2017/12233, K. 2017/9262 (19.06.2017) <https://kazanci.com.tr/gunluk/8hd-2015-1569.htm> (E.T. 03.03.2024)

¹²⁵ **Uluç**, *Mal Rejimleri*, 306.

¹²⁶ **Şıpka**, *Katılma Rejimi*, 95-96., **Hüseyin Hatemi**, *Aile Hukuku* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2023), 107.

¹²⁷ **Hatemi**, *Aile Hukuku*, 107.

¹²⁸ **Serap Yılmaz Biçimli**, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sona Ermesi ve Tasfiyesi* (Diyarbakır: T.C. Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023), 29.

¹²⁹ **Mustafa Alper Gümüş**, *Teoride ve Uygulamada Evliliğin Genel Hükümleri ve Mal Rejimleri (TMK m. 185-281)* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2014), 257.

3. Kişinin üzerine kayıtlı olması, diğer eşin mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklanan alacak talebinde bulunması tek başına engel değildir¹³⁰. Ancak mülkiyetin 3. Kişide bulunduğu durumlarda bu mal grubunu edinilmiş mal sayılabilmesi için TMK m.213 de düzenlenen “eklenecek değerlerden” biri olmalıdır. Çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde bu husus ayrıntılarıyla incelenecektir.

2.2.2. Sosyal Güvenlik veya Sosyal Yardım Kurum ve Kuruluşlarının Veya Personele Yardım Amacı İle Kurulan Sandık Ve Benzerlerinin Yaptığı Ödemeler (TMK. m. 219/2-2. Bent)

Edinilmiş mallara katılma rejimi süresi boyunca eşlerden birine sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının veya personele yardım amacı ile kurulan sandık ve benzerlerinin yaptığı ödemelerin edinilmiş mal kabul edileceği TMK m. 219/1’de düzenlenmiştir¹³¹. Kanun koyucu sosyal güvenlik ve sosyal yardım kurumlarının yaptığı bu ödemeleri çalışma karşılığı elde edilen malvarlığı değerleriyle bir tutmuştur. Bunun nedeni, çalışma karşılığı malvarlıklarının edinilmiş mal kabul edilmesi gibi onun yerine ya da onu tamamlamak için yapılan bu ödemelerin de edinilmiş mal kabul edilmesidir¹³². Bu anlamda olmak üzere; Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu, Yardımlaşma sandıkları gibi sosyal güvenlik kurumlarınca bir eşe ödenen tazminatlar ya da bağlanan aylıklar bu kapsama girmektedir. Karşımıza sosyal güvenlik ve sosyal yardım kurumları olarak öncelikle Emekli Sandığı, SSK ve Bağ-Kur çıkmaktadır¹³³. Kanun hükmünden de anlaşılacağı üzere söz konusu kurum ve kuruluşların resmi ya da devlete ait kurum ve kuruluşlar olması aranmamıştır. Bu nedenle özel sosyal güvenlik ya da sosyal yardım kuruluşları ile personele yardım sandıkları gibi kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan ödemelerde bu kapsamda kabul edilmelidir¹³⁴.

Sosyal güvenlik ve sosyal yardım kurumları tarafından ödenen emekli maaşı, yaşlılık aidatı, personele yardım sandıkları ya da benzerlerinin yaş dolayısıyla emekliliğe hak kazanan eşe

¹³⁰ Kılıçoğlu, *Katkı-Katılma Alacağı*, 105.

¹³¹ Gümüüş vd., *Aile Hukuku*, 3. Cilt/220.

¹³² Zeytin, *Katılma Rejimi*, 131.

¹³³ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 136.

¹³⁴ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 371.

yaptığı ödemeler, iş kazası ya da meslek hastalığı nedeniyle malul aylığı ödemeleri, geçici iş görmezlik ödemeleri, işsizlik sigortası kapsamında yapılan ödemeleri edinilmiş mal kabul edilmektedir¹³⁵. Bunlar dışında tasarrufu teşvik fonu paraları, destekten yoksun kalma tazminatı, OYAK ve benzerleri yardım sandıkları tarafından yapılan ödemeler, gerek yurtdışında gerekse yurtiçinde çalışan işçilerin borçlanarak emekli olmaları halinde aldıkları emekli aylıkları, banka ve benzeri kurumların personele yardım amacıyla kurdukları yardım sandıkları tarafından yapılan ödemeler TMK m. 219/2-2. bendi uyarınca edinilmiş mal kabul edilir¹³⁶. Buna karşılık sosyal güvenlik alanında yapılan primsiz rejim ödemeleri ,örneğin; 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz, ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkındaki Kanunun¹³⁷ 1. Maddesi uyarınca kendisine aylık bağlanan eşe yapılan ödemeler, çalışma karşılığı olmadığından ve hak sahibi eşin hayatını idame ettirmesi için gerekli olan asgari ihtiyaçlarını karşılaması için yapılan yardımlar olduğundan edinilmiş mal kabul edilmemektedir¹³⁸.

Özel sigorta şirketleri tarafından yapılan ödemelerin edinilmiş mal kabul edilip edilmeyeceği için sigorta primlerinin hangi mal gruplarından karşılandığına bakılması gerekmektedir. Eğer primler eşin edinilmiş mallarından karşılanmış ise yapılan ödemeler edinilmiş mal, kişisel mallardan karşılanmış ise yapılan ödemeler kişisel mal kabul edilecektir¹³⁹. Buna karşılık isteğe bağlı sigortalılık kapsamında yapılan ödemelerin hangi kapsamda değerlendirileceği doktrinde tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre isteğe bağlı sigortalılık sonucunda emekli olanların aldığı aylıklar edinilmiş mal kabul edilmektedir¹⁴⁰. Bir diğer görüşe göre ise, burada da özel sigorta ödemeleri gibi değerlendirme yapıp, sigorta primlerinin hangi mal gruplarından karşılandığına bakılması gerekmektedir. Eğer primler eşin edinilmiş mallarından karşılanmış ise yapılan ödemeler

¹³⁵ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 136.

¹³⁶ Uluç, *Mal Rejimleri*, 309.

¹³⁷ 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkındaki Kanun, *Resmi Gazete* 15642 (10 Temmuz 1976), Kanun No. 2022.

¹³⁸ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 136.

¹³⁹ Gümüş, *Evliliğin Genel Hükümleri ve Mal Rejimleri*, 259., Zeytin, *Katılma Rejimi*, 137., Şıpka, *Katılma Rejimi* 99., Uluç, *Mal Rejimleri*, 323.

¹⁴⁰ Uluç, *Mal Rejimleri*, 309.

edinilmiş mal, kişisel mallardan karşılanmış ise de yapılan ödemeler kişisel mal kabul edilmelidir¹⁴¹.

Her ne kadar TMK m. 219/1 uyarınca; eşlerden birine edinilmiş sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının veya personele yardım amacı ile kurulan sandık ve benzerlerinin yaptığı ödemeler edinilmiş mal olarak kabul edilse de, TMK m. 228/2 uyarınca; *”Eşlerden birine sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurumlarınca yapılmış olan toptan ödemeler veya işgücünün kaybı dolayısıyla ödenmiş olan tazminat, toptan ödeme veya tazminat yerine ilgili sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurumunca uygulanan usule göre ömür boyunca irat bağlanmış olsaydı, mal rejiminin sona erdiği tarihte bundan sonraki döneme ait iradın peşin sermayeye çevrilmiş değeri ne olacak idiyse, tasfiyede o miktarda kişisel mal olarak hesaba katılır”*. Kanun hükmünden de açıkça anlaşılacağı üzere sosyal kurum ve yardım kurumları tarafından yapılan bu toplu ödemeler kişinin sosyal yaşantısını devam ettirmesi, geçimi ve barınma ihtiyaçlarını karşılamasına yöneliktir¹⁴². Bu sebeple öncelikle hak sahibi olan eşin yaşam sonuna kadar ihtiyaçları gözetilmelidir. Yapılan bu ödemelerde kişinin hayatı boyunca ihtiyaçlarını karşılayacak miktar hesaplanmalıdır¹⁴³. Söz konusu toptan yapılan ödemelerin edinilmiş mal olarak kabul edilebilmesi için öncelikle TMK madde 228/2 gereği evliliğin devam ettiği süredeki nominal karşılığı bulunmalıdır. Bu nominal karşılık edinilmiş mal olarak kabul edilirken, tazminatın evlilik sona erdikten sonra o eşin ortalama yaşam süresi içindeki değeri ise kişisel mal olarak nitelendirilecektir¹⁴⁴. Bu hesaplamada Population Mesculine et Feminine 1931 tablosu kullanılarak kişisel mal hesaplanmaktadır¹⁴⁵. Bir başka ifade ile yasal mal rejiminin sona erdiği tarihten sonra söz konusu tabloya göre eşin bakiye yaşam süresi hesaplanarak, bu süreye denk gelen tazminat kişisel mal olarak kabul edilmektedir¹⁴⁶.

Yargıtay 8. HD. 18.03.2019 tarihli kararında; *“Mal rejiminin devamı sırasında, emeklilik ikramiyesinin toptan ödenmesi durumunda; öncelikle ödeme tarihi*

¹⁴¹ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 137.

¹⁴² Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 271.

¹⁴³ Kılıçoğlu, *Katı-Katılma Alacağı*, 119.

¹⁴⁴ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 98.

¹⁴⁵ Uluç, *Mal Rejimleri*, 312.

¹⁴⁶ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 121.

itibarıyla TRHA (Türkiye Hayat Annüite Tablosu) 2010 yaşam tablosundan yararlanılarak, emekli olan eşin ortalama bakiye yaşam süresi bulunarak, ödeme günlük irat şeklinde yapılıyorsa her bir güne karşılık gelen miktar saptanır. Bundan sonra, irat şeklindeki günlük ödeme miktarı, mal rejiminin sona erdiği 31.08.2010 tarihinden sonraki kalan günler ile çarpılarak, bulunacak bu miktarın peşin sermayeye çevrilmiş değeri hesaplanır. Mal rejiminin sona ermesinden sonraki döneme isabet eden ödemenin açıklanan yöntemle hesaplanan peşin sermaye çevrilmiş değeri, emekli olan eşin kişisel malı sayılır. Ödenen toplam emeklilik ikramiyesinden, kişisel mal sayılan bu miktar (mal rejiminin sona ermesinden sonraki döneme isabet eden günlük irat şeklindeki toplam ödemelerin peşin sermayeye çevrilmiş değeri) çıkarıldıktan sonra, kalan miktar edinilmiş mal (artık değer) kabul edilerek tasfiye sırasında göz önünde bulundurulur. Emeklilik ikramiyesinin tasfiyeye konu edilmesi için mal rejiminin sona erdiği sırada mevcut olması (TMK mad.235/1) ya da bu para kullanılarak başka bir mal varlığına sahip olunmalıdır”¹⁴⁷.

Eşlerden birine sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının veya personele yardım amacı ile kurulan sandık ve benzerlerinin yaptığı ödemelerin edinilmiş mal olarak kabul edilebilmesi için söz konusu ödemelerin evlilik birliği içerisinde ve rejim süresince yapılması gerekmektedir. Bir başka ifade ile bu ödemeler evlilik öncesi yahut mal rejiminin sona ermesinden sonra yapılmış ise bu durumda yapılan ödemeler kişisel mal olarak kabul edilmektedir¹⁴⁸. Yapılan ödemeler evlilik birliği içerisinde ve edinilmiş mallara katılma rejimi süresince yapılmış ise bu ödemeler edinilmiş mal kabul edilmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise söz konusu kurumlar tarafından yapılan toptan ödemelerin ya da tazminatların mal rejiminin sona erdiği tarihte var olması gerekmektedir. Evlilik birliği içerisinde tüketilmiş yahut mal rejiminin sona erdiği sırada mevcut değil ise katılma alacağı hesabında gözetilemeyecektir¹⁴⁹.

¹⁴⁷Yargıtay 8. HD., E. 2017/17305, K. 2019/2838 (18.03.2019) , (E.T. 03.03.2024)., Bkz. Yargıtay 8. HD. E. 2016/2583, K. 2018/11968 (02.05.2018) <https://karararama.yargitay.gov.tr/index> (E.T. 03.03.2024)

¹⁴⁸ Uluç, *Mal Rejimleri*, 309.

¹⁴⁹ Uluç, *Mal Rejimleri*, 312.

Mal rejimi sona erdikten sonra yapılan toplu ödemeler edinilmiş mal kabul edilmemektedir¹⁵⁰. Bu durumda eşin yasal mal rejimi süresince elde ettiği, mülkiyetine geçirdiği herhangi bir malvarlığı bulunmamaktadır. Yalnızca ileride elde edebileceği “beklenen bir hak” mevcuttur. Bu durumda bu beklenen hakkın edinilmiş mal kabul edilmesi mümkün değildir. Ancak mal rejimi sona ermeden böyle bir hakkın kazanılması, fakat ödemenin sonradan yapılacak olması halinde yine evlilik birliği süresine karşılık gelen miktar edinilmiş mal kabul edilmektedir¹⁵¹. Bir başka ifade ile edinilmiş mallara katılma rejimi süresince hak kazanılmış ancak ödemelerin mal rejiminin sona ermesinden sonra yapılması halinde istisnai olarak bu ödemelerde edinilmiş mal olarak kabul edilmektedir¹⁵².

Edinilmiş mallara katılma rejiminden önce yapılan ödemelerin hangi mal grubunda sayılacağı ise tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre mal rejiminin yürürlüğe girmesinden önce yapılan ödemelerin mal rejimi süresine denk gelen kısmı, rejim süresinde mevcut olması şart ile edinilmiş mal olarak kabul edilebilecektir¹⁵³. Buna karşılık Şıpka’ya göre yasal mal rejiminden önce elde edilmiş toplu ödemelerin halen mevcut olan evlilik birliği süresine karşılık gelen miktarı edinilmiş mal olarak kabul edilmemelidir. TMK madde 219 uyarınca bir malvarlığı değerinin edinilmiş mal kabul edilebilmesi için rejim süresince edinilmiş olması açık ve net olarak hüküm altına alınmıştır¹⁵⁴.

Sosyal Güvenlik ödemelerine edinilmiş mallara katılma rejimi süresince hak kazanıldığı durumlarda ödemelerin yapılma şekline göre ikili bir ayırım yapılmaktadır. Ödemelerin irat şeklinde yapıldığı hallerde, yalnızca mal rejiminin devamı süresince yapılmış olan ödemeler edinilmiş kabul edilecektir. Mal rejimi sona erdikten sonra yapılan ödemeler ise kişisel mal olarak değerlendirilecektir. Buna karşın rejim süresince hak kazanılan ödemelerin toptan yapılması halinde, mal rejiminin sona ermesinden sonraki dönemi kapsayan kısmı edinilmiş

¹⁵⁰ **Bkz. Yargıtay 8. HD.**, E. 2019/71, K. 2019/467 (16.01.2019) <https://karararama.yargitay.gov.tr/index> (E.T.03.03.2024)

¹⁵¹ **Şıpka**, *Katılma Rejimi*, 98.

¹⁵² **Uluç**, *Mal Rejimleri*, 315.

¹⁵³ **Şıpka**, *Katılma Rejimi*, 98.

¹⁵⁴ **Şıpka**, *Katılma Rejimi*, 98.

mal olarak kabul edilmeyecektir. Yapılan toptan ödemelerin edinilmiş mal ve kişisel mal olan kısımları TMK madde 228/2 uyarınca değerlendirilecektir¹⁵⁵.

2.2.3. Çalışma Gücünün Kaybı Nedeni ile Tazminatlar

Edinilmiş mallara katılma rejimi süresi boyunca eşlerden her birine çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatlar edinilmiş mal kabul edileceği TMK madde 219/1’de düzenlenmiştir. Çalışma gününün kaybı nedeniyle ödenen tazminatların edinilmiş mal kabul edilme sebebi, bu ödemelerin bir emeğin karşılığı olarak yapılmış olmasıdır¹⁵⁶. Bir başka ifade ile hak sahibi eşin çalışma gücünü tamamen ya da kısmen kaybetmesi karşılığında aldığı tazminat çalışma karşılığı olan ücrete karşılık gelmesidir¹⁵⁷. Çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatlarda hak sahibinin çalışması mümkünken bundan tamamen ya da kısmen mahrum kalması nedeniyle çalışamamakta ve çalışmasının karşılığı tazminat ile geçirmektedir. Yani hak sahibi eş çalışma gücünün tamamen ya da kısmen kaybetmese idi çalışabilecek ve aldığı tazminat yerine ücret kazanacaktır¹⁵⁸. Burada söz konusu olan tazminat eşin maruz kaldığı fiil yüzünden çalışma gücünü kaybetmesine dayalı maddi bir tazminattır¹⁵⁹. Çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatın yasal dayanağı 6098 sayılı TBK’nun¹⁶⁰ 54. Maddesi oluşturmaktadır¹⁶¹. Söz konusu hükme göre; “*Bedensel zararlar özellikle şunlardır: Tedavi giderleri, Kazanç kaybı, Çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar, Ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplardır*”. Doktrindeki bir görüşe göre, tazminatın dayanağının sözleşme ya da haksız fiil olmasının bir önemi bulunmamaktadır. Bir başka ifade ile çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenecek tazminatlar, yalnızca haksız bir fiil sonucu çalışma gününün kaybedilmesi nedeniyle hak kazanılan tazminatlar değil, bunların dışında eşin hukuka aykırı olarak tutuklanması ve hapis yapması nedeniyle çalışamayacağından uğradığı zararlar için ödenecek tazminatlar, haksız rekabet nedeniyle eşin çalışma karşılığı elde edeceği gelirden

¹⁵⁵ Sarı, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 149.

¹⁵⁶ Kılıçoğlu, *Katkı-Katılma Alacağı*, 119.

¹⁵⁷ Sarı, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 155.

¹⁵⁸ Kılıçoğlu, *Katkı-Katılma Alacağı*, 119.

¹⁵⁹ Erdem – Makaracı, *Aile Hukuku*, 282.

¹⁶⁰ Türk Borçlar Kanunu (TBK), *Resmi Gazete* 27836 (4 Şubat 2011), Kanun No. 6098.

¹⁶¹ Uluç, *Mal Rejimleri*, 332.

mahrum kalması sebebiyle ödenecek tazminatlar, vekaletsiz iş görme hükümlerine göre hak sahibi eşe yapılacak ödemeler ve sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanılarak eşin çalışma gücünün karşılığı olarak talep edebileceği ödemeleri kapsamaktadır¹⁶². Bir başka ifade ile çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatın 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu madde 54’de sayılan hallerden kaynaklanması zorunluluğu yoktur¹⁶³. Doktrindeki bir diğer görüşe göre ise çalışma gücünün kaybı nedeniyle geleceğe yönelik iş gücü kayıpları dışındaki işgücü kaybı ile birlikte gerçekleşen fiili zararlar ve ekonomik geleceğin zarar görmesinden doğan zararlar, haksız tutuklama ve haklı sebebe dayanmayan koruma amaçlı özgürlük kısıtlamasından doğan tazminat alacakları bu kapsamda değerlendirilmemelidir¹⁶⁴.

Çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatın yasal mal rejiminin devamı sırasında doğmuş olması gerekmektedir¹⁶⁵. Çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen toplu tazminatın edinilmiş mal sayılabilmesi için TMK madde 228/2 hükmünün kıyasen uygulanması ve tazminatın evliliğin devam ettiği süre içindeki nominal karşılığının bulunması gerekmektedir¹⁶⁶.

2.2.4. Kişisel Malların Gelirleri

Edinilmiş mallara katılma rejimi süresi boyunca eşlerden her birine ait kişisel malların gelirleri edinilmiş mal kabul edileceği TMK m. 219/1’de düzenlenmiştir. Ancak söz konusu kural emredici olmayıp TMK m. 221/2 uyarınca taraflar aksini kararlaştırabilirler¹⁶⁷.

Kanun hükmünden de açıkça anlaşılacağı üzere her türlü kişisel malların geliri bu madde kapsamında değerlendirilir ve edinilmiş mal kabul edilir¹⁶⁸. Söz konusu hüküm ile; kişisel malların gelirleri çalışma karşılığı ya da çalışma gücünün telafisi karşılığında elde edilen bir değer olmadığından, emek karşılığı elde edilen gelirlerin edinilmiş mal olması ilkesinden

¹⁶² Zeytin, *Katılma Rejimi*, 141, Uluç, *Mal Rejimleri*, 334.

¹⁶³ Uluç, *Mal Rejimleri*, 334.

¹⁶⁴ Gümüş, *Mal Rejimleri*, 260.

¹⁶⁵ Uluç, *Mal Rejimleri*, 334.

¹⁶⁶ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 100.

¹⁶⁷ Gümüş vd., *Aile Hukuku*, 3. Cilt/220.

¹⁶⁸ Uluç, *Mal Rejimleri*, 335.

ayırılmıştır¹⁶⁹. Kişisel malların neler olduğu çalışmamızın devamında ayrıntılarıyla ele alınacaktır.

Kişisel malların gelirleri doğal ve hukuki sermayeyi kapsamaktadır¹⁷⁰. TMK m. 685 uyarınca doğal ürün asıl şeyden ayrılınca kadar onun bütünleyici bir parçasıdır. Bir başka ifade ile doğal ürün bağımsız mülkiyetin konusu olamaz ve asıl şeyin statüsüne tabi olur¹⁷¹. Kişisel malların gelirleri TMK m. 685 uyarınca kural olarak kişisel mal grubuna özgülenmesi gerekirken, bir istisna getirilmiş ve kişisel malların edinilmiş mallara katılma süresince elde edilen gelirleri edinilmiş mal olarak kabul edilmiştir¹⁷².

Tarladan, bahçeden, madenden, kaynaktan ve hayvanlardan elde edilen ürünler doğal ürün olarak kabul edilir. Doğal ürünlere belirli zaman aralıklarıyla elde edilen ürünler girmektedir¹⁷³. Doğal ürünlerin satılmasından elde edilen gelirler edinilmiş mal olarak kabul edilmektedir¹⁷⁴. Ancak burada önemli olan husus bu ürünlerin satılıp satılmayacağıdır. Eğer bu ürünler satılır ise elde edilen gelir edinilmiş mal olarak kabul edilmektedir, ancak bu ürünler satılmaz ve kişisel malvarlığının devamını sağlayacaksa kişisel mal olarak kabul edilir¹⁷⁵. Örneğin bir koyun sürüsünde doğan yavrular satılmayıp, sürüye dahil olup sürünün varlığını devamını devam ettirecekse kişisel mal olarak kabul edilir¹⁷⁶.

Kişisel malların hukuki ürünleri de edinilmiş mal kabul edilmektedir. Faizler, hisse senedi temerrütleri, maddi niteliği olmayan hakların gelirleri, kar payları, taşınır ya da taşınmaz mallardan gelen kira gelirleri, fikir ve sanat eserlerinden elde edilen gelirler hukuki ürün kabul edilmekte ve edinilmiş mal sayılmaktadır¹⁷⁷. Yargıtay 8. HD. 12.03.2012 tarihli kararına; “*Yargılama sırasında dinlenen taraf tanıkları, davacının ev kadını olup geliri*

¹⁶⁹ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 141.

¹⁷⁰ Ebru Ağyel vd., *Yargıtay Uygulamasında Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2021), 147., Gümüş, *Mal Rejimleri*, 260.

¹⁷¹ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 148.

¹⁷² Zeytin, *Katılma Rejimi*, 141.

¹⁷³ Kılıçoğlu, *Katkı-Katılma Alacağı*, 120.

¹⁷⁴ Uluç, *Mal Rejimleri*, 337.

¹⁷⁵ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 142.

¹⁷⁶ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 142.

¹⁷⁷ Kılıçoğlu, *Katkı-Katılma Alacağı*, 120, Uluç, *Mal Rejimleri*, 338., Zeytin, *Katılma Rejimi*, 142.

bulunmadığını, davalının emekli maaşı ve Ambarlı'daki taşınmazlarından elde ettiği aylık 1500 TL geliri bulunduğunu bildirmeleri üzerine, mahkemece davalının 2/3 oranında katkı sağladığı, kalan 1/3 payın ise artık değer olduğu kabul edilerek yazılı şekilde davacının katılma alacağı belirlenmiştir. TMK.nun 219. maddesinde nelerin edinilmiş mal ve değerler olduğu açıklanmıştır. Anılan maddenin 2. bendinde, sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının veya personele yardım amacı ile kurulan sandık ve benzerlerinin yaptığı ödemeler, 4.bendinde ise kişisel mallarının gelirlerinin edinilmiş mal niteliğinde olduğu açıklanmıştır. Bu açıklamalara göre, TMK.nun 219/4, 221/2. maddeleri uyarınca kişisel malların geliri de aksine sözleşme yapılmadığı sürece edinilmiş mal olup davalının emekli maaşı ile kira gelirlerinin kişisel mal kabul edilerek davalı katkısının % 2/3 olarak kabul edilmesi doğru görülmemiştir”¹⁷⁸.Yargıtay TMK m. 219/4 uyarınca mal rejimi süresince kişisel mala ait kira gelirini edinilmiş mal kabul etmektedir. Buna karşılık sermayedeki endüstriyel ve konjektürel artışlarda hukuki ürün kabul edilmemektedir¹⁷⁹. Aynı şekilde bir ticari işletmenin yahut bedelsiz hisse senetlerinin tasfiyesinden elde edilen gelir hukuki ürün kabul edilmemektedir¹⁸⁰.Çalışmamamızın devamında bu konuya ilişkin ayrıntılı bilgi verilecektir.

Kişisel malların gelirleri hesaplanırken bunların net değerleri hesaplanmalıdır. Yani bunların elde edilmesi için harcanan giderler örneğin vergiler, ekim ve hasat giderleri, amortismanlar, ana paranın enflasyon nedeniyle uğradığı değer kaybı düşülerek net gelir hesaplanmalıdır¹⁸¹. Kişisel mal niteliğindeki anaparanın enflasyon nedeniyle gerçekleşen değer kaybı, faiz gelirinden düşüldükten sonra, geriye kalan faiz geliri edinilmiş mal kabul edilecektir¹⁸². Bir başka ifade ile kişisel mallar için yapılan ya da yapılacak her türlü masraf kişisel malların gelirinden düşülüp, hesabın ondan sonra yapılması gerekir¹⁸³.

¹⁷⁸**Yargıtay 8. HD. (Yargıtay)**, E. 2011/3749, K. 2012/1722 (12.03.2012). <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.03.03.2024)

¹⁷⁹ **Gümüş**, *Mal Rejimleri*, 261.

¹⁸⁰ **Gümüş**, *Mal Rejimleri*, 261.

¹⁸¹ **Kılıçoğlu**, *Katkı-Katılma Alacağı*, 120.

¹⁸² **Ağyel vd.**, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 148.

¹⁸³ **Uluç**, *Mal Rejimleri*, 338.

Kişisel malların gelirlerinin edinilmiş mal kabul edilebilmesi için gelirin rejim süresince edinilmesi gerekir. Doğal ürünler bakımından, ürünün olgunlaşarak asıl şeyden ayrıldığı tarih, hukuki ürünler bakımından ise muaccel olduğu tarih dikkate alınmalıdır¹⁸⁴ Örneğin eşin evlenmeden önce bankaya yatırdığı parasının rejim başlangıç tarihine kadar ki faiz geliri kişisel mal, rejim süresince işleyecek kısmı ise enflasyon nedeniyle gerçekleşecek değer kaybı düşüldükten sonra edinilmiş mal kabul edilir¹⁸⁵ .

2.2.5. Edinilmiş Malların Yerine Geçen (İkame) Değerler

TMK m. 219/2, 5. bendi uyarınca edinilmiş malların yerine geçen değerler edinilmiş mal kabul edilecektir. Buna göre eşlerden biri adına edinilen edinilmiş mal niteliğindeki bir malvarlığını elden çıkararak onun yerine yeni bir mal varlığı alması halinde bu malvarlığı da yine edinilmiş mal kabul edilmektedir¹⁸⁶. Buna ikame kuralı da denilmektedir. İkame kuralının geçerli olabilmesi için yerine geçen değer olarak yeni edinilen malın edinilebilmesi için edinilmiş malını elden çıkartılması ve aynı eşe ait olması gerekmektedir¹⁸⁷. Bu kural taraf iradelerinden bağımsız olarak doğrudan kanun gereği olduğundan, eşler bu kuralın aksine aralarında yapacakları bir sözleşme ile edinilmiş malın yerine geçen değerın kişisel mal olacağını kararlaştıramazlar¹⁸⁸.

Yeni malvarlığı edinilirken bu malvarlığının bir kısmı edinilmiş mallardan bir kısmı ise kişisel mallardan karşılanması halinde ise her bir bölüm yönünden ikame kuralı geçerli olmaktadır¹⁸⁹. Bir başka ifade ile yeni edinilen malvarlığı hangi malvarlığı kesiminden karşılanmış ise o kesime dahil olmaktadır¹⁹⁰.

¹⁸⁴ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 148

¹⁸⁵ Gümüş vd., *Aile Hukuku*, 3. Cilt/221., Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 149., Bkz. Yargıtay 8. HD., E. 2015/10738, K. 2016/3679 (01.03.2016) <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.09.03.2024)

¹⁸⁶ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 103.

¹⁸⁷ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 147.

¹⁸⁸ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 103, Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 152.

¹⁸⁹ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 152., Bkz. Yargıtay 8. HD., E. 2014/24171, K. 2016/6157 (06.04.2016) <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.09.03.2024)

¹⁹⁰ Gümüş, *Mal Rejimleri*, 262.

Kumar, Loto, Bahis, Spor Toto, Milli Piyango, At Yarışı gibi şans oyunlarından kazanılan malvarlıklarının hangi grupta değerlendirileceği doktrinde tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre; Kumar, Loto, Bahis, Spor Toto, Milli Piyango, At Yarışı, İddia gibi talih ve şans oyunlarında, bu oyunlar sonucu kazanılan malvarlıkları, herhangi bir emek ya da çalışma sonucu değil tamamıyla kişinin özel şansı sonucu kazanıldığından kişisel mal sayılmalıdır¹⁹¹. Bu görüşü savunanlar, şans oyunlarına katılım bedelinin yanında, bu oyunlardan kazanılan malvarlıklarının çok büyük olduğu, milyonlarca kişiden yalnızca birkaçının bu oyunları kazanabildiği, bu oyunları kişinin yalnızca şansı ile kazanabileceği bu nedenle oyuna katılım bedeli edinilmiş maldan karşılansa bile elde edilen kazancın edinilmiş mal olarak kabul edilemeyeceği ifade edilmiştir¹⁹².

Diğer bir görüşe göre ise Kumar, Loto, Bahis, Spor Toto, Milli Piyango, At Yarışı, İddia gibi talih ve şans oyunlarında, oyuna katılma bedeli hangi mal grubundan karşılanmışsa, oyun neticesinde edinilen kazanımlar bu malvarlıkları içerisinde kabul edilirler¹⁹³. Bu görüşü savunanlar 11.04.1995 tarihli İsviçre Federal Mahkemesinin BGE 121 III 201 sayılı kararına atıfta bulunmuşlardır. Bu karar göre edinilmiş maldan bir loto kuponu satın alınmışsa, elde edilen ikramiye edinilmiş mal yerine geçen bir değerdir¹⁹⁴. Yargıtayda bu görüşü benimsemektedir.

Yargıtay 8. HD. 27.06.2014 tarihli kararında; “*Milli piyango bileti (ve diğer şans oyunlarının) satın almak için verilen meblağ kazanılan ikramiyeye göre çok düşük de olsa sonuçta bir karşılıktır. Burada önemli olan ekonomik karşılık değil, hukuki karşılıktır. Yani, bir malın ivazlı sayılabilmesi için, edimler arasında ekonomik anlamda bir dengenin olması zorunlu olmayıp, hukuki anlamda bir karşılık ilişkisinin olması yeterlidir. Evlilik eğer bir hayat ortaklığı bir kader birliği olarak görülüyorsa, iyi günde, kötü günde yoksullukta zenginlikte sonuç itibarıyla kaynağı şans olsa bile bir karşılık varsa ve o karşılık edinilmiş*

¹⁹¹ **Şipka**, *Katılma Rejimi*, 103, **Ağyel** vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 103.

¹⁹² **Selin Sütçü Sert**, “Piyango Biletinin Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesinde Nasıl Değerlendirileceği Meselesi” *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 6/1 (2023), 154.

¹⁹³ **Uluç**, *Mal Rejimleri*, 347.

¹⁹⁴ **Fahri Erdem Kaşak**, “İsviçre Federal Mahkemesi’nin Lotodan Kazanılan İkramiyenin Edinilmiş Mal Sayılacağına İlişkin 11.04.1995 Tarihli (BGE 121 III 201) Kararı”. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 18/1 (Ocak 2014), 266.

mallardan karşılanmış ise, bu edinilmiş mal sayılmalıdır.... Gerek sözü edilen maddelerde yer alan ilkeler ve gerekse karşılıklı fedakârlık, sevgi ve saygı üzerine kurulu evlilik birliğinin amacı gereği de; piyango biletinin alımı için harcanan para edinilmiş maldan karşılanmış ise, çıkan ve onun yerine geçen ikame değer sayılan paranın da edinilmiş mal sayılmasını gerektirir. Şans oyunları için verilen karşılığın hangi mal grubundan karşılandığını ispatlamak da oldukça güçtür. Ancak, aksi kanıtlanmadığı takdirde bedelinin edinilmiş maldan karşılandığının kabulü gerekir”¹⁹⁵. Buna karşılık eşlerden birinin emeği, yeteneği, ya da bilgisi sonucunda kazandığı yarışmalardan elde ettiği malvarlıkları edinilmiş mal kabul edilmektedir¹⁹⁶.

Edinilmiş mal niteliğindeki önceki malvarlığı değeri ile onun yerine geçen malvarlığının aynı türden olması gerekmemektedir¹⁹⁷. Bir başka ifade ile edinilmiş malvarlığının yerine geçen değerler , yerine geçtikleri malvarlığı değeri ile aynı ya da benzeri amaca hizmet etmeseler dahi edinilmiş mal kabul edilmektedir¹⁹⁸. Bu kapsamda edinilmiş malın bedel karşılığı elden çıkartılması halinde bu bedel ile edinilmiş ev, araba, arsa, gibi malvarlıkları, edinilmiş mal olan bir arsanın kat karşılığı inşaat sözleşmesine konu edilmesi sonucu edinilen bağımsız bölümler, trampa veya takas yoluyla edinilen malvarlıkları, edinilmiş mal kabul edilecektir¹⁹⁹.

Aynı şekilde edinilmiş bir malın hasara uğraması ya da yok olması halin de ödenen tazminatlar edinilmiş mal kabul edilecektir. Yargıtay 8. HD. 27.12.2012 tarihi kararında; *“Dava konusu 34 R 9352 plakalı araç evlilik birliği içinde 17.12.2003 tarihinde satın alınarak davalı adına trafikte tescil edilmiştir. Dosya arasına getirtilen belge ve yazı cevaplarından davalının evlenme öncesi sahibi olduğu 34 GMM 18 plakalı aracın 22.11.2003 tarihinde karıştığı kaza sebebiyle aracın pert olduğu ve bu sebeple davalıya hasar nedeniyle 16.01.2004 tarihinde 15.100 TL ödeme yapıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca davalı Türkiye İş Bankası Yeşilköy Şubesinden 18.12.2003 tarihinde 18 ay vadeli 10.000 TL*

¹⁹⁵Yargıtay 8. HD. E. 2013/7361, K. 2014/13668 (27.06.2014). <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.09.03.2024)

¹⁹⁶ Şıpka, Katılma Rejimi, 104.

¹⁹⁷ Ağyel vd., Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, 152.

¹⁹⁸ Gümüş, Mal Rejimleri, 263.

¹⁹⁹ Uluç, Mal Rejimleri, 346.

taşıt kredisi çekmiş, bu kredi borcu aylık 701,96 TL olarak geri ödenmiştir. Toplanan deliller ve edinme tarihi itibarıyla dava konusu aracın edinilmiş mal niteliğinde olduğu gerek sigortadan ödenen bedelin gerekse taşıt kredisinin aracın alımında kullanıldığı açıktır. Ancak aracın alımında sigorta bedeli ile kullanılan kredi dışında herhangi bir ödeme yapıp yapılmadığı anlaşılamamaktadır. Mahkemece yapılması gereken iş; dava konusu aracın edinme tarihi itibarıyla noter alım belgesini dosya arasına getirtmek ve ne kadara alındığını belirlemek, bu alım değerinin sigorta tarafından kişisel mal niteliğindeki perte çıkan araç sebebiyle ödenen 15.100 TL ile bankadan çekilen taşıt kredisinin boşanma davasının açıldığı tarih sonrasına isabet eden kısmının davalının kişisel malı, taşıt kredisinin evlilik içinde ödenen kısmı ile varsa alımda kullanılan diğer miktarın aksinin ispatlanamaması halinde ise, edinilmiş mal olduğu kabul edilmelidir”²⁰⁰.

Buna karşılık edinilmiş mal bağışlama maksadıyla ya da tüketim amacıyla elden çıkartılmış ise edinilmiş malın karşılığında elde edilen bir değer olmayacağından burada ikameden söz edilemez²⁰¹.

İkame kuralına kanun koyucu tarafından bir istisna getirilmiştir. TMK madde 220/1 uyarınca edinilmiş mal grubundan harcama yapılarak elde edilen mal, eğer yalnızca eşlerden birinin kişisel kullanımına yarayan bir malsa, o zaman o mal kanun gereği kişisel mal kabul edilmektedir²⁰².

2.3. Kişisel Mallar

2.3.1. Genel Olarak

Eşlerin sahip oldukları malvarlığı değerlerinden bir kısmı kanundan bir kısmı ise eşler arasında yapılan bir sözleşmeden ötürü edinilmiş mal kabul edilmektedir²⁰³. TMK m.220 uyarınca aşağıda sayılanlar kanun gereği kişisel maldır:

1. Eşlerden birinin yalnız kişisel kullanımına yarayan eşya,

²⁰⁰Yargıtay 8. HD. E. 2012/7728, K. 2012/13192 (27.12.2012). <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.10.04.2024)

²⁰¹ Uluç, *Mal Rejimleri*, 346.

²⁰² Zeytin, *Katılma Rejimi*, 147.

²⁰³ Akıntürk – Ateş, *Aile Hukuku*, 2/158.

2. Mal rejiminin başlangıcında eşlerden birine ait bulunan veya bir eşin sonradan miras yoluyla ya da herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla elde ettiği malvarlığı değeri,
3. Manevi tazminat alacakları,
4. Kişisel mallar yerine geçen değerler.

Kanun koyucu kişisel malların neler olduğunu edinilmiş mallardan farklı olarak madde 220’de sınırlı olarak saymıştır²⁰⁴. TMK m. 221 uyarınca bu sınırlı sayıma bir istisna getirilmiş ve eşler arasında yapılacak mal rejimi sözleşmesi ile kanun gereği edinilmiş mal kabul edilen bazı malvarlığı değerleri kişisel mal olarak kabul edilebilecektir²⁰⁵.

TMK m.220’de yer alan kişisel mallar yasal mal rejimi kapsamında “emredici hüküm” niteliğinde olup, eşler arasında yapılan bir sözleşmeyle dahi kişisel mallarını edinilmiş mal olarak kabul edemezler²⁰⁶.

Edinilmiş mallara katılma rejiminde eşlere ait malvarlığı değerlerinin “edinilmiş” mal olduğu karinesi bulunmaktadır. Aksini iddia eden eş bu malvarlığı değerinin kişisel mal olduğunu ispatlaması gereklidir²⁰⁷. Bir başka ifade ile bir eşin bütün malları aksi ispat edilinceye kadar kişisel mal değil, edinilmiş mal olarak kabul edilmektedir²⁰⁸.

Konun koyucu tarafından kişisel mallar evlilik birliğine değil yalnızca eşlerden birine ait kabul edilmekte ve bunun sonucunda bu malvarlığı değerlerini, edinilmiş malların aksine, evlilik birliğinin paylaşılması gereken bir edinim olarak kabul etmemektedir²⁰⁹. Kişisel mallar yasal mal rejimi sona ermesi halin de tasfiye sürecinde değerlendirilmemektedir²¹⁰. Bir başka ifade ile kişisel mallar, edinilmiş mallara katılma rejiminin sona ermesi halinde tasfiye

²⁰⁴ Şeker, *Katılma Rejimi*, 44.

²⁰⁵ Şeker, *Katılma Rejimi*, 44.

²⁰⁶ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 105.

²⁰⁷ Hatemi, *Aile Hukuku*, 107.

²⁰⁸ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 166.

²⁰⁹ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 166.

²¹⁰ Gümüş vd., *Aile Hukuku*, 3. Cilt/221.

dışında bırakılmakta ve eşlerin yasal mal rejiminin alacaklarının tespiti bakımından herhangi bir etkisi bulunmamaktadır²¹¹.

Çalışmamızın devamında madde 220 uyarınca kanundan doğan kişisel mallar ve madde 221 uyarınca sözleşmeden doğan kişisel mallar ayrıntılarıyla ele alınacaktır.

2.3.2. Kanuna Göre Kişisel Mallar

2.3.2.1. Eşlerden Birinin Yalnız Kişisel Kullanımına Yarayan Eşya

Yalnızca eşlerden birinin ihtiyaçlarına yönelik olan, gelir getirmeyen ve diğer aile üyelerinin kullanımı dışındaki eşyalar kanun koyucu tarafından kişisel mal olarak değerlendirilmiştir²¹². Bir başka ifade ile bu mal grubunu yalnızca tek bir eş kullanmakta ve başka bir amaçla edinilmemiş olmalıdır²¹³. Doktrindeki hâkim görüşe göre bu eşyalar eşlerin her birinin kullandıkları taşınır nitelikteki eşyalardır²¹⁴. Yalnızca taşınır malların kişisel mal olarak kabul edilmesi doktrinde eleştirilmiştir. Doktrindeki diğer bir görüşe göre yalnızca eşlerden birinin kullanımına özgülenmiş taşınmaz mallarda bu kapsamda değerlendirilmiştir.²¹⁵ Taşınır niteliğindeki bu eşyalar herhangi bir gelir getirmeyen malvarlıklarıdır²¹⁶. Bu malvarlıkları hangi mal grubundan edinildiğinin bir önemi bulunmamaktadır. Yani bu malvarlıkları ister edinilmiş mallardan kaynaklanan para ile edinilmiş olsun, ister eşlerin kendilerine ait kişisel malları ile alınmış olsun bu mallar her halükârda eşlerin kişisel malı kabul edilmektedir²¹⁷. Bu halde edinilmiş mal grubunun denkleştirme alacağı söz konusu olmaktadır²¹⁸.

Eşlerden birinin yalnız kişisel kullanımına yarayan eşya olarak kabul edilen birçok örnek bulunmaktadır. Örneğin sadece bir eşin kullandığı elbiseler, cep telefonu, dizüstü bilgisayar,

²¹¹ **Gümüş**, *Mal Rejimleri*, 265.

²¹² **Gümüş vd.**, *Aile Hukuku*, 3. Cilt/222.

²¹³ **Erdem – Makaracı**, *Aile Hukuku*, 273.

²¹⁴ **Uluő**, *Mal Rejimleri*, 394.

²¹⁵ **Zeytin**, *Katılma Rejimi*, 167.

²¹⁶ **Uluő**, *Mal Rejimleri*, 394.

²¹⁷ **Uluő**, *Mal Rejimleri*, 394.

²¹⁸ **Zeytin**, *Katılma Rejimi*, 167.

mücevher ve takılar, spor malzemeleri, kamera, fotoğraf makinası, tıraş takımı, makyaj malzemeleri, gözlük, saat, gelinlik, band, kaset, CD, VCD, kamera, fotoğraf makinası, özel zevk ve hobi olarak toplanan koleksiyon eserleri gibi eşyalar kişisel mal kabul edilmektedir²¹⁹. Yargıtay 8. HD. 17.10.2018 tarihli kararında, söz konusu kişisel eşya eşlerden birine ait olsa dahi, özel kullanıma ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmamışsa bu malı kişisel mal olarak kabul etmemektedir²²⁰.

Doktrinde hâkim görüş olarak yalnızca taşınır mallar kişisel mal kapsamında değerlendirilmesine rağmen doktrindeki bazı görüşlere göre somut olayın şartlarına göre eşlerden yalnızca birinin kullanımına yarayan taşınmaz bir mal da kişisel bir mal olarak kabul edilebilir²²¹. Bu duruma örnek olarak yalnızca bir eşin hobi faaliyetlerini gerçekleştirmesi için yapılmış bir bina düşünülebilir. Her ne kadar takı ve mücevherler kişisel mal olarak kabul edilmişse de bu eşyalar yatırım amacıyla satın alınmışsa artık bu mallar kişisel mal kapsamında değerlendirilmemektedir²²². Benzer şekilde eşlerden birinin mesleki faaliyetlerine ilişkin kullanılan eşyalarda kişisel mal olarak kabul edilmemiştir²²³.

Eşlerden birinin yalnız kişisel kullanımına yarayan eşya maddi olarak değerli olması halinde bu malın kişisel kullanım amacının mı yoksa yatırım amacının mı ön planda olduğunun tespiti gereklidir. Bu malın kişisel bir mal olarak kabul edilebilmesi için kişisel kullanım amacının ön planda olması gerekmektedir. Bir başka ifade ile asıl amacının yatırım olduğu eşyalar kişisel mal olarak değerlendirilmemektedir²²⁴. Bir mücevherat çok değerli olmasına rağmen eşlerden birinin yalnızca süs eşyası olarak kullanması durumunda kişisel mal olarak kabul edilmiştir. Buna karşılık yatırım amaçlı alınan takılar kişisel mal kabul edilmemektedir. Bu durum somut olayın şartlarına göre değerlendirilmelidir.²²⁵

²¹⁹ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 106., Gümüş, *Mal Rejimleri*, 266., Uluç, *Mal Rejimleri*, 395.

²²⁰ Yargıtay 8. HD., E. 2016/11520, K. 2018/17469 (17.10.2018). <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.10.04.2024)

²²¹ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 167., Uluç, *Mal Rejimleri*, 396.

²²² Uluç, *Mal Rejimleri*, 395.

²²³ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 106.

²²⁴ Bkz. Yargıtay 8. HD., E. 2014/15372, K. 2015/22487 (14.12.2015) <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.15.04.2024)

²²⁵ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 168.

Bunun dışında her ne kadar bir mal eşlerden birinin yalnız kişisel kullanımına yarayan eşya olsa bile bu eşyanın kişisel mal kabul edilebilmesi için onun ailenin ekonomik gücü ile orantılı olması gerekmektedir. Edinilmiş mallardan finanse edilerek alınan bu mal ailenin ekonomik gücünü aşıyorsa, kişisel mal kabul edilmekte ancak aşkın kısım için edinilmiş mal yararına denkleştirme yapılması gerekmektedir²²⁶. Buna örnek olarak edinilmiş mal ile eşlerden birine alınan çok pahalı bir saat verilebilir.

Kişisel mallar, malik olan eş dışında diğer eş veya aile üyeleri tarafından da kullanılmışsa bu durumda artık kişisel mal niteliğini kaybedecek ve genel nitelikte ev eşyası kabul edilecektir²²⁷. Buna karşın bu yalnız eşlerden birinin kullanımına yarayan eşya aile üyeleri dışında üçüncü bir kişi tarafından kullanılırsa bu durum bu eşyaların kişisel mal olma özelliğini ortadan kaldırmaz²²⁸.

2.3.2.2. Mal Rejiminin Başlangıcında Eşlerden Birine Ait Bulunan veya Bir Eşin Sonradan Miras Yoluyla Ya Da Herhangi Bir Şekilde Karşılıksız Kazanma Yolu ile Elde Ettiği Malvarlığı Değerleri

2.3.2.2.1. Mal Rejiminin Başlangıcında Eşlerden Birine Ait Bulunan Malvarlığı Değerleri

Eşlerin evlenmelerinden önce yahut edinilmiş mallara katılma rejimi yürürlüğe girmeden önce sahip oldukları tüm malvarlıkları kanun koyucu tarafından “kişisel mal” kabul edilmiştir²²⁹. Yasal mal rejimi olarak kabul edilen edinilmiş mallara katılma rejiminin yürürlük tarihi olan 01.01.2002 tarihinden önce evlilik birliği içerisinde yahut evlilik birliği dışında edinilmiş her türlü malvarlığı değeri edinilmiş mal kabul edilmektedir²³⁰. Ancak istisnai olarak evlilik tarihi edinilmiş mallara katılma rejiminden önce ise, eşlerin evlilik devam ederken yapacakları mal rejimi sözleşmesi ile edinilmiş mallara katılma rejimi evlilik

²²⁶ Uluç, *Mal Rejimleri*, 395.

²²⁷ Uluç, *Mal Rejimleri*, 395.

²²⁸ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 168.

²²⁹ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 107.

²³⁰ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 170., Bkz. Yargıtay 2. HD., E. 2007/6042, K. 2007/8727 (24.05.2007) <https://karararama.yargitay.gov.tr/index> (E.T.15.04.2024)

tarihinden itibaren geçerli olabilecektir. Bu halde evlilik birliğinden önce edinilen mallar kişisel mal olarak kabul edilebilecektir²³¹.4722 Sayılı Türk Medeni Kanun'un Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un²³² m. 10/3 uyarınca; eşler 01.01.2002 tarihinden itibaren bir yıllık süre içinde mal rejimi sözleşmesi ile yasal mal rejiminin evlenme tarihinden geçerli olacağı kabul edilmektedir.

Kişisel malların yasal mal rejiminden önceki gelirleri de kişisel mal kabul edilmektedir²³³. Bunlara örnek olarak bankadaki paranın faizi, kiralanan evin kirası verilebilir²³⁴. Edinilmiş mallar ancak yasal mal rejiminin başlangıcından sonra eşlerin edinmiş olduğu malları kapsamaktadır²³⁵. Bir başka ifade ile yasal mal rejiminden önce sahip olunan malvarlığı değerleri ve bunların her türlü geliri kişisel mal, bu malların rejim süresince elde edilen gelirleri ise edinilmiş mal kabul edilmektedir²³⁶. Benzer şekilde evlilik birliğinden önce iktisap edilmiş ve kişisel mal sayılan bir malvarlığının yasal mal rejimi süresince elden çıkarılıp, yerine başka bir malvarlığı değeri edinildiğinde de bu malvarlığı değeri kişisel mal kabul edilmektedir²³⁷.

Evlilik birliği öncesinde yahut yasal mal rejiminin yürürlük tarihinden önce erkeğin ya da kadının herhangi bir şekilde edindikleri her türlü malvarlıkları, ev, araba, arsa, işyeri, şirket payı, evlenirken getirdikleri çeyiz, hisse senetleri kişisel mal kabul edilmektedir²³⁸.

Eşlerden biri kat karşılığı inşaat sözleşmesi, arsa sahibinden gayrimenkul satış vaadi sözleşmesi veya adi yazılı sözleşme ile evlilik tarihinden önce peşin para ile bir taşınmaz satın alınmış ancak taşınmaz evlilik birliğinden ya da yasal mal rejimi süresince teslim edilmiş ise bu mal da kişisel mal kabul edilmektedir. Buna karşılık söz konusu mal peşin para ile değil taksit ile alınmışsa, bu durumda evlenme tarihinden önceki taksitler ve ödenen

²³¹ **Uluç**, *Mal Rejimleri*, 398.

²³² **Türk Medeni Kanun'un Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun**, *Resmi Gazete* 246007 (8 Aralık 2001), Kanun No. 4722.

²³³ **Gümüç**, *Mal Rejimleri*, 268.

²³⁴ **Uluç**, *Mal Rejimleri*, 405.

²³⁵ **Erdem – Makaracı**, *Aile Hukuku*, 275.

²³⁶ **Gümüç**, *Mal Rejimleri*, 268.

²³⁷ **Şıpka**, *Katılma Rejimi*, 108.

²³⁸ **Şıpka**, *Katılma Rejimi*, 108.

peşinat daireyi alan eşin kişisel malından karşılanmış ise yine kişisel mal kabul edilmektedir. Ancak bu taksitler edinilmiş mallardan karşılanmış ise daireyi satın alan eş, kişisel malına edinilmiş mallardan katkı sağladığından ötürü TMK m. 230 uyarınca denkleştirme yapılmalıdır.²³⁹

Yargıtay 8. HD. 12.06.2018 tarihli kararında; “*Davaya konu taşınmazın arsası ve üzerindeki tek katlı gecekondunun evlenmeden önce çok uzun senelerdir davalı kadın tarafından kullanıldığı, belediye tarafından bu kullanıma istinaden tahsis ile bu yerin tapusunun yine evlenmeden önce 02.05.2003 tarihinde davalı adına tescil edildiği, belediyeye ödenmesi kararlaştırılan tahsis ücreti 2.010,00 TL için taksitlendirme yapıldığı ve taksitlerin 1.010,00 TL’sinin evlilik birliği içinde ödendiği anlaşılmaktadır. Mahkemenin, sadece bu tahsis ücretinden yola çıkarak evlilik öncesi ve sonrası ödemeleri birbirine oranlamak suretiyle katılma alacağı hesaplaması doğru olmamıştır. Mahkemece yapılacak iş, öncelikle taşınmazın edinme tarihi 02.05.2003 itibariyle mevcut nitelik ve özelliklerine göre değeri tespit edilmeli, bu miktar ile belediye tahsis ücreti toplanarak taşınmazın toplam değeri bulunmalıdır. Taşınmazın bu toplam değeri ile evlilik birliği içindeki ödenen taksit miktarı (1.010,00 TL) oranlanarak davalı kadına ait bu taşınmaza evlilik birliği içinde edinilmiş mallardan yapılan katkı oranı tespit edilmelidir. Bu belirlenecek oran, taşınmazın tarafların evlendikleri tarihteki mevcut halinin tasfiye tarihindeki sürüm (rayiç) değeriyle çarpılarak ortaya çıkacak artık değerın yarısı üzerinden davacının katılma alacağı hesaplanmalıdır*”²⁴⁰.

Kooperatif, TOKİ ve benzeri yollarda alınan edimlerde ise mülkiyetin ne zaman kazanıldığına bakılmalıdır. Eğer mülkiyet evlenmeden ya da 01.01.2002 tarihinden önce kazanılmışsa kişisel mal, sonrasında kazanılmışsa edinilmiş mal kabul edilir. Ancak bu halde ödenen taksitler edinilmiş mallardan karşılanmışsa denkleştirme yapılması gerekmektedir²⁴¹. Mülkiyetin kazanıldığı andan kasıt çekilen kura sonucu evin teslim edildiği

²³⁹ Uluç, *Mal Rejimleri*, 403.

²⁴⁰ Yargıtay 8. HD. E. 2016/4176, K. 2018/13979 (12.06.2018). <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.20.04.2024)

²⁴¹ Şipka, *Katılma Rejimi*, 110.

tarihtir. Bir başka ifade ile kooperatiflere üye olma tarihi ya da ferdileşme sonucu tapunun edinildiği tarih değil teslim tarihi esas alınmalıdır²⁴².

2.3.2.2.2. Eşlerin Miras Yoluyla Edindikleri Malvarlığı Değerleri

Eşlerden birinin yasal mal rejimi süresince karşılığı olmaksızın ister kanuni mirasçı ister ölüme bağlı hukuki işleme dayanan mirasçı sıfatı ile miras bırakandan edindiği tüm malvarlıkları kanun koyucu tarafından kişisel mal kabul edilmektedir²⁴³. Bir başka ifade ile eşlerden biri bu malvarlıklarını kanuni mirasçı sıfatıyla edinebildiği gibi, vasiyetname, miras sözleşmesiyle mirasçı ataması gibi ölüme bağlı bir tasarrufla iradi olarak da edinebilirler²⁴⁴. Miras yolu ile kazanımın hangi tarihte olduğunun bir önemi bulunmamaktadır²⁴⁵. Bu tür kazanımlar ölüme bağlı karşılıksız kazanımlardır. Bir başka ifade ile iktisabın ivazsız olması esastır²⁴⁶. Buna karşılık miras, ivazlı miras sözleşmesine dayalı olarak da edinilebilir. Bu halde miras bırakandan edinilen malvarlıklarının hangi mal grubunda yer aldığı tespit edilebilmesi için eşin ivazı hangi malvarlığı grubundan aldığına bakılmalıdır. Eğer ivaz kişisel mallardan karşılanmışsa edinilen malvarlığı kişisel mal, edinilmiş mallardan karşılanmış ise edinilmiş mal kabul edilir²⁴⁷. Bir kısmı edinilmiş mallardan, bir kısmı ise kişisel mallardan karşılanmış ise hangi kısımdan fazla karşılanmışsa kazanım o gruptan sayılacak ancak denkleştirme talep edilebilecektir²⁴⁸. Yargıtay 8. HD. 23.01.2019 tarihli kararında; *“Taşınmazın tapu kaydı incelendiğinde; karşı davalının 1966 yılında kadastro tespiti ile adına tescil edilen 1/9 hisse, 2006 yılında vefat eden babasından mirasen intikal eden hisse ile (Dairenin yerleşik uygulamasına göre fülü karine gereği ve aksi ispat edilemediğinden) annesinden gelen hissenin kişisel mal olarak kabulü yerinde ise de geriye kalan ve eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu 25.08.2006 tarihinde satış yoluyla edinilen diğer hisselerin de kişisel mal olarak kabul edilmesi hatalı olmuştur. Bir eşin bütün malları, aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal olarak kabul*

²⁴² Uluç, *Mal Rejimleri*, 404.

²⁴³ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 171.

²⁴⁴ Uluç, *Mal Rejimleri*, 405.

²⁴⁵ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 112.

²⁴⁶ Gümüş, *Mal Rejimleri*, 268.

²⁴⁷ Gümüş, *Mal Rejimleri*, 268.

²⁴⁸ Uluç, *Mal Rejimleri*, 408.

edilir (TMK 222. m). Karşı davalı tarafın da kabulünde olduğu ve dosya kapsamından anlaşıldığı üzere söz konusu 2006'da edinilen diğer hisseler annesine bakması karşılığında kendisine tapuda devredilmiş olup bu kısmın TMK anlamında edinilmiş mal olarak kabulü gerekir. Mahkemece yapılacak iş, 1966'da edinilen hisse ile baba ve anneden gelen hisseler gözetilerek tasfiyeye konu taşınmazın ne kadarlık kısmının kişisel mal-edinilmiş mal olduğu netleştirilmeli, edinilmiş mal olan kısım yönünden Yasa ve Daire uygulamasına uygun şekilde karşı davacının katılma alacağı hesaplanmalıdır”²⁴⁹. Benzer şekilde eşlerden biri kendisinin de mirasçısı olduğu bir tereke taksiminde bir taşınmazı almak için edinilmiş mallardan ödeme yaparsa bu durumda da denkleştirme talep edilebilecektir²⁵⁰.

Eşlerden birinin karşılığını elde ederek mirastan feragat sözleşmesi ile mirasçılık sıfatını kaybetmesi durumunda yine miras yolu ile karşılıksız kazandırma durumu söz konusudur²⁵¹. Bu durumda miras yolu ile karşılıksız kazandırma öne alınmıştır²⁵². Bu sebeple bu edinimlerde kişisel mal kabul edilmektedir. Miras sözleşmesi ile miras bırakan belirli bir malvarlığı değerini miras bırakma yükümlülüğü altına girebilir. Bu durumda mirasçılık sıfatı eğer mirasçılık sıfatının kazanılması belirli bir karşılık vererek kazanıldı ise miras yoluyla karşılıksız kazandırmadan ve dolayısıyla kişisel maldan söz edilemez²⁵³.

2.3.2.2.3. Eşlerin Karşılıksız Kazanma Yoluyla Elde Ettiği Malvarlığı Değeri

Eşlerden birinin yasal mal rejimi süresince herhangi bir karşılıksız kazandırma yoluyla edindiği tüm malvarlıkları kanun koyucu tarafından kişisel mal kabul edilmektedir. Burada önemli olan malvarlığının karşılıksız edinilmiş olmasıdır. Edinim için herhangi bir karşılık verilmiş ise kişisel mal kabul edilmemektedir²⁵⁴.

²⁴⁹Yargıtay 8. HD., E. 2017/15287, K. 2019/739 (23.01.2019). <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.20.04.2024)

²⁵⁰ Uluç, *Mal Rejimleri*, 405.

²⁵¹ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 171.

²⁵² Zeytin, *Katılma Rejimi*, 171.

²⁵³ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 171.

²⁵⁴ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 179.

Karşılıksız kazandırmada öncelikle karşımıza bağışlama çıkmaktadır²⁵⁵.Bağışlama üçüncü bir kişi tarafından yapılabileceği gibi diğer eş tarafından da yapılabilir²⁵⁶.Ancak uygulamada Yargıtay birçok kararında eşler arasında bağışlamayı kabul etmemektedir²⁵⁷. Hukuk Genel Kurulu 17.12.2019 tarihli kararında; *“Evlilik birliği içerisinde davalı adına satın alma işleminin gizli bağış niteliğinde bulunduğu şeklindeki gerekçesi doğru değildir. Evlilik birliğinin ömür boyu süreceği inancının hâkim olduğu düşüncesiyle ortak yaşamı ve ailenin geleceğini güvence altına almak, daha rahat yaşam sağlamak amacıyla beraberlikten doğan dayanışma ile karşılıklı güvene dayanarak, örf ve adete uygun olarak eşlerin birlikte yatırım yapmalarının bağış olarak değerlendirilmeyeceği kuşkusuzdur”*²⁵⁸.

Karşılıksız kazandırmaya örnek olarak eşlerden birine yapılan her türlü bağışlama, verilen hediyeler, herhangi bir bedel yahut karşılık verilmeden karşılık verilmeden katılımı mümkün olan ve şansa dayalı yarışmalardan elde edilen ödüller, örf adet gereği eşlerden birine yapılan yardımlar sayılabilir²⁵⁹.

Örf ve adetler gereğince yeni evlenecek çifte nikah öncesinde ve sonrasında hediyeler verilmektedir. Bu durumda söz konusu hediyeler nikah öncesinde hangi eşe verilmiş ise “mal rejiminin başlangıcında eşlerden birine ait olan” malvarlığı değeri olarak kişisel mal kabul edilmektedir. Nikahtan sonra yapılan düğün töreninde takılan takılar, verilen hediyeler ise “karşılıksız kazanma yoluyla elde edilen malvarlığı değerleri” olarak hangi eşe takılmışsa onun kişisel malı kabul edilmiştir. Buna karşılık verilen hediyein hangi eşe verildiği açıkça belirtilmemiş yahut eşlerden birinin kullanımına özgü olmayan bir eşya ise bu halde eşlerin paylı mülkiyetindeki “kişisel mal” kabul edilmektedir.²⁶⁰

Hukuk Genel Kurulu 04.03.2020 tarihli kararında; *“Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde, kadına özgü ziynet eşyası niteliğindeki bilezik eşler arasında aksine*

²⁵⁵ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 171.

²⁵⁶ Erdem – Makaracı, *Aile Hukuku*, 275.

²⁵⁷ Bkz. Hukuk Genel Kurulu (HGK), E. 2017/1613, K. 2019/419 (09.04.2019). <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.27.04.2024)

²⁵⁸ Bkz. HGK, E. 2017/1618, K. 2019/1370 (17.12.2019). <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.27.04.2024)

²⁵⁹ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 179.

²⁶⁰ Şipka, *Katılma Rejimi*, 113.

bir anlaşma veya bu konuda yerel bir âdet bulunmadıkça evlilik sırasında kim tarafından hangi eşe takılmış olursa olsun kadın eşe bağışlanmış sayılır ve artık onun kişisel malı niteliğini kazanır”²⁶¹. Her ne kadar düğün töreninde takılan takılar, hangi eşe takılmışsa onun kişisel malı kabul edilmişse de, söz konusu karar ile bilezik, kolye, küpe gibi sadece kadına özgü zilyetlerin hangi eşe takılmış olursa olsun kadının kişisel malı olduğu kabul edilmiştir²⁶². Aynı şekilde Yargıtay 8. HD. 24.09.2020 tarihli kararında; “Somut olayda, varlığı ispatlanan tel bilezik ve işlenmiş bilezikler kadına özgü ziynet eşyası niteliğinde olup, eşler arasında aksine bir anlaşma veya bu konuda yerel bir adet bulunmadıkça evlilik sırasında kim tarafından hangi eşe takılmış olursa olsun kadın eşe bağışlanmış sayılır ve artık onun kişisel malı niteliğindedir. Ancak varlığı ispatlanan gram, reşat, tam, yarım, çeyrek, gram altınlar ise kadına özgü ziynet eşyası niteliğinde olmayıp, hangi eşe ait olduğu ispat edilememesi halinde onların eşlerin paylı mülkiyetinde olduğunun kabulü gerekir”²⁶³. Aynı şekilde Emekli Sandığı mevzuatına göre yapılan çeyiz sandığı ödemesi de o eşin kişisel malı kabul edilmektedir²⁶⁴.

Karşılıksız kazandırmanın bir kısmının karşılıksız olduğu, bir kısmının ise bir karşılık alınarak yapıldığı kazandırmalarda kazanılan malın hangi mal grubuna yer alacağı hususu karşılıklı ve karşılıksız kısımdan hangisinin ağır bastığına göre değerlendirilir²⁶⁵. Karşılıksız kazandırmada, karşılıksız olan kısım daha fazla ise mal kişisel mal, karşılıklı olan kısım fazla ise mal edinilmiş mal, karşılıklı ve karşılıksız olan kısımlar eşit ise mal edinilmiş mal kabul edilecektir²⁶⁶. Üç durumda da katkı oranında denkleştirme talep edilebilecektir²⁶⁷.

²⁶¹ HGK, E. 2017/1040, K. 2020/240 (04.03.2020). <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.27.04.2024)

²⁶² Ağyel vd., Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, 188.

²⁶³ Yargıtay 8. HD., E. 2020/949, K. 2020/5378 (24.09.2020). <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.05.05.2024)

²⁶⁴ Gençcan, *Mal Rejimleri Hukuku*, 302., Bkz. Yargıtay 8. HD., E. 2014/10773, K. 2015/18755 (21.10.2015); “Dosya kapsamı ve toplanan tüm deliller kapsamından ve davalının mahkemeye sunduğu 08.09.2009 tarihli T.C Ziraat Bankası dekontundan da anlaşıldığı üzere; davalıya 2.936,10 TL Emekli Sandığı mevzuatı çerçevesinde Kurumca " çeyiz yardımı" ödemesi yapıldığı hususu sabittir. Bu para; davalının kişisel malı niteliğindedir”. <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.07.05.2024)

²⁶⁵ Gümüş, *Mal Rejimleri*, 269.

²⁶⁶ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 172.

²⁶⁷ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 172.

2.3.2.3. Manevi Tazminat Alacakları

6098 sayılı TBK m. 56 uyarınca manevi tazminat ile, kişilik hakkı haksız fiil ya da sözleşmeye aykırı bir davranışla saldırıya uğrayan tarafın, bozulan ruhsal dengesini telafi edebilmesi manevi değerlerindeki eksilmenin karşılanması, bir başka ifade ile kanun koyucu tarafından elem ve ıstırabın kısmen ve imkân dahilinde iadesi amaçlanmıştır²⁶⁸. Kanun koyucu tarafından manevi tazminat kişisel mal kabul edilmiştir. Manevi tazminat alacağının kanun gereği kişisel mal kabul edilebilmesi için kaynağının bir önemi bulunmamaktadır. Bir başka ifade ile manevi tazminatın kaynağı haksız fiil ya da sözleşmeye aykırılık olabilir²⁶⁹. Benzer şekilde sosyal ve özel sigorta kurumlarının manevi tazminat ödemeleri de bu madde kapsamında kişisel mal kabul edilmektedir²⁷⁰. Manevi tazminat yükümlüsünün kim olduğunun da bir önemi bulunmamaktadır²⁷¹.

2.3.2.4. Kişisel Malların Yerine Geçen Değerler (İkame İlkesi)

Edinilmiş mallar yönünden TMK m.219/2, 5. fıkrasında düzenlenmiş ve çalışmamızda ikame ilkesi olarak açıkladığımız kural, kanun koyucu tarafından TMK madde 220, 4. bendinde kişisel mallar yönünden düzenlenmiştir. Bu ilke gereğince, edinilmiş mallara katılma rejimi süresince eşlerden birine ait kişisel mal niteliğine sahip bir malvarlığının elden çıkartılarak, yeni bir malvarlığı edinilmesi halinde bu malvarlığı değeri de edinilmiş mal kabul edilmektedir²⁷².

Yeni edinilen malın bir kısmı kişisel mallardan bir kısmı ise edinilmiş mallardan karşılanması halinde ise her bir bölüm yönünden ikame kuralı geçerli olmaktadır²⁷³. Bir başka ifade ile yeni edinilen malvarlığı hangi malvarlığı kesiminden karşılanmış ise o kesime dahil olmaktadır²⁷⁴.

²⁶⁸ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 227.

²⁶⁹ Uluç, *Mal Rejimleri*, 411.

²⁷⁰ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 173.

²⁷¹ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 228.

²⁷² Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 228.

²⁷³ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 174.

²⁷⁴ Gümüş, *Mal Rejimleri*, 262.

Kişisel mal niteliğindeki önceki malvarlığı değeri ile onun yerine geçen malvarlığının aynı türden olması gerekmemektedir²⁷⁵. Yargıtay 8. HD. 30.05.2017 tarihli kararında; “Tüm dosya kapsamı birlikte incelendiğinde, davalının dava dışı evlilik birliğinden önce edindiği kişisel mal niteliğinde olan 3244 ada 1 parsel 8 no’lu bağımsız bölümü 02.04.2009 tarihinde sattığı, aynı tarihte HSBC Bankası’na 72.000,00 TL para yatırdığı, hesaptaki paranın kişisel malın satışından elde edilen para ile oluştuğu anlaşılmıştır. Kişisel mallar yerine geçen değerler de kişisel mal sayılır (ikame kuralı). O halde mahkemece, hesaptaki para da kişisel mal olduğundan banka hesabına yönelik talebin reddine karar verilmesi gerekirken hatalı nitelendirme ile kabulüne karar verilmesi de hatalı olmuş, bozmayı gerektirmiştir”²⁷⁶. Bir başka ifade ile kişisel malvarlığının yerine geçen değerler, yerine geçtikleri malvarlığı değeri ile aynı ya da benzeri amaca hizmet etmeseler dahi kişisel mal kabul edilmektedir²⁷⁷.

2.3.2.5. Sosyal Güvenlik veya Sosyal Yardım Kurum ve Kuruluşlarının Çalışma Gücü Kaybı Nedeniyle Ödenen Toptan Ödeme veya Tazminatların Hak Sahibinin Kalan Yaşam Süresini Karşılacak Olan Miktarları

Kanun gereğince kişisel mal olarak sayılan mal gruplarının yer aldığı TMK m. 220’de yer almayan bu “kişisel mal” grubu TMK madde 228/f.2’de hüküm altına alınmıştır²⁷⁸. TMK madde 228/f.2 uyarınca; “Eşlerden birine sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurumlarınca yapılmış olan toptan ödemeler veya iş gücü kaybı dolayısıyla ödenmiş olan tazminatlar, toptan ödeme veya tazminat yerine ilgili sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurumlarınca uygulanan usule göre ömür boyunca irat bağlanmış olsaydı, mal rejiminin sona erdiği tarihte bundan sonraki döneme ait iradın peşin sermayeye çevrilmiş değeri ne olacak idiyse, tasfiyede o miktar kişisel mal olarak hesaba katılır”. Bu hüküm ile kanun koyucu hak sahibinin güvenliği ve kalan yaşam süresini toplu ödemeyi amacına uygun olarak korumayı amaçlamıştır²⁷⁹.

²⁷⁵ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 228.

²⁷⁶ Yargıtay 8. HD., E. 2015/17460, K. 2017/7954 (30.05.2017). <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.16.05.2024)

²⁷⁷ Gümüş, *Mal Rejimleri*, 263.

²⁷⁸ Şipka, *Katılma Rejimi*, 117.

²⁷⁹ Kılıçoğlu, *Katkı-Katılma Alacağı*, 125.

Yargıtay 8. HD. 13.02.2019 tarihli kararında; “Tüm dosya kapsamı birlikte incelendiğinde, Mahkemece hükme esas alınan bilirkişi raporunda her ne kadar bakiye ömrün belirlenmesinde PMF tablosu esas alınarak , ödeme günlük irat şeklinde yapılsaydı her bir güne karşılık gelen miktar belirlenerek ve kalan kredi borcu dikkate alınarak hesaplama yapılmış ise de; hesaplamada mal rejiminin sona ermesinden sonraki döneme isabet eden emekli ikramiyesi ödemesinin peşin sermayeye çevrilmiş değeri belirlenmeden ve kullanılan kredinin taşınmazın evlilik birliği içinde ödenen ve mal rejiminin tasfiyesinden sonra kalan taksit miktarları oranlanmadan, kalan taksit ödemesinin düşülerek artık değere katılma alacağının bulunması hatalı olmuştur. O halde, Mahkemece, yukarıda açıklanan Dairemiz’in ilke ve uygulamalarına göre, taşınmazın alınmasında kullanılan emekli ikramiyesinin TRH 2010 yaşam tablosundan yararlanılarak emekli ikramiyesinin, irat şeklindeki günlük ödeme miktarı, mal rejiminin sona erdiği 09.12.2009 tarihinden sonraki kalan günler ile çarpılarak, bulunacak bu miktarın peşin sermayeye çevrilmiş değeri, emekli olan eşin kişisel malı sayılarak ve kullanılan kredinin boşanma dava tarihinden sonraki döneme ilişkin kredi taksit miktarının oranlama yapılarak, az yukarıdaki ilkelere göre artık değere katılma alacağının hesaplanması gerekir”²⁸⁰.

Burada dikkat edilmesi gereken husus toptan ödemenin hangi sosyal ödeme için yapıldığıdır. Toptan ödeme hayat boyu alınacak olan emeklilik maaşı ya da malullük aylığı için yapıldı ise, bu toptan ödeme miktarı ile o zamanki hak sahibinin yaşından, yıllık olarak tespit edilmelidir²⁸¹. Emeklilik ikramiyesi ve kıdem tazminatı da toptan ödeme şeklinde yapıldı ise bu kapsamda değerlendirilmektedir²⁸². Yapılan bu toplu ödemelerin yalnızca mal rejiminin sona ermesinden önceki döneme ait olan kısmı “edinilmiş mal” kabul edilmekte, mal rejiminin sona ermesinden sonraki döneme ait olan kısmı ise “kişisel mal” olarak değerlendirilmektedir²⁸³. Ancak yapılan bu toptan ödemelerin mal rejiminin başlangıcından

²⁸⁰Yargıtay 8. HD., E. 2018/15467, K. 2019/1405 (13.02.2019). <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.16.05.2024)

²⁸¹ Zeytin, Katılma Rejimi, 175.

²⁸² Uluç, Mal Rejimleri, 419.

²⁸³ Kılıçoğlu, Katkı-Katılma Alacağı, 124

önce ödenmesi halinde, bu ödemenin içinde mal rejimi süresince kaybedilen işgücü telafisi olsa dahi, yapılan toptan ödeme kişisel mal olarak kabul edilmektedir²⁸⁴.

2.3.3. Sözleşmeye Göre Kişisel Mallar

TMK madde 220’de yer alan kişisel mallar yasal mal rejimi kapsamında “emredici hüküm” niteliğinde olup, eşler arasında yapılan bir sözleşmeyle dahi kişisel mallarını edinilmiş mal olarak kabul edemezler²⁸⁵. Buna karşılık TMK madde 221 uyarınca bu sınırlı sayıma bir istisna getirilmiş ve eşler arasında yapılacak mal rejimi sözleşmesi ile kanun gereği edinilmiş mal kabul edilen bazı malvarlığı değerleri kişisel mal olarak kabul edilebilecektir²⁸⁶. TMK madde 221’e göre; “Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle, bir mesleğin icrası veya işletmenin faaliyeti sebebiyle doğan edinilmiş mallara dahil olması gereken malvarlığı değerlerinin kişisel mal sayılacağını kabul edebilirler. Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle kişisel malların gelirlerinin edinilmiş mallara dahil olmayacağını da kararlaştırabilirler”. Mal rejimi sözleşmeleri yalnızca noterde düzenleme ya da onaylama biçiminde yapılabilmektedir²⁸⁷.

TMK madde 221 uyarınca sözleşme ile kişisel malvarlığı olarak kabul edilebilecek iki mal grubu bulunmaktadır. Çalışmamızın devamında bu mal grupları incelenecektir.

2.3.3.1. Bir Meslek İcrası Ya Da İşletme Faaliyeti İçin Gerekli Olan ve Edinilmiş Mallara Dahil Olması Gereken Malvarlığı Değerleri

TMK madde 221/1 uyarınca mal rejimi sözleşmesi ile bir meslek icrası ya da işletme faaliyeti için gerekli olan ve edinilmiş mallara dahil olması gereken malvarlığı değerleri kişisel mal olarak kabul edilebilecektir. “Mesleklerin icrası için” ibaresi serbest meslek gruplarını ifade etmek için kullanılmıştır. Buna karşın istisnai olarak tabiiyet ilişkisi içinde meslek faaliyetinde bulunan kişilerde bu kapsamda değerlendirilebilir²⁸⁸. Mesleğin yahut işletmenin türü ya da icra edilme şeklinin maddenin uygulanması bakımından bir önemi

²⁸⁴ Zeytin, Katılma Rejimi, 176.

²⁸⁵ Şıpka, Katılma Rejimi, 105.

²⁸⁶ Şeker, Katılma Rejimi, 44.

²⁸⁷ Uluç, Mal Rejimleri, 453.

²⁸⁸ Gümüş, Mal Rejimleri, 272.

bulunmamaktadır²⁸⁹. Bir muhasebecinin ofis malzemeleri, bilgisayar, bir doktorun kullandığı tıbbi araçlar ve gereçler, bir taksi şoförünün kullandığı taksi bu madde kapsamında değerlendirilir²⁹⁰.

TMK madde 221/1; “meslek icrası ya da işletme faaliyeti için gerekli olan ve edinilmiş mallara” ibaresindeki edinilmiş mallara yalnızca doğrudan mesleki faaliyetleri için tahsis ettikleri edinilmiş mallar değil, aynı zamanda bu faaliyetlerin görülmesi için yapılması zorunlu olan yatırımlara bağlı sahip olunan edinilmiş mal niteliğindeki malvarlıkları ve meslek araçları da girecektir²⁹¹. Bu kapsamda mesleğin bir ticari şirket aracılığıyla yürütülmesi halinde şirket hisseleri mesleğin icrasını sağlayan malvarlığı niteliği gösterebilir. Buna karşılık zorunlu olmayan ve yalnızca yatırım amaçlı edinilen şirket hisseleri bu kapsamda değerlendirilmemektedir²⁹².

TMK m. 221/1 yalnızca mevcut edinilmiş malları değil, aynı zamanda gelecekteki edinilmiş malları da kapsamaktadır. Bu kapsamda mal rejimi sözleşmesi ile bir mesleğin icrası ya da bir işletmenin faaliyetine gelecekte özgülenmesi beklenen belirli ya da belirlenebilmesi mümkün olan malvarlıkları da kişisel mal olarak kabul edilebilecektir. Ancak mevcut durumda icra edilmeyen ve gelecekte icra edilecek bir meslek yahut işletme faaliyetine özgülenmesi düşünülen malvarlıklarının mal rejimine konu olması mümkün değildir.²⁹³

Bu maddenin uygulanabilmesi için, sözleşme ile kişisel mal varlığı haline getirilen malvarlığı değerinin, mesleğin icrası veya işletmenin faaliyeti ile ilgili ve ayrıca edinilmiş mal olması gerekmektedir²⁹⁴. Buna karşılık mesleki çalışma karşılığında elde edilen gelirler edinilmiş mal olarak kabul edilmekte ve yapılan rejim sözleşmesi ile kişisel mal olarak kabul edilememektedir. Ancak mesleki çalışma karşılığında edinilen gelirler biriktirilip, meslek

²⁸⁹ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katıma Rejim*, 237.

²⁹⁰ Kılıçoğlu, *Katkı-Katılma Alacağı*, 127.

²⁹¹ Gümüüş, *Mal Rejimleri*, 273.

²⁹² Uluç, *Mal Rejimleri*, 451.

²⁹³ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 180.

²⁹⁴ Kılıçoğlu, *Katkı-Katılma Alacağı*, 127.

icrası ya da işletme faaliyetine hizmet eden malvarlığı değerlerine özgülenirse, mal rejimi sözleşmesi ile kişisel mal olarak kabul edilebilir²⁹⁵.

2.3.3.2. Kişisel Malların Gelirleri

Edinilmiş mal olarak kabul edilen kişisel malların gelirleri TMK m. 221/2 uyarınca mal rejimi sözleşmesi ile kişisel mal olarak kabul edilebilir. Bu kapsamda eşler arasında yapılacak mal rejimi sözleşmesi ile kanunen kişisel mal niteliğindeki eşlerden birine miras kalan taşınmazın kirasının yahut evlilik birliği öncesinde banka hesabındaki paranın evlilik birliği içerisinde getirdiği faizinin o eşin kişisel malı sayılacağı kararlaştırılabilir²⁹⁶. Gelirin tamamı ya da bir kısmı sözleşmenin konusu olabilir²⁹⁷. Benzer şekilde mal rejimi sözleşmesine eşlerden birinin ya da her ikisinin kişisel mallarının mevcut gelirleri veya ileride doğacak gelirleri konu edilebilir²⁹⁸. Buna karşılık TMK m. 221/2 fıkrası kapsamında kişisel malların yerine geçen ikame değerinin esas malın yerine geçtiğinden ve kişisel malın geliri niteliğinde olmadığından bu kapsamda mal rejimi sözleşmesine konu edilemez²⁹⁹.

3. EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİNİN SONA ERMESİ

3.1. Genel Olarak

TMK m. 225 uyarınca; “*Mal rejimi, eşlerden birinin ölümü veya başka bir mal rejiminin kabulüyle sona erer. Mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona ermesine veya mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi halinde, mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer*”. Madde hükmü yasal mal rejiminin hangi hallerde sona ereceği ve sona erme zamanını düzenlemektedir³⁰⁰. Bu hüküm emredici niteliktedir ve aksi kararlaştırılamaz³⁰¹.

²⁹⁵ Şeker, *Katılma Rejimi*, 45.

²⁹⁶ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 239.

²⁹⁷ Gümüş, *Mal Rejimleri*, 273.

²⁹⁸ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 239.

²⁹⁹ Uluç, *Mal Rejimleri*, 453.

³⁰⁰ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 141.

³⁰¹ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 142.

Edinilmiş mallara katılma rejiminin sona ermesi anı hangi malların edinilmiş mallara katılma rejimi kapsamında değerlendirileceğinin saptanması bakımından önem arz etmektedir³⁰². Edinilmiş mallara katılma rejimi kapsamında yalnızca yasal mal rejiminin başlangıcı ve sona erme tarihleri arasındaki edinilmiş mallar değerlendirilmektedir. Sona erme tarihinden itibaren edinilen mallar kişisel mal olarak kabul edilmektedir³⁰³. Bunun yanında yasal mal rejiminin tasfiyesinde, tasfiyeye konu olan malların hangi tarihteki değerlerinin dikkate alınacağı hususu bakımından da sona erme anı önemlidir³⁰⁴.

Yasal mal rejiminin sona ermesi için evlilik birliğinin de sonlanması gerekmemektedir. Bazı hallerde evlilik birliği sürdüğü halde, yasal mal rejimi sona erebilmektedir³⁰⁵. Mal rejimi evliliğin sonlanması nedeniyle de sona erebilmektedir. Evliliğin sonlanması; ölüm, ölüm benzeri durumlarda, boşanma, evlenmenin iptali, ölüm karinesi, gaiplik kararlı ile olabilmektedir³⁰⁶.

Çalışmamızın devamında TMK m. 225'te hüküm altına alınmış edinilmiş mallara katılma rejimi sona erme halleri ayrıntılarıyla ele alınacaktır.

3.2. Eşlerden Birinin Ölümü

3.2.1.1. Genel Olarak

TMK m. 225 f.1 uyarınca edinilmiş mallara katılma rejimi eşlerden birinin ölümü ile sona ermektedir. Kanun lafzındaki “ölüm” olgusu hukuk alanında kişiliği sona erdiren hukuki bir olaydır. Bir başka ifade ile tıbbi ölüm ile hukuki ölüm birbirlerinden farklılık gösterebilmektedir. Tıp bilimine göre bir kişinin ölmüş kabul edilebilmesi için o kişinin cesedinin varlığı aranırken, hukuk alanında bazı hallerde cesedin bulunamadığı durumlarda da kişi ölmüş kabul edilebilmektedir.³⁰⁷

³⁰² **Turan Ateş**, *Edinilmiş (Kazanılmış) Mallara Katılma Rejimi* (Ankara: Bilge Yayınları, 2013), 69.

³⁰³ **Pehlivan**, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sona Erme Sebepleri ve Sona Erme Anının Önemi”, 73.

³⁰⁴ **Pehlivan**, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sona Erme Sebepleri ve Sona Erme Anının Önemi”, 73.

³⁰⁵ **Ömer Uğur Gençcan**, *Mal Rejimleri Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2023), 486.

³⁰⁶ **Gençcan**, *Mal Rejimleri Hukuku*, 491.

³⁰⁷ **Şıpka**, *Katılma Rejimi*, 142.

Ölüm ile kişilik sona ermektedir³⁰⁸. Eşlerden birinin ölüm anı hem yasal mal rejiminin sona erdiği an hem de tasfiyenin talep anıdır³⁰⁹. Eşlerden birinin ölümü ile iki farklı tasfiye süresi ortaya çıkmaktadır³¹⁰. Bunlardan ilki, edinilmiş mallara katılma rejiminden kaynaklanan mal rejimi tasfiyesidir. İkincisi ise miras hükümlerine göre sağ kalan eşin, ölen eşin yasal mirasçılarının olması sebebiyle terekenin tasfiyesidir³¹¹.

Yasal mal rejiminin ölüm ile sona ermesi halinde ilk olarak mal rejiminin tasfiye edilmesi gerekmektedir. Daha sonrasında mirasın paylaşımı yapılmalıdır. Sağ kalan eşin katılma alacağı hakkı ve miras hakkı birbirlerinden farklıdır³¹². Terekenin miras payları oranında paylaştırılabilmesi için tereke aktifinin belirlenmesi, bunun için de ilk olarak eşler arasındaki mal rejiminin tasfiyesi gerekmektedir³¹³. Bir başka ifade ile sağ kalan eşin miras payının belirlenmesinden önce, katılma alacağı terekenin borcu olarak kabul edildiğinden, ilk olarak mal rejiminin tasfiyesi yapılmalı ve sağ kalan eşin “katılma alacağı” hakları belirlenmelidir³¹⁴. Sağ kalan eşin katılma alacağı belirlenmeli, daha sonrasında miras taksimi yapılmalıdır.

Yargıtay 8. HD. 06.03.2019 tarihli kararında; “*Mal rejiminin tasfiyesi sonucunda belirlenecek katılma alacağı, terekeye ait borç olup, mirasçılarının miras paylaşımından önce ödenmesi gerektiği kabul edilmektedir. Terekeye ait borç ödendikten sonra kalan miktar, mirasçılar arasında miras payları oranında paylaşılır*”³¹⁵.

³⁰⁸ **Kemal Oğuzman vd.**, *Kişiler Hukuku* (İstanbul: Filiz Kitapevi, 2022), 25.

³⁰⁹ **Ateş**, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 78.

³¹⁰ **Mesut Serdar Çekin**, “Mal Rejimi Hukukunda Gerçekleştirilen Tasarrufların Miras Hukukuna Etkisi”. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4/2 (Eylül 2017), 190.

³¹¹ **Halime Savaş Öztürk**, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sona Ermesi* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022), 17.

³¹² **Gezder**, “Aile Konutunun ve Ev Eşyasının Sağ Kalan Eşe Özgülenmesi”, 238.

³¹³ **Gezder**, “Aile Konutunun ve Ev Eşyasının Sağ Kalan Eşe Özgülenmesi”, 238.

³¹⁴ **Şıpka**, *Katılma Rejimi*, 143., **Bkz. Yargıtay 8. HD.**, E. 2014/20506, K. 2016/2133 (10.02.2016) <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.28.05.2024)

³¹⁵ **Yargıtay 8. HD.**, E. 2017/11454, K. 2019/2315 (06.03.2019). <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.07.06.2024)

Yargıtay 8. HD. 26.03.2015 tarihli kararında; “Evliliğin, boşanma veya iptal kararıyla sona ermesi ile eşlerin birinin ölümü sebebiyle sona ermesinin, hukuki sonuçları farklıdır. Zira, evliliğin ölümle sona ermesi durumunda sağ kalan eş mirasçı konumundadır. Diğer durumlarda ise eşler birbirine mirasçı olamazlar. Bu sebeple, evliliğin ölümle sona ermesi durumunda sağ kalan eşin miras hakları devam etmektedir”³¹⁶. Mal rejiminin tasfiyesi yapıldıktan sonra sağ kalan eş, ölen eşin hissesine düşen katılma alacağı ve tüm kişisel mal varlıklarından miras payı oranında hissedar olur³¹⁷.

Bu hususu örnek ile açıklamak gerekirse; Ömer Tuğçe ile evlidir. Ömer’in önceki evliliğinden Eda isimli bir çocuğu bulunmaktadır. Ömer öldüğünde 100.000 TL kişisel, 100.000 TL edinilmiş malı, Tuğçe ise 25.000 TL kişisel, 200.000 TL edinilmiş malı vardır. Mal rejiminin eşlerden birinin ölümü halinde sona ermesi durumunda öncelikle mal rejiminin tasfiye edilmesi gerekmektedir. Toplam edinilmiş mal değeri 100.000 TL +200.000 TL=300.000 TL/2=150.000 TL dir. Bu durumda Tuğçe’nin, Ömer’in terekesine 50.000 TL ödemesi gerekir. Mal rejiminin tasfiyesinden sonra miras paylaşımı yapılmalıdır. Ömer’in terekesi; 100.000 TL kişisel malı ve 150.000 TL artık payla takviye edilmiş edinilmiş mallarının toplamıyla 250.000 TL olacaktır. Miras hükümleri doğrultusunda Tuğçe’nin bu terekeden alacağı ¼ payı bulunmaktadır. Böylece Tuğçe’nin miras payı 62.500 TL, Eda’nın miras payı ise (3/4) 187.500 TL dir³¹⁸.

Doktrinde ve uygulamada kabul edilen bu görüş yalnızca hayatta kalan eşi değil, ölen eşin mirasçılarının haklarını da korumaya yöneliktir. Ölen eşin terekesi yalnızca kendisine ait malları değil, aynı zamanda katılım payı alacağını da kapsamaktadır. Bir başka ifade ile ölen eşin katılım payı alacağı terekenin bir parçasıdır, bu sebeple terekenin hesaplanabilmesi ve paylaştırılabilmesi için bu payın öncelikle hesaplanması gerekmektedir³¹⁹.

³¹⁶Yargıtay 2. HD., E. 2014/22685, K. 2015/5694 (26.03.2015). <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.07.06.2024)

³¹⁷ Ateş, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 78.

³¹⁸ Şeref Ertaş, “Edinilmiş Mal Rejimi Tasfiyesi, Mirasın Paylaşılması, Tenkis Hakkı”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 71/1 (1 Ağustos 2013), 1366.

³¹⁹ Çekin, “Mal Rejimi Hukukunda Gerçekleştirilen Tasarrufların Miras Hukukuna Etkisi”, 190.

3.2.1.2. Boşanma Davası Olan Eşin Ölümü

Boşanma davası sürecinde eşlerden birinin ölmesi halinde, yasal mal rejimi ölüm anı itibariyle sona erer. Bu nedenle boşanma davası devam ederken ölen eşin mirasçılarında birinin boşanma davasına devam etmesi ve sağ kalan eşin kusurunun ispatlanması halinde boşanan eşler, bu sıfatla birbirlerinin yasal mirasçısı olamazlar. Buna karşılık edinilmiş mallara katılma rejiminden doğan hakları aynen devam etmektedir.³²⁰

3.2.1.3. Eşlerin Aynı Anda Ölümü

TMK m. 29, 2. fıkra uyarınca birden fazla kişinin hangisinin önce veya sonra öldüğü ispat edilemezse, hepsi aynı anda ölmüş kabul edilmektedir. Burada birlikte ölüm karinesi ortaya çıkmaktadır. Böyle bir durumda da mal rejiminin sona ermesine ilişkin hükümler uygulanacaktır. Bu karinenin uygulanabilmesi için birden çok kişinin ölmesi gerekli olup, cesetlerinin bulunup bulunamamasının bir önemi bulunmamaktadır³²¹. Bu karine çoğunlukla deprem gibi toplu ölümlerde söz konusu olmaktadır. Miras, miras bırakanın ölüm anıyla açılmakta ve mirasçı olunabilmesi için sağ olmak gerekmektedir. Bu sebeple ölümle, hak edinme ehliyeti ve kişilik sona erdiğinden aynı anda ölenlerin hiçbiri birbirlerinin mirasçısı olamamaktadır. Buna karşılık bu kişilerin mirası kendi mirasçılarına geçeceğinden, mirasçılar edinilmiş mallara katılma rejimi gereğince katılma alacağı borçlusu olan eşin mirasçılarında, katılma alacağı ile ilgili haklarını talep edebilirler. Her iki eşin mirasçıları da birbirlerinden mal rejiminin tasfiyesi ve katılma alacağı isteme hakkına sahiptirler.³²² Yargıtay 8. HD. 11.04.2011 tarihli kararında, birlikte ölüm karinesinin bulunduğu durumlarda bu kişilerin mirası kendi mirasçılarına geçeceğinden, katılma alacaklısı eşin mirasçıları, borçlu olan eşin mirasçılarında haklarını talep edebilirler³²³.

³²⁰ Gençcan, *Mal Rejimleri Hukuku*, 492. Bkz. Yargıtay 8. HD., E. 2009/1342, K. 2009/4188 (15.09.2009)<https://legalbank.net/belge/y-8-hd-e-2009-1342-k-2009-4188-t-15-09-2009-cvllilik-birliigi-icerisinde-edinilen-mallardan-katki-payi/663318> (E.T.07.06.2024)

³²¹ Bkz. Yargıtay 2. HD., E. 2007/14112, K. 2007/12879 (01.10.2007)<https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.07.06.2024)

³²² Gençcan, *Mal Rejimleri Hukuku*, 492.

³²³ Yargıtay 8. HD., E. 2010/4114, K. 2011/2038 (11.04.2011). <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.12.06.2024)

3.2.1.4. Ölüm Karinesi

TMK m. 31 uyarınca; bir kişi, ölümüne kesin gözle bakılmayı gerektiren durumlar içinde kaybolursa, cesedi bulunamamış olsa dahi gerçekten ölmüş kabul edilir. Ancak bu bir “varsayım” değil “kesin karine”dir³²⁴. Bu duruma örnek olarak; eşin madende çalışırken göçük altında kalması ve günlerce cesede ulaşamaması, okyanusta çıkan fırtınada batan gemide çalışan eşin cesedine ulaşamaması verilebilir³²⁵. Bu halde ölüm karinesi söz konusu olur ve bu karine normal ölüm gibi sonuçlar doğurmaktadır³²⁶.

TMK m. 44/1 uyarınca; bir kimse, ölümüne kesin gözle bakmayı gerektiren durumlar içinde ortadan kaybolursa cesedi bulunamamış olsa bile o yerin, en büyük mülki amirinin emriyle kütüğe ölü kaydı düşülür. Aynı zamanda TMK m. 44/2 uyarınca; her ilgili, bu kişilerin ölü ya da sağ olduğunun tespitini ilgili mahkemeden talep edebilir.

Ölüm kaydının kütüğe işlendiği anda eşler arasındaki mal rejiminin ölümle sona erdiği kabul edilir³²⁷. Bu kişi aksi kanıtlanıncaya kadar ölü kabul edilir³²⁸. Bu durumda ölüm tehlikesi tarihi, mal rejiminin ve evliliğin sona erdiği tarih olarak kabul edilmektedir³²⁹. Bu tarih aynı zamanda mirasın açılması tarihidir. Hakkında ölüm karinesi bulunan eşin sonrasında ortaya çıkması halinde ise evlilik ve mal rejimi sona ermemiş, halen devam ediyor kabul edilir³³⁰. Bu halde ortaya çıkan eşin halen mevcut olan malvarlığı kendisine iade edilmelidir³³¹.

³²⁴ Hüseyin Hatemi, *Kişiler Hukuku* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021), 82.

³²⁵ Ali İhsan Özuğur, *Mal Rejileri* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2015), 47.

³²⁶ Uluç, *Mal Rejimleri*, 541.

³²⁷ Uluç, *Mal Rejimleri*, 541.

³²⁸ Gençcan, *Mal Rejimleri Hukuku*, 495.

³²⁹ Uluç, *Mal Rejimleri*, 542.

³³⁰ Şipka, *Katılma Rejimi*, 144.

³³¹ Şipka, *Katılma Rejimi*, 144.

3.2.2. Eşlerden Birinin Gaipliğine Karar Verilmesi

Her ne kadar TMK m. 225 de yer almasa da TMK m. 32 uyarınca gaiplik kişiliği sona erdiren bir olgu olarak kabul edilmekte ve bu kapsamda mal rejimini sona erdiren hallerden biri olarak kabul edilmektedir³³². Gaiplik de ölüm karinesi gibi kişiliği sona erdiren bir olgudur. Buna karşılık gaiplik ile ölüm karinesi birbirinden farklı olgulardır. Gaiplik kararı sırasında görünürde ceset yoktur, ölüm kesin değil muhtemeldir³³³. Ölüm tehlikesi içinde kaybolan veya kendisinden uzun süre haber alınamayan kişinin ölümüne muhtemel gözle bakılması halinde, hakları bu ölüme bağlı olanların başvurusu üzerine mahkeme bu kişinin gaipliğine karar verir. Mahkeme tarafından verilen bu karar ölüm kütüğüne işlenir. Hakkında kayıplık kararı işlenen kişi aksi kanıtlanıncaya kadar ölü kabul edilir³³⁴. TMK m. 35, fıkra 2 uyarınca gaiplik kararı ölüm tehlikesinin gerçekleştiği ya da son haberin alındığı günden başlayarak hüküm doğurur. Gaiplik kişiliği sona erdiren hallerden biri olmasına karşın ölüm karinesinin aksine evliliği kendiliğinden sona erdiren bir sebep değildir. Bir başka ifade ile gaiplik kararı evliliği kendiliğinden sona erdirmemekte, gaiplik kararı ile birlikte ya da daha sonrasında sağ kalan eşin evliliğin feshini talep etmesi ile birlikte evlilik sona ermektedir.

Gaiplik kararının verilmesi halinde mal rejiminin sona ermesi anına ilişkin kanunda bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple bu husus doktrinde tartışmalıdır. Kılıçoğlu'na göre, gaiplik halinde mal rejiminin sona erdiği tarih gaiplik nedeniyle evliliğin feshine ilişkin olarak açılmış davanın kabul edilmesi ve verilen kararın kesinleştiği tarihtir³³⁵. Buna karşılık Şıpka, Sarı ve Gençcan bu görüşü kabul etmemekte ve gaiplik nedeniyle mal rejiminin sona erdiği tarihin ölüm tehlikesinin gerçekleştiği ya da son haberin alındığı tarih olduğunu kabul etmektedirler³³⁶.

³³² **Uluç**, *Mal Rejimleri*, 542.

³³³ **Hatemi**, *Kişiler Hukuku*, 83.

³³⁴ **Gençcan**, *Mal Rejimleri Hukuku*, 495.

³³⁵ **Kılıçoğlu**, *Katkı-Katılma Alacağı*, 92.

³³⁶ **Şıpka**, *Katılma Rejimi*, 149., **Sarı**, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 86., **Gençcan**, *Mal Rejimleri Hukuku*, 495.

Gaibin ölüm anının daha sonradan tespit edilmesi halinde mal rejiminin gerçek ölüm anında sona erdiği kabul edilerek, tasfiye de bu tarihten esas alınıp yeniden talepte bulunulabilecektir³³⁷. Gaibin sonradan ortaya çıkması halinde ise evliliğin feshi kararı alınmamışsa evliliğin devam ettiği kabul edilecek ve mal rejimi devam edecektir³³⁸. Bu durumda TMK m. 585 uyarınca ortaya çıkan gaibin mevcut olan malvarlıkları, miras hukuku çerçevesinde, zamanaşımı süresi geçmemişse kendisine iade edilmelidir³³⁹. Buna karşılık evliliğin feshi kararı alınmışsa, bu taktirde evlilik ölümle değil fesih kararı ile sona erecektir³⁴⁰. Bu durumda evlilik fesih kararı ile sona ermiş sayılacağından, mal rejiminin tasfiyesi sonucunda katılma alacağı elde eden eş bunu iade etmek zorunda değildir³⁴¹.

3.2.3. Evlenmenin Butlanına (İptaline) Karar Verilmesi

TMK m. 225 uyarınca, mahkemece evliliğin iptal sebebiyle sona ermesi halinde mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer. Evliliğin iptaline ilişkin düzenlemeler TMK madde 145 ve 160 arasında yer almaktadır³⁴². Söz konusu maddelerde hüküm altına alınmış hükümsüz bir evliliğin varlığında dahi, kanunda yazılı sebeplere dayanılarak açılan bir davada, evliliğin iptali kararına kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçları doğmaktadır³⁴³. Evliliğin iptali davasında yetki ve yargılama usulü yönünden boşanmaya ilişkin hükümler uygulanmakta ve batıl bir evlilik yalnızca aile mahkemesinin hakiminin kararı ile sona ermektedir³⁴⁴. Eşler arasında ki mal rejiminin tasfiyesi hakkında da boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır³⁴⁵.

³³⁷ **Sarı**, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 88.

³³⁸ **Gençcan**, *Mal Rejimleri Hukuku*, 495

³³⁹ **Uluç**, *Mal Rejimleri*, 542

³⁴⁰ **Özüğür**, *Mal Rejileri*, 150.

³⁴¹ **Sarı**, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 89.

³⁴² **Ali İhsan Özüğür**, *Evlilik Birliğini Sona Erdiren Nedenler Boşanma, Ayrılık ve Evlenmenin İptali Davaları* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013), 24.

³⁴³ **Uluç**, *Mal Rejimleri*, 551.

³⁴⁴ **Gençcan**, *Mal Rejimleri Hukuku*, 500.

³⁴⁵ **Gençcan**, *Mal Rejimleri Hukuku*, 500.

Yargıtay 8. HD. 13.04.2016 tarihli kararında, hükümsüz bir evliliğin varlığı halinde, evliliğin iptali kararına kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçları doğacağından taraflar edinilmiş mallara katılma rejiminden doğan alacaklarını talep edebilecekleri belirtilmiştir³⁴⁶.

Evliliğin iptalinde yasal mal rejiminin sona erme tarihi, iptal kararının verildiği ya da kesinleştiği tarih değil, dava tarihidir. Buna karşılık edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesi evliliğin iptali davasının açıldığı anda değil, iptal kararının kesinleştiği andan itibaren mümkün olabilmektedir³⁴⁷. Edinilmiş malların neler oldukları ise dava tarihine göre değerlendirilecektir³⁴⁸. Bu durumda eşler arasındaki yasal mal rejimi, açılan iptal davasının kabul edilip iptale hükmedildiği taktirde davanın açıldığı tarihte sona ermiş sayılacağından burada geciktirici koşula bağlı bir sona erme hali bulunmaktadır³⁴⁹.

Dava açılmasından, iptal kararının kesinleşmesi arasındaki süreçte ise eşler arasında mal ayrılığı rejiminin geçerli olacağı kabul edilmektedir³⁵⁰. Bu davanın reddedilmesi halin de ise edinilmiş mallara katılma rejiminin dava tarihinden itibaren tüm süreçte geçerli olacağı kabul edilmekte ve yasal mal rejimi sona ermeyip, devam edecektir³⁵¹.

3.2.4. Boşanma Kararı Verilmesi

TMK m. 225 uyarınca, mahkemece evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesi halinde mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer. Buna karşılık her ne kadar yasal mal rejimi sona erse de evlilik birliği devam ettiğinden evlilik birliğinin genel hükümleri yürürlüğünü sürdürmektedir³⁵².

³⁴⁶Yargıtay 8. HD., E. 2014/25701, K. 2016/6707 (13.04.2016). <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.22.06.2024)

³⁴⁷ Kılıçoğlu, *Katkı-Katılma Alacağı*, 102.

³⁴⁸ Kılıçoğlu, *Katkı-Katılma Alacağı*, 102.

³⁴⁹ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 153.

³⁵⁰ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 153.

³⁵¹ Özügür, *Mal Rejileri* 47.

³⁵² Gençcan, *Mal Rejimleri Hukuku*, 497.

Boşanmada yasal mal rejiminin sona erme tarihi, boşanma kararının verildiği ya da kesinleştiği tarih değil dava tarihidir. Buna karşın edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesi boşanma davasının açıldığı anda değil, kararının kesinleştiği andan itibaren mümkün olabilmektedir³⁵³. Edinilmiş malların neler oldukları ise dava tarihine göre değerlendirilecektir³⁵⁴. Başka bir ifade ile eşler boşanıp, karar kesinleşmeden mal rejiminin tasfiyesini talep edemezler³⁵⁵. Evliliğin iptalinde olduğu gibi bu durumda eşler arasındaki yasal mal rejimi, açılan boşanma davası kabul edilip boşanmaya hükmedildiği takdirde, davanın açıldığı tarihte sona ermiş sayılacağınsan burada geciktirici koşula bağlı bir sona erme hali bulunmaktadır³⁵⁶.

Hukuk Genel Kurulu 21.02.2018 tarihli kararında; “*Taraflar arasındaki mal rejimi boşanma davasının açıldığı tarihte sona erer. Aynı Kanunun 235/1. fıkrasında ise, mal rejiminin sona erdiği sırada mevcut olan edinilmiş mallar, tasfiye anındaki değerleri ile hesaba katılırlar, hükmüne yer verilmiştir. Yani katılma alacağına konu malların değerleri karar tarihine yakın bir tarihteki gerçek sürüm değerlerinin belirlenmesi ve buna göre hesabının yapılması gerekmektedir. Şu durum karşısında mal rejiminin sona erdiği tarih boşanma dava tarihi olup, tasfiye anı ise, mal rejimiyle ilgili kararın verildiği tarih olmaktadır. Mal rejimi boşanma davasının açıldığı tarihte sona erdiğine göre kural olarak, açılan boşanma davasının kabulü sonuçlanıp kesinleşmedikçe, mal rejiminin tasfiyesinin yapılamayacağı kabul edilmektedir. Bu durum karşısında mal rejimi davaları ancak açılan boşanma davasının kabulü sonuçlanması ve kesinleşmesinden itibaren zamanaşımı süresi içerisinde açılması mümkündür. Yani hak açılan boşanma davasının kabulü sonuçlanması ve kesinleşmesiyle doğar. Şu hâlde açılıp olumlu sonuçlanan ve kesinleşen bir boşanma kararı olmadıkça mal rejiminin tasfiyesi istenemez ve yapılamaz*³⁵⁷.

³⁵³ Kılıçoğlu, Katkı-Katılma Alacağı, 102.

³⁵⁴ Kılıçoğlu, Katkı-Katılma Alacağı, 102.

³⁵⁵ Ateş, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, 82.

³⁵⁶ Şıpka, Katılma Rejimi, 153.

³⁵⁷ HGK, E. 2017/1673, K. 2018/251 (21.02.2018). <https://karararama.yargitay.gov.tr>, Bkz. Yargıtay 8. HD., 2017/16257, K. 2018/13988 (12.06.2018) <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.27.06.2024)

Dava açılmasından, boşanma kararının kesinleşmesi arasındaki süreçte ise eşler arasında mal ayrılığı rejiminin geçerli olacağı kabul edilmektedir³⁵⁸. Bu davanın reddedilmesi halin de ise edinilmiş mallara katılma rejiminin dava tarihinden itibaren tüm süreçte geçerli olacağı kabul edilmekte ve yasal mal rejimi sona ermeyip, devam edecektir³⁵⁹. Bir başka ifade ile boşanma davası ile edinilmiş mallara katılma rejimi askıya alınmakta ve boşanma davası reddedildiğinde, davanın açıldığı tarihten itibaren yasal mal rejimi yürürlükteymiş gibi hüküm ve sonuçlar doğurmaktadır³⁶⁰.

Yine boşanma davasının reddedilmesi ve kesinleşmesinden sonra üç yıl bekleme süresi dolup yeniden bir boşanma davası açılıp, boşanma kararı verimesin durumunda yeni boşanma dava tarihine kadar edinilen mallar edinilmiş mal kabul edilmektedir³⁶¹.

Karşılıklı boşanma davaların da ise yasal mal rejiminin dava tarihinde sona ereceğinden, hangi dava tarihinin geçerli olduğu olasılıklara göre değerlendirilecektir. Asıl boşanma davasının kabul edilip, karşılık boşanma davası reddedilmişse, yasal mal rejiminin sona erdiği tarih asıl boşanma dava tarihidir. Asıl boşanma davasının reddedilip, karşılık boşanma davası kabul edilmişse, yasal mal rejiminin sona erdiği tarih karşılık boşanma dava tarihidir. Her iki davanın kabulü halinde ise yasal mal rejiminin sona erdiği tarih asıl boşanma dava tarihidir.³⁶²

Yabancı mahkemede verilen boşanma kararların da edinilmiş mallara katılma rejiminin sona erme tarihi doktrinde tartışmalıdır. Gençcan’a göre; 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunun madde 59 uyarınca; “Yabancı ilamın kesin hüküm veya kesin delil etkisi yabancı mahkeme kararının kesinleştiği andan itibaren hükmeder” lafzı doğrultusunda evlilik birliğinin yabancı mahkeme kararının tanıma ve tenfizi kararının kesinleştiği andan itibaren sona erdiği kabul edilir. Bir başka ifade ile yasal mal rejimi yabancı mahkeme dava tarihinde değil, yabancı mahkeme kararının tanıma ve tenfizi

³⁵⁸ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 153.

³⁵⁹ Özügür, *Mal Rejileri*, 47.

³⁶⁰ Gümüş vd., *Aile Hukuku*, 3. Cilt/227.

³⁶¹ Ateş, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 82.

³⁶² Gençcan, *Mal Rejimleri Hukuku*, 497.

kararının kesinleştiği anda sona erer³⁶³. Buna karşılık Kılıçoğlu bu görüşü kabul etmemektedir. Kılıçoğlu'na göre; TMK madde 225 yabancı mahkeme kararı ile boşanan eşler içinde geçerlidir. Bu kapsamda yabancı mahkeme tarafından verilen boşanma kararının Türk Mahkemeleri tarafından tanınması halinde eşler boşanmış olacaklar, ancak boşanma tarihi yabancı mahkemenin vermiş olduğu boşanma kararının kesinleşme tarihidir. Bunun sonucu olarak yasal mal rejimi yabancı mahkemede dava açtıkları tarihte son bulacak, bu tarihe kadar edinilmiş olan mallar tasfiyede dikkate alınacaktır³⁶⁴.

Uygulamada da Yabancı mahkemede verilen boşanma kararların da edinilmiş mallara katılma rejiminin sona erme tarihine ilişkin farklı kararlar bulunmaktadır³⁶⁵. Nitekim bu karışıklığın giderilmesi için Hukuk Genel Kurulu'nun 07.12.2021 tarihli kararında; *“Direnme yolu ile Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyumsuzluk; tarafların yabancı mahkeme kararı ile boşanmalarına karar verilmiş olması durumunda; eşler arasındaki mal rejiminden kaynaklanan alacak davasında zamanaşımı süresinin, yabancı mahkeme kararının kesinleşme tarihinden itibaren mi, yoksa Türk Mahkemelerince verilen tanıma-tenfiz kararının kesinleşme tarihinden itibaren mi başlayacağı noktasında toplanmaktadır.....Yabancı mahkemece verilen boşanma kararına bağlı olarak Türkiye'de açılacak tazminat, nafaka ve mal rejiminin tasfiyesi gibi dava hakları, ancak Türk mahkemelerince verilecek tanıma tenfiz kararından sonra ileri sürülebilirler. Zira eşler; tanıma-tenfiz kararı verilmedikçe Türk kanunlarına göre boşanmış sayılmazlar...Hâl böyle olunca, tarafların yabancı mahkeme kararı ile boşanmalarına karar verilmiş olması durumunda; eşler arasındaki mal rejiminden kaynaklanan alacak davasında zamanaşımı süresinin başlangıcında, yabancı mahkeme ilamının tenfizine ilişkin kararın kesinleşmesi tarihinin esas alınması gerekmektedir”*³⁶⁶. Söz konusu karar ile uygulamada yabancı mahkeme karar tarihinin değil, yabancı mahkemenin ilamının tenfizine ilişkin kararın kesinleşmesinin edinilmiş mallara katılma rejiminin sona erme tarihinin tarihi olduğu kabul edilmiştir.

³⁶³ Gençcan, *Mal Rejimleri Hukuku*, 497.

³⁶⁴ Kılıçoğlu, *Katki-Katılma Alacağı*, 103-104.

³⁶⁵ Bkz. Yargıtay 8. HD., 2014/23308, K. 2015/18783 (22.10.2015) <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.27.06.2024), Bkz. Yargıtay 8. HD., 2020/4874, K. 2021/1086 (09.02.2021) <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.30.06.2024)

³⁶⁶ HGK, E. 2018/471, K. 2021/1586 (07.12.2021). <https://karararama.yargitay.gov.tr>. (E.T.30.06.2024)

3.2.5. Eşlerin Başka Bir Mal Rejimini Kabul Etmesi

3.2.5.1. Genel Olarak

Edinilmiş mallara katılma rejimini sona erdiren sebeplerden biri olan eşlerin başka bir mal rejimini kabul etmeleri iki durumda meydana gelmektedir. Bunlardan ilki eşlerin sözleşme ile başka bir mal rejimini seçmeleridir. Edinilmiş mallara katılma rejimi süresince eşlerin bu rejimden vazgeçip, seçimlik mal rejimlerinden başka bir mal rejimine geçmeyi kabul etmeleri halinde, yeni seçilen mal rejimini sözleşmesinin kurulduğu anda edinilmiş mallara katılma rejimi sona ermiş olur³⁶⁷. İkinci durum ise mahkeme kararı ile eşlerin başka bir mal rejimine geçmeleridir. Çalışmamızın devamında söz konusu iki durum sırasıyla ve ayrıntılarıyla ele alınacaktır.

3.2.5.2. Eşlerin Yapacakları Sözleşme ile Başka Bir Mal Rejimini Kabul Etmeleri

TMK m. 202/2 uyarınca; “Eşler, mal rejimi sözleşmesi ile kanunda belirlenen diğer rejimlerden birini kabul edilebilirler”. Yine TMK m. 208/1 uyarınca; “Eşler her zaman yeni bir mal rejimi sözleşmesi ile önceki veya başka bir mal rejimini kabul edebilirler”. Söz konusu hükümler ile kanun koyucu evliliğin kurulması ile uygulaması başlanan yasal mal rejiminin, evliliğin sona ermesine kadar devam etmesi zorunluluğunu ortadan kaldırmıştır³⁶⁸. Bu hükümler doğrultusunda evliliğin devamı sırasında evlilik birliğini sonlandırılmasına gerek kalmaksızın, eşlerin serbest iradesi ile kanunda öngörülen noterde yazılı olarak yerine getirilme şartı da öngörülerek başka bir mal rejimi kabul edilebilir³⁶⁹. Eşlerin yeni bir mal rejimini kabul etmeleri halinde, yeni mal rejiminin yürürlüğe girdiği tarihte edinilmiş mallara katılma rejimi de sona erer³⁷⁰. Kural olarak eşler tarafından kabul edilmiş yeni mal rejimi sözleşme tarihi, edinilmiş mallara katılma rejiminin sona erdiği tarih kabul edilir. Ancak sözleşmede yürürlük tarihi daha ileri bir tarih olarak kararlaştırılmış ya da geciktirici koşula bağlanmış ise bu durumda bu vade ya da koşulun

³⁶⁷ Akıntürk – Ateş, *Aile Hukuku*, 162.

³⁶⁸ Pehlivan, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sona Erme Sebepleri ve Sona Erme Anının Önemi”, 76.

³⁶⁹ Alper Keskin, “Türk Medeni Kanunu’nda Mal Rejimleri”, *İstanbul Barosu Dergisi* 85/4 (Temmuz 2011), 122.

³⁷⁰ Gençcan, *Mal Rejimleri Hukuku*, 486.

gerçekleştiği tarihte önceki mal rejimi sona erer³⁷¹. Söz konusu hükmün uygulanabilmesi için eşlerin seçecekleri yeni mal rejiminin kanunen hüküm altına alınmış mal rejimlerinden birinin olması gerekmesidir. Bir başka ifade ile kanun koyucu tarafından hüküm altına alınmış herhangi bir mal rejimine tabi olmayan başka bir mal rejimi eşler tarafından kabul edilemez³⁷².

3.2.5.3. OLAĞANÜSTÜ MAL REJİMİNE GEÇİLMESİNE KARAR VERİLMESİ

Eşler arasındaki mevcut mal rejiminin, eşlerden birinin istemi ya da cebri icra halinde kendiliğinden veya hâkim kararı ile mal ayrılığı rejimine dönüştürülmesi ile oluşan rejime olağanüstü mal rejimi denmektedir³⁷³.

Olağanüstü mal rejimine geçiş tarihinde edinilmiş mallara katılma rejimi sona ermektedir. Olağanüstü mal rejimine geçiş iki türlü olmaktadır³⁷⁴. Bunlardan ilki TMK m. 206 uyarınca eşlerden birinin haklı sebep hâkiminde mahkemeden mal ayrılığına geçmeyi talep etmesidir.

TMK madde 206 uyarınca; *“Haklı bir sebep varsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine, mevcut mal rejiminin mal ayrılığına dönüşmesine karar verebilir. Öncelikle aşağıdaki hallerde haklı bir sebebin varlığı kabul edilir:*

1. Diğer eşe ait malvarlığının borca batık veya ortaklığındaki payının haczedilmiş olması,
2. Diğer eşin, istemde bulunan veya ortaklığın menfaatlerini tehlikeye düşürmüş olması,
3. Diğer eşin, ortaklığın malları üzerinde bir tasarruf işleminin yapılması için gereken rızasını haklı bir sebep olmadan esirgemesi,
4. Diğer eşin, istemde bulunan eşe malvarlığı, geliri, borçları veya ortaklık malları hakkında bilgi vermekten kaçınması,
5. Diğer eşin sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun olması.

³⁷¹ Şıpka, Katılma Rejimi, 158.

³⁷² Mustafa Şimşek, “Uygulamada Mal Rejimi Davaları”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 25/99 (2012), 381.

³⁷³ Gençcan, *Mal Rejimleri Hukuku*, 487.

³⁷⁴ Gençcan, *Mal Rejimleri Hukuku*, 487.

Eşlerden biri ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun ise, onun yasal temsilcisi de bu sebebe dayanarak mal ayrılığına karar verilmesini isteyebilir.”

Evlilik akdinin kurulması ile ya da mal rejim sözleşmesi ile belirli bir mal rejimine tabi olan eşler bu mal rejiminden tek taraflı bir işlem ile dönemezler³⁷⁵. Bir başka ifade ile eşler istedikleri mal rejimini kanundaki sınırlar dahilinde her zaman değiştirebilirler, ancak eşler arasında uzlaşma sağlanamaz ise haklı bir nedenin varlığı halinde mahkemeden mal ayrılığına geçiş talep edilebilir³⁷⁶. Bu hallerin mevcut olması durumunda mahkeme tarafından mevcut mal rejiminin mal ayrılığına dönüştürülmesine karar verilebilir. Bu halde yasal mal rejiminin yerine yargısal yol olan olağanüstü mal rejimine geçiş söz konusu olmaktadır³⁷⁷. Yargısal yoldan olağanüstü mal rejimine geçilmesi için bazı koşulların sağlanması gerekmektedir. Bunlardan ilki haklı bir nedenin varlığıdır. Hangi hallerin haklı neden kabul edilebileceği kanun koyucu tarafından hüküm altına alınmışsada, bu haller örnek niteliğinde olmak üzere hükme bağlanmıştır. Yasada sayılan bu haller sınırlandırıcı nitelikte olmayıp haklı bir sebebin olup olmadığı her bir somut olayın şartlarına göre değerlendirilmelidir³⁷⁸. Edinilmiş mallara katılma rejimi gereğince, edinilmiş mallar eşler arasında ayni ya da nakdi olarak paylaşılacağından, eşlerden birinin “beklenen hak” niteliğinde bu yönde ki taleplerinin diğer eşin hakkaniyet ve dürüstlük kurallarına uygun olmayan davranışları sonucunda zarar görmesi halinde, zarar gören eş tarafından mal ayrılığı talep edilebilmektedir³⁷⁹.

Yargısal yoldan olağanüstü mal rejimine geçilmesinin ikinci şartı ise eşlerden birinin talebidir. Haklı bir sebebin varlığı halinde resen mal rejimine geçilmesi kararı verilemez. Kural eşlerden birinin olağan üstü mal rejimine geçişi mahkemeden talep etmesi gerekir. Ancak istisnai olarak TMK m. 210’da mal ortaklığını kabul etmiş eşlerden birine karşı icra takibinde bulunan alacaklı, haciz uygulamasında zarara uğrarsa, hâkimden mal ayrılığına karar verilmesini isteyebilir.

³⁷⁵ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 33.

³⁷⁶ Ateş, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 71.

³⁷⁷ Kılıçoğlu, *Katkı-Katılma Alacağı*, 93.

³⁷⁸ Kılıçoğlu, *Katkı-Katılma Alacağı*, 94.

³⁷⁹ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 33.

TMK m. 225/2 uyarınca hâkim kararı ile mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi halinde kural olarak mal rejimi dava tarihi itibarı ile sona ermektedir. Bunun sonucu olarak dava tarihinden itibaren edinilen mallar edinilmiş mal değil kişisel mal kabul edilecektir. Eşler arasındaki önceki mal rejiminin tasfiyesi, önceki mal rejimine ilişkin hükümlere göre yapılır³⁸⁰. Hâkimin davayı reddetmesi halinde ise edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulanmaya devam eder.

Yargısal yoldan olağanüstü mal rejimine geçilmesi özellikle boşanma davaları reddedilen ve bir arada yaşamayan eşler için önem taşımaktadır. Boşanma davası reddedilen, fiilen ayrı yaşayan ve TMK m. 166 uyarınca 3 yıllık sürenin dolmasını bekleyen eşlerin bir araya gelerek yeni bir mal rejimi seçmelerini beklemek oldukça güçtür. Bu durumda eşlerden biri mal ayrılığına geçişi talep edebilecektir.³⁸¹

Olağanüstü rejime geçişin ikici hali ise TMK m. 209 da hüküm altına alınmıştır. Bu hükme göre; “*Mal ortaklığını kabul etmiş olan eşlerden birinin iflasına karar verildiği takdirde, ortaklık kendiliğinden mal ayrılığına dönüşür.*” Bu halde hâkim kararına gerek olmaksızın, mal ayrılığı rejimi kendiliğinden yürürlüğe girmektedir.

Sonuç olarak, TMK m. 206 uyarınca eşlerden birinin talebi üzerine hakim kararı ile, TMK m. 209 uyarınca yasa gereği kendinden, ve TMK m. 210 uyarınca eşlerden birinin alacaklısının talebi üzerine hakim kararı ile olağan üstü mal rejimi olarak nitelendirilen mal ayrılığına dönüşüm söz konusu olmaktadır.³⁸²

4. EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİNİN TASFİYESİ

4.1. Genel Olarak

Edinilmiş mallara katılma rejimini sona ermesi halinde tasfiye aşamasına geçilmektedir. Edinilmiş mallara katılma rejimini sona erme anı, aynı zamanda tasfiyeyi en erken talep edebilme anıdır³⁸³. Ancak ölüm dışında bazı mal rejimini sona ermesi sebepleri bakımından

³⁸⁰ Gençcan, *Mal Rejimleri Hukuku*, 488.

³⁸¹ Kılıçoğlu, *Katkı-Katılma Alacağı*, 98.

³⁸² Şipka, *Katılma Rejimi*, 35.

³⁸³ Şipka, *Katılma Rejimi*, 161.

yalnızca mal rejiminin sona ermesi tasfiyenin istenilmesi için yeterli değildir. Örneğin boşanma nedeniyle mal rejiminin sona erdiği durumlarda, tasfiyenin yapılabilmesi için “kesinleşmiş” bir boşanma kararının varlığı gerekmektedir³⁸⁴.

Yasal mal rejiminde tasfiyesi genel olarak bir hesaplama işlemi olup, eşlerin edinilmiş mallarının değerleri tespit edilerek, bir eşin diğer eşe ödeyeceği artık değerın hesap edilmesidir³⁸⁵.TMK m. 231 uyarınca eşlerin artık değere katılma alacaklarının tespit edilebilmesi için öncelikle eşlerin edinilmiş mallarının tasfiye anında ki değeri, edinilmiş mal yararına denkleştirme alacağı, eğer varsa değer artış payı alacağı ve eklenecek değerler, hesap edilir. Sonrasında bu toplam değerden bu mallara ilişkin borçlar düşölür. Böylece artık değer, eklemenden ve denkleştirmeden elde edilen miktarlarda dahil olmak üzere her eşin edinilmiş mallarının toplam değerinden bu mallara ilişkin borçlar çıkarıldıktan sonra kalan miktardır. Mal rejiminin tasfiyesi talebi ve katılma alacağının ifası talebi birbirlerinden farklı olup, katılma alacağının talep edilebilmesi için tasfiyenin gerçekleşmesi gerekmektedir. Bir başka ifade ile tasfiye gerçekleşmeden katılma alacağı doğmamaktadır³⁸⁶.

Mal rejiminin tasfiyesi iki türlü gerçekleşmektedir. Bunlardan ilki tasfiye sözleşmesidir. Eşler ya da mirasçılar edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesi konusunda aralarında anlaşma yapabilirler. Tasfiye sözleşmesi, taraflar arasındaki ilişkiyi sona erdiren, yalnızca taraflar arasında ileri sürölüp, üçüncü kişilere karşı ileri sürölmemeyen bir tasarruf sözleşmesidir³⁸⁷.Söz konusu sözleşme ile taraflar birbirlerine borç yükleyebilir, katılma alacaklarından feragat edebilir yahut olması gerekenden daha fazla ya da daha az katılma alacağı kararlaştırabilirler. Bu halde mal rejiminin tasfiyesi bu anlaşmaya göre yapılmaktadır. Tasfiye sözleşmesi konusunda açık bir hüküm bulunmadığından kural olarak TBK genel hükümleri uygulanır³⁸⁸.Tasfiye sözleşmesi herhangi bir şekil şartına tabi değildir³⁸⁹.Bu sözleşme yazılı ya da sözlü yapılabilir³⁹⁰.Bu nedenle taraflar 4271 sayılı

³⁸⁴ **Gümüş vd.**, *Aile Hukuku*, 3. Cilt/228.

³⁸⁵ **Erdem – Makaracı**, *Aile Hukuku*, 287.

³⁸⁶ **Şıpka**, *Katılma Rejimi*, 162.

³⁸⁷ **Öztürk**, *Katılma Rejiminin Sona Ermesi*, 33.

³⁸⁸ **Gençcan**, *Mal Rejimleri Hukuku*, (2020), 432.

³⁸⁹ **Süleyman Yılmaz**, *Medeni Hukuk Aile Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2023), 3. Cilt/377.

³⁹⁰ **Erdem – Makaracı**, *Aile Hukuku*, 287.

TMK'nın emredici hükümlerine aykırı olmamak şartıyla istedikleri şekilde, fiili paylaşım da dahil tasfiye sözleşmesi yapabilirler³⁹¹.

Tasfiye kararı boşanmanın fer'i nitelikte bir sonucu değildir³⁹². Mal rejiminin tasfiyesi anlaşmalı boşanma kapsamında değildir³⁹³. Bu nedenle anlaşmalı boşanmak isteyen eşlerin boşanmanın mali sonuçları ve çocukların velayeti konusunda anlaşmaları yeterli olup, aralarında mal rejiminin tasfiyesi konusunda anlaşmaları gerekmemektedir. Mal rejiminin tasfiyesi yalnızca boşanma halinde gündeme gelmediğinden ve kusurun bir önemi olmadığından, tasfiye daha sonraki bir tarihe bırakılabilir³⁹⁴. Bir başka ifade ile eşlerin mal rejiminin tasfiyesi konusunda anlaşmamaları anlaşmalı boşanma kararı verilmesini engellemez³⁹⁵.

Eşler eğer isterlerse anlaşmalı boşanma kapsamında yapacakları protokol kapsamında tasfiye işlemlerini gerçekleştirebilirler³⁹⁶. Ancak tasfiyeye ilişkin yapılan bu protokolün geçerli kabul edilmesi için hâkim tarafından onaylanıp, onaylanmaması gerektiği doktrinde tartışmalıdır³⁹⁷. Doktrindeki bir görüşe göre³⁹⁸ bu protokolün geçerli olabilmesi için hâkim onayına gerek bulunmamaktadır. Diğer bir görüşe göre ise³⁹⁹ bu protokolün geçerli olabilmesi için hâkim tarafından uygun bulunması şarttır. Yargıtay tarafından kabul edilen görüşte bu doğrudur⁴⁰⁰. Tasfiyeye ilişkin taraflarca kabul edilecek düzenleme tam bir mutabakatı içermelidir. Fakat bu mutabakatın tasfiyeye konu tüm malvarlıklarını içermesi şart değildir. Bu nedenle yalnızca belli malların tasfiyesi için anlaşmaya gidilebilir⁴⁰¹. Hâkim, tarafların ve çocuklarının menfaatlerini dikkate alarak tasfiyeye ilişkin

³⁹¹ Öztürk, *Katılma Rejiminin Sona Ermesi*, 33.

³⁹² Şipka, *Katılma Rejimi*, 162., Bkz. Yargıtay 8. HD., E. 2016/21959, K. 2019/1018 (05.02.2019) <https://karararama.yargitay.gov.tr/index> (E.T.03.07.2024)

³⁹³ Gençcan, *Mal Rejimleri Hukuku*, (2020), 432.

³⁹⁴ Öztürk, *Katılma Rejiminin Sona Ermesi*, 34.

³⁹⁵ Gençcan, *Mal Rejimleri Hukuku*, (2020), 434.

³⁹⁶ Gençcan, *Mal Rejimleri Hukuku*, (2020), 433.

³⁹⁷ Öztürk, *Katılma Rejiminin Sona Ermesi*, 34.

³⁹⁸ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 284.

³⁹⁹ Gençcan, *Mal Rejimleri Hukuku*, (2020), 434.

⁴⁰⁰ Öztürk, *Katılma Rejiminin Sona Ermesi*, 34.

⁴⁰¹ Gençcan, *Mal Rejimleri Hukuku*, (2020), 434.

sunulan protokolde değişiklikler yapabilir. Ancak bu değişiklikleri hâkim kendiliğinden gerçekleştiremez, bu değişiklikler taraflara teklif edilir, eğer taraflar kabul eder ise ancak o zaman tasfiyeye ilişkin düzenleme, anlaşmalı boşanma kararının hüküm kısmında yer alabilir⁴⁰².

Taraflar mal rejiminin tasfiyesi hususunda anlaşamazlarsa bu durumda tasfiye dava yolu ile gerçekleştirilir. Dava eşlerden biri yahut mirasçıları tarafından açılabilir⁴⁰³. Uygulamada mal rejiminin tasfiyesi davası çoğunlukla boşanma davası ile birlikte açılmaktadır⁴⁰⁴. Ancak uygulamada tasfiyenin dava yolu ile gerçekleştirilebilmesi için mal rejiminin sonlanması gerektiğinden, tasfiye davasının boşanma davasından tefrik edilerek sonucunun beklenilmesi gerekmesi görüşü hakimdir.⁴⁰⁵ Bu durum doktrinde eleştirilmiştir. Bizimde katıldığımız doktrindeki hakim görüşe göre; mal rejiminin tasfiyesi ve katılma alacağının belirlenmesi, boşanmanın diğer mali nitelikteki sonuçları, özellikle maddi tazminat ve yoksulluk nafakası ile ilişkilidir⁴⁰⁶. Bu sebeple yoksulluk nafakası, tazminat gibi eğer boşanmanın yan sonuçları mal rejiminin sonucuna bağlı ise tefrik yapılmamalıdır⁴⁰⁷. Zira boşanma davası sonrasında görülecek mal rejimi tasfiyesi sonucunda yüklü miktarda katılma alacağı edinilme ihtimalinde, yoksulluktan bahsedilemeyeceği açıktır⁴⁰⁸. Uygulamada ise bu durum göz ardı edilerek mal rejiminin tasfiyesi yapılmaksızın eşlerin nafaka ve tazminat talepleri hükmüne bağlanmaktadır⁴⁰⁹. Tasfiye boşanma davasıyla hiç istenilmemiş ise, sonrasında farklı bir dava ile de talep edilebilir⁴¹⁰.

Mal rejiminin ölümle sona ermesi halin de ise öncelikle mal rejiminin tasfiye edilmesi daha sonrasında ise miras hükümlerine göre terekenin paylaşılması gerekmektedir. Ölüm nedeniyle mal rejiminin sona ermesi, sağ kalan eşin miras payını etkilememektedir. Sağ kalan eşin yahut ölen eşin mirasçılarının değer artış veya katılma alacağı terekeden düşülüp,

⁴⁰² **Gençcan**, *Mal Rejimleri Hukuku*, (2020), 434.

⁴⁰³ **Yılmaz**, *Medeni Hukuk Aile Hukuku*, 3/377.

⁴⁰⁴ **Şıpka**, *Katılma Rejimi*, 163.

⁴⁰⁵ **Gençcan**, *Mal Rejimleri Hukuku* 520.

⁴⁰⁶ **Şıpka**, *Katılma Rejimi*, 165.

⁴⁰⁷ **Gümüş vd.**, *Aile Hukuku*, 3. Cilt/229.

⁴⁰⁸ **Şıpka**, *Katılma Rejimi*, 165.

⁴⁰⁹ **Gümüş vd.**, *Aile Hukuku*, 3. Cilt/228.

⁴¹⁰ **Erdem – Makaracı**, *Aile Hukuku*, 289.

terekede geri kalan mal varlıkları miras hükümlerine göre paylaşılması gerekmektedir. Çünkü katılma ya da değer artış payı alacağı terekenin borcu niteliğindedir. Ancak bu durum zorunlu değildir. Mal rejiminin tasfiyesi davası ve Sulh Hukuk Mahkemesinde mirasın görülmesi davası açılmış ise, mal rejimi davasının bekletici mesele yapılması gerekmektedir⁴¹¹.

Tasfiye davası hukuki niteliği bakımından eda davası değil, yenilik doğurucu bir davadır. Bunun nedeni tasfiye sonucunda katılma alacağı miktarının ortaya çıkmasıdır⁴¹². Ancak tasfiye davası adı altında “yenilik doğuran dava” şeklinde sadece tasfiye talep edildiğinde, eda davası niteliğinde olmadığından katılma alacağına hükmedilemez⁴¹³. Bu nedenle mal rejiminin tasfiyesi davası her ne kadar “yenilik doğurucu dava” şeklinde olsa da uygulamada nispi harca tabi eda davası şeklinde açılmaktadır⁴¹⁴. Tasfiye davası için kanunda herhangi bir zamanaşımı veya hak düşürücü süre öngörülmemiştir. TMK madde 178 hükmü bu dava için uygulamaz⁴¹⁵. Ancak TMK madde 146; “*Kanunda aksi bir hüküm bulunmamışsa, her alacak o yıllık zamanaşımı süresinde tabidir.*” Uyarınca her ne kadar bu davalar için zamanaşımı ve hak düşürücü süre öngörülmemişse de tasfiye davası mal rejiminin sona ermesinden itibaren on yıllık zamanaşımı süresi içerisinde açılır⁴¹⁶. Boşanma nedeniyle mal rejiminin sona ermesi halinde ise mal rejimi boşanma davasının açılması ile sona erse dahi, boşanma kararının kesinleşmesine kadar tarafların birbirlerinden olana alacakları hakkında zamanaşımı süresi işlemeyeceğinden, süre boşanma kararının kesinleşmesinden itibaren başlayacaktır⁴¹⁷.

Mal rejiminin tasfiyesinde eşler malların değerlendirme anını serbestçe kararlaştırabilirler. Böyle bir kararlaştırılma olmaması halinde TMK m. 235/1 uyarınca; “Mal rejiminin sona erdiği sırada mevcut olan edinilmiş mallar, tasfiye anındaki değeriyle hesaba katılır”. Ancak tasfiyenin mahkeme kararına dayandığı hallerde ise, tasfiye tarihi mahkemenin karar

⁴¹¹ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 287.

⁴¹² Öztürk, *Katılma Rejiminin Sona Ermesi*, 36.

⁴¹³ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 164.

⁴¹⁴ Gümüş vd., *Aile Hukuku*, 3. Cilt/228.

⁴¹⁵ Gümüş vd., *Aile Hukuku*, 3. Cilt/229.

⁴¹⁶ Yılmaz, *Medeni Hukuk Aile Hukuku*, 3/378.

⁴¹⁷ Erdem – Makaracı, *Aile Hukuku*, 292.

tarihidir⁴¹⁸. Mahkemenin malların tespiti için bilirkişi raporu alması durumunda, henüz bir tasfiye işlemi ve tasfiye kararı söz konusu değildir. Uygulamada karar tarihi, bilirkişi raporundan çok sonra bir tarih olduğundan, bu aradaki değer kaybının da göz önünde tutulması gerekmektedir. Bu durumda hâkim, yargılamanın aldığı süreyi göz önüne alarak karar tarihinde malların değerinde belli oranda artışa hükmedebilir⁴¹⁹. Edinilmiş mallara eklenecek değerlerin değerlendirme tarihi ise malın devredildiği tarihtir.

4.2. Tasfiyenin Aşamaları

Mal rejiminin tasfiyesinde, her bir eşin kişisel malları, edinilen mallarından ayrıldıktan sonra, edinilen mallara ait olan borçlar bu değerden düşürülür. Geriye kalan miktar “Artık değeri” oluşturur ve bu artık değer edinilmiş mallara katılma rejiminde kural olarak eşler arasında yarı yarıya paylaşılır. Bunun yanında eşlerden biri diğerine ait bir malvarlığı değerinin edinilmesine, iyileştirilmesine yahut korunmasına hiç ya da uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunmuşsa, tasfiye sırasında bu malda ortaya çıkan “değer artışı” için katkısı oranında alacak hakkına sahip olur ve bu alacak o malın tasfiye sırasındaki sürüm değerine göre hesaplanır, bir değer kaybı söz konusu olduğunda ise başlanıştaki değeri esas alınır. Bu malvarlığı değerinin tasfiye öncesinde elden çıkarılması halin de ise hâkim katkı yapan eşe ödenecek alacağı hakkaniyete uygun olarak belirler.⁴²⁰

Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde aşamalar mevcuttur. Kanunda bu aşamalar şu şekilde belirtilmiştir:

- Eşlerin diğerinde olan mallarının geri alınması ve borçlara ilişkin düzenlemeler (TMK m. 226),
- Eşlerin eğer varsa değer artış payı alacaklarının belirlenmesi (TMK m. 227),
- Eşlerin kişisel malları ile edinilmiş mallarının belirlenmesi (TMK m. 228) ve edinilmiş mallara eklenecek değerler varsa bu değerlerin eklenmesi (TMK m. 229),
- Eşlerin kişisel malları ile edinilmiş mallar arasında denkleştirme yapılması (TMK m. 230),

⁴¹⁸ Öztürk, *Katılma Rejiminin Sona Ermesi*, 37.

⁴¹⁹ Kılıçoğlu, *Katkı-Katılma Alacağı*, 129.

⁴²⁰ Aliye Akgün Toker vd., *Yasal Mal Rejimi (Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi) ve Tasfiyesi* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 87.

- Her bir eşin edinilmiş mallarının belirlenmesi (TMK m. 232)
- Edinilmiş mallara ilişkin borçların düşürülmesi,
- Eşlerin artık değerinin hesaplanması (TMK m. 231),
- Artık değere katılma alacağının hesaplanması (TMK m. 236),
- Katılma alacağı ve değer artış payının ödenmesi (TMK m. 239).⁴²¹

Çalışmamamızın devamında tasfiyenin aşamaları ayrıntılarıyla ele alınacaktır.

4.2.1. Eşlerin Birbirlerinde Olan Mallarının Geri Alınması ve Borçlar

Yasal mal rejimi süresince her eş gerek kişisel malları gerekse de edinilmiş malların üzerinde yönetim, yararlanma ve tasarrufta bulunma hakkına sahiptir⁴²². Ancak evlilik birliği içerisinde eşler birbirlerinin mallarını yönetebilir ya da kullanabilir. TMK m. 226/1-3 uyarınca; “Her eş diğer eşte bulunan mallarını geri alır. Eşler karşılıklı borçları ile ilgili düzenleme yapabilirler”. Edinilmiş mallara katılma rejimi süresince ya da sona erince eşlerden her biri mülkiyeti kendisine ait bulunan ve diğer eşte bulunan mal varlıklarını geri alabilir⁴²³. Bir başka ifade ile zilyetliğinde bulunan ancak mülkiyeti diğer eşe ait malvarlıklarının iade edilmesi gerekmektedir⁴²⁴. Bu mal varlığı değerlerinin hangi malvarlığı grubuna ait olduğunun bir önemi bulunmamaktadır. Geri alınması talep edilen mal kişisel mal olabileceği gibi edinilmiş mal da olabilir⁴²⁵. Aynı şekil de diğer eşte bulunan mal taşınır olabileceği gibi taşınmaz zilyetliği de olabilir⁴²⁶. Bir eşin malları üzerinde diğer eşin hiçbir hakkı yoktur, bu malların mülkiyet hakkı malik olan eşe aittir. Yasal mal rejimi sona ermiş ve tasfiyesine karar verilmiş olsa dahi, malik olan eşin diğer eşe mülkiyet hakkı vermesi ya da pay vermesi söz konusu olamaz. Bu durumda edinilmiş mallara katılma rejimi gereğince malik olmayan eşin malik olan eşten katılma alacağı hakkı gündeme gelmektedir⁴²⁷.

⁴²¹ **Erdem – Makaracı**, *Aile Hukuku*, 293., **Yılmaz**, *Medeni Hukuk Aile Hukuku*, 3/379., **Şıpka**, *Katılma Rejimi*, 167.

⁴²² **Gençcan**, *Mal Rejimleri Hukuku*, 562.

⁴²³ **Öztürk**, *Katılma Rejiminin Sona Ermesi*, 37.

⁴²⁴ **Gümüş vd.**, *Aile Hukuku*, 3. Cilt/230.

⁴²⁵ **Zeytin**, *Katılma Rejimi*, 287.

⁴²⁶ **Kılıçoğlu**, *Aile Hukuku*, 290.

⁴²⁷ **Kılıçoğlu**, *Aile Hukuku*, 290.

Tasfiyede ilk aşama malların geri alınmasıdır⁴²⁸. Bu hüküm her ne kadar doğrudan mal rejimi ile ilgisi olmasa da, tasfiyenin ilk aşamasında eşlerin tasfiyeye dahil olacak malvarlıkları ve borçlarının düzenlenmesi hedeflenmektedir⁴²⁹. Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde eşlere aynı hak tanınmayıp yalnızca artık değer üzerinden bir alacak hakkı tanındığı için her eş kendi zilyetliğinde bulunan ancak mülkiyeti diğer eşe ait bulunan malları diğer eşe vermekle yükümlüdür⁴³⁰. Böylelikle hangi malın hangi eşe ait olduğu ve değer artış alacağı ve denkleştirme hesabının yapılabilmesi için eşlerin mülkiyet ve hak sahipliği durumu belirlenebilecektir⁴³¹.

Her eş zilyetliği diğer eşte bulunan malvarlıklarını her zaman geri alabilir. Bir başka ifade ile söz konusu mallar rejim süresince yahut sona erdikten sonra alınabilir. Malların geri alınmasında, mal çeşidinin bir önemi bulunmamaktadır. Her türlü mal geri alınabilir⁴³². Buna karşın TMK m. 226/1 hükmü emredici nitelikte değildir. Malik olan eş, zilyet olan eşte bulunan malvarlığını alıp almamakta serbesttir⁴³³. Malların iade talebi yerine getirilmez ise mülkiyet sahibi davacı eş açacağı dava ile diğer eşte bulunan her çeşit malını talep edebilir⁴³⁴.

Malik olan eşin malının diğer eşin zilyetliğinde bulunması bir sözleşme ilişkisine dayanabilmektedir. Bu halde dahi TMK m. 226/1 hükmü geçerli olup, malın geri verilmesi gerekmektedir.⁴³⁵

TMK m. 226/2 eşler arasındaki paylı mülkiyete tabi malların, mal rejimi sona erdiğinde nasıl etkileneceği hükme bağlanmıştır. Bu hüküm uyarınca; “*Tasfiye sırasında, paylı mülkiyete konu bir mal varsa, eşlerden biri kanunda öngörülen diğer olanaklardan*

⁴²⁸ Gençcan, *Mal Rejimleri Hukuku*, 563.

⁴²⁹ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 168.

⁴³⁰ Akıntürk – Ateş, *Aile Hukuku*, 2/163.

⁴³¹ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 168.

⁴³² Gençcan, *Mal Rejimleri Hukuku*, 564.

⁴³³ Öztürk, *Katılma Rejiminin Sona Ermesi*, 38.

⁴³⁴ Gençcan, *Mal Rejimleri Hukuku*, 564.

⁴³⁵ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 290.

yararlanabileceği gibi, daha üstün bir yararı olduğunu ispat etmek ve diğerinin payını ödemek suretiyle o malın bölünmeden kendisine verilmesini isteyebilir”. Bu hüküm uyarınca pay sahibi eşlerden biri üstün bir yararı olduğunu ispat etmek şartıyla, diğer eşin payını da ödemek suretiyle o malın bölünmeden kendisine verilmesini talep edebilir⁴³⁶. Pay sahibinin üstün yararı her somut olaya göre değerlendirilecektir⁴³⁷. Bu hüküm eşler arasındaki paylı mülkiyete tabi bütün malvarlığı değerleri için uygulanabilir⁴³⁸. Bir eşin üstün yararı maddi olabileceği gibi manevi de olabilir⁴³⁹. Taşınmazda tahsis dava yolu ile gerçekleşmesi halinde payın devri ile paylı mülkiyet ilişkisinin sona ermesi için eda davasında verilen karar yeterli olmayıp, bu kararın tapu kütüğüne tescil edilmesi gerekmektedir⁴⁴⁰.

4.2.2. Değer Artış Payı Alacağı

4.2.2.1. Genel Olarak

TMK madde 227 uyarınca; *“Eşlerden biri diğerine ait bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine ya da korunmasına hiç ya da uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunmuşsa, tasfiye sırasında bu malda ortaya çıkan değer artışı için katkısı oranında alacak hakkına sahip olur ve bu alacak o malın tasfiye sırasındaki değerine göre hesaplanır, bir değer kaybı söz konusu olduğunda katkının başlangıçtaki değeri esas alınır. Böyle bir malın daha önce elden çıkarılmış olması halinde hâkim, diğer eşe ödenecek olan alacağı hakkaniyete uygun olarak belirler. Eşler, yazılı bir anlaşmayla değer artışından pay almaktan vazgeçebilecekleri gibi, pay oranını da değiştirebilirler.”*

Evlilik birliği süresince, eşlerden birinin bir mal edinmesi yahut bir malvarlığı unsuruna yönelik yenilik ve değişiklik yapılması halinde, diğer eş ona maddi olarak katkıda bulunabilir⁴⁴¹. Hatta eşlerden birine ait bir alın bedelinin tamamı diğer eş tarafından

⁴³⁶ **Yılmaz**, *Medeni Hukuk Aile Hukuku*, 3/380.

⁴³⁷ **Kılıçoğlu**, *Aile Hukuku*, 291.

⁴³⁸ **Yılmaz**, *Medeni Hukuk Aile Hukuku*, 3/380.

⁴³⁹ **Erdem – Makaracı**, *Aile Hukuku*, 294.

⁴⁴⁰ **Gümüş vd.**, *Aile Hukuku*, 3. Cilt/231

⁴⁴¹ **Yılmaz**, *Medeni Hukuk Aile Hukuku*, 3/381

karşılayabilir⁴⁴².Eşlerin evlilik birliğine güvenerek yaptıkları bu katkı, evliliğin sona ermesi durumunda diğer eşten istenilebilmektedir⁴⁴³.Eşlerden biri, bağışlama kastı olmaksızın, diğer eşe ait bir malvarlığı değerinin ödenmesine katkıda bulunmuşsa ve söz konusu malın tasfiye sırasında değerinde bir artış ortaya çıkarsa değer artış payı alacağı gündeme gelmektedir⁴⁴⁴.Bir başka ifade ile mal rejimi süresince hiçbir karşılık almaksızın diğer eşe ait bulunan malvarlığına katkıda bulunan eşin, bu desteğinin değer artışında ki karşılığını almasına değer artış payı alacağı denmektedir⁴⁴⁵.Değer artış payının amacı mal rejim süresince eşlerin malvarlıkları arasında ki değer kaymalarının telafi edilmesidir⁴⁴⁶.Değer artış payı, edinilmiş mallara katılma rejimin özgül bir alacak hakkıdır⁴⁴⁷.Bir başka ifade ile bir eşin kendi malvarlığından diğer eşin malvarlığına yaptığı katkı nedeniyle sahip olduğu alacak hakkı, yalnızca eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejimi yürürlükte iken yapılmışsa “değer artış payı” ismini alır. Eşler arasında mal ayrılığı rejiminin geçerli olduğu 743 sayılı mülga Türk Kanuni Medenisinde yapılan katkılardan doğan talep hakkı “katkı tazminatı veya katkı payı” olarak nitelendirilmektedir⁴⁴⁸.

Değer artış payının ne zaman talep edilebileceğine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Yargıtayın da benimsediği doktrindeki bir görüşe göre değer artış payı da katılma alacağı gibi ancak mal rejiminin sona ermesi halinde talep edilebilir. Bu kapsamda rejim süresince değer artış payının talep edilmesi mümkün değildir⁴⁴⁹. Diğer bir görüşe göre ise değer artış payı, edinilmiş mallara katılma rejimi kapsamında düzenlenmiş olsa bile doğrudan mal rejimi konusu olan bir kurum değildir. Bu nedenle katkı yapan eş, değer artış payını her zaman talep edebilir, bunun için mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye sürecine geçilmiş olması gerekmez⁴⁵⁰.

⁴⁴² **Neslihan Akça**, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi Kapsamında Eşlerin Paylı Mülkiyetlerinde Bulunan Malların Edinilmesine Yaptıkları Katkı Bakımından Değer Artış Payı Alacağı”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 67/2 (Haziran 2018), 202.

⁴⁴³ **Erdem – Makaracı**, *Aile Hukuku*, 294

⁴⁴⁴ **Akça**, “Değer Artış Payı Alacağı”, 203.

⁴⁴⁵ **Akça**, “Değer Artış Payı Alacağı”, 204.

⁴⁴⁶ **Akça**, “Değer Artış Payı Alacağı”, 204.

⁴⁴⁷ **Yılmaz**, *Medeni Hukuk Aile Hukuku*, 3/380.

⁴⁴⁸ **Gümüş vd.**, *Aile Hukuku*, 3. Cilt/231, **Erdem – Makaracı**, *Aile Hukuku*, 295.

⁴⁴⁹ **Kılıçoğlu**, *Aile Hukuku*, 297., **Zeytin**, *Katılma Rejimi*, 187, **Şıpka**, *Katılma Rejimi*, 186.

⁴⁵⁰ **Erdem – Makaracı**, *Aile Hukuku*, 300.

Değer artış payından söz edilebilmesi için kanun koyucu bazı şartların varlığını aramıştır. Çalışmamızın devamında bu şartlar ele alınacaktır.

4.2.2.2. Şartları

4.2.2.2.1. Resmi Evliliğin Varlığı

Edinilmiş mallara katılma rejiminden doğan değer artış payı alacağı evli kişiler arasında, evlilik süresi içinde doğan bir alacaktır. Bir başka ifade ile eşlerin evlilik süresi öncesinde birbirlerinin malvarlığına yaptıkları katkılardan doğan alacakları bu kapsamda değerlendirilmeyip, ya nişanlılık dönemiyle ilgili özel hükümlere ya da TBK genel hükümlere tabi bir alacak olarak değerlendirilecektir⁴⁵¹. Bu kapsamda mal rejiminin boşanma nedeniyle sona ermesi halinde, sona erme tarihi dava tarihi olarak belirlenmiştir. Bu nedenler eşlerin değer artış payı alacakları dava tarihine kadar yaptıkları katkılar ile sınırlıdır. Dava tarihinden sonra yapılan katkılar bu kapsamda değerlendirilmeyecek, genel hükümlere göre değerlendirilecektir. Bir başka ifade ile mal rejimi sona erdikten sonra eski eşlerin birbirlerine yaptıkları katkılardan doğan alacakları değer artış payı kapsamında değerlendirilmeyecektir.⁴⁵²

4.2.2.2.2. Katkının Diğer Eşin Malvarlığına Yönelik Olması

Değer artış payı alacağı yalnızca eşlerden birinin diğerine ait bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine ya da korunmasına hiç ya da uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunmuşsa talep edilebilir. Her şeyden önce katkının eşler arasında olması gerekmektedir. Üçüncü bir kişiden değer artış payı istenemez. Eşlerden birinin, diğer eşin “bir malvarlığı unsuruna” yönelik bir katkısı mevcut olmalıdır⁴⁵³. Eşlerden birinin ailesinin, diğer eşe ait malvarlığına yaptığı katkılarının bu kapsamda değerlendirilip değerlendirilmeyeceği doktrinde ve uygulamada tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre diğer eşin yakınlarının yaptıkları

⁴⁵¹ Bkz. Yargıtay 8. HD., E. 2013/20881, K. 2015/4802 (23.02.2015) <https://karararama.yargitay.gov.tr/index> (E.T.03.07.2024)

⁴⁵² Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 296.

⁴⁵³ Gümüş vd., *Aile Hukuku*, 3. Cilt/233.

katkılar bu kapsamda değerlendirilmemelidir⁴⁵⁴. Kayınvalidenin damat ya da gelinine, damadın kayınbiraderine yaptığı katkılar eş adına yapılmamışsa bu kapsama girmez⁴⁵⁵. Doktrindeki diğer bir görüşe göre ise eşin ailesi tarafından yapılan ödemeler, eşin yaptığı katkı sayılır⁴⁵⁶. Yargıtaya göre de eşin ailesi tarafından yapılan ödemeler belirli şartların varlığı halinde eşin yaptığı katkı sayılır⁴⁵⁷.

Kanun hükmünde belirtilen “mal” tabirinden gayrimenkul, menkul, hak ve alacaklar anlaşılmalıdır. Yani bir eşin diğer eşe ait gayrimenkul niteliğindeki malvarlıklarına katkısı olabileceği gibi, otomobil, tekne, ev eşyası, telif hakkı, üçüncü kişi, banka ya da kamu kurum ve kuruluşlarından olan alacaklarına da katkısı bu kapsamda değerlendirilir⁴⁵⁸.

Katkı aile hukukunun eşlere yüklediği yükümlülükler haricinde para ile ölçülebilen, para, mal, fiziki ya da fikri emek vb. şeklinde de ortaya çıkabilir⁴⁵⁹. Burada dikkat edilmesi gereken husus katkıdan söz edilebilmesi için para ile ölçülen bir katkının söz konusu olması

⁴⁵⁴ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 297.

⁴⁵⁵ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 297.

⁴⁵⁶ Gümüüş vd., *Aile Hukuku*, 3. Cilt/233.

⁴⁵⁷ Gümüüş vd., *Aile Hukuku*, 3. Cilt/233., **Bkz. Yargıtay 8. HD.**, 2011/5901, K. 2011/6966 (13.12.2011); “Dosya kapsamı ve toplanan delillere, davacı tarafından sunulan ziynetlere ilişkin fotoğraf ve cd’ler ve tanık beyanları birlikte değerlendirildiğinde davacının alım tarihi itibarıyla toplam 41.820 TL değerinde olduğu sözleşmede yazılı dava konusu dairenin alımı sırasında ödenen 1/4 orandaki 10.455 TL peşinat üzerinde 1.000 TL ailesinin verdiği, 7.000 TL ise ziynetlerin bozdurulmasından gelen para ile toplam 8.000 TL katkıda bulunduğu kabul edilmelidir. Dava, değer artış payı alacağı isteğine ilişkin olduğuna göre bu miktarın toplam değere göre belirlenecek oranı (%19,12) davacının kişisel malı olarak hesaplama dikkate alınmalıdır. Dairenin taksit ödemelerinde de davacının edinilmiş mallara katılma rejimi gereği katılma alacağı (TMK’nun 231,236.m) olduğu düşünülebilirse de bu hususta davacının bir isteğinin bulunmadığı az yukarıda yazılı Yüksek Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin bozma ilamı ile belirlendiğinden katılma alacağı açısından bir hesaplama yapma imkânı bulunmamaktadır. Bu durumda davacının değer artış payı alacağının belirlenebilmesi bakımından mahkemenin yapması gereken iş; davacının dairenin alımında toplam 8.000 TL katkısının daire için ödenen toplam miktara göre % 19,12 orana tekabül ettiğini dikkate alarak dairenin tasfiye (karar tarihine en yakın) tarihi itibarıyla belirlenecek piyasa sürüm değeri ile çarpılarak değer artış payı alacağını bulmak olmalıdır”. <https://karararama.yargitay.gov.tr/index> (E.T.03.07.2024)

⁴⁵⁸ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 380.

⁴⁵⁹ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 188.

gerekmektedir⁴⁶⁰.Yapılan bu katkı belli bir tutar para verilmesi şeklinde olabileceği gibi, ekonomik değeri olan başka bir edim, hatta mala yönelik bir iş görme edimi şeklinde de olabilir⁴⁶¹.Yargıtay evlere temizliğe gitmeyi, çocuk bakıcılığı yapmayı, el işi örüp satmayı çalışmayla katkı olarak kabul etmiştir⁴⁶².Aile hukukundan doğan yükümlülüklerin ifası niteliğindeki katkılar ise bu kapsamda değerlendirilmez⁴⁶³. Hukuk Genel Kurulu 18.06.2008 tarihli kararında; Ev işi yaparak emek harcayan eş emeğinin karşılığını değer artış payı olarak değil, artık değere katılma alacağı olarak alabileceğini belirtmiştir⁴⁶⁴.

Kanun hükmünde eşin hangi mal grubundaki malları ile diğer eşe ait mallara katkı yapacağı açıklanmamıştır. Değer artış payı alacağı hakkının doğması için eşin kendi kişisel malları ile diğer eşin kişisel ve edinilmiş mallarına ya da eşin kendi edinilmiş malları ile diğer eşin kişisel mallarına katkı yapabilir⁴⁶⁵. Kural olarak eşlerin birbirlerinin edinilmiş malları üzerinde yarı yarıya katılma alacağı hakları vardır. Bu nedenle katkıda bulunan eşin edinilmiş malları ile diğer eşin edinilmiş mallarına katkısı söz konusu olamayacaktır.⁴⁶⁶

Yapılan katkının ne olduğu ve hangi miktarda yapıldığının ispat külfeti katkırı yapan eşe aittir. Katkırı yapan eş, somut olarak yaptığı katkıyı ispat edemese dahi, bazı şartların bulunması koşuluyla, bu eşin sürekli ve düzenli gelirinin bulunduğu bazı durumlarda diğer

⁴⁶⁰ **Yılmaz**, *Medeni Hukuk Aile Hukuku*, 3/384.

⁴⁶¹ **Şıpka**, *Katılma Rejimi*, 195.

⁴⁶² **Bkz. Yargıtay 8. HD.**, E. 2016/19994, K. 2019/464 (16.01.2019); “Davacı ...'ın uzun süreden beri el işi yapıp sattığı, bu konuda uzman olduğu, evlere temizliğe gittiği, dolayısıyla düzenli ve sürekli gelirinin bulunduğu anlaşıldığına göre söz konusu taşınmaz yönünden TBK'nin 50-51.maddeleri uyarınca hakkaniyete uygun bir katkı oranı belirlenerek talep de gözetilmek suretiyle katkı payı alacağına hükmedilmesi gerekirken bu hususun göz ardı edilmesi doğru olmamıştır”. <https://karararama.yargitay.gov.tr/index> (E.T.13.07.2024)

⁴⁶³ **Gümüş vd.**, *Aile Hukuku*, 3. Cilt/233, 71., **Zeytin**, *Katılma Rejimi*, 134.

⁴⁶⁴ **HGK**, E. 2008/432, K. 2008/444 (18.06.2008). <https://karararama.yargitay.gov.tr>

⁴⁶⁵ **Bkz. Yargıtay 8. HD.**, 2012/5409, K. 2013/777 (24.01.2013); “Davacı ve davalı vekilinin sair temyiz itirazlarına gelince; davalının kişisel malı olan taşınmazda evlilik birliğinin kurulmasından sonra davacının kişisel malı ile yapılan tadilatlar taraflar arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin bulunduğu dönemde yapılmış, davalının kişisel malına, davacının kişisel malından yapılan katkı niteliğinde olup TMK 227. maddesi gereğince istenmesi mümkündür”. <https://karararama.yargitay.gov.tr/index> (E.T.13.07.2024)

⁴⁶⁶ **Ağyel vd.**, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 380.

eşin edindiği malvarlıklarına katkısının bulunduğu kabul edilmektedir. Bunun için düzenli sürekli gelirin yanında evlilik birliğinin gerektirdiği giderlere katkı oranı, kendine ve ailesindeki kişilere ilişkin yaptığı masraflar dikkate alınmalıdır⁴⁶⁷. Katkı yaptığını iddia eden eşin, bu giderler göz önüne alındıktan sonra gelirinde bir fazlalık olduğunu tespit edilirse, katkı yaptığı kabul edilir.⁴⁶⁸

Değer artış payı alacağı, katkıda bulunan eş hangi malvarlığı kesiminden katkı yaptıysa o mal kesiminde yer alır. Bir başka ifade ile, katkı eşin kişisel mallarından yapılmışsa değer artış payı kişisel mal olarak, eğer katkı edinilmiş mallardan yapılmışsa değer artış payı edinilmiş mal kabul edilecektir.⁴⁶⁹

4.2.2.2.3. Katkının Diğer Eşe Ait Malın Edinilmesi, İyileştirilmesi veya Korunmasına Yönelik Olması

Kanun koyucu değer artış payı alacağını bir malın edinilmesi, iyileştirilmesi ya da korunması ile sınırlandırmıştır. Eşlerden biri mal edinirken, malın iyileştirilmesi ya da korunması için masraf yaparken, diğer eş ona mali bir katkı sağlamışsa değer artış payı alacağı talep edebilir. Ancak eşlerin evlilik birliğinin ihtiyaçları ve çocukları için yapılan harcamalar bu kapsamda değerlendirilmez. Zira bu harcamalar eşlerin yasal bir yükümlülüğü olarak görüldüğünden, bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine ya da korunmasına neden olmamıştır⁴⁷⁰.

TMK m. 227 kapsamında yapılan katkıya ilişkin değer artış payı talep edilebilmesi için önemli ölçüde ve esaslı katkı yapılması gerekmektedir. Bir başka ifade ile önemli ölçüde ve devamlılık arz etmeyen basit katkılara ilişkin değer artış payı talep edilemez. Otomobilin kırılan bir camını değiştirmek, yıllık bakımını arada bir yaptırmak, evin boya-badana işini yapmak, basit tadilat işlerini yaptırmak esaslı katkı kabul edilmez. Bu gibi basit katkılar olağan aile bireyi olmanın getirdiği sorumluluklardır.⁴⁷¹

⁴⁶⁷**Bkz. Yargıtay 8. HD.**, 2016/20561, K. 2019/58 (07.01.2019) <https://karararama.yargitay.gov.tr/index> (E.T.15.07.2024)

⁴⁶⁸ **Erdem – Makaracı**, *Aile Hukuku*, 398.

⁴⁶⁹ **Ağyel vd.**, *Edinilmiş Mallara Katıma Rejimi*, 380., **Erdem – Makaracı**, *Aile Hukuku*, 303.

⁴⁷⁰ **Kılıçoğlu**, *Aile Hukuku*, 298.

⁴⁷¹ **Ağyel vd.**, *Edinilmiş Mallara Katıma Rejimi*, 381.

Bir eşin diğer eşe ait malvarlıklarına yaptığı katkıda malın türünün bir önemi yoktur. Değeri para ile ölçülebilen her edim buraya girer⁴⁷². Bir malın edinilmesi ilk olarak mülkiyet hakkının edinilmesini içerir. Ancak bunun yanında diğer eş lehine sınırlı bir ayni hakkın ya da maddi olmayan bir mal üzerindeki mutlak nitelikteki yararlanma hakkının edinilmesi de bu kapsamda değerlendirilir⁴⁷³. Malın edinilmesinde tamamen katkı yapılması gerekmez, kısmen katkılarda yapılabilir. Bu durumda katkı alacağı malın edinilmesindeki katkı oranına göre belirlenir⁴⁷⁴.

İyileştirme ise katkı sağlanan malvarlığı konusuna ilişkin esaslı bir değer sağlayıcı fiilleri içerir⁴⁷⁵. Bir eşin, diğer eşin malını tamir ettirmesi, parçalarını değiştirmesi, diğer eş adına kayıtlı binanın iç dekorasyonunu yaptırmak, binaya ilave oda, balkon gibi önemli eklentiler yapmak, mutfak, pencerelerini, kapı ve döşemelerini yenilemek gibi önemli ölçüdeki tadilatlar yaptırmak, tarla ve bahçeyi verimli hale getirmek için toprak taşımak, sulama sistemi yaptırmak vs. iyileştirmeye örnek olarak verilebilir⁴⁷⁶.

Malvarlığı unsurunun korunması ise malvarlığı unsurunun kullanımı ya da zamana bağlı olarak gerçekleşecek “önemli” değer azalmalarının önlenmesini ifade eder⁴⁷⁷. Malik olmayan eşin diğer eşe ait malı korumak için yaptığı harcamalar ve giderler bu kapsama girer⁴⁷⁸. Binanın iklim şartlarından korunması için ısı izolasyonu yaptırmak, depreme dayanıklı hale getirmek korunmasına yapılan katkıya örnek olarak verilebilir⁴⁷⁹. Malın iyileştirilmesi için yapılan katkı değer sağlarken, malın korunmasına ilişkin yapılan katkı değer kaybını önler⁴⁸⁰.

⁴⁷² Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 298.

⁴⁷³ Yılmaz, *Medeni Hukuk Aile Hukuku*, 3/382.

⁴⁷⁴ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 300.

⁴⁷⁵ Gümüş vd., *Aile Hukuku*, 3. Cilt/234.

⁴⁷⁶ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katıma Rejimi*, 381.

⁴⁷⁷ Gümüş vd., *Aile Hukuku*, 3. Cilt/234.

⁴⁷⁸ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 298.

⁴⁷⁹ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katıma Rejimi*, 381.

⁴⁸⁰ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 298.

TMK madde 227 de değer artış payının talep edilebilmesi için katkıda bulunulan malda değer artışının meydana gelmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır. Ancak bu hükmün istisnası olarak katkıda bulunulan malda değer kaybı olması durumunda, katkıda bulunan eş bu değer kaybindan etkilenmeden başlangıçta yapmış olduğu katkıyı talep edebilir.⁴⁸¹

4.2.2.2.4. Bağışlama Kastı Olmaması

Değer artış payı talep edilebilmesi için “hiç ya da uygun bir karşılık almaksızın” katkı yapılması aranmıştır. Buna göre katkı alacağı “karşılıksız yapılmayan katkılar” alacağıdır. Bu kapsamda yapılan katkılar eğer karşılıksız yapılmışsa katkı alacağı gündeme gelmez.⁴⁸²

Karşılıksız yapılan katkıya bağış denmektedir⁴⁸³.Bağış; bağışlayanın sağlar arası sonuç doğurmak amacıyla, malvarlığından bağışlanana karşılıksız olarak bir kazandırma yapmayı üstlenmesidir⁴⁸⁴.Eşlerden biri diğer eşin malvarlığı unsuruna katkıda bulunurken bağışlama kastı ile hareket ediyorsa değer artış payı talep edemez⁴⁸⁵.Yalnızca evli olmak ve eşlerin birbirlerine katkıda bulunmuş olması bağışlama amacının varlığına karine değildir⁴⁸⁶. Hayatın olağan akışında yalnızca eşlerden birinin kullanımına yarayan, kocanın karısına çok istediği zilyet eşyasını hediye alması ya da katkıda bulunması gibi menkul bir eşyaya yapılan katkının bağışlama kastı ile yapıldığı kabul edilebilir⁴⁸⁷. Ancak bunun dışındaki eşler arasındaki karşılıksız kazandırmalarda bağışlamanın varlığının kabul edilebilmesi için söz konusu bağışlama iradesinin açık bir şekilde ortaya konulması gerekmektedir⁴⁸⁸. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu⁴⁸⁹ madde 200 uyarınca bağışın bir sözleşme yani hukuksal işlem olması nedeniyle senetle ispat kuralına tabidir. Ancak HMK madde 203 uyarınca eşler

⁴⁸¹ Erdem – Makaracı, *Aile Hukuku*, 301.

⁴⁸² Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 302.

⁴⁸³ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 302.

⁴⁸⁴ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katıma Rejimi*, 382.

⁴⁸⁵ Gümüş vd., *Aile Hukuku*, 3. Cilt/234.

⁴⁸⁶ Erdem – Makaracı, *Aile Hukuku*, 300., Bkz. Yargıtay 8. HD., E. 2014/26370, K. 2016/6513 (11.04.2016) <https://karararama.yargitay.gov.tr/index> (E.T.15.07.2024)

⁴⁸⁷ Yılmaz, *Medeni Hukuk Aile Hukuku*, 3/385.

⁴⁸⁸ Gümüş vd., *Aile Hukuku*, 3. Cilt/234.

⁴⁸⁹ Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK), *Resmi Gazete* 27836 (4 Şubat 2011), Kanun No. 6100

bu kurala tabi olmayıp bu iddialar tanıkla da ispat edilebilir Bağış bir taşınır ile ilgili ise herhangi bir geçerlilik şekline tabi değildir⁴⁹⁰.

4.2.2.2.5. Katkıda Bulunan Eşin Hiç ya da Uygun Bir Karşılık Almaması

Değer artış payı talep edilebilmesi için “hiç ya da uygun bir karşılık almaksızın” katkı yapılması aranmıştır. Buna göre alacaklı eşin katkısının karşılığını almamış olması gerekmektedir. Bir başka ifade ile katkı karşılığına uygun para ile ölçülebilen ekonomik değeri olan herhangi bir mal veya hizmet alınmamalıdır⁴⁹¹. Karşılık alınsa dahi değer artış payı talep edilebilmesi için, yapılan katkının değeri verilen karşılık ile kıyaslanamayacak ölçüde fazla olmalıdır⁴⁹². Katkıda bulunan eş bu katkısı karşılığında uygun bir ekonomik karşılık yada emek olarak almışsa artık değer artış payı talep edilemez⁴⁹³. Katkıda bulunan eşin, katkıda bulunulan malı veya başka bir malı kullanması karşılık olarak kabul edilmez⁴⁹⁴. Aynı şekilde bir eşin diğer eşin işyerinde karın tokluğuna çalıştırması da uygun bir karşılık olarak kabul edilmemektedir⁴⁹⁵. Satın aldığı taşınmazın bedeline biriktirdiği maaşları ile katkıda bulunan eşine, bu taşınmazda katkısını karşılayacak belirli bir hisseyi etmesi uygun bir karşılığa örnek olarak verilebilir, bu durumda değer artış payı talep edilemez⁴⁹⁶.

4.2.2.3. Değer Artış Payının Hesaplanması

Değer artış payının hesaplanmasında öncelikle katkıda bulunulan maldaki değer artışının ve eşlerin katkı oranının belirlenmesi gerekmektedir⁴⁹⁷. Değer artış payı katkıda bulunulan malın sona erme tarihindeki değeri ve başlangıçtaki değeri arasındaki farktır⁴⁹⁸. Bu fark

⁴⁹⁰ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 303.

⁴⁹¹ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katıma Rejimi*, 382

⁴⁹² Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katıma Rejimi*, 382

⁴⁹³ Yılmaz, *Medeni Hukuk Aile Hukuku*, 3/385

⁴⁹⁴ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katıma Rejimi*, 382

⁴⁹⁵ Yılmaz, *Medeni Hukuk Aile Hukuku*, 3/385

⁴⁹⁶ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 304

⁴⁹⁷ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 200.

⁴⁹⁸ Gümüş vd., *Aile Hukuku* (2023), 3. Cilt/244.

eşlerin o maldaki katkılarına göre paylaştırılmalıdır⁴⁹⁹. Bir başka ifade ile yapılan katkıdan sonra diğer eşin söz konusu malının değerinde tasfiye tarihi itibarıyla bir artış olmuşsa, katkısı oranında değer artışından pay alır⁵⁰⁰. Ancak değer artış payı, katkı yapılan malın sonradan değer kazanması halinde yapılabilecek bir hesaplama değildir. Malın değerinin sonrasında azalması yahut tasfiye anından önce elden çıkarılmış olması halinde hesaplama yapılamayacaktır⁵⁰¹. Dolayısıyla değer artış payı hesaplanırken kural olarak mal rejiminin sona erdiği tarihteki mevcut olan mal tasfiyeye dahil edilecek ve malın tasfiye tarihi itibarı ile sürüm değeri hesaplamada değerlendirilecektir⁵⁰².

Başlangıç değeri katkının yapıldığı tarihtir⁵⁰³. Eğer katkıda bulunulan mal varlığı edinilirken katkı yapıldı ise başlangıç tarihi malın edinim tarihidir. Buna karşılık mal edinildikten sonra katkı yapıldı ise başlangıç tarihi katkının yapıldığı tarihtir. Sona erme değeri ise kural olarak katkıda bulunulan malın tasfiye anında ki sürüm değeridir⁵⁰⁴. Tasfiye anı ise hâkimin mal resmine son verip katkı ve katılma alacağına karar verme anıdır⁵⁰⁵. Katkıda bulunulan mal tasfiye sırasında borçlu eş tarafından elden çıkartılmış ise TMK m. 227/2 uyarınca hakim diğer eşe ödenecek olan alacağı hakkaniyete uygun olarak belirleyecektir⁵⁰⁶. Ancak bu hükmün uygulanabilmesi için evlilik birliği içerisinde edinilen malvarlığının tasfiye anından kısa bir süre önce satılmış olması ve satış karşılığında elde edinilen gelirin de mevcut olması gerekir⁵⁰⁷. Elden çıkartmanın karşılıksız olması halinde ise katkının başlangıçtaki değeri, değer artış payı olarak değerlendirilmelidir⁵⁰⁸.

Değer artış payı oranının belirlenmesi için katkı yapılan malın katkı tarihindeki değeri ve katkı miktarının bilinmesi gerekmektedir⁵⁰⁹. Aynı mala farklı tarihlerde birden fazla katkı

⁴⁹⁹ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 200.

⁵⁰⁰ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 384.

⁵⁰¹ Şipka, *Katılma Rejimi*, 201.

⁵⁰² Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 384.

⁵⁰³ Gümüş vd., *Aile Hukuku* (2023), 3. Cilt/244.

⁵⁰⁴ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 201.

⁵⁰⁵ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 322.

⁵⁰⁶ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 322.

⁵⁰⁷ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 393.

⁵⁰⁸ Şipka, *Katılma Rejimi*, 204.

⁵⁰⁹ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 384.

yapılmış ise bu durumda her bir katkı için ayrı değer artış payı hesaplanarak toplan değer artış payı hesaplanmalıdır⁵¹⁰.Katkı para, mal ya da çalışma karşılığı ile yapılabilir. Katkı eğer para ile yapıldı ise nominal değeri esas alınacaktır. Buna karşılık katkı mal ya da çalışma karşılığı yapıldı ise bu durumda malın ya da çalışma karşılığının parasal değeri tespit edilecektir⁵¹¹.Değer artış payı başlangıç değerine olan katkının oransal olarak katkıda bulunulan malvarlığının değer artışına yansıtılması ile tespit edilmektedir⁵¹².

Değer artış payı alacağı şu şekilde hesaplanmaktadır; İspat yükü katkı iddiasında bulunan eşe aittir⁵¹³.Öncelikle katkı ayı miktarı belirlenmeli ve bu durum ispat edilmelidir. Devamında katkıda bulunulan malvarlığının başlangıç ve sona erme tarihindeki sürüm değeri belirlenmelidir. Katkı miktarı, malın katkı anındaki değerine oranlanmalı ve sabit katkı oranı bulunmalıdır. Son olarak da saptanan sabit katkı oranı, malın tasfiye anındaki sürüm değeri ile çarpılar güncel katkı alacağı tespit edilmektedir.⁵¹⁴

Burada dikkat edilmesi gereken bir diğer hususta katkı yapılan malda sonradan meydana gelen değer artışının konjektürel artış olup olmamasıdır. Bu artışın piyasadaki normal seyirden kaynaklanan konjektürel artış olması halinde değer artış payı talep edilebilecekken, söz konusu artışın diğer eşin kişisel beceri ve faaliyetlerinden doğan endüstriyel artış olması halinde bu artış değer artış payı hesabında dikkate alınmayacaktır.⁵¹⁵

Yargıtay eşlerin sürekli ve düzenli bir biçimde gelir elde etmesi halinde, diğer eşin evlilik birliği içerisinde edindiği malvarlığına katkısı bulunduğunu kabul etmektedir⁵¹⁶. Katkı tarihi itibarıyla eşlerin gelirler, kişisel ve evlilik birliğine ilişkin harcamaları toplam gelirlerinden düşürüldükten sonra her birinin ayrı ayrı tasarruf edebilecekleri miktarlar belirlenerek katkı

⁵¹⁰ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katıma Rejimi*, 384.

⁵¹¹ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 200.

⁵¹² Gümüş vd., *Aile Hukuku* (2023), 3. Cilt/244.

⁵¹³ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katıma Rejimi*, 385.

⁵¹⁴ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 203.

⁵¹⁵ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 203.

⁵¹⁶ Gümüş vd., *Aile Hukuku* (2023), 3. Cilt/245.

oranları saptanır. Bu katkı oranı, katkıda bulunan malvarlığının tasfiye anındaki sürüme değeri ile çarpılması sonucunda değer artış payı hesaplanır⁵¹⁷.

Yargıtay 8. HD. 17.04.2014 tarihli kararında; “*Karı ve kocanın diğerinden katkı payı karşılığında bir tazminat isteyebilmesi için mutlaka parasal veya para ile ölçülebilen maddi bir değer koymak suretiyle katkısının bulunması gerekir. Somut olayda, öğretmen olarak sürekli ve düzenli gelir elde eden davacının evlilik birliği içinde edinilen ve davalı adına tescil edilen taşınmazlarda katkısının bulunduğu kabulü gereklidir. Daire'nin yerleşik içtihatları da bu yöndedir*”⁵¹⁸.

Yargıtay 8. HD.26.11.2013 tarihli kararında ise “*Evi geçindirme yükümlülüğünden doğan masraflar ayrı ayrı belirlenip toplam gelirlerinden düştükten sonra her birinin ayrı ayrı tasarruf edebilecekleri miktarların toplamı karşısında davacının katkı oranının bulunması ve bu katkı oranının dava tarihindeki taşınmazın sürüm değeri ile çarpılması sonucu davacının katkı alacağı bulunması şeklinde hesabın yapılması gerekir. Toplu katkı niteliğindeki ziynetlerle ilgili katkı yapılması halinde ise katkının yapıldığı tarihteki ziynetlerin değerinin katkıda bulunulan konutun o tarih itibarıyla değerine oranlanması ile katkı payı oranı tespit edilmektedir*”⁵¹⁹

Yargıtay uygulamalarına göre, geçimsizlik nedeniyle fiilen ayrı yaşayan eşlerin birbirlerinin aldıkları mallara katkılarına olamayacağı fiili karine olarak kabul edilmektedir⁵²⁰. Ancak güçlü ve inandırıcı delillerle aksi ispat edilebilir. Yine yargıtay katkıda kullanıldığı iddia edilen dava dışı malvarlığının satış tarihinin, katkıda bulunulduğu iddia edilen mal varlığının edinilme tarihine yakın olması halinde o maldan elde edilen gelirin, katkıda bulunulan malvarlığının alımında katkı olarak kullanıldığını fiili karine olarak kabul etmektedir⁵²¹. Bu durumda iddia külfeti borçlu eşe aittir. HGK 26.06.2013 tarihli kararında; “*Şu hale göre;*

⁵¹⁷ **Gümüş vd.**, *Aile Hukuku* (2023), 3. Cilt/245.

⁵¹⁸ **Yargıtay 8. HD.**, E. 2013/11033, K. 2014/7391 (17.04.2014). <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.15.07.2024)

⁵¹⁹ **Yargıtay 8. HD.**, E. 2013/3775, K. 2013/17716 (26.11.2013). <https://karararama.yargitay.gov.tr>(E.T.15.07.2024)

⁵²⁰ **Bkz. Yargıtay 8. HD.**, E. 2012/5092, K. 2012/6951 (10.07.2012); <https://karararama.yargitay.gov.tr/index> (E.T.15.07.2024)

⁵²¹ **Ağyel vd.**, *Edinilmiş Mallara Katıma Rejimi*, 385.

kadının kooperatif hissesini satma ve kocanın davaya konu bağımsız bölümleri edinme tarihleri örtüşmektedir. Eş söyleyişle, kadının katkı iddiası tarih olarak doğrulanmaktadır. Kadına ait kooperatif hissesinin satışının, kocaya ait taşınmazların edinme tarihinin başında ya da öncesinde olmaması da sonuca etkili değildir. Zira, kooperatif hissesinin satışı tarihinde edinilen taşınmazlara ait taksit ödemeleri devam etmiştir. Bu açıklamalardan sonra, davacı-davalı kadının kooperatif hissesini salt katkı amacıyla satıp satmadığı noktasında ispat külfetinin kimde olduğu konusunun irdelenmesi gerekecektir. Davalı-davacı kocanın bu olağan durumun aksine, kadının kooperatif hissesinin satışından elde edilen gelirin başka bir şekilde kullanıldığını ileri sürüp ispatlaması gerekir”⁵²².

Katkıda bulunulan mal varlığı sona erme tarihinde değer kaybetmiş ise TMK m. 227/1 uyarınca; bir değer kaybı söz konusu olduğunda, katkının başlangıçtaki değeri esas alınır. Bir başka ifade ile katkıda bulunulan mal varlığının değeri sona erme tarihinde, başlangıç tarihine göre daha düşük ise bu halde başlangıçta yapılan katkı miktarı aynen istenir⁵²³.

4.2.2.4. Değer Artış Payının Alacağı Hesabının Artık Değere Katılma Alacağı Hesabına Etkisi

TMK m. 227/1 uyarınca; “Eşlerden biri diğerine ait bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına hiç ya da uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunmuşsa, tasfiye sırasında bu malda ortaya çıkan değer artışı için katkısı oranında alacak hakkına sahip olur”. Katlı alacağı, katkıda bulunan eş ve katkının yapıldığı eş arasında bir borç ilişkisi ortaya çıkartmaktadır⁵²⁴. TMK m. 231 uyarınca ise; “Artık değer, eklenmeden ve denkleştirmeden elde edilen miktarlar da dahil olmak üzere her eşin edinilmiş mallarının toplam değerinden bu mallara ilişkin borçlar çıkarıldıktan sonra kalan miktardır” olarak tanımlanmıştır. Görüldüğü üzere artık değere katılma alacağının hesaplanmasın edinilmiş mallardan borçların çıkartılması belirtilmiştir. Doktrinde ve uygulamada değer artış payı alacağının artık değere katılma alacağı hesaplamasına edinilmiş mal yahut borç olarak gireceği kabul edilmiştir. Bu sebeple eğer taraflar arasında değer arta payı talep edilmişse

⁵²² HGK, E. 2012/1137, K. 2013/879 (26.06.2013). <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.18.07.2024)

⁵²³ Şipka, *Katılma Rejimi*, 202.

⁵²⁴ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 325.

öncelikle değer artış payı hesaplanmalı daha sonrasında bu pay artık değere katılma alacağı hesaplamasında somut olayın şartlarına göre borç olarak değerlendirilebilir⁵²⁵.

Değer artış payı hesaplamasında eşlerin katkıda kullandıkları malın ve katkıda bulunulan malın hangi mal grubuna ait olduğu önem taşımaktadır. Buna ilişkin 4 farklı ihtimal bulunmaktadır.

4.2.2.4.1. Eşin “Kişisel Malından” Diğer Eşin “Kişisel Malına” Katkı Yapılması

1. ihtimal bir eşin kişisel mallarından, diğer eşin kişisel malvarlığı değerine katkı yapılmasıdır. Bu durumda kişisel mallar artık değere katılma alacağının hesaplanmasında dikkate alınmayacağından, katılma alacağının hesaplanmasında bu alacak dikkate alınmaz⁵²⁶. Değer artış payı, katkı yapılan eşin kişisel borcudur⁵²⁷. Bu durumda katkıda bulunan eşin yalnızca değer artış payı alacağı hakkı bulunup, katılma alacağı hakkı bulunmamaktadır⁵²⁸. Her ne kadar bu alacak artık değere katılma alacağı hesabında dikkate alınmasada, katkıda bulunulan borçlu eşin tasfiye sonucunda diğer malvarlıklarına ilişkin bir katılma alacağı hakkı doğarsa TMK m. 236/1 gereği alacakların takas edilmesi talep edilebilir. Bu alacak hakkının edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesine herhangi bir etkisi bulunmadığından tasfiye anı dışında herhangi bir zamanda da talep edilebilir⁵²⁹.

4.2.2.4.2. Eşin “Kişisel Malından” Diğer Eşin “Edinilmiş Malına” Katkı Yapılması

2. ihtimal katkıda bulunan eşin kişisel malından, diğer eşin edinilmiş malına katkı yapılmasıdır. Bu durumda yapılan katkı miktarı, katkıda bulunulan eşin edinilmiş mal grubuna ait borç olarak kabul edilmektedir⁵³⁰. Bir başka ifade ile bu durumda değer artış payı alacağı, katkı yapılan eşin artık değer hesabının pasifinde yer alır⁵³¹. Bu durumda değer artış

⁵²⁵ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 394.

⁵²⁶ Gümüş vd., *Aile Hukuku (2023)*, 3. Cilt/246.

⁵²⁷ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 205.

⁵²⁸ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 395.

⁵²⁹ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 206.

⁵³⁰ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 394.

⁵³¹ Gümüş vd., *Aile Hukuku (2023)*, 3. Cilt/247.

payı alacağı tasfiyede ve artık değere katılma hesabında değerlendirilir⁵³² ve yapılan katkı, katkıda bulunulan eşin artık değer alacağından düşürülür⁵³³. Örneğin eş kişisel malı ile 10.000 TL katkıda bulunarak diğer eş adına 100.000 TL'ye araba almışlardır. Kalan miktar edinilmiş mallardan karşılanmıştır. Tasfiye anında arabanın sürüm değeri 300.000 TL olmuştur. Katkıda bulunan eşin katkı oranı 1/10 dur. Tasfiye anında katkıda bulunan eşin değer artış alacağı 30.000 TL dir. Bu tutar katkıda bulunan eşin sahip olduğu edinilmiş mal niteliğinde buluna evin borcudur. İlk olarak bu bor evin tasfiye anında ki değerinden çıkartılmadır. $300.000 - 30.000 \text{ TL} = 270.000$, bu tutar edinilmiş maldır. Bu nedenle bu tutar üzerinde eşlerin 1/2 hakkı bulunmaktadır. Sonuç olarak katkıda bulunulan eşin alacağı 135.000 TL iken, katkı yapan eşin alacağı artık değere katılma alacağı ve değer artış payı olmak üzere toplam 165.000 TL dir.

4.2.2.4.3. Eşin “Edinilmiş Malından” Diğer Eşin “Edinilmiş Malına” Katkı Yapılması

3. ihtimal katkıda bulunan eşin edinilmiş malından, diğer eşin edinilmiş malına katkı yapılmasıdır. Bu durumda değer artış payı hesabı yapılması gerekmez. Çünkü her halükârda eşlerin karşılıklı mallarının tasfiyesinde 1/2 oranında artık değere katılma alacağı hakları bulunmaktadır. Fakat eşler artık değere katılma alacağında, mal rejimi sözleşmesi ile farklı bir oran belirlemişler ise bu durumda değer artış payı hesaplanarak, bu değer artık değer hesabında aktifte yer almalı ve mal rejiminin tasfiyesinde değerlendirilmelidir⁵³⁴.

4.2.2.4.4. Eşin “Edinilmiş Malından” Diğer Eşin “Kişisel Malına” Katkı Yapılması

Eşin edinilmiş malı ile diğer eşe ait kişisel mala katkıda bulunması halinde, değer artış payı alacağı katkıda bulunan eşin edinilmiş mal grubuna ait alacak, katkı yapılan eşin ise kişisel borcu olacaktır⁵³⁵. Hesaplanan artık değere katılma alacağı katkıda bulunulan eşin kişisel malının tasfiye anındaki devrinden borç olarak çıkarılacaktır. Katkı yapılan maldan çıkartılan bu değer artış payında her iki eşin de 1/2 oranında katılma alacağı hakkı

⁵³² Şıpka, *Katılma Rejimi*, 206.

⁵³³ Gümüş vd., *Aile Hukuku* (2023), 3. Cilt/247.

⁵³⁴ Gümüş vd., *Aile Hukuku* (2023), 3. Cilt/247.

⁵³⁵ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 396.

bulunmaktadır. Katkı yapılan mal kişisel mal niteliğinde olduğu için geriye kalan miktar üzerinde katkı yapan eşin bir hakkı bulunmayacaktır⁵³⁶.

Örneğin; Merve'nin evlenmeden önce 2 taksit ile aldığı arabasının ikinci taksiti, evlendikten sonra eşi Ömer maaşından yaptığı birikimler ödenmiştir. Aracın katkı yapıldığı tarihteki sürüm değeri 100.000, tasfiye anındaki değeri ise 400.000 dir. Ömer'in edinilmiş malından Merve'nin kişisel malına yaptığı katkı oranı 1/2 dir. Bu durumda bu oran taşınmazın tasfiye tarihindeki değeri ile çarpılır ve sürüm değeri bulunur; $400.000 \times 1/2 = 200.000$ TL. Bu durumda 200.000 TL olan Ömer'in katkı payı alacağı, tasfiye anında Ömer'in artık değerine eklenir. Ancak katkı edinilmiş maldan yapıldığı için bu tutarın yarısı Merve'ye aittir. Bunun sonucunda 100.000 TL Ömer'in, Merve'den katılma alacağı hakkı bulunmaktadır.

4.2.3. Eklenecek Değerler

4.2.3.1. Genel Olarak

Kanun koyucu yasal mal rejiminin tasfiyesi sucunda eşlerin alacakları artık değere katılma alacaklarını korumak için, bazı koşullarda belli malların edinilmiş mallara dahil edileceğini kabul etmiştir⁵³⁷. Kural olarak edinilmiş mallara katılma rejimi eşlerin tasarruf yetkilerini kısıtlayan bir rejim değildir⁵³⁸. Eşler malik olarak göründükleri ancak edinilmiş mallara dahil bir malvarlığı değerini serbestçe tasarruf edebilirler. Bu durum eşlerin kötü niyetli davranışlar sergilemesine, diğer eşin rızası olmadan edinilmiş malları karşılıksız ya da değerinden düşük bir karşılıkla üçüncü kişilere devrine neden olabilmektedir. Kötü niyetli eşin, diğer eşin katılma alacağı talebine engel olması, diğer eşin katılma alacağı miktarını düşürürken, kendisinin de diğer eşin edinilmiş mallarından daha fazla pay almasına yol açabilecektir⁵³⁹. Kanun koyucu bu durumun önüne geçmek amacıyla TMK m.229 ve 241'i düzenlemiştir.

TMK m. 229'a göre; "*Aşağıda sayılanlar, edinilmiş mallara değer olarak eklenir:*

⁵³⁶ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 396.

⁵³⁷ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 241.

⁵³⁸ Faruk Acar, *Aile Hukukumuzda Aile Konutu- Mal Rejimleri- Eşin Yasal Miras Payı* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 5. Basım, 2016), 285.

⁵³⁹ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 241.

1. Eşlerden birinin mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğer eşin rızası olmadan, olağan hediyeler dışında yaptığı karşılıksız kazandırmalar,
2. Bir eşin mal rejiminin devamı süresince diğer eşin katılma alacağını azaltmak kastıyla yaptığı devirler.

Bu tür kazandırma veya devirlere ilişkin uyuşmazlıklarda mahkeme kararı, davanın kendisine ihbar edilmiş olması koşuluyla, kazandırma veya devirden yararlanan üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilir”. TMK m. 241 uyarınca; “Tasfiye sırasında, borçlu eşin malvarlığı veya terekesi, katılma alacağını karşılamadığı takdirde, alacaklı eş veya mirasçıları, edinilmiş mallarda hesaba katılması gereken karşılıksız kazandırmaları bunlardan yararlanan üçüncü kişilerden eksik kalan miktarla sınırlı olarak isteyebilir.”

Söz konusu hükümlerden de anlaşılacağı üzere kanun koyucu kötü niyetli eşin tutumuna karşı yaptırım olarak bunları hiç yapılmamış saymış ve bu malvarlığın değerlerini artık değer hesaplanırken değerlendirerek bu yolla eşin mağdur edilmesini engellemiştir⁵⁴⁰. Ancak burada dikkat edilmesi gereken söz konusu malların “edinilmiş mal” olması şartıdır. TMK m. 229’da belirtilen malvarlığı değerleri tasfiye anında yer almamasına rağmen, kural olarak artık değer hesaplanmasında kâğıt üzerinde hesaba katılırlar⁵⁴¹. Eklenecek değerlerin devir tarihindeki niteli ve özellikleri dikkate alınarak tasfiye tarihindeki sürüm değerleri dikkate alınır⁵⁴².

Yargıtay 8. HD. 22.11.2016 tarihli kararında eklenecek değer devir tarihindeki değil, devir tarihindeki niteli ve özellikleri dikkate alınarak tasfiye tarihindeki sürüm değerleri dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir⁵⁴³.

TMK m. 229 ve m. 241 ile eklenecek değerler ile ilgili yapılan tasarrufların geçerliliği etkilenmemektedir. Yapılan tasarruflar her ne kadar diğer eşin rızası alınmadan ya da diğer eşin katılma alacağı payının azaltılması kastıyla yapılmış olsa bile yapılan işlemin geçerliliği etkilenmez. Yalnızca bu işlemler hiç yapılmamış gibi varsayılarak kâğıt üzerinde dinilmiş

⁵⁴⁰ Acar, *Mal Rejimleri*, 285.

⁵⁴¹ Acar, *Mal Rejimleri*, 285.

⁵⁴² Zeytin, *Katılma Rejimi*, 241.

⁵⁴³ Bkz. Yargıtay 8. HD., E. 2015/7311, K. 2016/15935 (22.11.2016). <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.18.07.2024)

mal gruplarının içinde yer alarak, hesaplama katılacaklardır⁵⁴⁴.Yargıtay'a göre eklenecek değerler tasfiyeyi talep eden eş tarafından ileri sürülmesi bile desen dikkate alınabilir. Yargıtay 8. HD. 26.11.2018 tarihli kararında; “*Davaya konu plakalı araç, 06.02.2004 tarihinde davalı adına tescil edilmiş, boşanma dava tarihinden 3 ay önce 17.08.2012 tarihinde üçüncü bir kişiye devredilmiştir. Mahkemece, aracın mal rejiminin sona erdiği tarihte mevcut olmadığı, davalının kredi borcu olduğuna ilişkin kredi ödeme tablosunu dosyaya sunduğu, davacının TMK'nin 229 maddesine ilişkin iddia ve ispatı bulunmadığı, davalının araç üzerinde tasarruf hakkını kullanmış olduğu gerekçesi ile araca yönelik katılma alacağı talebi reddedilmiştir. Davaya konu araç boşanma dava tarihinde mevcut değil ise de, TMK'nin 229/1 maddesi dikkate alınarak elde edilen bedelin evlilik birliğinin ihtiyaçları için harcandığı konusunda ispat yükünün de davalıda olduğu gözetilerek, taraf delilleri toplanarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, mahkemece aracın mal rejiminin sona erdiği tarihte mevcut olmadığı ve TMK'nin 229/1 maddesinin re'sen dikkate alınamayacağı gerekçesi ile yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamıştır.*”

TMK m. 229 emredici nitelikte bir hüküm olup, yalnızca yasal mal rejiminin tasfiyesinde hak sahiplerine bu hakkı tanımaktadır, onun dışında bu hak ileri sürülemez⁵⁴⁵. Çalışmamızın devamında TMK m. 229'da düzenlenmiş eklenecek değerler ayrıntılarıyla açıklanacaktır.

4.2.3.2. Mal Rejiminin Sona Ermesinden Önceki Bir Yıl İçinde Diğer Eşin Rızası Olmadan, Olağan Hediyeler Dışında Yaptığı Karşılıksız Kazandırmalar

Bu bent hükmüne göre yapılan karşılıksız kazandırmaların tasfiye sırasında değerlendirilebilmesi için bazı şartları sağlaması gerekmektedir. TMK m. 229/1'in uygulanabilmesi için karşılıksız kazandırma yapan eşin mal kaçırma ya da diğer eşin katılma alacağını azaltma kastına sahip olması aranmaz. Tamamen iyi niyetle de yapılan bazı karşılıksız kazandırmalar bu şartların varlığı halinde TMK m. 229/1 kapsamında değerlendirilir⁵⁴⁶. Bu şartlar:

⁵⁴⁴ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 241.

⁵⁴⁵ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 241.

⁵⁴⁶ Acar, *Mal Rejimleri*, 291.

a. Karşılıksız Bir Kazandırmanın Yapılmış Olması

Karşılıksız kazandırma; sağlar arası bir hukuki işlemle, herhangi bir karşılık almadan, edinilmiş mal grubunun aleyhine olarak üçüncü kişi lehine sağlanan ekonomik bir menfaat olarak tanımlanmıştır⁵⁴⁷. Karşılıksız kazandırmanın eşin kişisel mallarından değil edinilmiş mallarından yapılması gerekmektedir. Bu kazandırma, karşılıksız olarak alacaktan vazgeçme, üçüncü kişi yararına sigorta sözleşmesi, bağış, çeyiz, borçtan kurtarma, vakıf kurma gibi sağlar arası karşılıksız kazandırma olmalıdır⁵⁴⁸. Mirastan ivazlı feragat sözleşmesinde, ivaz edinilmiş mallardan karşılanmış ise somut olayın şartlarına göre bu kapsamda değerlendirilebilir⁵⁴⁹. Bu hükmün uygulanabilmesi için söz konusu kazandırmalara ilişkin tasarruf işlemlerinin tamamlanması yani malın 3. kişinin mülkiyetine geçmiş olması gerekir. Buna karşılık malın devrini gerektiren borçlandırıcı bir işlem mevcutsa, ancak halen malın devri 3. kişiye geçmemişse tasfiye anında mevcut edinilmiş mal olarak değerlendirilecektir⁵⁵⁰.

b. Önemli Nitelikte Bir Kazandırma Olması

Karşılıksız kazandırmanın olağan hediye olarak nitelendirilmeyecek bir kazandırma olması gerekmektedir. Somut olayın şartları, tarafların ekonomik güçlerine göre kazandırmanın olağan yahut olağan olmadığı saptanacaktır.

c. Karşılıksız Kazandırmanın Diğer Eşin Rızası Alınmadan Yapılmış Olması

Kazandırma karşılıksız olsa bile diğer eşin rızası varsa TMK m. 229 uygulanamayacaktır⁵⁵¹. Bu hükmün uygulanabilmesi için karşılıksız kazandırmanın diğer eşin rızası olmadan yapılmış olması gerekmektedir. Diğer eşin rızası herhangi bir şekil şartına bağlı değildir. Rıza açık ya da örtülü olarak verilebilir⁵⁵². Susma tek başına rıza olarak kabul edilmemeli, somut olayın artlarına göre

⁵⁴⁷ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 241.

⁵⁴⁸ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 232.

⁵⁴⁹ Acar, *Mal Rejimleri*, 288.

⁵⁵⁰ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 233.

⁵⁵¹ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 335.

⁵⁵² Acar, *Mal Rejimleri*, 289.

değerlendirilmelidir⁵⁵³. Sonradan verilen rıza, yapılacak kazandırmanın eklenecek değer niteliğine engel oluşturmaz. Yalnızca rıza veren eş yönünden “eklenecek değerden feragat” olarak nitelendirilmesini sağlar⁵⁵⁴.

d. Karşılıksız Kazandırmanın Mal Rejiminin Sona Ermesinden Önceki Bir Yıl İçinde Yapılmış Olması

Karşılıksız kazandırma mal rejiminin sona erdiği tarihten geriye dönük bir yıl içinde yapılması gerekmektedir. Daha önceden yapılan karşılıksız kazandırmalar ise TMK m. 229/2 kapsamına da girdiği sürece eklenecek değerler olarak tasfiyede değerlendirilecektir⁵⁵⁵. Karşılıksız kazandırmanın son 1 yıl için yapılmasından kasıt, kazandırmanın gerçekleşmesi veya icra edilmiş olmasıdır. Burada sözleşmenin ya da borçlandırııcı işlemin yapıldığı an değil, icra edildiği an önemlidir⁵⁵⁶.

4.2.3.3. Bir Eşin Mal Rejiminin Devamı Süresince Diğer Eşin Katılma Alacağını Azaltmak Kastıyla Yaptığı Devirler

TMK m. 229/2. bendinde düzenleniş ikinci durum bir eşin mal rejiminin devamı süresince diğer eşin katılma alacağını azaltmak kastıyla yaptığı devirlerdir. Eşin yaptığı devir diğer eşin katılma alacağını azaltsa da, katılma alacağını azaltmak kastıyla yapılmamış ise bu kapsamda değerlendirilmeyecektir⁵⁵⁷. TMK m. 229/2 süre koşuluna bağlı olmayıp, tasfiyeden mal kaçırma amacıyla yapılan her türlü temlik bu kapsamda değerlendirilmiştir⁵⁵⁸. Bu düzenlemeye göre yapılan tasarrufun mal rejiminin sona erme tarihinden önceki son 1 yıl içinde yapılması gerekmeyp, mal rejimi süresince yapılması yeterlidir⁵⁵⁹. Söz konusu tasarruflar karşılıklı ya da karşılıksız tasarruflar olabileceği gibi, mülkiyet hakkını bir sınırlı aynı hak ile diğer eşin zararına olacak şekilde sınırlayan

⁵⁵³ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 250.

⁵⁵⁴ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 234.

⁵⁵⁵ Gümüş vd., *Aile Hukuku* (2023), 3. Cilt/252.

⁵⁵⁶ Acar, *Mal Rejimleri*, 291.

⁵⁵⁷ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 252.

⁵⁵⁸ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 236.

⁵⁵⁹ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 436.

tasarruflarda bu kapsamda değerlendirilmelidir⁵⁶⁰. TMK m. 229/2'den yararlanmak isteyen eş kötü niyeti ve kastı ispatlamak zorundadır⁵⁶¹.

Yargıtay 8. HD. 09.05.2017 tarihli kararına göre, eklenecek değerlerin varlığını yani, mal rejiminin devamı süresince diğer eşin katılma alacağını **azaltmak** kastıyla devir yaptığını diğer eşin ispatlaması gerekir⁵⁶². Yine Yargıtay 8. HD. 13.04.2016 tarihli kararında ise; *“Toplanan delillerden, bu taşınmazın mal rejiminin devam ettiği sırada, eşin katılma alacağını **azaltmak** kastıyla, davalı eski eş tarafından diğer davalıya satılıp devredildiği de anlaşılmaktadır. Bu devir TMK. 229/2. maddesi gereğince eklenecek değer olarak artık değere katılma alacağı hesabına alınmalıdır.”*⁵⁶³.

TMK m. 229/2'ye göre bu tür kazandırma veya devirlere ilişkin uyuşmazlıklarda mahkeme kararı, davanın kendisine ihbar edilmiş olması koşuluyla, kazandırma veya devirden yararlanan üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilir. Ancak burada 3. kişiden kazandırma ya da devirle elde edilen malın iadesi talep edilemez yalnızca TMK m. 241/1 kapsamında yalnızca mağdur edilen eşe, kötü niyetli eşten tahsil edilemeyen katılma alacağı miktarını 3. kişiden talep etme imkânı tanınmıştır⁵⁶⁴. Bu alacak hakkı yalnızca tahsil edilemeyen katılma alacağıyla sınırlıdır.

4.2.4. Denkleştirme Alacağı

4.2.4.1. Genel Olarak

TMK m. 230 uyarınca; *“Bir eşin kişisel mallara ilişkin borçları edinilmiş mallardan veya edinilmiş mallara ilişkin borçları kişisel mallarından ödenmiş ise, tasfiye sırasında denkleştirme istenebilir.*

⁵⁶⁰ Şipka, *Katılma Rejimi*, 235.

⁵⁶¹ Şipka, *Katılma Rejimi*, 235.

⁵⁶² Yargıtay 8. HD., E. 2015/16956, K. 2017/6714 (09.05.2017). <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.18.07.2024)

⁵⁶³ Yargıtay 8. HD., E. 2014/25885, K. 2016/6712 (13.04.2016). <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.18.07.2024)

⁵⁶⁴ Acar, *Mal Rejimleri*, 300.

Her borç, ilişkin bulunduğu mal kesimini yükümlülük altına sokar. Hangi kesime ait olduğu anlaşılamayan borç, edinilmiş mallara ilişkin sayılır.

Bir mal kesiminden diğer kesimdeki malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına katkıda bulunulmuşsa, değer artması veya azalması durumunda denkleştirme, katkı oranına ve malın tasfiye zamanındaki değerine veya mal daha önce elden çıkarılmışsa hakkaniyete göre yapılır.” hükmü düzenlenmiştir.

Kanun koyucu TMK m. 230 ile 3 ayrı konuyu hüküm altına almıştır. 1. ve 3. fıkraları, bir eşin kendi malvarlığı kesimleri arasındaki, bir malvarlığı kesiminden diğerine yönelik kaymalarının denkleştirilmesine yönelik iki farklı denkleştirme alacağı öngörmektedir⁵⁶⁵. Çalışmamızın devamında her 3 konuda ayrıntılarıyla ele alınacaktır.

4.2.4.2. Klasik (Olağan) Denkleştirme Alacağı

TMK m. 230/1 uyarınca; Bir eşin kişisel mallara ilişkin borçları edinilmiş mallardan veya edinilmiş mallara ilişkin borçları kişisel mallarından ödenmiş olabilir bu durumda denkleştirme alacağı ortaya çıkmaktadır. Bu fıkra düzenlenen denkleştirme alacağı klasik ya da olağan denkleştirme alacağı olarak nitelendirilir⁵⁶⁶. Tasfiye sırasında her eşe ait edinilmiş ve kişisel malların tespit edilebilmesi için bu mal grupları arasındaki borçların da belirlenebilmesi gerekmektedir. Mal rejimi süresince eşlerden birine ait edinilmiş ve kişisel mallar sabit kalamamaktadır. Bazı durumlarda bu mal grupları değerleri birbirlerine kaymakta, bazı durumlarda ise birleşmektedir. Eşlerden birine ait kişisel ya da edinilmiş mallar arasında değer kayması meydana geldiğinde denkleştirme alacağı ortaya çıkmaktadır. Bir başka ifade ile eşlerden birinin diğer eşe ait malvarlığının korunması, iyileştirilmesi yahut edinilmesine katkıda bulunduğu durumda değer artış payı alacağı söz konusu olurken, eşlerden birine ait mal grupları arasında değer kayması meydana geldiğinde denkleştirme alacağı söz konusu olmaktadır⁵⁶⁷. Denkleştirme ile bir eşin belirli bir malvarlığı kesiminde

⁵⁶⁵ **Gümüş vd.**, *Aile Hukuku* (2023), 3. Cilt/248.

⁵⁶⁶ **Gümüş vd.**, *Aile Hukuku* (2023), 3. Cilt/248.

⁵⁶⁷ **Ağyel vd.**, *Edinilmiş Mallara Katıma Rejimi*, 481.

yer alan borcunun, diğer mal varlığı kesimince finanse edilmesi halinde, tasfiye anında borcu karşılayan malvarlığı türü lehine alacak hakkı doğmaktadır⁵⁶⁸.

Denkleştirme alacağı yalnızca kişisel maldan, edinilmiş malın ya da edinilmiş maldan, kişisel malın borçlarının ödenmesi halinde ortaya çıkacak olup, edinilmiş maldan bir başka edinilmiş malın ya da kişisel maldan bir başka kişisel malın borçları ödendiğinde denkleştirme alacağından ortaya çıkmayacaktır⁵⁶⁹.

Bu hüküm ile aynı eşin mal grupları arasında, mal gruplarının değişmezliği ilkesine aykırı olarak ortaya çıkan değer kaymaları önlenmek istenmiştir⁵⁷⁰. Bir eşin kişisel malından, edinilmiş malına katkı olur, bir başka ifade ile değer kayması olursa bu durum eşe zarar verir. Bunun tersi durum ise bir eşin edinilmiş malından, kişisel malına katkı olur ise bu durumda diğer eşe zarar vermektedir. Çünkü kişisel mal tasfiyeye katılmayıp, yalnızca edinilmiş mallar tasfiyede değerlendirilecektir. Örneğin, Merve'nin annesinden miras kalan dairesinin mutfağını, evlendikten sonra maaşından yaptığı birikim ile yenilemesi halinde, denkleştirme alacağı dikkate alınmaz ise malvarlığının tamamı kişisel mal sayılacak ve edinilmiş maldan yapılan katkı göz ardı edildiği için Merve'nin eşi mağdur edilecektir. Kanun koyucu bu durumun önüne geçmek istemiştir. Denkleştirmenin amacı hakkaniyete ve adalete uygun bir tasfiyenin yapılmasını sağlamaktır⁵⁷¹. Denkleştirme alacağında mal grupları arasında katkının yapıldığı tarihteki oran belirlenip, o malın tasfiye sırasındaki rayiç değeri üzerinden bu oranla hesaplama yapılarak denkleştirme alacağının miktarı tespit edilir⁵⁷².

⁵⁶⁸ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 238.

⁵⁶⁹ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 481.

⁵⁷⁰ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 259.

⁵⁷¹ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 482.

⁵⁷² Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 339.

4.2.4.3. Borçların Mal Gruplarına Özgülenmesi

Her borç, ilişkin bulunduğu mal kesimini yükümlülük altına sokar⁵⁷³. Bir eşin kişisel malına ait borç edinilmiş malından ödenmişse, bu borç kişisel malın pasifinde, edinilmiş malın ise aktifinde yer alacaktır⁵⁷⁴. Bu durumun tam akside olabilmektedir, edinilmiş mala ait borç kişisel maldan ödenmişse, bu borç edinilmiş malın pasifinde, kişisel malın da aktifinde yer alacaktır. Hangi kesime ait olduğu anlaşılamayan borç edinilmiş mallara ilişkin sayılır.

Mal rejiminden önce eşlerden birine ait olan borç kural olarak kişisel mal borcudur. Bu borcun gelecekte edinilmiş mallara katkı yapmasının da bir önemi bulunmamaktadır⁵⁷⁵. Yasal mal rejimi süresi içerisinde doğmuş olan borçlar ise kural olarak hangi mal grubunun edinilmesi, korunması ya da iyileştirilmesi içinse o mal grubuna özgülenir⁵⁷⁶. Aynı şekilde belli bir malvarlığına ilişkin borçlar o mal varlığı hangi mal grubunda yer alıyorsa o mal grubunun borcu olarak kabul edilir. Evin geçimi, sağlık, çocukların eğitimi kısaca evlilik birliğinden doğan mali yükümlülöklere ilişkin borçlar, mesleki faaliyetlere ilişkin borçlar edinilmiş mal grubuna aittir.

⁵⁷³ **Bkz. Yargıtay 8. HD.**, E. 2019/4338, K. 2019/9009 (15.10.2019); ““Mahkemece öncelikle yapılacak ..., davalının babası adına ... Bankasından 28.02.2011 tarihinde çekilen bireysel kredi ve ödemelerine dair tüm evrakın ilgili bankadan temin edilerek dosya arasına alınması, kredi geri ödemelerin eşler tarafından yapıldığının ispatı için davacı eşe süre ve imkan tanınması olmalıdır. Kredinin, eşler tarafından ödendiğinin tespit edilememesi durumunda ise baba tarafından çekilen kredinin TMK'nin 220/2 maddesi hükmü gereği davalının kişisel malı olduğunun kabulü ile hesap yapılmalıdır. Buna göre, edinme tarihindeki araç değeri belirlenerek, araç alım bedeli içinde çekilen kredinin oransal karşılığı bulunmalı, bu oran ile aracın tasfiye tarihi (bozmadan sonra verilecek karara en yakın tarih) itibariyle tespit edilecek değeri çarpılarak davalı lehine denkleştirilmesi gereken (TMK mad. 230) meblağ belirlenmelidir. Aracın, tasfiye tarihindeki değerinden denkleştirilecek meblağ düşümü ile kalan artık değer üzerinden ise davacının katılma alacağı hesaplanmalıdır”. <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.18.07.2024)

⁵⁷⁴ **Ağyel vd.**, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 483.

⁵⁷⁵ **Zeytin**, *Katılma Rejimi*, 262.

⁵⁷⁶ **Şıpka**, *Katılma Rejimi*, 241.

4.2.4.4. Değişken (Olağanüstü) Denkleştirme Alacağı

Bir mal grubundan diğer gruptaki malın edinilmesine, iyileştirilmesine ya da korunmasına katkıda bulunulmuşsa, değer artması veya azalması durumunda, katkı oranına ve malın tasfiye zamanındaki değerine ya da mal daha önce elden çıkarılmışsa hakkaniyete göre denkleştirme yapılmasıdır. TMK m. 230/1'den farklı olmak üzere değişken-olağanüstü denkleştirme alacağı asıl alacak ve değer artış payı ya da değer azalma payının toplamından ibrettir⁵⁷⁷. Bir eşin kişisel malından edinilmiş malına katkı yapılmışsa, değişken denkleştirme alacağı artık değer hesabında eşin aktifinde yer alacakken, edinilmiş malından kişisel malına katkı yapılmışsa, değişken denkleştirme alacağı artık değer hesabında eşin pasifinde yer alacaktır⁵⁷⁸. Buna karşılık katkı yapılan mal tasfiye anında elden çıkarılmışsa “değer artış payı” alacağı hakkaniyete göre belirlenir⁵⁷⁹.

4.2.5. Artık Değere Katılma Alacağı

4.2.5.1. Genel Olarak

Mal rejiminin tasfiyesinde kural olarak iki tür alacak hakkı talep edilebilecektir. Bunlardan ilki Değer Artış Payı alacağı, ikincisi ise Artık Değere Katılma alacağıdır. Artık Değere katılma alacağı edinilmiş mallara katılma rejimine özgü bir alacak hakkıdır. Artık değer; mal rejimi süresince elde edilen edinilmiş mallara, eklenecek değerler ile denkleştirme değerinin de eklenmesi suretiyle belirlenen değerden, edinilmiş malların borçlarının çıkarılmasıyla kalan net miktardır⁵⁸⁰. Artık değere katılma alacağı ise; edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesi sonucunda eşlerin malvarlıklarına ait edinilmiş ve kişisel malların belirlenmesi, akabinde edinilmiş mal gruplarının aktifleri ve pasifleri hesaplandıktan sonra “artık değer” kalırsa kural olarak her eş ya da mirasçıları diğer eşe ait artık değer yarısı üzerinde hak sahibi olması olarak tanımlanmıştır⁵⁸¹. Eşler aralarında yapacakları bir sözleşme ile bu oranı değiştirebilirler. Bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere artık değer yalnızca bir hesap değeri

⁵⁷⁷ **Gümüş vd.**, *Aile Hukuku* (2023), 3. Cilt/250.

⁵⁷⁸ **Gümüş vd.**, *Aile Hukuku* (2023), 3. Cilt/250.

⁵⁷⁹ **Bkz. Yargıtay 8. HD.**, E. 2014/8561, K. 2015/1622 (27.01.2015) <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.20.07.2024)

⁵⁸⁰ **Kılıçoğlu**, *Aile Hukuku*, 340.

⁵⁸¹ **Gençcan**, *Mal Rejimleri Hukuku*, (2020), 578.

ve rakamsal bir sonuç olup, eşlerin mülkiyetine ilişkin bir düzenleme değildir. Bir başka ifade ile artık değere katılma alacağı hakkı aynı değil, eşlerin karşılıklı para alacaklarına ilişkin nakdi bir paylaşımdır⁵⁸². Çalışmamızın devamında artık değere katılma alacağına özgü koşullar, Artık değer hesabı, malların değerlendirme anı, ölçütü ve artık değere katılma oranı sırasıyla ve ayrıntılarıyla ele alınacaktır.

4.2.5.2. Artık Değere Katılma Alacağına Özgü Koşullar

Değer atış payı alacağında, eşlerden birinin diğerine ait malvarlığına katkısı aranırken, artık değere katılma alacağının hükmedilebilmesi için herhangi bir katkının, yardımın bulunması gerekmemektedir. Artık değere katılma alacağının hükmedilebilmesi için söz konusu malın edinilmiş mal grubuna ait olması ve aktif ve pasifler çıkarıldıktan sonra geriye artık değer kalmaması gerekmektedir. Yargıtay 8. HD. 28.11.2018 tarihli kararında; *“Mahkemece taşınmazın evlilik birliği içinde alındığı ancak alındığı tarihte tarafların düğünlerinin olmaması, karı-koca olmamaları dikkate alındığında herhangi bir geliri olmayan davacının evin alınmasında katkısı olamayacağı gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiş ise de; katılma alacağı, Yasa'dan kaynaklanan bir hak olup, bu hakkı talep eden eşin gelirinin olmasına veya söz konusu mal varlığının edinilmesine, iyileştirilmesine ya da korunmasına katkıda bulunmasına gerek yoktur.”*⁵⁸³.

Artık değere katılma alacağının talep edilebilmesi için aranan ikinci koşul, mal rejimi sona ermiş olması ve alacak miktarını belirleyen tasfiyenin sona ermiş olması gerekmesidir. Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinden önce alacak muaccel hale gelmiş olmaz. Aynı şekilde mal rejimi sona ermiş ancak tasfiye sona ermemişse bu durumda da artık değere katılma alacağı talep edilemez, bu alacak sadece bekleyen bir hak niteliğinde olup henüz muaccel olmamıştır⁵⁸⁴.

Artık değere katılma alacağına hükmedilebilmesi için aranan 3. koşul ise tasfiye sonucunda yapılan hesaplamada “artık değer” ortaya çıkmasıdır. Edinilmiş mallara katılma rejiminin

⁵⁸² Şipka, *Katılma Rejimi*, 245.

⁵⁸³ Yargıtay 8. HD., E. 2017/14830, K. 2018/19410 (28.11.2018). <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.20.07.2024)

⁵⁸⁴ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 408.

sona ermesiyle birlikte ilk olarak eşlere ait kişisel ve edinilmiş mallar tespit edilir, devamında değer artış payı ve denkleştirme alacakları hesaplanarak aktif ve pasifler belirlenir. Bu aktif ve pasiflerin değerlendirilmesinden sonra artık değer kalırsa o zaman bu artık değerın yarısı üzerinde eşlerin hakkı bulunmaktadır. Tasfiye son erdikten sonra malın elden çıkarılmasının artık değer alacağına hiçbir etkisi bulunmamaktadır. Yapılan tasfiye sonucunda artık değerın bulunmaması halin de ise artık değer alacağı talep edilemez.

4.2.5.3. Artık Değerin Hesabı

4.2.5.3.1. Genel Olarak

TMK m. 231'e göre; *“Artık değer, eklenmeden ve denkleştirmeden elde edilen miktarlar da dahil olmak üzere her eşin edinilmiş mallarının toplam değerinden bu mallara ilişkin borçlar çıkarıldıktan sonra kalan miktardır”*. Her eş sözleşmede farklı bir oran kararlaştırılmamışsa bu oranın yarısı üzerinde hak sahibidir. Bu hesaplama yapılırken öncelikle eşlerin edinilmiş malları tespit edilmelidir. Sonrasında bu edinilmiş mallara TMK m. 229'da düzenlenen eklenecek değerler ve kişisel mal yararına edinilmiş maldan yapılan katkı sonucunda denkleştirme alacağı eklenmelidir.

Devamında çıkarılacak değerler hesaplanmalıdır. Çıkarılacak değerler; edinilmiş mal borçları, TMK m. 227 gereği eşe ödenmesi gereken değer artış payı alacağı ve edinilmiş mal yararına kişisel maldan yapılan katkı sonucunda denkleştirme alacağı çıkarılmalıdır⁵⁸⁵. Bu aktif ve pasiflerin hesaplanması sonucunda geriye bir miktar kalırsa buna “artık değer” denilmektedir. Bir başka ifade ile geriye kalan olumlu bakiye, “artık değer” olarak nitelendirilmiştir⁵⁸⁶. Bu artık değer üzerinde her iki eşin de sözleşme ile farklı bir oran kararlaştırılmamışsa, eşit oranda hakkı bulunmaktadır⁵⁸⁷.

TMK m. 231/2'ye göre; *“Değer eksilmesi göz önüne alınmaz”*. Bu hüküm uyarınca yapılan hesaplama sonucunda eksik değer yani olumsuz bir bakiye karsa, bu olumsuz bakiye göz

⁵⁸⁵ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 246.

⁵⁸⁶ Gümüş vd., *Aile Hukuku* (2023), 3. Cilt/254.

⁵⁸⁷ Bkz. Yargıtay 8. HD., E. 2015/21752, K. 2016/3258 (25.02.2016) <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.23.07.2024)

önüne alınmaz ve mevcut olumsuz bakiye ne kadar olursa olsun 0 TL olarak hesaplanır⁵⁸⁸. Edinilmiş mallara katılma rejimi mülkiyet ve yönetim hakkını kısıtlamaktadır. Bu nedenle kanun koyucuda diğer eşin mülkiyetinde bulunan edinilmiş malvarlıklarının tasfiye hesabı sonucu borçlarından, diğer eş sorumlu tutmamaktadır. Yasal mal rejiminin tasfiye hesabı sonucunda değer eksilmesi ortaya çıkarsa bu değer eksilmesi göz önüne alınmayacaktır. TMK m. 224 uyarınca; “Eşlerden her biri kendi borçlarından bütün malvarlığıyla sorumludur.” Bu hüküm gereğince söz konusu mal varlığı edinilmiş mal grubuna dahil olsa bile, hangi sebepten doğmuş olmasına bakılmaksızın, borçlardan her eş kişisel olarak sorumludur. Artık değer negatif bir değer olması halinde diğer eş bu negatif durumdan etkilenmez ve bu borçları ödeme zorunluluğunda bulunmamaktadır⁵⁸⁹.

4.2.5.3.2. Malların Değerlendirme Anı ve Ölçütü

4.2.5.3.3. Genel Olarak

Yasal mal rejiminin tasfiyesi sonucunda hak kazanılan artık değere katılma alacağı kural olarak para alacağıdır⁵⁹⁰. Bu nedenle eşlerin tasfiyede değerlendirilen malvarlıklarının parasal karşılığının tespit edilmesi gerekmektedir. Söz konusu malvarlıklarının maddi değeri hesaplanması sırasında değerlendirme anı ve değerlendirme ölçütleri çok büyük bir önem taşımaktadır⁵⁹¹. TMK m. 235 uyarınca, mal rejimi sona erdiği sırada mevcut olan edinilmiş mallar, tasfiye anındaki değerleri ile hesaba katılırlar. Edinilmiş mallara hesapta eklenecek olanların değeri, malın devredildiği tarih esas alınarak hesaplanır. TMK m. 232, 233 ve 234 uyarınca malların hangi değerleri ile artık değer hesabında dikkate alınacağı hesaplanmıştır. Buna göre mevcut durumun özelliklerine göre; sürüm değeri ya da gelir değeri dikkate alınacaktır⁵⁹². Çalışmamızın devamında ilk olarak malların değerlendirme anı, devamında değerlendirme yöntemleri sırasıyla ele alınacaktır.

⁵⁸⁸ Gümüş vd., *Aile Hukuku* (2023), 3. Cilt/254.

⁵⁸⁹ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 246.

⁵⁹⁰ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 246.

⁵⁹¹ Ekici, *Türk Medeni Kanunu ve Yargıtay Kararlarına Göre Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 77.

⁵⁹² Zeytin, *Katılma Rejimi*, 301.

4.2.5.3.4. Malların Değerlendirme Anı

Edinilmiş malların neleri kapsadığının belirlenmesinde mal rejiminin sona erdiği an dikkate alınmaktadır. Buna karşılık bu malvarlığı değerlerinin parasal karşılığının değerlendirilmesinde, ekonomik istikrarsızlık ve yargılamanın çok uzun sürmesinden ötürü tarafların mağduriyetinin giderilmesi amacıyla kanun koyucu tasfiye anını, edinilmiş malların değerini belirleme anı olarak kabul etmiştir. Tasfiye anının ne zaman olduğuna ilişkin yasada net bir hüküm bulunmasa da doktrinde ve Yargıtay kararlarında bu anın mahkemenin karar tarihi olduğu ve malın değerinin tespitinin de bu tarihe en yakın tarihte yapılması gerektiği kabul edilmiştir⁵⁹³. Yargıtay 8. HD. 14.11.2014 tarihli kararında; *“Edinilmiş malın sürüm değeri TMK'nun 231. maddesi gereğince belirlenir değer belirleme anı ise TMK'nun 235/1. fıkrasına göre; mal rejiminin sona erdiği sırada mevcut olan edinilmiş mallar, tasfiye anındaki değerleriyle yani karar tarihine en yakın tarihte tespit edilecek sürüm değerleriyle hesaba katılırlar.”*⁵⁹⁴. Yargıtay bilirkişinin tarafından belirlenen malvarlığının değeri ve karar tarihi arasında iki yıldan fazla süre olmasını kanuna aykırı bulmuştur⁵⁹⁵. Yargıtay bir başka kararında ise bilirkişi tarafından takdir edilen bedelin tarihi ile, karar tarihi arasında 3 aylık zaman dilimi olmasını kanuna uygun bulmuştur⁵⁹⁶.

Artık değere katılma alacağında değerlendirilen mallar kural olarak mal rejiminin sona erdiği tarihteki özelliklerine göre değerlendirilmektedir. Örneğin; mal rejiminin sona erdiği tarihte boş arsa vasfında bulunan taşınmazın üzerine dava sürerken bina yapılması halinde boş arsa olarak maddi değeri hesaplanacaktır⁵⁹⁷. Yargıtay 8. HD. 21.01.2023 tarihli kararında; *“Mal rejiminin sona erdiği sırada mevcut olan edinilmiş mallar tasfiye edilir. Eşlere ait kişisel ve edinilmiş mallar, mal rejiminin sonra ermesi anındaki durumlarına (nitelik, seviye, aşama*

⁵⁹³ **Ekici**, *Türk Medeni Kanunu ve Yargıtay Kararlarına Göre Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 77.

⁵⁹⁴ **Yargıtay 8. HD.**, E. 2013/17841, K. 2014/20912 (14.11.2014). <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.23.07.2024)

⁵⁹⁵ **Bkz. Yargıtay 8. HD.**, E. 2013/17841, K. 2014/20912 (14.11.2014) <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.23.07.2024)

⁵⁹⁶ **Zeytin**, *Katılma Rejimi*, 305., **Bkz. Yargıtay 8. HD.**, E. 2013/24112, K. 2014/1465 (03.02.2014) <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.23.07.2024)

⁵⁹⁷ **Ekici**, *Türk Medeni Kanunu ve Yargıtay Kararlarına Göre Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 77.

vb.) göre değerlendirilir. Bu malların, kural olarak tasfiye anındaki, sürüm değerleri hesaba katılır”⁵⁹⁸.

Eklenecek değerlerin değerlendirme anı ise farklılık göstermektedir. TMK m. 235/2 uyarınca, edinilmiş mallara hesapta eklenecek olanların değerleri, malın devredildiği tarih esas alınarak hesaplanır. Eklenecek değerlerin devir tarihindeki niteli ve özellikleri dikkate alınarak tasfiye tarihindeki sürüm değerleri dikkate alınır⁵⁹⁹. Malın devredildiği zamanda, farklı nedenlerle düşük ya da yüksek bedelle elden çıkarılmasının bir önemi bulunmamaktadır⁶⁰⁰.

4.2.5.3.5. Değerlendirme Yöntemleri

4.2.5.3.5.1. Sürüm Değeri

TMK m. 232 uyarınca mal rejiminin tasfiyesinde malvarlıklarının mal rejiminin sona erdiği tarihteki özelliklerine göre tasfiye anında ki sürüm değeri esas alınır. Sürüm değeri; malvarlığının serbest piyasada normal ilişkiler çerçevesinde sahip olabileceği değerleme anındaki parayla ifade edilebilir olağan değişim değeridir⁶⁰¹. Bir başka ifade ile malın mevcut durumu ve taşıdığı özellikler gözetilerek, tasfiye anındaki piyasa değeridir⁶⁰². Sürüm değerinin belirlenmesinde subjektif değil, objektif kriterler değerlendirilmektedir⁶⁰³. Bir mala hatır, dostluk nedeniyle piyasa değerinden daha düşük yahut daha yüksek verilen değerler sürüm değeri olarak nitelendirilmezler.

Değeri saptanan malvarlıklarının, mal rejimi sona erdikten sonra değer artış yahut değer düşüklüğü yaşamasının bir önemi bulunmamaktadır. Kural olarak malvarlıklarının mal rejiminin sona erdiği tarihteki özelliklerine göre tasfiye anında ki sürüm değeri esas alınır.

⁵⁹⁸Yargıtay 8. HD., E. 2021/1976, K. 2021/5201 (21.01.2023). <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.23.07.2024)

⁵⁹⁹ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 241.

⁶⁰⁰ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 248.

⁶⁰¹ Gümüş vd., *Aile Hukuku* (2023), 3. Cilt/253.

⁶⁰² Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 323.

⁶⁰³ Pelin Öztürk Kaçmaz, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejim* (Ankara: T.C. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021), 72.

Sürüm değeri tespit edilirken, benzer malvarlıklarına ödenmiş bedeller öncelikli olarak dikkate alınabilir. Bu durumun mümkün olmadığı hallerde sürüm değeri hakkaniyete uygun olarak takdireen belirlenir. Malvarlığının konumu, imar imkânı, kira gibi getirileri, faaliyetleri vs. bütün unsurları ayrı ayrı, gerektiğinde ise bir bütün olarak incelenmelidir. Mal önalım yahut başka haklarla sınırlanmış ya da vergi veya diğer masraflar söz konusu ise bu durum değer düşüklüğü olarak dikkate alınmalıdır.⁶⁰⁴

4.2.5.3.5.2. Gelir Değeri

TMK m. 233 uyarınca; “Bir eşin malik olarak bizzat işletmeye devam ettiği veya sağ kalan eş ya da altsoyundan birinin kendisine bir bütün olarak özgülenmesini istemeye hakkı olduğu bir tarımsal işletme için değer artışından alacağı pay ve katılma alacağı, bunların gelir değeri göz önünde tutularak hesaplanır. Tarımsal işletmenin maliki veya mirasçıları, diğer eşe karşı ileri sürebilecekleri değer artışı payının veya katılma alacağının, işletmenin sadece sürüm değeri üzerinden hesaplanmasını isteyebilir. Değerlendirmeye ve işletmenin kazancından mirasçılara pay ödenmesine ilişkin miras hukuku hükümleri kıyas yoluyla uygulanır”.

Gelir değeri, gelir getiren bir malvarlığının devamlılık gösteren net gelirleri üzerinden hesaplanan sermaye değeridir⁶⁰⁵. Bu düzenleme ile kanun koyucu, tarımsal işletmelerin bölünmesini engelleyerek, bir bütün olarak korumayı amaçlamıştır⁶⁰⁶. Malın sürüm değerinin değil de gelir değerinin dikkate alınabilmesi için bazı şartların varlığı aranmıştır. Bunlardan ilki tarımsal işletmenin edinilmiş mal olması gerekmektedir. İkinci olarak aranan şart malik olan eşin, tarımsal işletmeyi mal rejiminin tasfiyesinden sonraki süreçte de işletmeye devam etmesidir. Son olarak ise sağ kalan eş ya da altsoyundan birinin kendisine bir bütün olarak özgülenmesini istemeye hakkı olmalıdır⁶⁰⁷.

⁶⁰⁴ Zeytin, Katılma Rejimi, 307.

⁶⁰⁵ Zeytin, Katılma Rejimi, 309.

⁶⁰⁶ Şıpka, Katılma Rejimi, 252.

⁶⁰⁷ Zeytin, Katılma Rejimi, 313.

4.2.5.4. Artık Değere Katılma Oranı

Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde artık değere katılma alacağı oranının belirlenmesinde TMK 236 ve 237. maddelerinde iki farklı esas düzenlenmiştir. Çalışmamamızın devamında bu iki düzenleme ayrıntılarıyla ele alınacaktır.

4.2.5.4.1. Kanuna Göre (TMK m. 236)

4.2.5.4.1.1. Genel Olarak

TMK m. 236 uyarınca; “*Her eş veya mirasçıları, diğer eşe ait artık değer yarısı üzerinde hak sahibi olurlar. Alacaklar takas edilir. Zina veya hayata kast nedeniyle boşanma hâlinde hâkim, kusurlu eşin artık değerdeki pay oranının hakkaniyete uygun olarak azaltılmasına veya kaldırılmasına karar verilebilir.*”

İlgili hüküm uyarınca kanuni bir paylaşım oranı düzenlenmiştir. Her eş ya da mirasçıları diğer eşe ait artık değer yarısı üzerinde hak sahibidir. Eşlerin artık değere katılma alacakları kanun gereği takas edilir⁶⁰⁸. Katılma alacağı kanundan doğan bir hak olup, bu hakkın kazanılabilmesi için edinilmiş malvarlığının kazanılmasına, iyileştirilmesine ilişkin herhangi bir katkının yapılmasına gerek bulunmamaktadır⁶⁰⁹. TMK m. 326/1 emredici nitelikte olmayıp, eşler katılma alacağı oranını yapacakları bir sözleşme ile değiştirebilirler⁶¹⁰.

Katılma alacağı, öncelikle eşlerin edinilmiş malvarlıklarının aktif ve pasif hesabı yapılması, daha sonrasında değer artış payı alacağı, denkleştirme ve eklenecek değerlerden, eğer varsa edinilmiş mala ilişkin borçlan çıkartıldıktan sonra tespit edilir⁶¹¹. Her eş ya da mirasçıları diğer eşe ait artık değer yarısı üzerinde hak sahibidir. Yapılan bu hesaplamadan sonra her eşin malvarlıklarında ayrı ayrı artık değer ortaya çıkarsa, TMK m. 236/2 gereği bu alacaklar

⁶⁰⁸ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 325.

⁶⁰⁹ Demirel Hazan, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesi*, 85.

⁶¹⁰ Alperen Şahin, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sona Ermesi Halinde Değer Artış Payı ve Artık Değere Katılma* (Ankara: Çankaya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023), 109.

⁶¹¹ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 265.

takas edilir. Artık değere katılma alacağında takas yapılabilmesi için, tarafların talebine gerek yoktur. Çift taraflı tasfiyelerde bu iki alacak hâkim tarafından resen dikkate alınarak takas edilecektir⁶¹². Yapılan takas sonucunda bakiye katılma alacağı kalması halinde tek bir artık değere katılma alacağı tespit edilir⁶¹³.

TMK m. 236/1 uyarınca eşlerden her birinin artık değeri mevcut ve artık değerleri üzerinde yarı yarıya hak sahibilerse; artık değere katılma alacağı 3 farklı yöntemle hesap edilebilir.⁶¹⁴ Birinci hesaplama yönteminde; eşlerin aktifleri ve pasifleri sonucunda oluşan pozitif değerleri toplanıp ikiye bölünür. Bu hesaplama yöntemi şu şekilde örneklendirilebilir;

Merve'nin artık değeri: 200.000 TL

Ömer'in artık değeri: 300.000 TL

Eşlerin artık değere katılma alacağı: $200.000 + 300.000 = 500.000 / 2 = 250.000$ TL'dir.

Eşlerin artık değere katılma alacakları takas edilir ve geriye tek bir artık değere katılma alacağı kalır.

Merve'nin artık değere katılma alacağı 50.000 TL dir.

İkinci hesaplama yönteminde; fazla olan artık değerden az olan artık değer çıkartılır ve kalan değer ikiye bölünür. Bölme sonucunda elde edilen değer, fazla artık değere sahip eşin borcu, az artık değere sahip eşin ise katılma alacağı olur. Bu hesaplama yöntemi de şu şekilde örneklendirilebilir;

$300.000 \text{ TL (Ömer'in artık değeri)} - 200.000 \text{ TL (Merve'nin artık değeri)}$
 $= 100.000 \text{ TL}$ $100.000 \text{ TL} / 2 = 50.000 \text{ TL}$, Çıkan 50.000 TL Merve'nin artık değere katılma alacağıdır.

Üçüncü hesaplama yönteminde eşlerin artık değere katılma alacakları yarıya bölünerek diğer eşin katılma alacağı miktarı hesaplanır. Ardından bu iki değer TMK m. 236/2 gereği takas edilir. Takas sonucunda ortaya çıkan bakiye artık değere katılma alacağı, az artık değere sahip eşin ise katılma alacağı olur. Bu hesaplama yöntemi de şu şekilde örneklendirilebilir;

⁶¹² Şıpka, *Katılma Rejimi*, 268.

⁶¹³ Şahin, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sona Ermesi Halinde Değer Artış Payı ve Artık Değere Katılma*, 110.

⁶¹⁴ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 325.

Merve'nin artık değere katılma alacağı, Ömer'in artık değerinin yarısıdır.

$$300.000/2=150.000\text{TL}$$

Ömer'in artık değere katılma alacağı, Merve'nin artık değerinin yarısıdır.

$$200.000/2=100.000 \text{ TL}$$

Merve'nin artık değere katılma alacağı, alacakların takası sonucu

$$150.000-100.000=50.000 \text{ TL dir.}^{615}$$

4.2.5.4.1.2. Artık Değere Katılma Oranının Hakkaniyet Gereği Azaltılması Ya da Kaldırılması

TMK m. 236/2 uyarınca; *“Zina veya hayata kast nedeniyle boşanma hâlinde hâkim, kusurlu eşin artık değerdeki pay oranının hakkaniyete uygun olarak azaltılmasına veya kaldırılmasına karar verebilir.”*

Edinilmiş mallara katılma rejiminin kaynağını oluşturan İsviçre Medeni Kanunu'nda bu maddenin karşılığı yoktur⁶¹⁶. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun taslak aşamasında Adalet Komisyonu'ndaki görüşmeler ve tartışmalar sonucunda bu madde eklenmiştir⁶¹⁷. Bu hüküm ile TMK m. 236/1'e kanun koyucu tarafından istisna getirilmiştir. Kanun koyucu hakime katılma alacağının takdiri konusunda geniş bir yetki tanımamış, yalnızca zina ve hayata kasıt olarak belirtilen hallerde katılma alacağının azaltılması yahut kaldırılması yetkisini vermiştir⁶¹⁸. Bu hükmün uygulanabilmesi için zina (TMK m. 161) ya da hayata kast (TMK m. 162) özel boşanma sebeplerine dayalı boşanma davası açılmış olmalıdır⁶¹⁹. Genel nitelikli boşanma sebeplerine dayanan boşanma davalarında, eşin zina yaptığı yahut hayata kastettiği sabit olsa dahi bu hüküm uygulanamaz⁶²⁰. Nitekim Yargıtay da bu hükmün

⁶¹⁵ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 325.

⁶¹⁶ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 326.

⁶¹⁷ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 235.

⁶¹⁸ Sevdâ Gök, *Yargıtay Kararları Işığında Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Edinilmiş Mal ve Kişisel Mal*, 111.

⁶¹⁹ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 270.

⁶²⁰ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 270.

uygulanabilmesi için bu yönde kararlar vermektedir⁶²¹. Yargıtay 8. HD. 14.10.2014 tarihli kararında; “*Edinilmiş mallara katılma rejiminde katılma alacağı talebi bakımından uygulanması mümkün olan TMK’nun 236/2.maddesinin katkı payı alacağı bakımından uygulanma imkanı olmadığı gibi tarafların TMK’nın 161. maddesinde yazılı zina sebebiyle değil 166. maddesine göre boşandıkları dikkate alındığında katılma alacağı bakımından da bu maddenin uygulanmasının mümkün bulunmamıştır.*”⁶²²Söz konusu karardan da açıkça anlaşılacağı üzere bu yasal düzenleme yalnızca katılma alacağına yöneliktir, değer artış payı alacağına bu yasal düzenleme uygulanamaz⁶²³.

TMK m. 236/2 hükmü TMK m. 2’de yer alan dürüstlük kuralının bir yansımasıdır⁶²⁴. Bu hüküm ile kanun koyucu zina ve hayata kast nedeniyle boşanmaya neden olan eşin, edinilmiş mallara katılma rejimi sonucunda diğer eş ile aynı oranda katılma alacağı almasını hakkaniyete uygun bulmamıştır⁶²⁵. Bir başka ifade ile kanun koyucu bu hüküm ile zina ve hayata kast nedeniyle boşanmaya sebep olan eşi medeni hukuk yaptırımıyla cezalandırmıştır⁶²⁶.

Bu hüküm, edinilmiş mallara katılma rejiminin ruhuna ve mantığına aykırı olması sebebiyle doktrinde eleştirilmiştir⁶²⁷. Edinilmiş mallara katılma rejiminin temel amacı evlilik birliği sona erdiğinde, eşlerin edinilmiş mallara emek ya da katkısının var olduğu ilkesi benimsenerek bu hakların korunmasıdır. Yasal mal rejiminin esasını eşlerin emekleri ile oluşturdukları edinilmiş mallar ve bu malların paylaşımı oluşturmaktadır. Eşlerin kusurlu olup olmamasının bu mal paylaşımıyla bir ilgisi bulunmamaktadır⁶²⁸.

⁶²¹ **Bkz. Yargıtay 8. HD.,** E. 2010/6048, K. 2011/3774 (27.06.2011) <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.23.07.2024)

⁶²² **Yargıtay 8. HD.,** E. 2014/14397, K. 2014/18285 (14.10.2014). <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.23.07.2024)

⁶²³ **Seda Emine Şahin,** *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Katılma Alacağı* (Ankara: Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022), 99.

⁶²⁴ **Ekici,** *Türk Medeni Kanunu ve Yargıtay Kararlarına Göre Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 88.

⁶²⁵ **Şahin,** *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Katılma Alacağı*, 100.

⁶²⁶ **Şahin,** *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sona Ermesi Halinde Değer Artış Payı ve Artık Değere Katılma*, 112.

⁶²⁷ **Şıpka,** *Katılma Rejimi*, 271.

⁶²⁸ **Zeytin,** *Katılma Rejimi*, 328.

4.2.5.4.2. Artık Değere Katılma Oranının Sözleşmeyle Belirlenmesi

TMK m. 237 uyarınca; “*Artık değere katılmada mal rejimi sözleşmesiyle başka bir esas kabul edilebilir. Bu tür anlaşmalar, eşlerin ortak olmayan çocuklarının ve onların altsoylarının saklı paylarını zedeleyemez*”

TMK m. 237 eşler mal rejimi sona ermeden önce yapacakları bir mal rejimi sözleşmesi ile katılma oranının serbestçe belirlenmesi hakkı tanımıştır⁶²⁹. Her ne kadar kanun koyucu sözleşme ile katılma oranının belirlenmesine imkân sağlasa da, bu hususta iki sınırlama getirmiştir. Bunlardan ilki, bu tür anlaşmalar ile eşlerin ortak olmayan çocuklarının ve onların altsoylarının saklı paylarını zedelenememesidir⁶³⁰. Türk Medenisi Kanunu’nda buna benzer bir düzenleme yer almış ancak ölen eşin altsoyunun saklı payının zedelenmeyeceği hüküm altına alınmıştır. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nda ise eşlerin ortak olmayan alt soylarının saklı payları korunmuştur⁶³¹. Kanun koyucu tarafından sağlanan koruma saklı paylı mirasçıların tamamına değil yalnızca bir kısmına sağlanmıştır⁶³². Bu düzenleme ile eşlerin müşterek çocukları değil, yalnızca ortak olmayan çocuklarının saklı payları korunmuştur. Evlatlıkta bu anlamda müşterek alt soydur⁶³³. Aynı şekilde miras hükümleri uyarınca saklı pay sahibi anne, baba ve kardeşinde saklı payları bu hüküm ile korunmamaktadır⁶³⁴. Bu hüküm uyarınca yapılan anlaşma ile yalnızca müşterek olmayan çocukları ve onların altsoyları saklı payları zedelenirse TMK m. 560 vd. maddeler kıyasen uygulanıp tenkis talep edilebilecektir⁶³⁵. Bir başka ifade ile yapılan sözleşme ile söz konusu kişilerin saklı payı ihlal edilirse, anılan kişilerin saklı payını ihlal ettiği ölçüde tenkise tabi olur⁶³⁶. Bunun nedeni mal rejimi sözleşmesi ile sağ kalan eşin mal rejimine ilişkin

⁶²⁹ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 277.

⁶³⁰ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 332.

⁶³¹ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 277.

⁶³² Özgür Güvenç- Ayşe Nur Merve Yazıcı, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sözleşmeyle Başka Bir Mal Rejiminin Kabulü ile Sona Ermesi Hâlinde Artık Değere Katılma Esasını Değiştiren Anlaşmaların Geçerliliği”. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 25/4 (Ekim 2021), 131.

⁶³³ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 277.

⁶³⁴ Öztürk Kaçmaz, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejim*, 101.

⁶³⁵ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 277.

⁶³⁶ Güvenç- Yazıcı, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sözleşmeyle Başka Bir Mal Rejiminin Kabulü ile Sona Ermesi Hâlinde Artık Değere Katılma Esasını Değiştiren Anlaşmaların Geçerliliği”, 131.

malvarlığının tümü üzerinde hak sahibi olması kararlaştırılmış dahi olsa, ortak olan altsoy aynı zamanda sağ kalan eşin de mirasçısı olması nedeniyle, sağ kalan eşin ölümü halinde ortak altsoyun bu eşin terekesinden miras payına sahip olacaktır. Buna karşılık ortak olmayan altsoyun böyle bir miras hakkı olmadığından, saklı payı ihlal edilecektir⁶³⁷. Kanun koyucu bu durumun önüne geçmek için TMK m. 237/2'yi düzenlemiştir. Bu hüküm uyarınca yapılan sözleşme ile saklı payın zedelenmesi halinde, yapılan sözleşme geçersiz olmayıp, sadece saklı payı zedelene. Ortak olmayan altsoya tenkis davası açma hakkı verilmiştir⁶³⁸.

Kanun koyucu tarafından getirilen ikinci sınırlama; eşlerin mal rejimi sözleşmesi ile kabul ettikleri farklı esasın, mal rejiminin boşanma, ayrılık, evliliğin iptali, ya da olağanüstü mal rejimine geçiş ile sona erdiği hallerde geçerli olabilmesi için bunun açıkça yapılan sözleşmede belirtilmesi gerekmektedir⁶³⁹. Aksi halde yapılan bu sözleşmeler yalnızca eşlerden birinin ölümü halinde geçerli olmaktadır. Bir başka ifade ile katılma alacağına ilişkin sözleşme, eğer başka bir iradeye yer verilmemişse yalnızca ölüm halinde geçerlidir⁶⁴⁰. Bu kapsamda bu sözleşmelerinin sağlara arası kazandırmamı yoksa ölüme bağlı tasarruf mu olduğu doktrinde tartışmalıdır⁶⁴¹. Doktrindeki bir görüşe göre artık değere katılma anlaşmaları her ne kadar sağ kalan eş lehine yapılmış olsa bile şekil, ehliyet ve sona erme yönünden özel hükümlere tabi tutulduğundan mal rejimi hukukuna özgü sağlar arası bir işlem olarak nitelendirilmelidir. Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre ise TMK m. 238 gözetildiğinde sözleşmede mal rejiminin ölüm dışındaki hallerde de geçerli olacağı açıkça belirtilmemişse bu anlaşma ölüme bağlı tasarruf niteliğindedir⁶⁴².

Mal rejimi sözleşmesi ile eşler; katılma oranını istedikleri gibi belirleyebilir, eşlerden biri katılma alacağından kısmen veya tamamen feragat edebilir, mal rejiminin sona ermesine

⁶³⁷ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 277.

⁶³⁸ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 282.

⁶³⁹ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 332.

⁶⁴⁰ Sevdâ Gök, *Yargıtay Kararları Işığında Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Edinilmiş Mal ve Kişisel Mal*, 112.

⁶⁴¹ Tuba Birinci Uzun, “Artık Değere (Tmk Md.237 F.2) Ve Ortaklık Mallarına (Tmk Md.276 F.3) Katılma Anlaşmalarıyla Saklı Pay Kurallarının Bertaraf Edilmesi: Bir Medeni Hukuk Anomalisi”. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 9/1 (Haziran 2018), 111.

⁶⁴² Uzun, “Artık Değer”, 111.

ilişkin hallere bağlı olarak farklı katılma oranları belirleyebilir, edinilmiş mal varlığına ait bazı malları paylaşım dışında tutabilir ve paylaşım oranlarının geçerliliği farklı şartlara bağlanabilir⁶⁴³. Aynı şekilde katılma oranını düzenleyen sözleşmeden sonraki ileri bir tarihte eşler yeni bir sözleşme düzenleyip, daha önceki sözleşmeyi geçersiz kılabilirler. Bu durumda eşler arasında yapılmış olan ilk sözleşme hiç uygulanmaz⁶⁴⁴. Buna karşılık tasfiye sonucunda bir eşin pasifinin fazla çıkması halinde TMK m. 231/2 emredici nitelikte olduğundan “değer eksilmesine” de katılacağı şeklinde bir anlaşma yapılamaz⁶⁴⁵.

4.2.6. Artık Değere Katılma Alacağı ve Değer Artış Payının Ödenmesi ve Zamanaşımı

4.2.6.1. Mal Rejiminin Tasfiyesinden Kaynaklı Alacağın İfası

TMK m. 239/1 uyarınca; “*Katılma alacağı ve değer artış payı ayın veya para olarak ödenebilir. Aynî ödemede malların sürüm değeri esas alınır; bir mesleğin icrasına ayrılmış birimle ile işletmelerin ekonomik bütünlüğü gözetilir.*”

Yasal mal rejiminin tasfiyesi sonucunda eşlerin birbirlerine karşı ileri sürebilecekleri haklar ortaya çıkmaktadır. Bu haklardan bazıları artık değere katılma alacağı ve değer artış payı alacağıdır⁶⁴⁶. Yasal mal rejimi sonunda ortaya çıkan hak aynı hak değil alacak hakkıdır⁶⁴⁷. Bir başka ifade ile artık değere katılma alacağının kaynağı kanundan doğan bir alacak hakkıdır. Bu nedenle TBK genel hükümleri bu alacak hakkı içinde uygulanabilir. Ancak bu hakların ileri sürülebilmesi için alacağın muaccel olması gerekmektedir. Artık değere katılma alacağı ve değer artış payı alacağı yasal mal rejiminin tasfiyesinden sonra muaccel hale gelmektedir⁶⁴⁸. Tasfiyede değer artış payı değerlendirildiyse artık bağımsız olarak değer artış payı talep edilemez. Yalnızca katılma alacağı talep edilebilir⁶⁴⁹.

⁶⁴³ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 332.

⁶⁴⁴ Güvenç- Yazıcı, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sözleşmeyle Başka Bir Mal Rejiminin Kabulü İle Sona Ermesi Hâlinde Artık Değere Katılma Esasını Değiştiren Anlaşmaların Geçerliliği”, 154.

⁶⁴⁵ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 280.

⁶⁴⁶ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 344.

⁶⁴⁷ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 344.

⁶⁴⁸ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 290.

⁶⁴⁹ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 345.

Katılma alacağı en erken tasfiyenin sona ermesi ile talep edilebilir. Tasfiyenin sona ermesi ile muaccel hale gelen bu hak devredilebilir, rehnedilebilir. Ancak henüz tasfiye tamamlanmadan, muaccel hale gelmeden katılma alacağının devri yahut rehnedilmesine ilişkin bir sözleşme yapılmış ise bu sözleşmeler geçersiz kabul edilmektedir.⁶⁵⁰

Kural olarak katılma alacağının ve değer artış payı alacağının hemen ödenmesi gerekir. Bu alacakların konusu paradır. Ancak kanun koyucu TMK m. 239/1 de bu borcun ayın olarak da ödenebileceği kabul edilmiştir. Kaynak İsviçre Medeni Kanunu'nda böyle bir hüküm bulunmamaktadır⁶⁵¹. Bu hüküm ile borcun para ile ödenmesi yerine ayın ile ödenmesi kabul edilerek, borçlu eşe kolaylık sağlanmıştır⁶⁵². Sağlanan bu kolaylık, bizim de katıldığımız; mal rejiminin sona erdiği tarihte borçlu eşin maddi açıdan zor duruma düşmesi ihtimalinin çok zayıf olması nedeniyle doktrinde eleştirilmiştir⁶⁵³. Bu hüküm ile borcun para ya da ayın olarak ödenmesi alacaklıya değil borçlu eşe verilen bir haktır. Yargıtay 8. HD. 22.05.2019 tarihli kararına göre alacaklı eş borcun para ile değil ayın olarak ödenmesini talep edemez⁶⁵⁴. Bu talebi yalnızca borçlu eş bulunabilir⁶⁵⁵. Borçlu eş borcunu ayın olarak ödemek istiyorsa, karara en yakın tarihteki sürüm değerleri esas alındığından bu talebini tahkikat bitene kadar mahkemeye iletmelidir⁶⁵⁶. Bu durumda devredilecek malın mal rejimi sona erdiği tarihteki nitelikleriyle, tasfiye anındaki sürüm değeri dikkate alınmalıdır⁶⁵⁷. Borçlunun borcunu ayın yahut para ile ödemesi talebi alacaklının onayına bağlı değildir. Borçlu eşin borcunu ayın olarak ödemekte teklif edeceği mal, alacaklı eşin tasfiye davasına konu ettiği mallardan biri olmalıdır. Ancak tasfiye konusu mallar dışında bir ayın ile ödeme yapılması alacaklının eşin kabulüne bağlıdır. Alacaklı eş kabul ederse tasfiye konusu mallar dışında bir ayın ile ödeme

⁶⁵⁰ Şipka, *Katılma Rejimi*, 290.

⁶⁵¹ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 351.

⁶⁵² Şeker, *Katılma Rejimi*, 54.

⁶⁵³ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 351.

⁶⁵⁴ Yargıtay 8. HD., E. 2019/2836, K. 2019/5392 (22.05.2019). <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.27.07.2024)

⁶⁵⁵ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 351.

⁶⁵⁶ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 591.

⁶⁵⁷ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 591.

yapılabilir, reddetmesi halinde ise dava dışı mal üzerindeki aynı hak alacaklıya devredilemez⁶⁵⁸.

4.2.6.2. Borçluya Vade Tanınması

TMK m. 239/2 uyarınca; “*Katılma alacağının ve değer artış payının derhâl ödenmesi kendisi için ciddi güçlükler doğuracaksa, borçlu eş ödemelerinin uygun bir süre ertelenmesini isteyebilir.*” Kanun koyucu katılma alacağı ya da değer artış payı alacağının ödenmesi borçlu eş zor durumda bırakacaksa, ödemelerin uygun bir süre ertelenebilmesini öngörmüştür⁶⁵⁹. Ancak “ciddi güçlükler” borçlu eş tarafından kanıtlanmalıdır. Ödemenin yaratacağı ciddi güçlüklerin ise kabul edilip edilemeyeceği somut olayın şartlarına göre hâkim tarafından değerlendirilecektir⁶⁶⁰. Bu hüküm emredici nitelikte olduğundan, eşlerin daha önceden yapacakları sözleşme ile bu hükmü bertaraf etmeleri mümkün değildir⁶⁶¹. Vade tanınma hakkı hâkim tarafından re’sen gözetilmez, borçlu eşin talebi gerekmektedir. Borçluya vade hakkı tanınabilmesi için, vadenin mal rejiminin tasfiyesinin tamamlanmasından önce talep edilmesi gerekmektedir⁶⁶². Hâkim tarafından vadenin tanınması ile borcun muaccel olacağı tarih ertelenmiş olmaktadır. Bu sebeple alacaklı eş bu tarihten önce alacağını talep edemez. Ancak bu süreçte borçlu eş iflas ederse alacaklı vade süresini beklemeden alacağını talep edebilir. Vade tarihinde borçlu eşin borcunu ödememesi halinde alacaklı eşin ihbarı ile birlikte borçlu eş temerrütte düşer. Bu durumda borçlu eş kararlaştırılmamış dahi olsa temerrüt faizi ödeyecektir⁶⁶³.

Borçlu eşe vade tanınması halinde, alacaklı eşin alacağının tahsilinin tehlikeye girmesi durumunda TMK m. 239/3 uyarınca alacaklı eşin talebi üzerine hâkim tarafından borçlu eşin güvence verilmesi kararlaştırılabilir⁶⁶⁴. Güvencenin ne olacağı taraflar tarafından anlaşılabilir. Anlaşma olmaması halinde güvencenin ne olacağına mahkeme karar verir.

⁶⁵⁸ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katıma Rejimi*, 591.

⁶⁵⁹ Şeker, *Katılma Rejimi*, 54.

⁶⁶⁰ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katıma Rejimi*, 597.

⁶⁶¹ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 358.

⁶⁶² Zeytin, *Katılma Rejimi*, 358.

⁶⁶³ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 361.

⁶⁶⁴ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katıma Rejimi*, 598.

İpotek, rehin, kefil, ipotek teminat mektubu gibi aynı ya da kişisel güvenceye karar verilebilir⁶⁶⁵.

4.2.6.3. Faiz

TMK m. 239/3 uyarınca; “*Aksine anlaşma yoksa, tasfiyenin sona ermesinden başlayarak katılma alacağına ve değer artış payına faiz yürütülür; durum ve koşullar gerektiriyorsa ayrıca borçludan güvence istenebilir.*”

Bu hüküm doğrultusunda taraflar aksini kararlaştırmamışsa, alacağın muaccel olma tarihinden itibaren faiz yürütülür⁶⁶⁶. Borçlu eşe vade tanınması halinde ise faiz tasfiyenin sona erme tarihinden itibaren yürütülür. Yargıtayın yerleşik içtihatlarına göre mal rejiminin sona erme tarihi ilk derece mahkemesinin karar tarihidir⁶⁶⁷. Yargıtay 8. HD. 29.06.2020 tarihli kararına göre, Yargıtay; tasfiyenin ilk derece mahkemesinin kararını vermesiyle sona erdiğini, bu karar bozulsa dahi yeniden yapılan yargılama sonucunda verilen ikinci karar tarihinden itibaren değil ilk verilen karar tarihinden itibaren faizin yürütülmesi gerektiği görüşündedir⁶⁶⁸.

Faizin başlangıç tarihi ve oranı hâkim tarafından re’sen gözetilmelidir. Faiz miktarı taraflar tarafından kararlaştırılabilir. Taraflar tarafından faiz oranı kararlaştırılmamışsa, faiz oranı 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun’a⁶⁶⁹ göre kararlaştırılır⁶⁷⁰.

4.2.6.4. Zamanaşımı

Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinden kaynaklı eşler arasındaki para alacakları, kural olarak diğer alacaklar gibi zamanaşımına tabidir. Ancak kanun koyucu tarafından bu

⁶⁶⁵ Şipka, *Katılma Rejimi*, 318., Zeytin, *Katılma Rejimi*, 367.

⁶⁶⁶ Şipka, *Katılma Rejimi*, 317.

⁶⁶⁷ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 362.

⁶⁶⁸ Yargıtay 8. HD., E. 2017/15545, K. 2020/4146 (29.06.2020). <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.27.07.2024)

⁶⁶⁹ Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun, *Resmi Gazete* 18610 (19.12.1984), Kanun No. 3095.

⁶⁷⁰ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 353.

hususla özel bir zamanaşımı süresi öngörülmemiştir⁶⁷¹. Bu nedenle doktrinde farklı görüşler söz konusudur.

Doktrindeki bir görüşe göre katılma alacağı ve değer artış payı alacağı zamanaşımı süresi TMK m. 178'e dayandırılmıştır. TMK m. 178'e göre; "*Evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar*". Bu görüşün savunucuları mal rejiminden doğan davaların boşanmanın fer'i olmadığını kabul etmekte ancak mal rejiminin tasfiyesinin kaynağının aile hukuku olması nedeniyle katılma alacağı davaların zamanaşımı süresinin TMK m. 178'e göre belirlenmesi ve 1 yıl olmasını kabul etmektedirler⁶⁷².

Bizim de katıldığımız bir diğer görüşe göre ise katılma alacağı ve değer artış payı alacağı niteliği itibari ile boşanmanın fer'i olmadığından TMK m. 178'de düzenlenmiş 1 yıllık zamanaşımı süresinin uygulanabilmesinin imkânı bulunmamaktadır. Bu kapsamdaki alacak hakkı, Borçlar Kanunu'nu kapsamında bir alacak hakkı olduğundan 10 yıllık zamanaşımı süresine tabi olmalıdır⁶⁷³. Katılma alacağı tasfiyenin bitiminden itibaren muaccel olacağından, bu tarihten itibaren 10 yıllık zamanaşımı süresi işlemeye başlar.

Yargıtay bazı kararlarında zamanaşımı süresini 1 yıl, bazılarında ise 10 yıl kabul etmiştir. Bu karışıklığın giderilmesi için Hukuk Genel Kurulu zamanaşımı yönünden önüne gelen bir uyuşmazlıkta doktrindeki ve uygulamadaki görüş ve kararları değerlendirerek katılma alacaklarının TBK m. 146 gereği 10 yıllık zamanaşımı süresinin geçerli olduğunu kabul etmiştir⁶⁷⁴.

⁶⁷¹ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 292.

⁶⁷² Banu Fatma Günarsan, "Değer Artış Payı Alacağı ve Katılma Alacağında Zamanaşımının Tabi Olduğu Süreler". *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 22/6 (Temmuz 2015), 508.

⁶⁷³ Şeker, *Katılma Rejimi*, 54., Zeytin, *Katılma Rejimi*, 394., Şıpka, *Katılma Rejimi*, 292.

⁶⁷⁴ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 367., Bkz. HGK, E. 2010/231, K. 2010/255 (05.05.2010); <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.01.08.2024)

5. BİST’de İşlem Gören Hisse Senetlerinin Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sona Ermesi ve Tasfiyesinde Değerlendirilmesi

5.1. Borsanın Tanımı ve Tarihçesi

Borsa; menkul kıymetlerin, stok, hisse senedi, emtia, döviz, opsiyon sözleşmeleri ve vadeli kontratların halka açık satıldığı ve satın alındığı modern organize bir piyasadır⁶⁷⁵. Bir başka ifade ile alıcı ve satıcının menkul kıymetler ya da buna benzer menkul kıymetten sayılan diğer şeyler için alım-satım yapmak amacıyla bir araya geldikleri, belirli kurallara tabi olan ve belirli süreler içinde kurulan organize pazarlar yerleridir⁶⁷⁶. Bu organize pazar yerlerinde hisse senetlerinin işlem gördüğü pay piyasası, kıymetli madenler ve kıymetli taşlar piyasası vd. piyasalar bulunup tüccar, komisyoncu, banker vd. kişiler bu piyasalardan doğrudan ve dolaylı olarak alım-satım işlemleri yapabilmektedirler⁶⁷⁷.

Borsanın tarihçesi milattan önceye dayanmaktadır. M.Ö. 180’de ilk menkul kıymetler borsası Roma’da ortaya çıkmıştır⁶⁷⁸. Ortaçağ’da Avrupa’nın birçok farklı bölgelerinde kurulan pazar ve panayırarda alım ve satım satış işlemleri gerçekleştirmeye başlamış bu pazar ve panayırların işlem hacmi gün geçtikçe artmıştır. Bunun sonucunda ticaretin gelişmesi ile birlikte ticari senetlerin kullanımı yaygınlaşarak 13. yy’da ticarete poliçe kullanılmaya başlanmıştır⁶⁷⁹. 15.yy da ise poliçelerin ve ticari hayatın düzenlenmesi amacıyla loncalar ve loncalar tarafından ticari hayata ilişkin öngörülen bir takım kurallar oluşturulmuştur⁶⁸⁰. Borsa

⁶⁷⁵ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Borsa> (E.T. 10.09.2024)

⁶⁷⁶ **Mehmet Çolak**, Borsa İstanbul’da Yapılan İşlemlerin İslam Fıkhi Açısından Değerlendirilmesi (Erzincan: T.C. Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014), 6.

⁶⁷⁷ **Yasemin Çınar**, *İslam Hukuku’na Göre Şirketlerin Faaliyet Alanları Bakımından Borsa İşlemlerinin Hükmü* (İstanbul: T.C. Marmara Üniversitesi, İslam Ekonomisi ve Finans Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023), 6.

⁶⁷⁸ **Ceyhan Yaşar Halıcı**, *Türk Hukukunda Borsa Opsiyon Sözleşmelerinde Müşteri ile Borsa Üyesi Arası Hukuki İlişkiler* (Ankara: T.C. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 2.

⁶⁷⁹ **Olca Işık**, “Hukuki Açıdan Borsa ve Borsa Türleri”. *Yalova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1/1 (Haziran), 216.

⁶⁸⁰ **Işık**, “Hukuki Açıdan Borsa ve Borsa Türleri”, 216.

kelimesinin Belçika’da 1531 tarihinde ilk sürekli fuarın kurucusu “Van der Beurs” ailesinden geldiği kabul edilmektedir⁶⁸¹.

Borsalar liberal kapitalizme özgü kurumlar olup, kapitalist ülkelerde faaliyet göstermektedirler. Çin, Sovyetler Rusya gibi sosyalist ülkelerde daha sonraki tarihlerde borsalar aktif ve fonksiyonel hale gelmiştir⁶⁸². Dünyanın 3 büyük borsasından biri kabul edilen ve en büyük işlem hacmine sahip olan New York Borsası 1972 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nde, Tokyo Borsası 1878 tarihinde Japonya’da, Londra borsası ise Avrupa’nın en eski borsası olarak 1877 tarihinde Birleşik Krallıkta kurulmuştur.

Ülkemizde borsanın tarihi incelendiğinde ilk borsa faaliyetlerinin 19. yy.’da Galata Borsası ile başlamıştır. Osmanlı yönetimi borsacılık faaliyetlerini kontrol altına almak ve denetlemek amacıyla 1873 yılında devlet eliyle ilk borsa “Osmanlı Borsası” ya da “Dersaadet Tahvilat Borsası” ünvanıyla kurulmuştur. Bir başka ifade ile 19.yy’da 1873 tarihine kadar borsa faaliyetleri Galata Borsasında, bu tarihten sonraki faaliyetler ise Dersaadet Tahvilat Borsası ile gerçekleşmiştir⁶⁸³. Osmanlı devletinde 1895-1896 tarihlerinde yaşanan kriz ve çalkantılı dönemin sonunda borsaya ilişkin düzenlemeler yapılmış ve 1906 tarihinde çıkarılan bir nizamname ile Dersaadet Tahvilat Borsası yerini Esham ve Tahvilat Borsasına bırakmıştır. Esham ve Tahvilat Borsası cumhuriyetin ilk yıllarına kadar faaliyet göstermiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında yapılan reform hareketleri sonucunda 1986 yılında “İstanbul Menkul Kıymetler Borsası” kurulmuştur. Yaklaşık 27 yıl faaliyet gösteren bu menkul kıymetler borsası 2013 yılında “İstanbul Altın Borsası” ile birleşerek “Borsa İstanbul (BİST)” ismini almıştır⁶⁸⁴.

Günümüzde uluslararası küresel piyasalar dışında, her ülkenin kendi bünyesinde organize ettiği borsalar bulunmaktadır. Çalışmamızda yalnızca ülkemizde faaliyet gösteren Borsa İstanbul (BİST) nezdinde borsacılık faaliyetleri, işleyişi, tabi oldukları kanunlar ve ilgili düzenlemeler ayrıntılarıyla ele alınacaktır.

⁶⁸¹ **Işık**, “Hukuki Açıdan Borsa ve Borsa Türleri”, 216.

⁶⁸² **Işık**, “Hukuki Açıdan Borsa ve Borsa Türleri”, 216.

⁶⁸³ **Celali Yılmaz**, “Osmanlı Borsasının İşlem Hacmi Ne Kadardı?”. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi* 7 (Temmuz 2014), 49.

⁶⁸⁴ <https://www.borsaistanbul.com/Dosyalar/25yil/index.html> (E.T. 10.09.2024)

5.2. Borsa İstanbul ve İşleyişi

Ülkemizde borsa faaliyetlerine ilişkin başlıca düzenlemeler TTK ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nda⁶⁸⁵ yer almaktadır. Sermaye Piyasaları Kanunu m. 3 uyarınca ; “*Borsa: Anonim şirket şeklinde kurulan, sermaye piyasası araçları, kambiyo ve kıymetli madenler ile kıymetli taşların ve Kurulca uygun görülen diğer sözleşmelerin, belgelerin ve kıymetlerin serbest rekabet şartları altında kolay ve güvenli bir şekilde alınıp satılabilmesini sağlamak ve oluşan fiyatları tespit ve ilan etmek üzere kendisi veya piyasa işleticisi tarafından işletilen ve/veya yönetilen, alım satım emirlerini sonuçlandıracak şekilde bir araya getiren veya bu emirlerin bir araya gelmesini kolaylaştıran, bu Kanuna uygun olarak yetkilendirilen ve düzenli faaliyet gösteren sistemleri ve Pazar yerleri*” olarak tanımlanmıştır. Devletin denetim ve gözetimi altında alış-satış işlemlerini gerçekleştiren sanal piyasa olan borsa, ülkemizde Borsa İstanbul’da faaliyet göstermektedir.

Borsa İstanbul’un başlıca kuruluş amacı ve işleyişi; “*Kanun hükümleri ve ilgili mevzuatlar çerçevesinde, sermaye piyasası araçlarının, menkul kıymetlerin ya da buna benzer menkul kıymetten sayılan diğer şeylerin serbest rekabet şartları altında kolay ve güvenli bir şekilde satılabilmesini için, alıcı ve satıcıları bir araya getirmek ve oluşan fiyatları tespit ve ilan etmek üzere piyasalar, pazarlar, platformlar ve sistemler ile teşkilatlanmış diğer Pazar yerlerini kurmak ve geliştirmek, bunları ve başka borsaları yönetmek, işletmek ve ana sözleşmede yazılı olan diğer işleri yerine getirmek*”⁶⁸⁶olarak tanımlanmıştır.

Çağımızda teknolojinin hızlı gelişimi ile birlikte ticaret, yatırım araçları yön değiştirmiş ve fiziki pazar yerleri ve piyasaların yerini elektronik pazar yerleri ve piyasalar almıştır. Bunun sonucunda ticari mal ya da evrak, arz ve talep eden taraflarca elektronik bir ortam olan borsada bir araya getirilmektedir. Uygulamada çoğunlukla emirler elektronik ortamda eşleştirilmektedir. Bir başka ifade ile emirlerin elektronik olarak eşleştiği borsada, borsadaki ana bilgisayara emirlerin girilmesi ile birlikte, aynı nitelikte bir karşı emrin bulunması halinde öncelik sırasına göre bilgisayar otomatik olarak bu emirleri eşleştirmektedir. Bu eşleşme ile birlikte başka bir işlem gerekmeksizin opsiyon sözleşmesi takas merkezi ve takas

⁶⁸⁵ **Sermaye Piyasası Kanunu (SPK)**, Resmi Gazete 28513 (06.12.2012), Kanun No. 6362.

⁶⁸⁶ <https://www.borsaistanbul.com/tr/sayfa/471/borsa-istanbul-hakkinda> (E.T. 10.09.2024)

üyesi arasında derhal kurularak işlem sağlanmış bulunmaktadır⁶⁸⁷.Böylelikle senetlerin fiziken el değıştirmesi geçmişte kalmıştır⁶⁸⁸.

Borsa İstanbul’da işlem gören birden fazla piyasa bulunmaktadır. Çalışmamızın konusu hisse senetlerinin alış- satış işlemleri pay piyasasında gerçekleşmektedir⁶⁸⁹. Borsada işlem görme, bir şirketin hisse senetlerinin borsa tarafından açılan pazarlarda alınıp-satılması olarak açıklanmıştır⁶⁹⁰.Sermaye Piyasaları Kanunu uyarınca borsada faaliyet gösterilebilmesi için bazı şartlar aranmıştır. Payları borsada işlem görebilen tek şirket türü halka açık anonim şirketlerdir.

Çalışmamızın konusu Borsa İstanbul’da işlem gören hisse senetlerinin edinilmiş mallara katılma rejimi kapsamında tasfiyesidir. Ülkemizde borsada yalnızca halka açık anonim şirketler faaliyet göstermektedir. Bu sebeple konumuzun açıklanabilmesi için öncelikle şirket, anonim şirket, hisse senedinin (pay senedi) hukuksal niteliği ve halka açık kavramları Sermaye Piyasaları Kanunu (SPK) ve TTK çerçevesinde ayrıntılarıyla incelenmesi gerekmektedir. Çalışmamızın devamında bu kavramlar ele alınacaktır.

5.3. Şirket Kavramı

Şirket; bir ya da birden fazla kişinin ortak bir amaca ulaşmak amacıyla, iktisadi faaliyetlerde bulunmak üzere yeterli miktarda sermayeyi birleştirmek suretiyle yaptıkları sözleşme ile kurulan ortaklıktır⁶⁹¹.Buna karşılık ekonomi biliminde şirket terimi; ekonomik bir hedef doğrultusunda oluşturulan birliktelikler olarak tanımlanmıştır⁶⁹². Bir şirketten bahsedilebilmesi için bazı unsurun bulunması gerekmektedir. Bunlar; kişi unsuru, ortak bir

⁶⁸⁷ **Halıcı**, *Türk Hukukunda Borsa Opsiyon Sözleşmelerinde Müşteri ile Borsa Üyesi Arası Hukuki İlişkiler*, 7.

⁶⁸⁸ **Aboubakar Sidiki Kontao**, *Türk ve Mali Hukuklarında Halka Açık Anonim Ortaklıklar*. (Kayseri: T.C.Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021), 1.

⁶⁸⁹ **Çınar**, *İslam Hukuku’na Göre Şirketlerin Faaliyet Alanları Bakımından Borsa İşlemlerinin Hükmü*, 6.

⁶⁹⁰ **Seren Eyüboğlu**, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Borsaya Kote Anonim Şirketlerde Elektronik Genel Kurul Sistemi* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014), 3.

⁶⁹¹ **Hamza Kaya**, “Mevzuatımızda Şirket Türleri ve Kuruluş- Tasfiye İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi”. *Turkish Business Journal* 2/3 (2021), 25.

⁶⁹² **Şaban Kayıhan**, *Şirketler Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 5. Basım, 2021), 43.

amacın varlığı, ortak bir amaca erişmek için ortaklar tarafından güç ya da araçların sağlanması ve ortaya çıkan sonucun tüm sözleşenlere ait olmasıdır⁶⁹³.

Sözlük anlamı “ortaklık” olan şirketler; düzenlendikleri kanuna göre, tüzel kişiliklerine göre ve baskın unsurlarına göre sınıflandırılmaktadır⁶⁹⁴. Hukukumuzda şirketler temel olarak TBK ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nda⁶⁹⁵ düzenlenmiştir. Tüzel kişiliği bulunmayan adi ortaklık olarak nitelendirilen adi şirket TBK m. 620 ve devamında düzenlenmiştir. TTK’da ise “Ticaret Şirketleri” başlığı altında, tüzel kişiliği bulunan kolektif, komandit, anonim, sermayesi paylara bölünmüş komandit ve limited şirket düzenlenmiştir⁶⁹⁶. Bunlar dışında kalan; bankalar, sigorta şirketleri, yatırım ortaklıkları, kooperatifler gibi şirketler özel kanunlarda düzenlenmiştir.

Anonim şirketler payları halka arz olunabilen ve payları borsada işlem görebilen tek şirket türü olduğundan çalışmamızda yalnızca anonim şirkete ilişkin bilgilere yer verilecektir⁶⁹⁷.

5.4. Anonim Şirket

5.4.1. Genel Olarak

Anonim Şirketi TTK m. 329 ve 563’te düzenlenmiş olan sermaye şirketi niteliğinde bir ticaret şirkettir⁶⁹⁸. TTK m. 329 uyarınca; “*Anonim şirketi; sermayesi belirli ve paylara bölünmüş olan, borçlarından dolayı yalnız malvarlığıyla sorumlu bulunan şirkettir. Pay sahipleri, sadece taahhüt etmiş oldukları sermaye payları ile ve şirkete karşı sorumludur.*” olarak tanımlanmıştır. Doktrindeki tanımına göre ise; “*bir ya da birden fazla kişinin ekonomik konularda faaliyette bulunmak üzere yazılı bir sözleşme ile bir ticaret ünvanı altında kurdukları, esas sermayesi belirli paylara bölünmüş, ortaklarının taahhüt etmiş*

⁶⁹³ **Mustafa Halil Çonkar**, *Anonim Ortaklıkta Pay Sahipliği Sıfatının İspatlanması*. (İstanbul: T.C. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008), 9.

⁶⁹⁴ **Makbule Özer**, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesinde Şirket Payları*. (Ankara: T.C. Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 15.

⁶⁹⁵ **Türk Ticaret Kanunu (TTK)**, *Resmi Gazete* 27846 (14.02.2011), Kanun No. 6102.

⁶⁹⁶ **Özer**, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesinde Şirket Payları*, 15.

⁶⁹⁷ https://ticaret.gov.tr/data/5d3e935313b87607d8feeffc/rehber_Tr.pdf (E.T. 10.09.2024)

⁶⁹⁸ **Kayihan**, *Şirketler Hukuku* 91.

oldukları sermaye miktarı ile sınırlı sorumlu oldukları ve borçlarından dolayı yalnızca şirket malvarlığıyla sorumlu tutulan tüzel kişiliğe sahip sermaye şirketi” olarak tanımlanmıştır⁶⁹⁹. Anonim şirketler, kanunen yasaklanmamış her türlü ekonomik amaç ve konular için kurulabilir.

Anonim şirketlerde ortaklar gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişi olabilir. Anonim şirketler tek ortak olarak kurulabilir. Anonim şirketlerde kurucu işlem olan esas sözleşme yazılı olarak yapılmalı ve imzaların noter tarafından tasdik edilmesi ya da ticaret sicili müdür yardımcısı önünde imzalanması gerekmektedir. Şirket esas sözleşmesinde şirketin konusu ve sınırlarının açık olarak yazılması gerekmektedir.

Bir sermaye şirketi olan anonim şirkette ortaklar şirket borçlarından tüm malvarlıklarıyla değil yalnızca taahhüt ettikleri sermaye payı ile sınırlı olarak sorumlulardır. Bir başka ifade ile anonim şirket çekirdek tüzel kişi ve sermaye şirkettir⁷⁰⁰. Anonim şirkette ortağın, şirket borçlarına karşı sorumluluğu bulunmamaktadır. Alacaklılara karşı yalnızca şirket sorumludur. Ortağın yalnızca pay karşılığında taahhüt ettiği bedeli şirkete getirme borcu bulunmaktadır⁷⁰¹.

Anonim şirketlerde sermaye esas sözleşme ile tespit edilmiş, itibari bir değeri ifade etmektedir. Anonim şirketlerde sermaye koyma borcu pay sahipliğinin vazgeçilmez koşuludur. Sermaye pay sahiplerinden her birinin şirkete getirmeyi taahhüt ettiği maddi ya da gayri maddi malvarlığı unsurları ile ticari itibar, emek ve diğer para ile ölçülebilen değerler olarak tanımlanmıştır⁷⁰².

Diğer şirket türlerinden farklı olarak anonim şirkette sermayenin paylara bölünmüş olması gerekmektedir. TTK m. 332/1 uyarınca; “*Tamamı esas sözleşmede taahhüt edilmiş bulunan sermayeyi ifade eden esas sermaye ellibin Türk lirasından ve sermayenin artırılmasında yönetim kuruluna tanınmış yetki tavanını gösteren kayıtlı sermaye sistemini kabul etmiş*

⁶⁹⁹ **Kayıhan**, *Şirketler Hukuku*, 162.

⁷⁰⁰ **Koray Demir**, *Şirketler Hukuku Temel Bilgileri* (Lykeion Yayınları, 1. Basım, 2023), 148.

⁷⁰¹ **Demir**, *Şirketler Hukuku Temel Bilgileri*, 150.

⁷⁰² **Derya İçöz Demirel- Afet Büberci Çiftçi**, *Anonim ve Limited Şirketlerde Pay, Kar Payı ve Yedek Akçelerin Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi Kapsamında Tasfiyesi* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2. Basım, 2021), 27.

bulunan halka açık olmayan anonim şirketlerde başlangıç sermayesi yüzbin Türk lirasından aşağı olamaz. Bu en az sermaye tutarı Cumhurbaşkanınca artırılabilir”. Bu hüküm uyarınca anonim şirketlerde en az sermaye miktarı belirlenmiştir. Kanun koyucu sermayeye ilişkin “esas sermaye” ve “kayıtlı sermaye” ayırımına gitmiştir.

Esas sermaye şirketin malvarlığının farklı bir kavramdır. Esas sermaye; anonim şirket esas sözleşmesinde sabit tek bir rakam olarak gösterilen sermayedir⁷⁰³. Esas sermaye paylara bölünmüş olup, her payın itibari değerinin esas sözleşmede gösterilmesi gerekmektedir. Pay kavramı hisse senedini ifade etmek için kullanılmıştır⁷⁰⁴. Tüm payların itibari değerleri toplamı esas sermayeye eşittir. Bu sermaye itibari değeri yine esas sözleşme ile tespit edilmiş hisseler bölünmüştür. Bir başka ifade ile sermaye pay olarak ifade edilen parçalara ayrılmıştır⁷⁰⁵. Payların her biri birbirinden bağımsızdır. Payları temsilen anonim şirkette kıymetli evrak niteliğinde hisse senetleri (pay senetlerinin) çıkartılması anonim şirketinin bir özelliğidir⁷⁰⁶. Şirket ortağı en az bu payın itibari değerini şirkete karşı taahhüt ederek ortak olur⁷⁰⁷. Bir başka ifade ile pay, ortaklığın kuruluşu sırasında esas sözleşme ile belirlenmiş olan sermayenin her bir bağımsız parçasını ifade etmekte olup, ortaklar tarafından getirilmesi taahhüt edilen katılım paylarının toplamıdır⁷⁰⁸. Kayıtlı sermaye ise yönetim kurulunun kendisine tanınan yetki sınırları çerçevesinde sermayeyi arttırabileceği azami miktarı ifade eden ortaklığın esas sözleşmesinde gösterilen rakamdır⁷⁰⁹. Anonim şirketlerde pay sahibi anonim şirketin kuruluşunda yahut daha sonra sermaye arttırımında aslen ya da bir başka pay sahibinden devir yoluyla iktisap eden gerçek ya da tüzel kişidir⁷¹⁰. Sermaye şirketi olan anonim şirketlerde ortaklık sıfatı kişilere değil bizzat payın kendisine aittir, bir başka ifade ile paylar sabit, pay sahipleri ise değişkendir. Anonim şirketlerde çoğunluk sayısal anlamda değil, pay sermayeye katılım oranına göre belirlenir.

⁷⁰³ İçöz Demirel- Büberci Çiftçi, *Katılma Rejimi Kapsamında Tasfiyesi*, 29.

⁷⁰⁴ İçöz Demirel- Büberci Çiftçi, *Katılma Rejimi Kapsamında Tasfiyesi*, 37.

⁷⁰⁵ Kayıhan, *Şirketler Hukuku*, 165.

⁷⁰⁶ Kayıhan, *Şirketler Hukuku*, 165.

⁷⁰⁷ Demir, *Şirketler Hukuku Temel Bilgileri*, 149.

⁷⁰⁸ İçöz Demirel- Büberci Çiftçi, *Katılma Rejimi Kapsamında Tasfiyesi*, 31.

⁷⁰⁹ İçöz Demirel- Büberci Çiftçi, *Katılma Rejimi Kapsamında Tasfiyesi*, 30.

⁷¹⁰ İçöz Demirel- Büberci Çiftçi, *Katılma Rejimi Kapsamında Tasfiyesi*, 30.

Anonim şirketler halka açık ve halka açık olmayan anonim şirketler olarak ikiye ayrılmaktadır. Halka açık anonim şirketler sermaye piyasalarında hisse(pay) senetleri, tahviller, bonolar başta olmak üzere menkul kıymetleri ihraç edebilirler⁷¹¹. Bir başka ifade ile para ve sermaye piyasalarında işlem gören hisse senedi gibi menkul kıymetler anonim şirketler tarafından ihraç edilir. Borsada halka anonim şirketlerin hisse (pay) senetleri işlem görür⁷¹². Çalışmamızda yalnızca halka açık anonim şirketler incelenecektir.

5.4.2. Halka Açık Anonim Şirketler (HAAO)

Halka açık anonim ortaklığı (HAAO) özel mevzuata tabi statüde bulunan bir ticaret ve sermaye şirkettir⁷¹³. HAAO Ticaret Hukuku'nun yan dallarından biri olarak kabul edilen ve kendine özgü kuralları bulunan Sermaye Piyasası Hukukuna tabidir. Sermaye Piyasası Hukuku anonim ortaklıkların sermaye piyasalarına ilişkin faaliyetlerini düzenler⁷¹⁴. Ancak ilgili SPK ilgili hüküm bulunmadığı takdirde HAAO'lara TTK hükümleri uygulanır⁷¹⁵.

Halka açık anonim ortaklık, diğer şirketlerden ve halka açık olmayan anonim şirketlerden farklı olarak borsada işlem gören şirketleri ifade etmektedir⁷¹⁶. HAAO kavramı SPK m. 3/1-e uyarınca; “*Halka açık ortaklık: Kitle fonlaması platformları aracılığıyla para toplayanlar hariç olmak üzere, payları halka arz edilmiş olan veya halka arz edilmiş sayılan anonim ortaklıkları*” olarak tanımlanmıştır. Bu hüküm uyarınca HAAO niteliğinde sayılabilen iki tür anonim şirket vardır. Bunlar payları halka arz edilmiş olan anonim şirketleri ve halka arz edilmiş kabul edilen anonim şirketlerdir. Birinci tür anonim şirkette paylar fiilen halka arz edilmişken, ikinci tür anonim şirkette paylar fiilen halka arz edilmemiş olup kanunen halka arz edildiği kabul edilmiştir⁷¹⁷.

⁷¹¹ **Kayihan**, *Şirketler Hukuku*, 161.

⁷¹² **Kayihan**, *Şirketler Hukuku*, 161.

⁷¹³ **Dilay Şenyüz Kuşoğlu**, *Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Önemli Nitelikteki İşlemler ve Ayrılma Hakkı* (Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2024), 4.

⁷¹⁴ **Şenyüz Kuşoğlu**, *Halka Açık Anonim Ortaklıklar*, 6.

⁷¹⁵ **Şenyüz Kuşoğlu**, *Halka Açık Anonim Ortaklıklar*, 6.

⁷¹⁶ **Kontao**, *Türk ve Mali Hukuklarında Halka Açık Anonim Ortaklıklar*, 6.

⁷¹⁷ **Muhammed Enes Kemer**, *Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibinin Ayrılma Hakkı* (Ankara: T.C. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023), 3.

SPK m. 16 /1-2 uyarınca anonim şirketlerin HAAO statüsü kazanılabilmesi için bazı yazılı şartlar düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre;

“Payları borsada işlem gören ortaklıklar ile kitle fonlaması suretiyle halktan para toplayan ortaklıklar hariç olmak üzere pay sahibi sayısı beş yüzü aşan anonim ortaklıkların payları halka arz olunmuş sayılır. Bu ortaklıklar halka açık ortaklık hükümlerine de tabi olurlar.

Payları borsada işlem görmeyen anonim ortaklıklar, halka açık ortaklık statüsünü kazandıktan sonra en geç iki yıl içinde paylarının işlem görmesi için borsaya başvurmak zorundadırlar. Aksi durumda, Kurul, bu payların borsada işlem görmesi veya ortaklığın halka açık ortaklık statüsünden çıkarılması için, ortaklığın talebini aramaksızın gerekli kararları alır”

Söz konusu hükümden de açıkça anlaşılacağı üzere bir şirketin HAAO niteliğini kazabilmesi için payları borsada işlem görmesi ya da şirketin pay sahibi sayısının beş yüzü aşması gerekmektedir. Pay sahipleri gerçek ya da tüzel kişi olabilirler⁷¹⁸.

Bir anonim şirketin HAAO niteliği kazanabilmesi için SPK m. 16’da ki şartları sağladıktan sonra en geç iki yıl içerisinde borsada kote olmak için Sermaye Piyasalar Kuruluna başvuru yapması gerekmektedir. Borsaya kotasyon; borsada faaliyet göstermesi talep edilen anonim şirketin SPK ve Borsaya ilişkin çıkartılmış yönetmeliklerdeki şartları taşımaları halinde ilgili pazar listesine kaydedilmesi ve faaliyet göstermesine izin verilmesidir⁷¹⁹. Bir şirketin borsada faaliyet gösterip gösteremeyeceğine ilişkin yetki Sermaye Piyasalar Kuruluna aittir.

HAAO ülke ekonomilerinde çok büyük bir öneme sahiptir. HAAO ile kanun koyucu halkın elinde atıl olarak tutulan küçük sermayelerin ekonomiye katkı yapması amaçlanmıştır⁷²⁰.HAAO ile küçük tasarruf sahiplerinin toplanan birikimleriyle çoğu girişimcinin tek başına yapamayacağı fabrika, santral, köprü, metro, otoyol gibi büyük tesisler halka açık anonim şirketler tarafından faaliyete geçirilmektedir. Bu sebeple HAAO

⁷¹⁸ **Kontao**, *Türk ve Mali Hukuklarında Halka Açık Anonim Ortaklıklar*, 8.

⁷¹⁹ **Eyüboğlu**, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Borsaya Kote Anonim Şirketlerde Elektronik Genel Kurul Sistemi*, 4.

⁷²⁰ **Kontao**, *Türk ve Mali Hukuklarında Halka Açık Anonim Ortaklıklar*, 6.

para piyasalarında mikro ve makroekonomik değerlerin oluşmasında belirleyici aktörler olarak kabul edilmektedir⁷²¹.HAAO ile küçük tasarrufla toplanarak büyük projeler gerçekleştirilmektedir. Hem küçük pay sahipleri hem de şirketler bu oluşum sayesinde bir araya gelerek, yaptığı yatırımlar ile kar sağlamak isteyen küçük pay sahipleri ve gelirinden daha fazla harcama yaparak yatırım yapmak isteyen iki tarafın da çıkarları gözetilmiştir⁷²². Bir başka ifade ile halka arz ile menkul kıymetlerin satın alınması için halka çağrı yapıp, toplumun elinde kullanılmayan küçük tasarruflar birleştirilerek büyük bir yatırım aracına dönüştürülmektedir. Halka arz ile anonim şirketlerin ihtiyaç duydukları sermayeyi bulabilmişlerdir. Âtıl durumda olan küçük tasarruflarla toplanan büyük sermayelerin tabana yayılması halka arz ile mümkün olmaktadır⁷²³.Borsanın gelişimi ile birlikte ekonomik büyüme de hızlanmaktadır.

Halka açık anonim şirketlerde pay sahiplerinin yaptığı yatırım riski yalnızca yapılan yatırımın başarısız olmasıdır. Pay sahiplerinin şirketin borçlarına ilişkin hiçbir sorumluluğu bulunmamaktadır. HAAO daha fazla pay sahibinden sermaye toplanması yoluyla risk minimum düzeye indirilmiştir⁷²⁴.HAAO'da paylar kolayca devredilebilmektedir. Pay sahipleri istedikleri zaman şirketten ayrılabilmekte, istedikleri zaman şirkete paydaş olabilmektelerdir.

Ekonomide çok büyük bir etkiye sahip olan HAAO şeffaf, güvenilir olması ve yatırımcıların sermayesinin korunması çok büyük bir öneme sahiptir. Bu sebeple HAAO Sermaye Piyasası Kurulu tarafından çok sıkı bir denetime tabilerdir. HAAO'larda ki minimum risk ve bu şirketlere uygulanan sıkı denetimler insanları ellerinde tuttıkları fonlarını borsada yatırım yapmaya teşvik etmiştir.

5.4.3. Hisse Senedi (Pay Senedi)

Çalışmamızda daha önce kısaca açıklandığı üzere; Anonim şirket sermayesi belirli paylara bölünmüş olan ve borçlarından dolayı sadece malvarlığıyla sorumlu bulunan sermaye

⁷²¹ **Kayihan**, *Şirketler Hukuku*, 161.

⁷²² **Kemer**, *Pay Sahibinin Ayrılma Hakkı*, 3.

⁷²³ **Kemer**, *Pay Sahibinin Ayrılma Hakkı*, 3.

⁷²⁴ **Kontao**, *Türk ve Mali Hukuklarında Halka Açık Anonim Ortaklıklar*, 6.

şirketidir. Anonim şirketlerde sermaye tutarı paylara bölünmüş olup her pay ortaklığın belirli orandaki malikini temsil eder. Bir başka ifade ile Anonim şirketlerde pay; sermayenin belirli bir parçasını ifade eden, pay sahibinin haklarını gösteren ve devredilebilen bir unsurdur⁷²⁵. Kural olarak bütün paylar aynı itibari değere sahiptir⁷²⁶.

Anonim şirkette paylar hisse senedi denilen basılı ve birbirlerine benzer belgelerle temsil edilir. Hisse senedi; bir anonim şirketin sermayesinin birbirine eşit parçalarından bir parçasını temsil eden ve kanun koyucunun koyduğu şekil şartlarına uygun olarak düzenlenen bir kıymetli evrak hükmünde belgedir. TTK hisse senedi; anonim şirket tarafından ihraç edilen ve anonim şirketin sermayesine belirli bir katılma payını temsil eden, kanun koyucu tarafından belirlenmiş şekil şartlarına uygun olarak düzenlenmiş kıymetli evraktır. Borsa İstanbul ise hisse senedini; anonim şirketler tarafından ihraç edilen ve anonim şirketlerin sermaye payını temsil eden kıymetli evrak niteliğinde senetler olarak tanımlamaktadır⁷²⁷. Hisse senedi yalnızca sermaye şirketi niteliğinde bulunan HAAO tarafından çıkartılabilir. HAAO tarafından çıkarılan hisse senedi kıymetli evrak niteliğinde bir senet olup, pay sahiplerinin hissedarlık hakkını temsil eden menkul kıymettir⁷²⁸. Hisse senedini elinde bulunduran gerçek ya da tüzel kişi şirketin bir ortağı kabul edilir⁷²⁹.

Hisse senetleri nama yazılı, hamile yazılı, bedelli, bedelsiz, adi, imtiyazlı, primli, primsiz, kurucu ve intifa olmak üzere türleri bulunmaktadır⁷³⁰. Borsa İstanbul'da işlem gören hisse senetleri; hamiline yazılı hisse senetleri ve şirket yönetim kurulunun beyaz ciroyla devrine karar alması şartıyla nama yazılı hisse senetleridir⁷³¹. Hamiline yazılı hisse senedi, hisse senedinin hamili kim ise o kişinin hak sahibi sayılacağı senetlerdir. Bu hisse senedinin devri için senedin teslimi yeterlidir. Nama yazılı hisse senetleri ise hisse senedinin üzerinde hisse sahibinin adının soyadının yazılı olduğu, hisse senedinden sahibinin kim olduğu açıkça

⁷²⁵ **Kontao**, *Türk ve Mali Hukuklarında Halka Açık Anonim Ortaklıklar*, 6.

⁷²⁶ **Gamze Yağmur Gündüz**, *Halka Açık Anonim Ortaklıkların Kendi Paylarını Edinmesi* (İstanbul: T.C. Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022), 6.

⁷²⁷ <https://borsaistanbul.com/tr/> (E.T. 10.09.2024)

⁷²⁸ **Ufuk Cantumur**, *Menkul Sermaye Gelirlerinin Vergilendirilmesi ve Türkiye Örneği*. (İstanbul: T.C. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008), 45.

⁷²⁹ **Cantumur**, *Menkul Sermaye Gelirlerinin Vergilendirilmesi ve Türkiye Örneği*, 43.

⁷³⁰ **Çınar**, *İslam Hukuku'na Göre Şirketlerin Faaliyet Alanları Bakımından Borsa İşlemlerinin Hükmü*, 8.

⁷³¹ **Çınar**, *İslam Hukuku'na Göre Şirketlerin Faaliyet Alanları Bakımından Borsa İşlemlerinin Hükmü*, 8.

anlaşılan kıymetli evraktır⁷³². BİST’de nama yazılı hisse senedinin işlem görebilmesi için şirket yönetim kurulunun beyaz ciroyla devrine karar alması gerekmektedir.

HAAO’da kayden izlenen paylar hariç payların senede bağlanması ve teslimi zorunludur. SPK m. 12/3 uyarınca; “*Sermaye piyasası araçlarının satış esnasında alıcıya teslimi şarttır. Kurulun, esas sermaye sisteminde yapılacak ihraçlara, sermaye piyasası araçlarının kaydileştirilmesine ve takas işlemlerine ilişkin düzenlemeleri saklıdır.*” Halka açık anonim ortaklıklarda sermayenin birçok küçük itibari değerde paya bölünmüş olması fiziken pay senetlerinin basımını, saklanmasını ve hızlı tedavülünü zorlaştırmaktadır. Bu sebeple kanun koyucu tarafından HAAO’da fiziki değil kaydi senet uygulanmasına karar verilmiştir. Kaydileşme; sermaye piyasası araçlarının fiziki olarak senet üzerine basılmasından vazgeçilerek, bu sermaye piyasası araçlarına karşılık gelmek üzere aynı nitelik ve hakları sahip olacak şekilde elektronik ortamda kayıtlar oluşturulmasıdır⁷³³. Böylelikle fiziki olarak hisse senetlerinin basımından vazgeçilmiş ve daha güvenli, hızlı, şeffaf ve Borsa İstanbul’un işlev ve amacına uygun olacak şekilde elektronik ortamda kayıtlar oluşturulmuştur. Borsa İstanbul’da faaliyet gösterecek pay senetlerinde yalnızca kaydi senetler kabul edilmektedir. HAAO’ların tamamının paylarının kaydileştirilmesi zorunlu olmayıp bu zorunluluk yalnızca BİST’de faaliyet gösteren HAAO için söz konusudur. Gerek hamiline gerekse nama yazılı olsun bu paylar Merkezi Kayıt Kuruluşu tarafından kayıt altına alınarak işlenir, takip edilir ve satışlarda elektronik ortamlarda gerçekleştirilir⁷³⁴.

Hisse senedi, pay sahibine ortaklık haklarından yararlanma imkânı sağlar. Hisse senedi sahipleri ortaksal ve maddi olmak üzere iki tür hakka sahiptirler. Ortaksal haklar; bilgi alma, denetleme, genel kurula katılma, yönetim kurulu üyesi seçilme vd. haklardır⁷³⁵. Mali haklar ise; kâr payı ya da temettü geliri, hisse senedinin değerinin artması sonucunda elde edilecek

⁷³²İbrahim Usul, *Hisse Senetlerinde Değerleme, Risk ve Fiyat Hareketleri* (İstanbul: T.C. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1997), 10.

⁷³³[https://www.ytm.gov.tr/Home/Sayfa/80#:~:text=Kaydileştirme%2C%20sermaye%20piyasası%20araçların%20\(fiziki,şekilde%20elektronik%20ortamda%20kayıtlar%20oluşturulmasıdır.](https://www.ytm.gov.tr/Home/Sayfa/80#:~:text=Kaydileştirme%2C%20sermaye%20piyasası%20araçların%20(fiziki,şekilde%20elektronik%20ortamda%20kayıtlar%20oluşturulmasıdır.) (E.T. 10.09.2024)

⁷³⁴ Gündüz, *Halka Açık Anonim Ortaklıkların Kendi Paylarını Edinmesi*, 10.

⁷³⁵ Çınar, *İslam Hukuku’na Göre Şirketlerin Faaliyet Alanları Bakımından Borsa İşlemlerinin Hükmü*, 7.

değer artış yahut sermaye kazancı ve sermaye arttırımı durumunda yeni pay alma hakkı tanıyan rüçhan hakkıdır⁷³⁶.

Çağımızda teknolojinin gelişimi ile birlikte yatırım faaliyetleri ve yöntemleri değişmiştir. Ülkemizde 2023 yılında borsada faaliyet gösteren yatırımcı sayısı 4 milyonu aşmıştır⁷³⁷. Birçok küçük ya da büyük yatırımcı, halka açık anonim ortaklıklarının hisse senetleri satın alarak yatırımlarını BİST’de faaliyet gösteren HAAO’lara yapmıştır. Edinilmiş mallara katılma rejiminin sona ermesi halinde hisse senetlerinin paylaşımının nasıl olacağı günümüzde büyük bir önem arz etmektedir. Çalışmamızın öncelikle kısaca edinilmiş mal olarak ve kişisel mal olarak hisse senetleri ve devamında ayrıntılarıyla hisse senetlerinin Edinilmiş mallara katılma rejiminin sona ermesi halinde tasfiyesi ele alınacaktır.

5.5. Edinilmiş Mal Olarak Hisse Senedi

Çalışmamızda daha önce ayrıntılarıyla açıklandığı üzere TMK m. 219 uyarınca edinilmiş mal; her eşin yasal mal rejimi süresince karşılığını vererek elde ettiği mal varlığı değerleridir. Kanun hükmünün devamında bu mallara nelerin girmekte olduğu beş bent halinde sayılmıştır.

Tez konumuz kapsamında edinilmiş mal olarak hisse senetleri özellikle;

- Çalışma karşılığı olan edinimler,
- Kişisel malların gelirleri ve
- Edinilmiş malların yerine geçen değerler kapsamında karşımıza çıkmaktadır.

Buna karşın sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının veya personele yardım amacı ile kurulan sandık ve benzerinin yaptığı ödemeler, çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatlar ise edinilmiş malların yerine geçen değerler kapsamında, bunlardan edinilen malvarlıkları ile şirkete sermaye yahut hisse senedi satın alınmasında

⁷³⁶ **Cantumur**, *Menkul Sermaye Gelirlerinin Vergilendirilmesi ve Türkiye Örneği*, 43.

⁷³⁷ <https://www.bloomberght.com/borsa-yatirimcisinin-yarisinin-portfoyu-10-bin-tl-nin-altinda-2329337> (E.T. 10.09.2024)

karşımıza çıkmaktadır⁷³⁸. Çalışmamızda bu hususlar üzerinde ayrıntılarıyla durulduğundan özet bir bilgi verilecektir.

Edinilmiş mallara katılma rejimi süresi boyunca eşlerden her birinin çalışma karşılığı edinilmiş olduğu hisse senetleri, edinilmiş mal kabul edilir. Aynı şekilde hisse senedinin malikine sağladığı mali haklar; kâr payı ya da temettü geliri ve sermaye arttırımı durumunda edinilen yeni paylarda edinilmiş mal kabul edilir. Bu rejim ile her iki eşin de hisse senedi edinirken buna çalışma ve emek ürünü olarak sahip oldukları esastan hareket ederek, bir eşin emeğiyle edindiği hisse senedinde, diğer eşin de belli bir ölçüde katkısı bulunduğunu kabul etmektedir.

Edinilmiş mallara katılma rejimi süresi boyunca eşlerden her birine ait kişisel mal kabul edilen hisse senetlerine ilişkin HAAO tarafından ödenen kar payları TMK m. 219/2 uyarınca edinilmiş mal kabul edilir⁷³⁹. Yargıtay kararlarında da kişisel mal kabul edilen şirket hisselerine ilişkin edinilmiş mallara katılma rejimi süresinde ödenen kar payları edinilmiş mal kabul edilmiştir⁷⁴⁰.

Kişisel mal kabul edilen hisse senetlerinin, HAAO tarafından hisse bölünmesi yapılarak sayısının arttırılması durumunda ise yeni edinilen hisse senetlerinin TMK m. 219/2 kapsamında kişisel mal geliri kapsamında değerlendirilip, değerlendirilemeyeği tartışmalıdır.

Hisse bölünmesi HAAO daha geniş bir yatırımcı tabanına yayılması amacıyla mevcut hisse senetlerinin sayısının arttırılması ve buna bağlı olarak sermayenin daha küçük itibari değerli paylara bölünmesidir. Bir başka ifade ile sermaye daha küçük itibari değerli paylara

⁷³⁸ Afet Gülen Büberci, *Anonim ve Limited Şirketlerde Pay, Kar Payı ve Yedek Akçelerin Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi Kapsamında Tasfiyesi*. (İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 89.

⁷³⁹ Bkz. Yargıtay 8. HD., E. 2016/507, K. 2016/13581 (11.10.2016) <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.01.08.2024)

⁷⁴⁰ Bkz. Yargıtay 8. HD., E. 2007/12851, K. 2008/5837 (22.04.2008) <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T.01.08.2024) Bkz. Yargıtay 8. HD., E. 2016/11910, K. 2018/17472 (17.10.2018) <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T. 10.09.2024)

bölünerek, hisse senedi sayısı arttırılır. HAAO sermaye arttırımı iki farklı yöntemler gerçekleştirilmektedir. Bunlardan ilki Bedelsiz Sermaye Arttırımı, ikincisi ise Bedelli Sermaye Arttırımıdır⁷⁴¹.

Bedelsiz sermaye arttırımı; HAAO tarafından herhangi bir bedel alınmadan mevcut şirket hissedarlarına ek hisse senedi dağıtılmasıdır. Bir başka ifade ile HAAO hissedarları herhangi bir bedel ödemediği şirketten ek hisse almaktadırlar. Bu durumda bu ek hisselerin kişisel malların kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceği tartışmalıdır.

Kişisel görüşümüze göre bu durumda bedelsiz hisse senetlerinin özellikleri dikkate alınmalıdır. Hisse senedi sahibi yatırımcının, bedelsiz hisse senetleri elde etmesi ile mevcut hisse senedi değerinde herhangi bir artış olmaması halinde bu bedelsiz hisse senetleri kişisel mal kabul edilmelidir. Buna karşılık bedelsiz hisse senetleri elde etmesi ile mevcut hisse senedi malvarlığı değerinde herhangi bir artış olması halinde bedelsiz paylar edinilmiş mal kabul edilmelidir.

Bu kapsamda bedelsiz hisse senetleri şirket karının piyasaya sürülmesi amacıyla HAAO tarafından para yerine verilmemişse, hisse senedi sahibi yatırımcının bedelsiz hisse senetlerinin elde etmesi ile mevcut hisse senedi değerinde bir artış olmamaktadır. Bedelsiz hisse senetlerini sadece mevcut ortaklar alabilir. Bedelsiz hisse senetleri, bu senetleri edinmek için yatırımcıların bir bedel ödenmediğini ifade etmekte olup payın bir karşılığı olmadığı anlamına gelmemektedir. Yatırımcının o ana kadar sahip olduğu hisse senedi malvarlığı sadece daha fazla hisse senedine bölünerek yayılmıştır. Örneğin tanesi 20 TL'den iki bin hisse senedine sahip yatırımcının malvarlığı 40.000 TL'dir. Bu yatırımcının her hisse senedine karşılık bir bedelsiz hisse senedi satın alması halinde mevcut hisse senedi dört bin adet olacaktır. Ancak bir hisse senedinin değeri karşılıksız piyasaya sürülen hisse senedi ile oranlı olarak düşeceğinden yatırımcının malvarlığında herhangi bir değişiklik olmayacaktır. Bir başka ifade ile hisse senedi değeri artık 20 TL değil 10 TL olacaktır, bu durumda yatırımcının mal varlığı yine 40.000 TL (10 TL x 4.000) olacaktır.⁷⁴²

⁷⁴¹ <https://www.unlumenkul.com/blog/hisse-bolunmesi-nedir-nasil-gerceklesir/#> (E.T. 10.09.2024)

⁷⁴² Zeytin, *Katılma Rejimi*, 144.

Buna karşılık bedelsiz hisse senetleri şirket karının piyasaya sürülmesi amacıyla para yerine hisse olarak yatırımcılara verilmesi halinde bu durumda edinilmiş mal olarak kabul edilmelidir.

Sermaye arttırımının bir diğer yöntemi Bedelli Sermaye Arttırımıdır. Bu yöntemde sermaye arttırımı esas sermayeye karşılık olan pay bedelleri ödendikten genel kurul kararı ile yeni hisse senetleri çıkartılarak şirket sermayesinin arttırılmasıdır. Rüçhan hakkı hisse sahibi yatırımcıya sermaye arttırımı halinde yeni hisse senetleri satın alma hakkını vermektedir⁷⁴³. Bu durumda yeni edinilen hisse senedi bedellerinin hangi malvarlığı grubundan karşılandığına bakılmalıdır. Eğer yeni hisse senetleri kişisel mal ile alınmışsa kişisel mal, edinilmiş mal ile alınmışsa edinilmiş mal kabul edilmelidir.

TMK m. 219/2, 5. bendi uyarınca edinilmiş malların yerine geçen değerler edinilmiş mal kabul edilecektir. Buna göre eşlerden biri adına edinilen edinilmiş mal niteliğindeki bir malvarlığını elden çıkararak onun yerine hisse senedi alması halinde bu malvarlığı da yine edinilmiş mal kabul edilmektedir⁷⁴⁴. Yeni malvarlığı edinilirken bu malvarlığının bir kısmı edinilmiş mallardan bir kısmı ise kişisel mallardan karşılanması halinde ise her bir bölüm yönünden ikame kuralı geçerli olmaktadır. Bir başka ifade ile yeni edinilen hisse senetleri hangi malvarlığı kesiminden karşılanmış ise o kesime dahil olmaktadır⁷⁴⁵. Örneğin evlilik birliği içerisinde ödenen emekli ikramiyesinin tamamı ile hisse senedi alınması halinde öncelikle ödeme tarihi itibarıyla Türkiye Hayat Annüite taplosundan yararlanılarak, emekli olan eşin ortalama bakiye yaşam süresi hesaplanıp, ödeme günlük irat şeklinde yapılsaydı her bir güne karşılık gelen miktar saptanır. Sonrasında, irat şeklindeki günlük ödeme miktarı, edinilmiş mallara katılma rejimi süresi ile çarpılarak bulunacak bu edinilmiş mallara katılma rejimi süresindeki peşin tutar hesaplanır. Bu tutar oranında alınmış hisse senedi edinilmiş mal, Mal rejiminin sona ermesinden sonraki döneme isabet eden ödemenin açıklanan yöntemle hesaplanan peşin sermaye çevrilmiş değer ile alınan hisse senetleri emekli olan eşin kişisel malı sayılır.

⁷⁴³ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 144.

⁷⁴⁴ Şıpka, *Katılma Rejimi*, 103.

⁷⁴⁵ Gümüş, *Mal Rejimleri*, 262.

Tüm bu hususlardan açıkça anlaşılacağı üzere bir hisse senedinin edinilmiş mal kabul edilebilmesi için iki şartı taşıması gerekir. Bu şartlar; söz konusu hisse senedinin mal süresince edinmiş olması ve TMK m. 219'da yer alan mal gruplarından biri olmasıdır⁷⁴⁶. Ancak istisnai olarak kanunda sayılmamış olsa da kişisel mal kabul edilmeyen mal varlığı değerleri edinilmiş mal olarak kabul edilebilmektedir⁷⁴⁷. Edinilmiş mal karinesi gereği, kişisel mal olduğu ispatlanamayan hisse senetleri edinilmiş mal kabul edilmektedir. Edinilmiş mallara getirilebilecek bir diğer istisna ise TMK m. 221 uyarınca kanun gereği edinilmiş mal olarak kabul edilen bazı mal varlığı değerlerinin eşler tarafından yapılan mal rejimi sözleşmesi ile kişisel mal olarak kabul edilebilmesidir⁷⁴⁸. Bir başka ifade ile edinilmiş mal olarak kabul edilen hisse senetleri, eşler arasında yapılan mal rejim sözleşmesi ile kişisel mal olarak kabul edilebilirler.

5.6. Kişisel Mal Olarak Hisse Senedi

Çalışmamızda daha önce ayrıntılarıyla açıklandığı üzere eşlerin sahip oldukları malvarlığı değerlerinden bir kısmı kanundan bir kısmı ise eşler arasında yapılan bir sözleşmeden ötürü edinilmiş mal kabul edilmektedir⁷⁴⁹. TMK m.220 uyarınca eşlerin sahip oldukları hisse senetlerinin kişisel mal kabul edileceği haller;

- Mal rejiminin başlangıcında eşlerden birine ait hisse senetleri veya
 - Bir eşin sonradan miras yoluyla ya da herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla elde ettiği hisse senetleri,
 - Kişisel mallar yerine geçen değerler ile edinilen hisse senetleri kişisel maldır.
- Çalışmamızda bu hususlar üzerinde ayrıntılarıyla durulduğundan kısa bir değerlendirme yapılacaktır.

Edinilmiş Mallara katılma rejiminden önce eşlerden biri tarafından edinilmiş hisse senetleri kişisel mal kabul edilir. Edinilmiş mallara katılma rejimi süresince bu hisse senetlerinin değeri arz talep dengesine göre serbest Pazar mekanizmalarına uygun olarak artarsa, bir

⁷⁴⁶ Akıntürk – Ateş, *Aile Hukuku*, 2/157.

⁷⁴⁷ Şeker, *Katılma Rejimi*, 43.

⁷⁴⁸ Şeker, *Katılma Rejimi*, 44.

⁷⁴⁹ Akıntürk – Ateş, *Aile Hukuku*, 2/158.

başka ifade ile konjonktürel değer artışı meydana gelirse bu değer artışı da kişisel mal olarak kabul edilir. Buna karşılık hissedar eş şirket yönetiminde de yer alıp, hisse senetlerinin değerinin artışı eşin olağan yönetimlerini aşan çalışmasının karşılığı ise bu durumda endüstriyel değer artışı meydana gelmektedir. Endüstriyel değer artışı eşin çalışması sonucu olduğundan edinilmiş mal kabul edilmektedir.⁷⁵⁰

Eşlerden birinin yasal mal rejimi süresince karşılığı olmaksızın ister kanuni mirasçı ister ölüme bağlı hukuki işleme dayanan mirasçı sıfatı ile miras bırakandan edindiği tüm hisse sentleri kanun koyucu tarafından kişisel mal kabul edilmektedir⁷⁵¹. Miras yolu ile kazanımın hangi tarihte olduğunun bir önemi bulunmamaktadır⁷⁵². Bu tür kazanımlar ölüme bağlı karşılıksız kazanımlardır. Bir başka ifade ile iktisabın ivazsız olması esastır⁷⁵³. Buna karşılık miras, ivazlı miras sözleşmesine dayalı olarak da edinilebilir. Bu halde miras bırakandan edinilen hisse senetlerinin hangi mal grubunda yer aldığı tespit edilebilmesi için eşin ivazı hangi malvarlığı grubundan aldığına bakılmalıdır. Eğer ivaz kişisel mallardan karşılanmışsa hisse senetleri kişisel mal, edinilmiş mallardan karşılanmış ise edinilmiş mal kabul edilir⁷⁵⁴.

Eşlerden birinin yasal mal rejimi süresince herhangi bir karşılıksız kazandırma yoluyla edindiği hisse senetleri kanun koyucu tarafından kişisel mal kabul edilmektedir. Burada önemli olan hisse senedinin karşılıksız edinilmiş olmasıdır. Edinim için herhangi bir karşılık verilmiş ise kişisel mal kabul edilmemektedir⁷⁵⁵.

Edinilmiş mallara katılma rejimi süresince eşlerden birine ait kişisel mal niteliğine sahip bir malvarlığının elden çıkartılarak, hisse senedi edinilmesi halinde bu malvarlığı değeri de kişisel mal kabul edilmektedir⁷⁵⁶.

⁷⁵⁰ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 153

⁷⁵¹ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 171.

⁷⁵² Şıpka, *Katılma Rejimi*, 112.

⁷⁵³ Gümüş, *Mal Rejimleri*, 268.

⁷⁵⁴ Gümüş, *Mal Rejimleri*, 268.

⁷⁵⁵ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 179.

⁷⁵⁶ Ağyel vd., *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 228.

5.7. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde BİST’de İşlem Gören Hisse Senetlerinin Tasfiyesi

Çalışmamızın önceki bölümlerinde edinilmiş mallara katılma rejiminin sona ermesi ve tasfiyenin aşamaları ayrıntılarıyla ele alındığından bu bölümde yalnızca tasfiye sırasında hisse senetlerine ilişkin özellik arz eden hususlar üzerinde durulacaktır. Tasfiyenin tüm aşamaları değil yalnızca Değer Artış Payı Alacağı ve Artık Değere Katılma Alacağı kapsamında hisse senetlerine ilişkin değerlendirmeler yapılacaktır.

5.7.1. Değer Artış Payı Olarak Bist’de İşlem Gören Hisse Senetleri

Evlilik birliği süresince, eşlerden birinin hisse senedi edinmesine diğer eş maddi olarak katkıda bulunabilir⁷⁵⁷. Hatta eşlerden birine ait hisse senedini bedelinin tamamı diğer eş tarafından karşılayabilir⁷⁵⁸. Eşlerin evlilik birliğine güvenerek yaptıkları bu katkı, evliliğin sona ermesi durumunda diğer eşten istenilebilmektedir⁷⁵⁹. Örneğin eşlerden birinin evlilik birliği içerisinde hisse senetleri edinmesine, diğer eş kendisine düğünde takılan zilyet eşyalarını bozarak destek olabilir. Eşlerden biri, bağışlama kastı olmaksızın, diğer eşe ait hisse senetlerinin edinilmesine katkıda bulunmuşsa ve söz konusu hisse senetlerinin tasfiye sırasında değerinde bir artış ortaya çıkarsa değer artış payı alacağı gündeme gelmektedir⁷⁶⁰.

Daha iyi açıklamak için örnek vermek gerekirse;

- Eşlerin Evlilik Tarihi: 26.08.2007
- Eşlerin Boşanma Tarihi (Kabul edilip kesinleşen): 07.10.2017
- Değer Artış Payı Talepli Açılan Dava Tarihi: 02.01.2018
- Dava Konusu Hisse Senetlerinin Edinim Tarihindeki Değeri: 12.07.2008
- Dava Konusu Hisse Senetlerinin Edinim Tarihindeki Değeri: 200.000 TL

⁷⁵⁷ **Yılmaz**, *Medeni Hukuk Aile Hukuku*, 3/381.

⁷⁵⁸ **Akça**, “Değer Artış Payı Alacağı”, 202.

⁷⁵⁹ **Erdem – Makaracı**, *Aile Hukuku*, 294

⁷⁶⁰ **Akça**, “Değer Artış Payı Alacağı”, 203., **Bkz. Yargıtay 8. HD.**, E. 2015/9379, K. 2016/1291 (26.01.2016) <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T. 10.09.2024)

- Davacı Eşin Kişisel Malından Hisse Senetlerinin Alımına Yaptığı Katkı: 20.000 TL
 - Dava Konusu Hisse Senetlerinin Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sona Erdiği 07.10.2017 Boşanma Davası Tarihindeki Değeri: 400.000 TL
 - Değer Artış Payı Talepli Davanın Karar Tarihi: 12.03.2020.
 - Hisse Senetlerinin Mal Rejimi Sona Erdiği Tarihteki Değerinin (400.000TL), değer Artış Payı Alacağı Talepli Davada Karar Tarihine En Yakın Tarihe Göre (Mart 2020) Değeri: 612.000 TL
- DEĞER ARTIŞ PAYI HESABI:
- Eşin Katkı Payı Oranı: 20.000/200.000: 1/10 katkı oranı
 - DAP Alacağı: 612.000 TL x 1/10: 61.200 TL dir.⁷⁶¹

5.7.2. Artık Değere Katılma Alacağı Olarak Bist’de İşlem Gören Hisse Senetleri

Çalışmamızda daha önce ayrıntılarıyla açıklandığı üzere; mal rejiminin tasfiyesinde kural olarak iki tür alacak hakkı talep edilebilecektir. Bunlardan ilki Değer Artış Payı alacağı, ikincisi ise Artık Değere Katılma alacağıdır. Artık değer; mal rejimi süresince elde edilen edinilmiş mallara, eklenecek değerler ile denkleştirme değerinin de eklenmesi suretiyle belirlenen değerden, edinilmiş malların borçlarının çıkarılmasıyla kalan net miktardır⁷⁶². Artık değere katılma alacağı ise; edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesi sonucunda eşlerin malvarlıklarına ait edinilmiş ve kişisel malların belirlenmesi, akabinde edinilmiş mal gruplarının aktifleri ve pasifleri hesaplandıktan sonra “artık değer” kalırsa kural olarak her eş ya da mirasçılar diğer eşe ait artık değer yarısı üzerinde hak sahibi olması olarak tanımlanmıştır⁷⁶³.

Eşlerden birinin Borsa İstanbul’da hisse senedi sahibi olması durumunda, hisse senedini elinde bulunduran eş şirketin bir ortağı kabul edilir. Bu nedenle malik olan eşin mali hakları bulunmaktadır. Edinilmiş mal olarak kabul edilen hisse senetleri, şirketin mevcut pay sahiplerine dağıttığı kâr payı, sermaye arttırımı nedeniyle bedelsiz verilen paylar ve rüşhan

⁷⁶¹ İğöz Demirel- Büberci Çiftçi, *Katılma Rejimi Kapsamında Tasfiyesi*, 158.

⁷⁶² Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 340.

⁷⁶³ Gençcan, *Mal Rejimleri Hukuku*, (2020), 578.

hakkı sebebiyle edinilen yeni hisse senetleri tasfiye sırasında var olması halinde artık değere katılma hesabında değerlendirilirler⁷⁶⁴.

Bunlar haricinde çalışmamızda daha önce açıklandığı üzere kişisel mal olarak kabul edilen hisse senetlerine ilişkin şirketin mevcut pay sahiplerine dağıttığı kâr payı, kâr payı olarak sermaye arttırımı yolu ile bedelsiz verilen paylar ve rüçhan hakkı sebebiyle edinilmiş mallardan edinilen yeni hisse senetleri tasfiye sırasında var olması halinde kişisel malın geliri kabul edilerek, edinilmiş mal olarak artık değere katılma hesabında değerlendirilirler. Kişisel mal niteliğindeki hisse senedine ilişkin HAAO tarafından kâr payı dağıtılmamış yahut kâr payı ana sermayeye eklenmiş ise dağıtılmayan bu kar payları edinilmiş mal kabul edilir ve tasfiye hesabına dahil edilir⁷⁶⁵.

Her ne kadar HAAO tarafından pay sahiplerine dağıtılan kar payının tasfiye değerlendirilebilmesi için tasfiye anında mevcut olması gerekse de, Yargıtay kararlarına göre; ödenmiş kar payı mal rejiminin sona erdiği tarihte mevcut olmaması halinde ailenin ekonomik ve mali gücüne göre, yaşam standartlarına göre, hayatın olağan akışına uygun olarak aile harcamasında kullanıldığı kabul edilen bedel belirlenip, kar payından çıkartıldıktan sonra kalan miktar tasfiyede gözetilmelidir. Yargıtay 8. HD. 10.10.2016 tarihli kararına göre; *“Kişisel mal niteliğindeki şirket üzerinde davacı eşin mal rejiminin tasfiyesi sonucu oluşacak alacak hakkı bulunmamaktadır. Ne var ki; aksi kararlaştırılmadığından şirket geliri edinilmiş mal olduğundan, mevcut ise tasfiye davasının konusu olabilir. Mahkemece yapılacak iş; öncelikle yukarıda açıklanan yasal düzenleme, ilke ve esaslar çerçevesinde, 4721 sayılı TMK'nun yürürlüğe girdiği 01.01.2002 tarihinden mal rejiminin sona erdiği 22.05.2009 tarihine kadar, dava konusu şirketin kar edip etmediğinin, kar etmişse davalı eşi şirket kar payı (temettü=kazanç) ödenip ödenmediğinin, ödenmişse mevcut olup olmadığının ya da her hangi bir yatırıma dönüştürülüp dönüştürülmediğinin, kar payı ödemesi yapılmamışsa karın şirkete yatırım olarak kullanılıp kullanılmadığının araştırılıp belirlenmesidir. Kar payı ödemesi yapılmış veya karın şirkete yatırım olarak kullanılması durumunda, bu miktarların mal rejiminin sona erdiği tarih itibarıyla ulaştığı*

⁷⁶⁴ **Bkz. Yargıtay 8. HD.**, E. 2015/16136, K. 2016/5743 (29.03.2016) <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T. 10.09.2024)

⁷⁶⁵ **Büberci**, *Anonim ve Limited Şirketlerde Pay, Kar Payı ve Yedek Akçelerin Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi Kapsamında Tasfiyesi*, 171.

reel değer belirlenerek mal rejiminin tasfiyesinde göz önünde bulundurulmalıdır. Ödenmiş kar payının mal rejiminin sona erdiği tarihte mevcut olmaması durumunda ise; iddia ve savunma doğrultusunda toplanan tüm deliller, ailenin ekonomik ve sosyal statüsü, yaşam standardı ve hayatın olağan akışına göre aile harcamasında kullanıldığı kabul edilen makul miktar belirlenip çıkarıldıktan sonra, kalan miktarın mal rejiminin tasfiyesinde gözetilmesi gerekir”⁷⁶⁶. Buna karşılık bu uygulama doktrinde eleştirilmiştir. Zeytine göre; bu uygulama yalnızca eşin şirket sahibi ya da hâkim ortak olması halinde kabul edilebilir. Borsada halka açık bir şirkette kişisel mal grubuna ait hissesi olan bir eşin, şirketin dağıtılmamış önceki yıl karının edinilmiş mal kabul edilmesi mümkün değildir⁷⁶⁷.

Edinilmiş mal olarak kabul edilen hisse senetlerinin tasfiye hesabında hangi değerinin esas alınacağı önem taşımaktadır. Borsa İstanbul’da işlem göre hisse senetlerinin tasfiye anındaki değeri, şirketin piyasa değeridir⁷⁶⁸. Borsa rayiç değerine ilişkin 213 sayılı Vergi Usul Kanunu⁷⁶⁹ m. 263 uyarınca; “*Borsa rayici, gerek menkul kıymetler ve kambiyo borsasına, gerekse ticaret ve kıymetli madenler borsalarına kayıtlı olan iktisadi kıymetlerin değerlemeden evvelki son muamele gününde borsadaki muamelelerinin ortalama değerlerini ifade eder. Normal temevvüçler dışında fiyatlarda bariz kararsızlıklar görülen hallerde, son muamele günü yerine değerlemeye takaddüm eden 30 gün içindeki ortalama rayici esas olarak aldirmaya Maliye Bakanlığı yetkilidir*”. Bu hükümden de açıkça anlaşılacağı üzere BİST’de işlem gören hisse senetlerinin değeri tasfiye sırasındaki şirketin piyasa değeridir. Piyasa değeri belirlenirken alıcı ve satıcının baskı altında olmaması, bilgili, ihtiyatlı ve istekli olmaları, rekabetçi ve açık bir piyasa olmasına dikakt edilmelidir⁷⁷⁰.

Çalışmamızda ayrıntılarıyla açıklandığı üzere tasfiye sonucunda ayni devir hakkı değil alacak hakkı talebi söz konusudur. Bu sebeple eşlerden birinin maliki olduğu ve edinilmiş mal kabul edilen Borsa İstanbul’da İşlem Gören Hisse senetleri piyasa değeri tasfiye

⁷⁶⁶Yargıtay 8. HD., E. 2016/15695, K. 2016/13500 (10.10.2016), <https://karararama.yargitay.gov.tr> (E.T. 15.09.2024)

⁷⁶⁷ Zeytin, *Katılma Rejimi*, 1755

⁷⁶⁸ İçöz Demirel- Büberci Çiftçi, *Katılma Rejimi Kapsamında Tasfiyesi*, 167.

⁷⁶⁹ Vergi Usul Kanunu, Resmi Gazete 10703 (10.10.1961), Kanun No: 213.

⁷⁷⁰ Gençcan, *Mal Rejimleri Hukuku*, 675.

sırasında pozitif değerlere eklenip, tasfiye sonucunda belirlenen artık değerin yarısı üzerinde diğer eşin hakkı bulunmaktadır.

SONUÇ

Mal rejimi, eşlerin gerek evlilik öncesi gerek evlilik süreci içerisinde eşlerin sahip oldukları mallar üzerlerindeki haklarını ve borçlarına ilişkin düzenlemeyi ifade etmektedir. 17 Şubat 1926 tarihli ve 743 sayılı mülga Türk Kanunu Medenisi-m. 170. uyarınca eşler arasında yasal mal rejimi olarak “mal ayrılığı rejimi” kabul edilmiştir. Mülga Türk Kanunu Medenisi yaklaşık 76 yıl boyunca yürürlükte kalmıştır. Bu süre zarfında dünyada yaşanan gelişmeler ve çağdaşlaşma sonucunda kanun zaman içerisinde toplumsal gerçeklikten uzaklaşmış ve aile hukukuna ilişkin yeni düzenlemeler ihtiyacı doğmuştur. Bunun sonucunda Türk Kanuni Medenisi 31.12.2001 tarihinde yürürlükten kalkmış ve 01.01.2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ile Türk Medeni Kanunu’nda dört tür mal rejimi düzenlenmiştir. Bunlar; edinilmiş mallara katılma rejimi, mal ayrılığı rejimi, paylaşımlı mal ayrılığı rejimi ve mal ortaklığı rejimidir. Yasal mal rejimi olarak ise “edinilmiş mallara katılma rejimi” kabul edilmiştir. Edinilmiş mallara katılma rejimi; rejim süresince, eşlerden her birinin kanun veya sözleşmede belirlenen şekilde edindikleri malvarlığı değerleri üzerinde mal rejiminin sona ermesiyle birlikte diğer eşe belirli bir oranda alacak hakkını sağlayan mal rejimidir.

Edinilmiş mallara katılma rejiminde iki tür mal grubu yer almaktadır. Bunlar; edinilmiş mallar ve kişisel mallardır. Edinilmiş mal; her eşin yasal mal rejimi süresince karşılığını vererek elde ettiği mal varlığı değerleridir. TMK m. 219 uyarınca edinilmiş mallar; eşlerin çalışması karşılığı olan edimler, sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının veya personele yardım amacı ile kurulan sandık ve benzerinin yaptığı ödemeler, çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatlar, kişisel malların gelirleri ve edinilmiş malların yerine geçen değerlerdir. TMK m.220 uyarınca kişisel mallar ise; Eşlerden birinin yalnız kişisel kullanımına yarayan eşya, Mal rejiminin başlangıcında eşlerden birine ait bulunan veya bir eşin sonradan miras yoluyla ya da herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla elde ettiği malvarlığı değeri, Manevi tazminat alacakları, Kişisel mallar yerine geçen değerlerdir.

Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, eşlerden birinin ölümü veya başka bir mal rejiminin kabulüyle sona erer. Mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona ermesine veya mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi halinde, mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer. Edinilmiş mallara katılma rejiminin sona ermesi anı hangi malların edinilmiş

mallara katılma rejimi kapsamında değerlendirileceğinin saptanması bakımından önem arz etmektedir. Edinilmiş mallara katılma rejimi kapsamında yalnızca yasal mal rejiminin başlangıcı ve sona erme tarihleri arasındaki edinilmiş mallar değerlendirilmektedir.

Edinilmiş mallara katılma rejimini sona ermesi halinde tasfiye aşamasına geçilmektedir. Yasal mal rejiminde tasfiyesi genel olarak bir hesaplama işlemi olup, eşlerin edinilmiş mallarının değerleri tespit edilerek, bir eşin diğer eşe ödeyeceği artık değer hesap edilmesidir. TMK m. 231 uyarınca eşlerin artık değere katılma alacaklarının tespit edilebilmesi için öncelikle eşlerin edinilmiş mallarının tasfiye anında ki değeri, edinilmiş mal yararına denkleştirme alacağı, eğer varsa değer artış payı alacağı ve eklenecek değerler, hesap edilir. Sonrasında bu toplam değerden bu mallara ilişkin borçlar düşülür. Böylece artık değer, eklemekten ve denkleştirmeden elde edilen miktarlarda dahil olmak üzere her eşin edinilmiş mallarının toplam değerinden bu mallara ilişkin borçlar çıkarıldıktan sonra kalan miktardır. Mal rejiminin tasfiyesi talebi ve katılma alacağının ifası talebi birbirlerinden farklı olup, katılma alacağının talep edilebilmesi için tasfiyenin gerçekleşmesi gerekmektedir.

Mal rejiminin tasfiyesinde kural olarak iki tür alacak hakkı talep edilebilecektir. Bunlardan ilki Değer Artış Payı alacağı, ikincisi ise Artık Değere Katılma alacağıdır. Eşlerden biri, bağışlama kastı olmaksızın, diğer eşe ait malvarlığının edinilmesine katkıda bulunmuşsa ve söz konusu hisse senetlerinin tasfiye sırasında değerinde bir artış ortaya çıkarsa değer artış payı alacağı gündeme gelmektedir. Artık değere katılma alacağı ise; edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesi sonucunda eşlerin malvarlıklarına ait edinilmiş ve kişisel malların belirlenmesi, akabinde edinilmiş mal gruplarının aktifleri ve pasifleri hesaplandıktan sonra “artık değer” kalırsa kural olarak her eş ya da mirasçıları diğer eşe ait artık değer yarısı üzerinde hak sahibi olmasıdır. Eşler aralarında yapacakları bir sözleşme ile bu oranı değiştirebilirler. Artık değer yalnızca bir hesap değeri ve rakamsal bir sonuç olup, eşlerin mülkiyetine ilişkin bir düzenleme değildir. Bir başka ifade ile artık değere katılma alacağı hakkı ayni değil, eşlerin karşılıklı para alacaklarına ilişkin nakdi bir paylaşımdır.

Çağımızda teknolojinin gelişimi ile birlikte yatırım faaliyetleri ve yöntemleri değişmiştir. Birçok küçük ya da büyük yatırımcı, halka açık anonim ortaklıklarının hisse senetleri satın alarak yatırımlarını BİST’de faaliyet gösteren Halka Açık Anonim Ortaklıklara

yapmışlardır. Edinilmiş mallara katılma rejiminin sona ermesi halinde hisse senetlerinin paylaşımının nasıl olacağı günümüzde büyük bir önem arz etmektedir.

Borsa; menkul kıymetlerin, stok, hisse senedi, emtia, döviz, opsiyon sözleşmeleri ve vadeli kontratların halka açık satıldığı ve satın alındığı modern organize bir piyasadır. Günümüzde uluslararası küresel piyasalar dışında, her ülkenin kendi bünyesinde organize ettiği borsalar bulunmaktadır. Ülkemizde borsacılık faaliyetleri Borsa İstanbul'da gerçekleşmektedir.

Anonim şirketler payları halka arz olunabilen ve payları borsada işlem görebilen tek şirket türüdür. Anonim şirketi; sermayesi belirli ve paylara bölünmüş olan, borçlarından dolayı yalnız malvarlığıyla sorumlu bulunan şirkettir. Anonim şirketler halka açık ve halka açık olmayan anonim şirketler olarak ikiye ayrılmaktadır. Halka açık anonim şirketler sermaye piyasalarında hisse (pay) senetleri, tahviller, bonolar başta olmak üzere menkul kıymetleri ihraç edebilirler. Borsada halka anonim şirketlerin hisse (pay) senetleri işlem görür. Hisse senedi; bir anonim şirketin sermayesinin paylarını temsil eden ve kanun koyucunun koyduğu şekil şartlarına uygun olarak düzenlenen bir kıymetli evrak hükmünde belgedir. Hisse senedini elinde bulunduran gerçek ya da tüzel kişi şirketin bir ortağı kabul edilir.

Edinilmiş mallara katılma rejimi süresi boyunca eşlerden her birinin çalışma karşılığı edinilmiş olduğu hisse senetleri, edinilmiş mal kabul edilir. Aynı şekilde hisse senedinin malikine sağladığı mali haklar; kâr payı ya da temettü geliri ve sermaye arttırımı durumunda edinilen yeni paylarda edinilmiş mal kabul edilir. Bunun dışında Edinilmiş mallara katılma rejimi süresi boyunca eşlerden her birine ait kişisel mal kabul edilen hisse senetlerine ilişkin HAAO tarafından ödenen kar payları da edinilmiş mal kabul edilir. Eşlerden biri adına edinilen edinilmiş mal niteliğindeki bir malvarlığını elden çıkararak onun yerine hisse senedi alması halinde bu malvarlığı da yine edinilmiş mal kabul edilmektedir.

Edinilmiş Mallara katılma rejiminden önce eşlerden biri tarafından edinilmiş hisse senetleri ise kişisel mal kabul edilir. Eşlerden birinin yasal mal rejimi süresince karşılığı olmaksızın ister kanuni mirasçı ister ölüme bağlı hukuki işleme dayanan mirasçı sıfatı ile miras bırakandan edindiği tüm hisse senetleri kişisel mal kabul edilmektedir. Aynı şekilde eşlerden birinin yasal mal rejimi süresince herhangi bir karşılıksız kazandırma yoluyla edindiği hisse senetleri ve edinilmiş mallara katılma rejimi süresince eşlerden birine ait kişisel mal

niteliğine sahip bir malvarlığının elden çıkartılarak, hisse senedi edinilmesi halinde bu malvarlığı değeri de kişisel mal kabul edilmektedir.

Edinilmiş mallara katılma rejiminde edinilmiş mal olarak kabul edilen Borsa İstanbul'da işlem gören hisse senetleri de pozitif değer olarak tasfiye hesabına eklenir. Hisse senetlerinin tasfiye anındaki değeri, şirketin piyasa değeridir. Yapılan bu hesaplama sonucunda belirlenen artık değerın yarısı üzerinde diğer eşin hakkı bulunmaktadır.

,

KAYNAKÇA

Acabey, Mehmet Beşir. “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Mal Grupları İspat Kuralları ve Eşlerin Paylı Mülkiyet Altındaki Mallara İlişkin Düzenlemeler”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9/Özel Sayı (Temmuz 2007), 491-534. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/756831>

Acar, Faruk. *Aile Hukukumuzda Aile Konutu- Mal Rejimleri- Eşin Yasal Miras Payı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 5. Basım, 2016.

Ağyel, Ebru – Fahri – Nadir, Meral. *Yargıtay Uygulamasında Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*. Ankara: Adalet Yayınevi, Birinci Basım, 2021.

Akça, Neslihan. “Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi Kapsamında Eşlerin Paylı Mülkiyetlerinde Bulunan Malların Edinilmesine Yaptıkları Katkı Bakımından Değer Artış Payı Alacağı”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 67/2 (Haziran 2018), 201-226. https://doi.org/10.1501/Hukfak_00000001914.

Akgün Toker, Aliye- Kayış, Ferhat – Özdamar, Demet – Toker, Ali Gümrah. *Yasal Mal Rejimi (Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi) ve Tasfiyesi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 7. Basım, 2022.

Akın, Ünal “Edinilmiş Mallara Katılma Rejimine Eleştirel Bir Bakış”. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 23/4 (Ekim 2019) 121-140.

Akıntürk, Turgut – Ateş, Derya. *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*. İkinci Cilt. İstanbul: Beta Basım, 24.Basım, 2022.

Ateş, Turan. *Edinilmiş (Kazanılmış) Mallara Katılma Rejimi*. Ankara: Bilge Yayınları, 3. Basım, 2013.

Ayiter, Mehmet Kudret, *Klasik Roma Hukukunda Dos 'un Tesisi*, Ankara, 1. Basım, 1958.

Berki, Osman. “Mal Rejimleri ve Bunlardan Doğan Kanun İhtilafları”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1/1 (Mart 1943), 146-162.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/auhfd/issue/42886/518623>

Birinci Uzun, Tuba. “Artık Değere (Tmk Md.237 F.2) Ve Ortaklık Mallarına (Tmk Md.276 F.3) Katılma Anlaşmalarıyla Saklı Pay Kurallarının Bertaraf Edilmesi: Bir Medeni Hukuk Anomalisi”. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 9/1 (Haziran 2018), 105-132.
<https://doi.org/10.21492/inuhfd.388339>.

Büberci, Afet Gülen. *Anonim ve Limited Şirketlerde Pay, Kar Payı ve Yedek Akçelerin Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi Kapsamında Tasfiyesi*. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Büyüktandır, Tahir. “Türk Medeni Kanunu’nda Eşler Arasındaki Yasal Mal Rejimi”. *Ankara Barosu Dergisi* 1 (2002), 103-131.

Cantumur, Ufuk. *Menkul Sermaye Gelirlerinin Vergilendirilmesi ve Türkiye Örneği*. İstanbul: T.C. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008.

Çekin, Mesut Serdar. “Mal Rejimi Hukukunda Gerçekleştirilen Tasarrufların Miras Hukukuna Etkisi”. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4/2 (Eylül 2017), 189-208.

Çınar, Yasemin. *İslam Hukuku’na Göre Şirketlerin Faaliyet Alanları Bakımından Borsa İşlemlerinin Hükmü*. İstanbul: T.C. Marmara Üniversitesi, İslam Ekonomisi ve Finans Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023.

Çolak, Mehmet. *Borsa İstanbul’da Yapılan İşlemlerin İslam Fıkhi Açısından Değerlendirilmesi*. Erzincan: T.C. Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014.

Çonkar, Mustafa Halil. *Anonim Ortaklıkta Pay Sahipliği Sıfatının İspatlanması*. İstanbul: T.C. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008.

Demir, Koray. *Şirketler Hukuku Temel Bilgileri*. Lykeion Yayınları, 1. Basım, 2023.

Demirel Hazan, Hilal. *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesi*. İstanbul: T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.

Ekici, Sevilay. *Türk Medeni Kanunu ve Yargıtay Kararlarına Göre Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023.

Emiroğlu Haluk, “Roma Klasik Hukuk Dönemi’nde Mal Rejimi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 50, (Ağustos 2001), 175-183.

Erdem, Mehmet– Makaracı Başak, Aşlı. *Aile Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1. Basım, 2022.

Ersen Perçin, Gizem. *Milletlerarası Özel Hukuk Bakımından Mal Rejimleri*. İstanbul: T.C. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014.

Ertaş, Şeref. “Edinilmiş Mal Rejimi Tasfiyesi, Mirasın Paylaşılması, Tenkis Hakkı”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 71/1 (1 Ağustos 2013), 1365-1367.

Eyüboğlu, Seren. *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Borsaya Kote Anonim Şirketlerde Elektronik Genel Kurul Sistemi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014.

Genca, Elif. *Eski Mezopotamya’da Hukuk Hareketleri ve Düzenlemeler*. İstanbul: T.C. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009.

Gençcan, Ömer Uğur. *Mal Rejimleri Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 7. Basım, 2020.

Gençcan, Ömer Uğur. *Mal Rejimleri Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 9. Basım, 2023.

Gezder, Ümit. “Mirasın Paylaşılmasında Aile Konutunun ve Ev Eşyasının Sağ Kalan Eşe Özgülenmesi (MK. M. 652)” *Journal of Istanbul University Law Faculty* 65/2 (Temmuz 2011), 237-252.

Gök, Sevda. *Yargıtay Kararları Işığında Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Edinilmiş Mal ve Kişisel Mal*. Konya: Karatay Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.

Gümüş, Mustafa Alper – Dural, Mustafa – Ögüz, Tufan. *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku*. Üçüncü Cilt. İstanbul: Filiz Kitapevi, 16. Basım 2021.

Gümüş, Mustafa Alper. *Teoride ve Uygulamada Evliliğin Genel Hükümleri ve Mal Rejimleri (TMK m. 185-281)*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 1. Basım, 2014.

Gündüz, Gamze Yağmur. *Halka Açık Anonim Ortaklıkların Kendi Paylarını Edinmesi*. İstanbul: T.C. Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.

Günarsan, Banu Fatma. “Değer Artış Payı Alacağı ve Katılma Alacağında Zamanaşımının Tabi Olduğu Süreler”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 22/6 (Temmuz 2015), 495-527.

Güney, Şevket. “İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Açısından Yapılan Ödemelerin Yasal Mal Rejiminin Tasfiyesindeki Durumu”. *Bursa Barosu Dergisi* 41/96 (Mart 2016), 136-160.
<https://www.jurix.com.tr/article/15863>

Güvenç, Özgür- Yazıcı, Ayşe Nur Merve. “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sözleşmeyle Başka Bir Mal Rejiminin Kabulü İle Sona Ermesi Hâlinde Artık Değere Katılma Esasını Değiştiren Anlaşmaların Geçerliliği”. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 25/4 (Ekim 2021), 125-169.
<https://doi.org/10.34246/ahbvuhfd.1018670>.

Halıcı, Ceyhan Yaşar. *Türk Hukukunda Borsa Opsiyon Sözleşmelerinde Müşteri ile Borsa Üyesi Arası Hukuki İlişkiler*. Ankara: T.C. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.

Halilova, Hanım. “Dünya Tarihinde Kadın- Erkek Eşitliği”. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi* 8/38 (Temmuz 1997), 543-547.

Hatemi, Hüseyin. *Aile Hukuku*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 10. Basım, 2023.

Hatemi, Hüseyin. *Kişiler Hukuku*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 9. Basım, 2021.

Hausheer, Heinz. “Türk-İsviçre Hukuk Topluluğunda Özellikle Aile Hukuku Alanına İlişkin Müşterek Çalışmalara Yönelik Görüş ve Öneriler”. çev. Bilge Öztan. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 76/1 (2008), 201-217.

Işık, Olcay. “Hukuki Açıdan Borsa ve Borsa Türleri”. *Yalova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1/1 (Haziran), 215-258. https://www.yalova.edu.tr/Files/UserFiles/83/10_Isik.pdf

İçöz Demirel, Derya- Büberci Çiftçi, Afet. *Anonim ve Limited Şirketlerde Pay, Kar Payı ve Yedek Akçelerin Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi Kapsamında Tasfiyesi*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2. Basım, 2021.

Karamercan, Fatih. *Katkı-Değer Artış Payı & Katılma Alacağı Davaları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 9. Basım, 2024.

Kaşak, Fahri Erdem. “İsviçre Federal Mahkemesi’nin Lotodan Kazanılan İkramiyenin Edinilmiş Mal Sayılacağına İlişkin 11.04.1995 Tarihli (BGE 121 III 201) Kararı”. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 18/1 (Ocak 2014), 265-268.

Kaya, Esra Bahar. “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminden Doğan Mal Gruplarında Konjonktürel ve Endüstriyel Değer Artışı”. *Türk Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 5/1 (2023), 187-208. <https://doi.org/10.59933/tauhfd.1324530>

Kaya, Hamza. “Mevzuatımızda Şirket Türleri ve Kuruluş- Tasfiye İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi”. *Turkish Business Journal* 2/3 (2021), 24-44. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1643682>

Kayak Sevgi, “Roma Hukukunda Aile Kurumu”, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8/2 (2018), 249-302.

Kayıhan, Şaban. *Şirketler Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 5. Basım, 2021.

Kemer, Muhammed Enes. *Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibinin Ayrılma Hakkı*. Ankara: T.C. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023.

Keskin, Alper. “Türk Medeni Kanunu’nda Mal Rejimleri”. *İstanbul Barosu Dergisi* 85/4 (Temmuz 2011), 122-133. <https://www.jurix.com.tr/article/16822?u=0&c=0>

Kılıçoğlu, Ahmet M. *Aile Hukuku*. Ankara: Turhan Kitapevi, 6. Basım, 2022.

Kılıçoğlu, Ahmet M. *Katkı-Katılma Alacağı*. Ankara: Turhan Kitapevi, 8. Basım, 2021.

Kıran, Berfin. “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Katılma Alacağı”. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 21/44 (Eylül 2022), 849-864. <https://doi.org/10.46928/iticusbe.1101687>

Kitab-ı Mukaddes Erişim 24.08.2024. <https://www.kitabimukaddes.com/kutsal-kitap-hakkinda-bilgilendirme-ve-tam-metni/yeni-antlasma/matta/>

Kone, Mamadou. *İslam Hukukunda Kadının Mülkiyet Hakkı ve Malı Üzerinde Tasarruf Ehliyeti*. Bursa: T.C. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.

Kontao, Aboubakar Sidiki. *Türk ve Mali Hukuklarında Halka Açık Anonim Ortaklıklar*. Kayseri: T.C. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.

Kur'an Yolu. Erişim 24.08.2024. <https://kuran.diyanet.gov.tr>

Nebioğlu Önder, Şebnem. “Edinilmiş Mallara Katıma Rejiminde Aile Konutunun Sağ Kalan Eşe Özgülenmesi”. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 24/1 (2021), 169-218. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/951439>

Oğuzman, Kemal – Oktay Özdemir, Saibe – Seliçi, Özer. *Kişiler Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitapevi, 21. Basım, 2022.

Özer, Makbule. *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesinde Şirket Payları*. Ankara: T.C. Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Öztan, Bilge. *Aile Hukuku*. Ankara: Turhan Kitapevi, 6. Basım, 2015.

Öztürk Kaçmaz, Pelin. *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*. Ankara: T.C. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.

Özüğür, Ali İhsan. *Evlilik Birliğini Sona Erdiren Nedenler Boşanma, Ayrılık ve Evlenmenin İptali Davaları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 5. Basım, 2013.

Özüğür, Ali İhsan. *Mal Rejileri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 7. Basım, 2015.

Pehlivan, Metin. “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sona Erme Sebepleri ve Sona Erme Anının Önemi”. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 6/2 (Eylül 2017), 67-83. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/344262>

Sakarya, Nermin. *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Katılma Alacağı*. Bursa: T.C. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.

Sarı, Suat. *Evlilik Birliğinde Yasal Mal Rejimi Olarak Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*. İstanbul: Beşir Kitapevi, 1. Basım, 2007.

Savaş Öztürk, Halime. *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sona Ermesi*. Ankara: Adalet Yayınevi, Birinci Basım, 2022.

Sevinç, Sümeyye. “Nisâ 4/34. Ayetine Göre Sorumluluklar” *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* ,23/1(Mart 2023), 203-228.

Sütçü Sert, Selin. “Piyango Biletinin Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesinde Nasıl Değerlendirileceği Meselesi” *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 6/1 (2023), 151-159.

Şahan, Gökhan. “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Denkleştirme (TMK. Md. 230)”. *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13/1 (Mayıs 2018), 71-99. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/475398>

Şahin, Alperen. *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sona Ermesi Halinde Değer Artış Payı ve Artık Değere Katılma*. Ankara: Çankaya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023.

Şahin, Seda Emine. *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Katılma Alacağı*. Ankara: Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.

Şeker, Muzaffer. *Bilimsel Çalışmalar ve Güncel Yargıtay Kararlarıyla Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Bağlantılı Konular*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 1. Basım, 2022.

Şenyüz Kuşoğlu, Dilay. *Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Önemli Nitelikteki İşlemler ve Ayrılma Hakkı*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2024.

Şıpka, Şükran. *Türk Hukukunda Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 1. Basım, 2011.

Şimşek, Mustafa. “Uygulamada Mal Rejimi Davaları”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 25/99 (2012), 381-396. <https://www.jurix.com.tr/article/11019>

Tamer, Diler. “Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi Kimi Koruyor?”. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 18/2 (2021), 635- 644. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2069968>

Tanrıkulu, Fatma Betül Zehra. *Katolik Mezhebinde Evlilik ve Boşanma*. Bursa: T.C. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.

Topuz, Gökçen. “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Eşlerden Birinin Üçüncü Kişilere Borcundan Dolayı Malvarlığının Haczi”. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 19/1 (Haziran 2011), 95-117. <https://doi.org/10.15337/SUHFD.2017.95>.

Ullah, Neamat. *Yahudi Hukukunda Boşanma ve Aguna Problemi*. İstanbul: T.C. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.

Uluç, Yusuf. *Mal Rejimleri ve Tasfiyesi*. Ankara: Yetkin Yayınları, 1. Basım, 2014.

Usul, İbrahim. *Hisse Senetlerinde Değerleme, Risk ve Fiyat Hareketleri*. İstanbul: T.C. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1997.

Yıldırım, Abdulkerim. *Türk Aile Hukuku*. Ankara: Monopol Yayınları, 3. Basım, 2020.

Yılmaz Bıçimli, Serap. *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sona Ermesi ve Tasfiyesi*. Diyarbakır: T.C. Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023.

Yılmaz, Celali. “Osmanlı Borsasının İşlem Hacmi Ne Kadardı?”. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi* 7 (Temmuz 2014), 49-60.

Yılmaz, Süleyman. *Medeni Hukuk Aile Hukuku*. Üçüncü Cilt. Ankara: Yetkin Yayınları, 1. Basım, 2023.

Zeytin, Zafer. *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 5. Basım, 2021.